

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Rapportage
Archeologische
Monumentenzorg

245

Kroonluchter op de hei

*Waardstellend onderzoek naar het
legerkamp bij Oirschot (1832-1834)
in de gemeente Oirschot*

**B. Beex, O. Brinkkemper, J. van Doesburg,
J.W. de Kort, J. Roymans & J. Schreurs**

Kroonluchter op de hei

*Waardstellend onderzoek naar het legerkamp bij
Oirschot (1832-1834) in de gemeente Oirschot*

B. Beex, O. Brinkkemper, J. van Doesburg,
J.W. de Kort, J. Roymans & J. Schreurs

Colofon

Rapportage Archeologische Monumentenzorg nr. 245

Kroonluchter op de hei

Waardstellend onderzoek naar het legerkamp bij Oirschot (1832-1834) in de gemeente Oirschot

Auteurs: B. Beex, O. Brinkkemper, J. van Doesburg, J.W. de Kort, J. Roymans & J. Schreurs

Illustraties: M. Haars (BCL-Archaeological Support) & J.W. de Kort, tenzij anders vermeld

Opmaak en productie: Xerox/OBT, Den Haag

ISBN/EAN: 978 90 5799 298 8

© Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort, 2017

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Postbus 1600

3800 BP Amersfoort

www.cultureelerfgoed.nl

Samenvatting	5	5.6.3 Keramisch bouw materiaal	106
1 Inleiding	7	5.6.4 Klei- en porseleinen pijpen	106
1.1 Aanleiding	7	5.6.5 Metaal	108
1.2 Administratieve gegevens	8	5.6.6 Glas	109
1.3 Archivering en documentatie	9	5.6.7 Natuursteen	110
1.4 Woord van dank	9	5.7 Palynologisch onderzoek	111
2 Vooronderzoek	11	5.7.1 Inleiding	111
2.1 Bureauonderzoek	11	5.7.2 Onderzoeksmethode	111
2.1.1 Historische context	11	5.7.3 Resultaten	111
2.1.2 Landschappelijke context	12	5.7.4 Discussie	112
2.1.3 Archeologische context	15	5.7.5 Conclusies	114
2.2 Gespecificeerde archeologische verwachting	15	5.8 Houtskoolonderzoek	114
2.2.1 Historische bronnen	15	5.8.1 Inleiding	114
2.2.3 Actueel Hoogtebestand Nederland	22	5.8.2 Onderzoeksmethode	115
2.2.4 Georefereren van het historisch kaartmateriaal	22	5.8.3 Resultaten	116
2.2.5 Gespecificeerde archeologische verwachting per element	24	5.8.4 Discussie	117
3 Doel- en vraagstelling van het onderzoek	53	5.8.5 Conclusies	117
4 Onderzoeksmethode	55	6 Interpretatie	119
5 Onderzoeksresultaten	59	6.1 Algemeen	119
5.1 Inventarisatie collecties	59	6.2 Waardering	119
5.2 Booronderzoek	60	6.2.1 Beleving (schoonheid en herinneringswaarde)	120
5.2.1 Fysieke kwaliteit bodem	60	6.2.2 Fysieke kwaliteit	120
5.2.2 Archeologische boringen	62	6.2.3 Inhoudelijke kwaliteit	120
5.3 Metaaldetectie	81	6.2.4 Motivatie begrenzing	123
5.4 Oppervlaktekartering	93	6.3 Conclusie waarderend onderzoek	124
5.5 Gravend onderzoek	98	6.4 Algemene conclusie onderzoek militaire kampen	124
5.6 Vondsten	104	7 Conclusies en aanbevelingen voor fysieke bescherming	127
5.6.1 Inleiding	104	7.1 Inleiding	127
5.6.2 Aardewerk	105	7.2 Antwoorden op de onderzoeksvragen	127
		7.3 Aanbevelingen	130
		Bijlagen	131

De Belgische Opstand in 1830 en de daarop volgende jaren vormen een turbulente fase in de Nederlandse en Belgische geschiedenis. Met het uitroepen van de onafhankelijkheid door het Voorlopig Bewind op 4 oktober 1830 was de staat België een feit en met het afleggen van de eed op de nieuwe grondwet door Leopold van Saksen-Coburg op 21 juni 1831 ontstond een moderne constitutionele monarchie. Daarnaast werden ook nog eens de Oranjes buiten spel gezet. Koning Willem I was echter niet van zins om dit deel van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden zonder slag of stoot op te geven. Tussen 2 en 12 augustus trokken Nederlandse troepen het grondgebied van het nieuwe koninkrijk binnen om in ieder geval de eer te redden en betere afscheidingsvoorwaarden af te dwingen. Deze militaire actie werd onder druk van Frankrijk al na tien dagen afgelast, vandaar de benaming de Tiendaagse Veldtocht. Een wapenstilstand werd gesloten, maar Willem I hield zijn leger in Noord-Brabant gemobiliseerd, omdat hij de Belgische staat en het gezag van koning Leopold I niet erkende. Daarnaast was hij ontevreden over de compensatie die hij voor het verlies had gekregen. Hij probeerde met militair machtsvertoon zijn compensatie-eisen kracht bij te zetten. In 1831 werd in Rijen een legerkamp ingericht. Een jaar later volgde een tweede kamp nabij Oirschot. In beide kampen verbleven enkele jaren duizenden militairen, die zich bezighielden met opleiding en, vaak gecombineerde, krijgsoefeningen. In 1834 werd het kamp nabij Oirschot ontruimd en in de tijd daarna van heide omgevormd tot bos en akkerland. Het kamp van Rijen bleef in gebruik als militair terrein tot en met 1838, en is eigenlijk nog steeds als militair terrein in gebruik. Maar ook in Oirschot kwamen de militairen terug. In de vorige eeuw vestigde Defensie er de legerplaats Oirschot, tegenwoordig de generaal majoor De Ruyter van Steveninck kazerne, en ontwikkelde het gebied in de loop van de tijd tot het grootste militaire oefenterrein van Nederland. Het terrein is in de loop der jaren telkens aangepast aan de veranderende militaire eisen en wensen. De zone waarin het negentiende-eeuwse kamp er sinds enkele jaren aan het oefenterrein toegevoegd om hier met tanks en andere zwaar materieel te kunnen oefenen. Hiervoor is een herinrichting van het militaire terrein noodzakelijk. De behoefte aan een oefengebied voor tanks is echter wel kleiner geworden. Enerzijds is de

continuïteit in het militaire gebruik van het terrein in Oirschot bijzonder; aan de andere kant vormt de realisatie van een nieuw oefenterrein mogelijk een bedreiging voor de hier verwachte archeologische resten. Dat deze er inderdaad zijn, blijkt niet alleen uit het grote aantal metaalvondsten, aardewerkscherven en delen van rookgerei dat hier in de loop der jaren door amateurarcheologen is verzameld. Ook reliëfverschillen in het landschap van de veelal in rijen gegroepeerde elementen wijzen hierop. Vergelijking hiervan met historische kaarten van het kamp wijst uit dat dit de resten van tentplaatsen, kantines, kookkuilen, latrines en drenkkuilen/wasplaatsen zijn. In 2014 en 2015 heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed veldwerk uitgevoerd om de verschillende elementen van het kamp van Oirschot in kaart te brengen en inzicht te krijgen in de fysieke kwaliteit (gaafheid en conservering), en op basis hiervan een waardering te maken van de resten. Daarnaast is op basis van de onderzoeksresultaten een notitie opgesteld voor de inrichting en het beheer van het kamp en de visualisering van de verschillende elementen. Het onderzoek heeft uitgewezen dat grote delen van het kamp zeer goed bewaard zijn gebleven. De aanplant en het beheer van het bos en de aanleg van paden heeft slechts in beperkte mate tot aantasting van de archeologische resten geleid. Er is in de meeste bospercelen sprake van aan het oppervlak zichtbare elementen en grondsporen en vondsten bevinden zich veelal direct onder een dunne strooisellaag. Op de akker aan de westzijde van het kamp is de bodem tot een diepte van ca. 30 centimeter verstoord. Hier bevinden zich naar verwachting nog resten van de onderkanten van dieper ingegraven grondsporen. Ook anorganische artefacten zijn, met uitzondering van ijzer, goed geconserveerd. Daarnaast is er verbrand botmateriaal en pollen gevonden. De ruimtelijke spreiding van de vondsten weerspiegelt de activiteiten die in de verschillende zones van het kamp hebben plaatsgevonden, zoals verblijf, koken, eten, sanitair, hygiëne, ontspanning en handel. Geconcludeerd kan worden dat de resten van het kamp van Oirschot uitermate waardevol zijn; er zijn maar twee kampen uit deze periode in Nederland. Dit maakt het kamp van Oirschot behoudens- en beschermenswaardig.

Bescherming zou zowel planologisch als door aanwijzing als archeologisch rijksmonument kunnen worden gerealiseerd. Voor dit laatste pleit niet alleen het feit dat het om zichtbare resten met een hoge inhoudelijke en fysieke kwaliteit gaat, maar tevens omdat dit complex-type in het huidige bestand aan archeologische rijksmonumenten volledig ontbreekt. Daarnaast kan het een belangrijke *lieu de mémoire* worden voor wat betreft de staatsvorming van het Koninkrijk der Nederlanden in de negentiende eeuw, in het bijzonder de perikelen rond de Belgische afscheiding op Nederlands grondgebied. Voorwaarde hierbij is dat er een goed inrichtings- en beheersplan komt, waarbij de archeologische resten behouden blijven. Voorts biedt het terrein voor Defensie de mogelijkheid om bezoekers een deel van de geschiedenis van de krijgsmacht voor het voetlicht te brengen. Het terrein leent zich voor het vertellen van het verhaal van de staatsvorming van Nederland en zou een toeristische trekpleister kunnen worden, voor zowel lokale, regionale als landelijke doelgroepen. Deze kunnen informatie krijgen over de betekenis van de plek en de zichtbare elementen van het kamp. Defensie wil bij de nieuw inrichting zoveel mogelijk de resten van het kamp ontzien, maar

staat ook voor de opgave om een oefenterrein te realiseren dat aan de moderne militaire behoefte voldoet. ER zal gezocht moeten worden naar maatwerk voor inrichting en beheer. Ons voorstel is om in dit deel van het bosgebied geen activiteiten uit te voeren die verstoring van de bodem of insporing veroorzaken. Het huidige gebruik van de paden kan worden gecontinueerd. Het gebied kent momenteel een functie als wandel- en recreatiegebied. Dagelijks wordt het gebied bezocht door wandelaars en recreanten. Dit gebruik kan worden gecontinueerd en zelfs versterkt door het beleefbaar maken van het kamp. Die beleefbaarheid kan worden vergroot door informatievoorziening en het verbeteren van de zichtbaarheid van de verschillende elementen van het kamp. Dit laatste is mogelijk door de ondergroei, opslag, omgevallen bomen en afgebroken takken te verwijderen. Verder zouden aantastingen van de elementen hersteld kunnen worden, bijvoorbeeld door het dichten van konijnenholen en ingesleten sporen van motorcrosser. Het ophogen van delen van het terrein dient niet plaats te vinden in zones waar microreliëf aanwezig is. In overleg met Defensie en de gemeente Oirschot zal moeten worden bepaald hoe met de resten van het kamp om te gaan.

1.1 Aanleiding

Er zijn plannen om een bosgebied bij Oirschot in de gelijknamige gemeente in te richten tot een militair oefenterrein. Een deel van het geplande oefenterrein bevindt zich ter plaatse van het voormalige oefenkamp van Willem I, aangelegd in 1832 in het kader van de Belgische afscheiding (1830-1839). Militairen hebben hun sporen in het onderzoeksgebied achtergelaten. Hierbij moet gedacht worden aan kuilen, greppels en ophogingen, maar ook aan mobilia. Omdat na het verlaten van het kamp in 1834 nauwelijks versturende activiteiten in het gebied hebben plaatsgevonden, het gebied in fasen bebost is geraakt, is het micro-reliëf goed bewaard gebleven. Uit een AHN2-analyse door Jan Roymans van RAAP Archeologisch Adviesbureau zijn de locatie van het kamp en verschillende elementen daarvan exact gelokaliseerd.¹ Omdat deze sporen veelal direct aan het maaiveld liggen, zijn zij zeer kwetsbaar voor bodemversturende ingrepen. Een klein deel van het kamp ligt op percelen ten westen van het bosgebied, tegenwoordig als akker in gebruik. Hier is geen microreliëf meer aanwezig. Tot voor kort trokken de resten van het kamp voornamelijk de aandacht van amateurarcheologen, met name detectoramateurs. De laatste jaren is er een groeiende belangstelling te signaleren vanuit de professionele archeologie voor militair-historische activiteiten, slagvelden en daarmee samenhangende structuren, zoals linies en stellingen, kampementen en oefenterreinen.² Ook vanuit de universitaire wereld bestaat er belangstelling voor slagveld- en conflictarcheologie. Zo is in 2015 door de Vrije Universiteit in Amsterdam en Universiteit van Gent een aanvraag ingediend bij NWO/FWO voor onderzoek naar de scheiding tussen Nederland en België in de periode 1830-1839 vanuit archeo-

logisch-historisch perspectief.³ Ook vanuit de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is er groeiende belangstelling voor archeologische resten van gewapende conflicten uit de nieuwe en nieuwste tijd. Het bestand van wettelijk beschermde archeologische monumenten bevat momenteel geen complexen uit de tijd van de Belgische afscheiding. In meer algemene zin is het complextype 'legerkamp' in het bestand slecht vertegenwoordigd. Sterker nog: tot voor kort bestond dit complextype niet binnen het Archeologisch BasisRegister (ABR). Ook andere complextypen die onder militair erfgoed vallen, zoals internerings- en werkkampen, waren binnen het ABR nog niet gedefinieerd; laat staan dat sommige hiervan wettelijk zijn beschermd. Dit was voor de Rijksdienst aanleiding voor een verkenning rond een nieuw aanwijzingsbeleid voor archeologische monumenten en daarbij is een nieuw centraal thema herinnerings- en militair erfgoed. In het kader hiervan heeft de Rijksdienst een onderzoek uitgevoerd naar de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van het kamp-terrein in Oirschot. Doel van dit onderzoek is het opsporen, in kaart brengen en, door middel van booronderzoek en proefputten duiden van het micro-reliëf dat in verband lijkt te staan met het militaire kamp van koning Willem I. Op basis hiervan wordt in dit rapport het terrein archeologisch gewaardeerd. Een tweede doel is het ontwikkelen van methoden en technieken en deze toepassen om dergelijke kampterreinen te kunnen onderzoeken en waarderen. Een evaluatie van deze methoden en technieken maakt ook onderdeel uit van het rapport. Tevens worden aanbevelingen gedaan voor eventueel toekomstig veldonderzoek en wordt een archeologisch beheer- en inrichtingsplan op maat gepresenteerd. Tenslotte wordt aanbevolen het kamp van Oirschot aan te wijzen als archeologisch rijksmonument, omdat het een uitermate waardevolle aanvulling vormt op het bestaande monumentenbestand.

¹ Van Doesburg *et al.* 2015.

² Zo was er in 2012 een sessie op de Reuvensdagen gewijd aan conflictarcheologie; zie Kok *et al.* 2013. De nadruk lag hierbij vooral op de Tweede Wereldoorlog. Zie Kok & Vos 2013 voor een overzicht van de archeologie van deze periode. Verder Van Ginkel & Bosman (2017) voor een overzicht van archeologie van de oorlog, waarbij aan de negentiende eeuw nauwelijks aandacht wordt besteed.

³ Roymans & De Clercq 2015. Dit voorstel is niet gehonoreerd door NWO.

1.2 Administratieve gegevens

Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Oirschot
Plaats	Oostelbeers
Toponiem	Oostelbeersche heide
Kaartblad	51C
Centrum-coördinaten	148.715 / 386.935
Coördinaten	ZW: 147.600 / 386.100 ZO: 149.750 / 386.100 NO: 149.750 / 387.650 NW: 147.600 / 387.650
Objectnaam	OIOO15
CMA/AMK-status	n.v.t.
Rijksmonumentnummer	n.v.t.
ARCHIS-monumentnummer	n.v.t.
ARCHIS-waarnemingsnummer	n.v.t.
Onderzoeksmeldingsnummer	2684254100
Complextype(n)	legerkamp'
Periode	nieuwe tijd
Cultuur	n.v.t.
Huidig grondgebruik	Militair oefenterrein, (bos en heide), akker
Eigenaar	Rijksvastgoedbedrijf
Grondgebruiker	Ministerie van Defensie
Beheerder	Rijksvastgoedbedrijf
Opdrachtgever	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Bevoegd gezag	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Uitvoerder	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Projectleider	J.W. de Kort
Aanvang onderzoek	6 t/m 16 juli 2015
Einde onderzoek	2 t/m 10 december 2015
Auteurs	B. Beex, O. Brinkkemper, J. van Doesburg, J.W. de Kort, J. Roymans & J. Schreurs
Autorisatie	J. Bazelmans

1.3 Archivering en documentatie

De documentatie en vondsten zijn tijdelijk opgeslagen bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort en zal na afronding van de rapportage worden overgedragen aan het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Noord-Brabant. De boorbeschrijvingen en meetgegevens zijn te vinden op DANS EASY.

1.4 Woord van dank

Het veldwerk en de uitwerking van de gegevens heeft plaats gevonden in samenwerking met verschillende partijen. In de eerste plaats dient amateurarcheoloog Toon Verspaandonk genoemd te worden die, geheel belangeloos, talloze dagen metaaldetectie onderzoek heeft uitgevoerd. Daarnaast heeft hij de locatie van vondsten die hij sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw heeft gedaan op kaart gezet. Onze dank gaat verder uit naar Sjef van Dingenen voor het ter beschikking stellen van zijn collectie en hulp bij het lokaliseren van zijn vondsten op de kaart. Naast de collecties van Toon Verspaandonk en Sjef van Dingenen hebben ook Cees Huybers, Jan Verspaandonk en Piet Das collecties metaalvondsten van het kampterrein. Helaas zijn de exacte locaties van de vondsten van deze amateurarcheologen niet bekend en kunnen deze niet worden gebruikt bij de analyse van de ruimtelijke verspreiding van de metaalvondsten. Tevens hebben aan het veldwerk leden van de heemkundekring Oirschot en het Kapittel van Oirschot deelgenomen: Jan Aerts, Peter Deenen,

Jan van Riel, Han Smits, Guus Staps en Jan van Vroenhoven. Dank daarvoor. Van dhr. Van Spreuwel, de grondeigenaar van een akkerperceel waar de ambulance vermoed wordt, kregen we de enthousiaste toestemming om een oppervlaktekartering uit te voeren.

Nicoline van Tiggelen heeft, voorafgaand aan de publicatie van het publieksboek over het kamp, historische informatie ter beschikking gesteld.

Daarnaast gaat natuurlijk dank uit naar de eigenaar van het grootste deel van het kampterrein, het ministerie van Defensie en dan met name in de persoon van Tom Schippers en Steven van der Meulen (Adviseurs Natuur Landschap en Cultuurhistorie van de Directie Vastgoedbeheer van het Rijksvastgoedbedrijf) die dit onderzoek mogelijk hebben gemaakt. Vanuit de Rijksdienst is het veldwerk uitgevoerd door Jos Bazelmans, Willem Derickx, Menno van der Heiden, Mario van IJendoorn, Wim Jong, Jan-Willem de Kort en José Schreurs.

Het historisch onderzoek in deze rapportage is uitgevoerd door Bart Beex (freelance-onderzoeker erfgoed en landschap). De rapportage is tevens tot stand gekomen in samenwerking met Jan Roymans (RAAP archeologisch adviesbureau). De projectleiding van het veldwerk lag bij Jan-Willem de Kort (RCE). De algehele projectleiding lag bij Jan van Doesburg. De communicatie met en advisering van Defensie was in handen van José Schreurs (RCE). Otto Brinkkemper (RCE) voerde het botanisch onderzoek uit, Frits Laarman (RCE) onderzocht het botmateriaal en Jan van Doesburg (RCE) nam de determinatie van de overige vondsten voor zijn rekening.

De afbeeldingen in het rapport zijn opgemaakt door Marjolein Haars (BCL Archaeological Support).

2.1 Bureauonderzoek

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te kunnen stellen. Aan de hand van deze verwachting, waarin diepteligging, locatie, verschijningsvorm (uiterlijke kenmerken) en bekende verstoringen worden beschreven, is een keuze gemaakt voor de meeste geschikte onderzoekslocaties, de methoden en technieken en de wijze waarop deze het beste ingezet konden worden (strategie).⁴

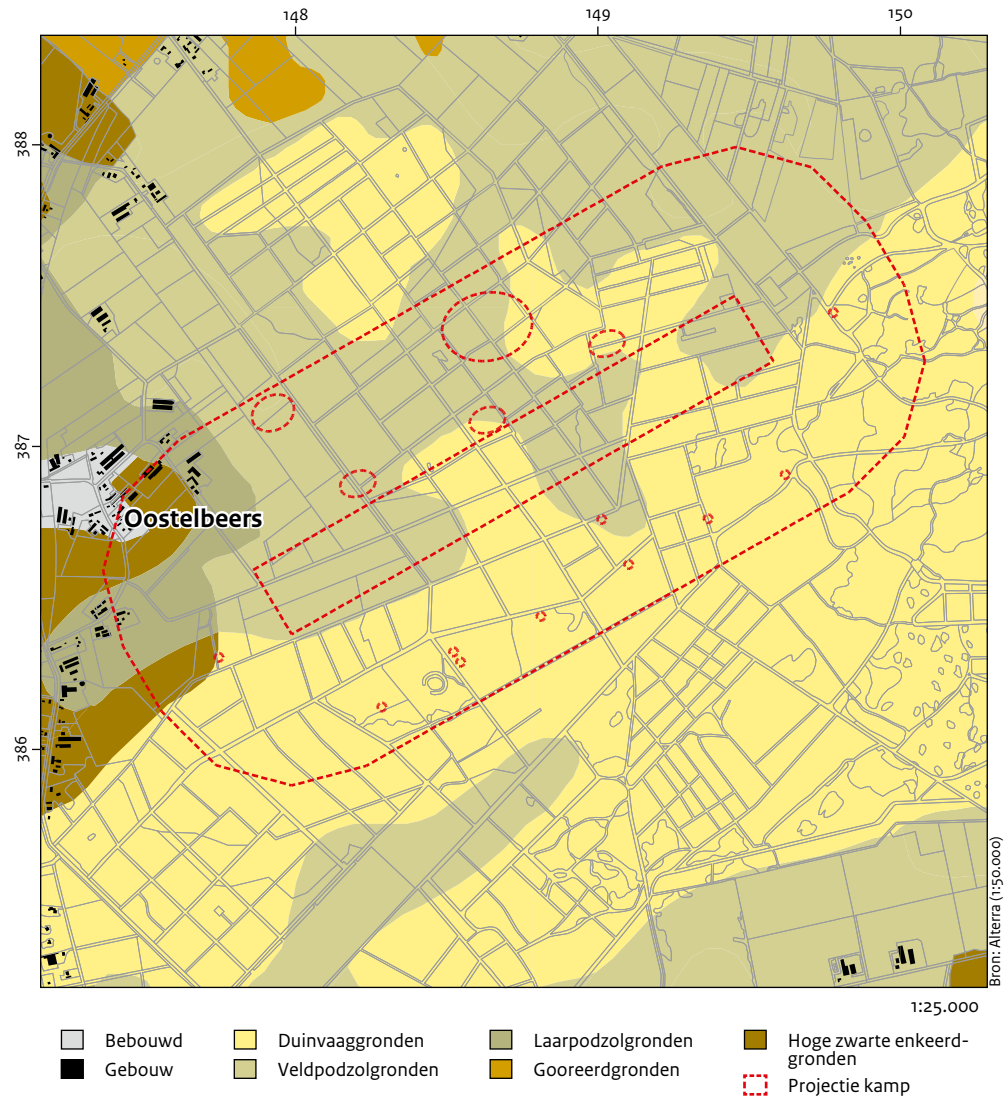
2.1.1 Historische context

In 1815 werd het Koninkrijk der Nederlanden gecreëerd met aan het hoofd koning Willem I (Willem Frederik), zoon van voormalig stadhouder Willem V. Het ontstaan van dit koninkrijk was het gevolg van de wens van het Verenigd Koninkrijk, Rusland, Oostenrijk en Pruisen om een bufferstaat aan de noordzijde van Frankrijk te creëren, om eventuele toekomstige expansie van dat land te voorkomen. De Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden werden tegen wil en dank samengevoegd. Er bestonden grote verschillen tussen beide delen in godsdienst, taal, mentaliteit en bestuurscultuur. Koning Willem I had, zoals alle Europese regimes van na 1815, een autoritaire regeerstijl. Hij stimuleerde de economie, maar was op het gebied van de politiek, religie en cultuur zeer conservatief. Zijn conservatieve politieke houding bleek onder meer uit de ondervertegenwoordiging van inwoners van de Zuid-Nederlanders in het bestuur en de legerleiding, hoewel ze een groter deel van de bevolking en het leger uitmaakten dan de inwoners van de Noordelijke Nederlanden. Het Nederlands, dat de voertaal in het koninkrijk was, zorgde voor de nodige weerstand in het Zuiden, niet alleen in Wallonië maar ook onder de adel en bourgeoisie in Vlaanderen. De katholieken, die de meerderheid van de totale bevolking uitmaakten, eisten vrijheid van onderwijs en godsdienst en de nieuw-liberalen ageerden tegen de repressieve regeerstijl van de koning. Bovendien waren de katholiek-kerkelijke leiders eveneens veelal Franstalig georiënteerd. Dit leidde tot protesten en toen deze door deelname van jonge intellectuelen aan kracht won,

werd afscheiding voor velen in de Zuidelijke Nederlanden het enige alternatief. In 1829 verhevigde de oppositie van de zijde van de Zuid-Nederlandse parlementsleden binnen de Staten-Generaal. Het vooral Franstalige deel van de burgerij uitte zijn ongenoegen door het organiseren van 'patriottische banketten' en het sturen naar Den Haag van door velen ondertekende 'petities'. Het strafrechtelijk beteugelen van de oppositie werkte als olie op het vuur. Opvoering van de opera *La Muette de Portici* van Daniel Auber op 25 augustus 1830 in Brussel vormde de directe aanleiding tot georganiseerde rellen van Fransgezinde separatisten, gevolgd door volksrumoer, dat met een inderhaast gevormde burgerwacht in bedwang werd gehouden. Maar de geest was uit de fles. Op 4 oktober 1830 riep het Voorlopig Bewind van de Zuidelijke Nederlanden de onafhankelijkheid uit. Koning Willem I stuurde de prinsen Willem II en Hendrik naar het zuiden om de orde te herstellen, maar dit mislukte vanwege zware weerstand en desertie van zuidelijke soldaten uit het leger van de Verenigde Nederlanden. Ondertussen werd de Belgische onafhankelijkheid door de grootmachten van Europa erkend. Het Belgische koningschap werd aangeboden aan Leopold van Saksen-Coburg, die na lang aarzelen toestemde en op 21 juli 1831 in Brussel werd ingehuldigd. Koning Willem I was tot de conclusie gekomen dat alleen militair ingrijpen nog uitkomst kon bieden en mobiliseerde dienstplichtigen en schutterijplichtigen. Daarnaast werden er vrijwilligers gerekruteerd. In tien maanden tijd werd het Nederlandse leger op sterkte gebracht. Het leger bestond uiteindelijk uit 70.000 man, waarvan er 50.000 het veldleger vormde. Het leger had 8.800 paarden en 342 voertuigen, waaronder ca. 80 stuks geschut. Het doel van deze legermacht was om België binnen te dringen, de Belgische legermacht van 30.000 troepen te verslaan en Brussel binnen te trekken. De troepen werden in beweging gehouden om te verhullen wanneer precies en waar de veldtocht zou worden ingezet.

Op 2 augustus trokken de troepen ten aanval en veroverden verschillende Belgische steden, zoals Turnhout en Hasselt. Op 13 augustus werd, onder druk van door Leopold te hulp geroepen Franse troepen, de strijd gestaakt en was de Tiendaagse Veldtocht ten einde. Een wapenstilstand werd overeengekomen, maar koning Willem I weigerde de scheidingsvoorwaarden te aanvaarden. Na de veldtocht bleef het Nederlandse leger gemobili-

⁴ De volgende alinea is gedeeltelijk ontleend aan Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016, 11-24.

Afb. 2.1 Bodemgesteldheid van het onderzoeksgebied (bron: ARCHIS).

seerd in Noord-Brabant. In 1831 was er in Rijen een oefenkamp in gebruik genomen, op een plek die al eerder als mobilisatie- en oefenkamp diende. In 1832 werd ook in Oirschot een dergelijk kamp ingericht. Het kamp bij Oirschot heeft tot augustus 1834 jaarlijks periodiek in de nazomer tijdelijk gefunctioneerd als legerplaats. Op 26 augustus verlieten de soldaten voor het laatst het kamp. Zij die tot de mobiele schutterij behoren, worden gedemobiliseerd en gingen naar hun thuisbasis op groot verlof; de overige bataljons van de 3de en 4de Divisie waren in de navolgende jaren aangewezen op kamp Rijen voor hun oefeningen. De Intendant van het veldleger liet daarna nog een aantal keren van zich horen als hij openbare verkopenen organiseert van delen van het kamp. Voor het laatst is

dat op 21 april 1836 wanneer voor afbraak in de aanbieder zijn twee loodsen gebruikt als hospitaal en scabieusenzaal, een paardenstal, een afdak, de balies van het rundveepark, een partij oude stenen en plavuizen, houten banken, tafels en pompen. De inhoud van de sekreten heeft dan al, betaald, zijn weg gevonden naar de akkers van boeren.

2.1.2 Landschappelijke context

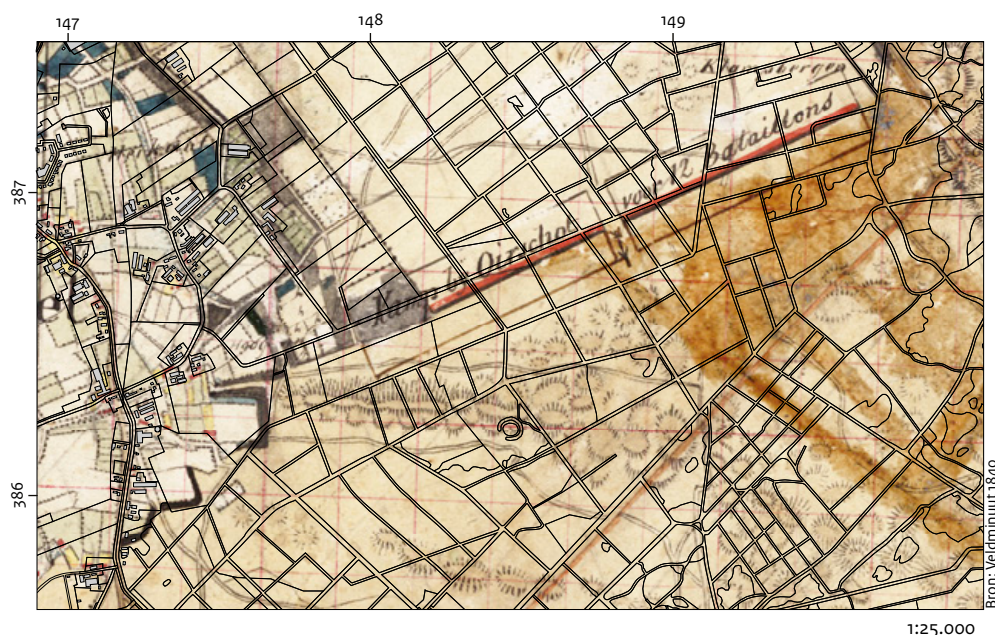
Het kamp ligt gedeeltelijk in bosgebied en gedeeltelijk in terrein dat agrarisch wordt gebruikt. De bodem wordt gekenmerkt door veldpodzolgronden en duinvaaggronden (afb. 2.1).⁵

⁵ Teunissen van Manen 1985.

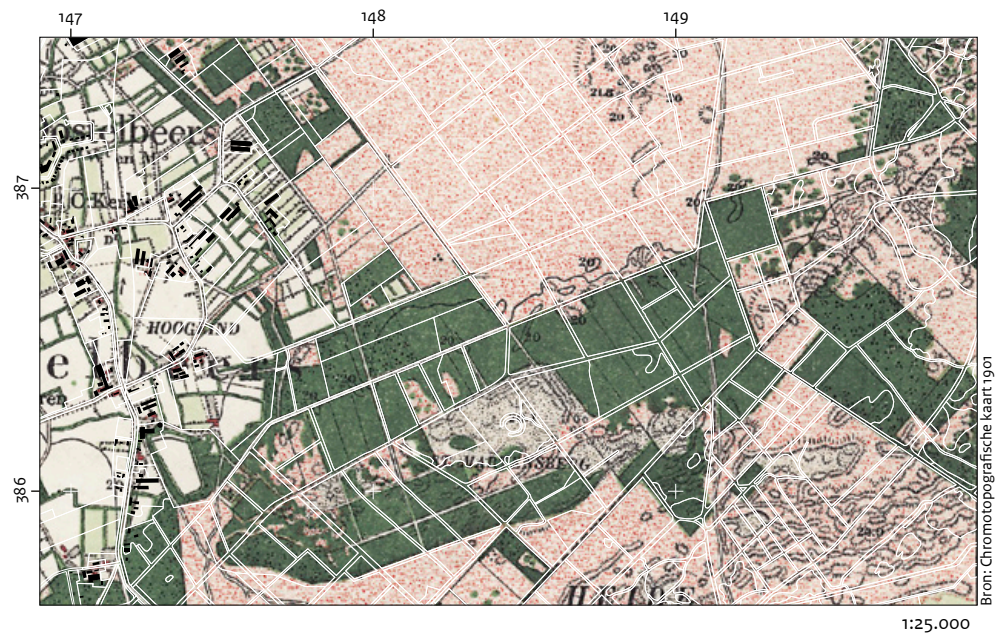
De podzolgronden zijn relatief nat en zijn ontwikkeld in (leem-)arme gronden. De oorspronkelijk iets drogere delen zijn in dit gebied uitgestoven (en eventueel weer overstoven). Op enkele plaatsen dekt het stuifzand (veldpodzol-)bodems af. Zowel de uit-, op- en overstoven bodems worden op de bodemkaart gekarakteriseerd als duinvaaggronden. Nabij Oostelbeers komen enkeerdgronden en laarpodzolgronden voor. Deze gronden zijn ontstaan door langdurig agrarisch gebruik. De jongste ontginningen tegen het bos staan op de bodemkaart aangegeven als veldpodzolbodems. Deze bodems zijn echter niet meer intact: het bovenste deel van de bodem is opgenomen in de bouwvoor. Toen de eerste genietroepen in 1832 in Oirschot aankwamen om het oefenkamp op te zetten, troffen ze een stuifzandgebied aan met uitgestrekte heidevelden en stuifduinen. Het kamp-terrein lag een eind buiten de bewoonde wereld en werd doorsneden door enkele bundels karrensporen. Bij de ingericht van het kamp-terrein zijn waarschijnlijk delen van het terrein geëgaliseerd en is de wegenstructuur aangepast.

Het historisch landgebruik is goed af te leiden uit kaartmateriaal. Op de veldminuut uit ca. 1840 die vervaardigd is ten behoeve van de eerste Topografische Militaire Kaart (TMK) is te zien dat het onderzoeksgebied toen in de heide lag (afb. 2.2). Het westelijke deel van het kamp sluit echter aan op de bouwlanden van Oostelbeers. Ten noorden en ten zuiden van het kamp staan stuifduinen aangegeven.

Aan de hand van later kaartmateriaal valt af te leiden dat het terrein gefaseerd omgezet werd in bos en akkerland (afb. 2.3). Opvallend is dat een groot deel vrij laat is omgezet in bos en akker en dat enkele bospercelen later weer heide zijn geworden. De oudste bosopstanden liggen met name aan de zuid- en oostzijde van het kamp. Het noordelijk deel is relatief laat ontgonnen. De topografische kaart van 1949 laat zien dat op dat moment het huidige bos al bestond en dat de resterende heide is omgezet naar akkers en weilanden. Dit moet dus in de jaren dertig tot vijftig van de vorige eeuw hebben plaatsgevonden.

Afb. 2.2 Uitsnede van de veldminuut uit ca. 1840 geprojecteerd op de huidige topografie. Op deze kaart staan de ambulance en intendance, in tegenstelling tot op de TMK, niet aangegeven.

Afb. 2.3 Op de topografische kaarten uit 1901, 1913 en 1930 is goed te zien hoe het onderzoeksgebied in een aantal jaar wordt omgezet van heide in bospercelen.

2.1.3 Archeologische context

Ter hoogte van de vermoede locatie van het legerkamp zijn in het verleden diverse archeologische onderzoeken uitgevoerd. Het oudste onderzoek (1991) bestaat uit een verkennend booronderzoek en een inventarisatie van bekende archeologische vindplaatsen.⁶ In de rapportage hierover wordt het kamp niet genoemd. Het onderzoek was met name gericht op het bepalen van de gaafheid van het bodemprofiel en de steentijdvindplaatsen aan de zuidkant van het oefenterrein. Het aantal boringen ter hoogte van de vermoede locatie van het legerkamp was beperkt (ca. 20 boringen op een oppervlak van ca. 45 ha). Bij ongeveer de helft van de boringen is een intact bodemprofiel aangetroffen. In 2006 is een archeologische verwachtings- en advieskaart voor het moderne militair oefenterrein opgesteld. Op deze kaart is het kamp wel opgenomen.⁷ De ligging van het kamp is bepaald aan de hand van de veldminuut van de Topografische Militaire Kaart (TMK) uit ca. 1840 en de gemeenteadatlas van Kuiper uit 1868. Het kamp wordt foutief vermeld als “Frans” kamp uit ca. 1800. Geadviseerd wordt het legerkamp te vrijwaren van bodemingrepen en indien bodemingrepen toch plaats moeten vinden, vooraf proefsleuven te graven. In 2010 is in het kader van de voorgenomen ontwikkeling een bureauonderzoek uitgevoerd, waarbij meer aandacht is besteed aan de locatie waar het legerkamp wordt vermoed.⁸ Bij dit onderzoek is getracht aan de hand van de eerste versie van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN1) een kaart van het kamp van de hand van Kikkert uit ca. 1834 te georefereren (afb. 2.4). Deze versie van het AHN bood echter te weinig aanknopingspunten om deze kaart betrouwbaar te georefereren. Er zijn wel enkele lineaire elementen herkend die vermoedelijk samen hangen met het kamp. De kaart van Kikkert is vervolgens gegeoreferereerd aan de hand van kaartmateriaal uit 1836-1843 en 1900. Het belang van de vindplaats wordt in de rapportage onderkend en het cultuurhistorisch belang rechtvaardigt volgens de schrijvers het terrein op te waarderen tot archeologisch monument. Tevens wordt een nadere waardering aanbevolen.⁹

Het laatste onderzoek betreft een veldonderzoek dat is uitgevoerd in opdracht van Defensie in 2014.¹⁰ Hierbij is nader onderzoek uitgevoerd op een aantal deellocaties binnen het te ontwikkelen militair oefenterrein. Ter hoogte van het kamp zijn ruim 700 aanvullende boringen gezet. De afgelopen jaren zijn er door verschillende amateurarcheologen vondsten van het kamp-terrein verzameld, zowel met metaaldetectoren als op het zicht van het oppervlak van de paden en de akkers.¹¹ Deze vondsten bestaan vooral uit metaalvondsten: kledingaccessoires (gespen, knopen en horlogesleutels), sieraden (ringen, kruisjes), uitrustingsstukken (banjelierplaten, beslag en legeronderdeeltkens van sjako’s), delen van wapens (vuurketchouders, bajonet) en andere militaire objecten (mondstukken van trompetten) en munitie (loden, kogels, kruivaatjes), persoonlijke eigendommen (draagpenning van een wasvrouw, zegelstempels, erekruizen, tabaksdozen, vonkenvangers, pijpenreutelaars, pennen, vingerhoedjes, tinnen lepels, kammen, kwasten, etc.), ongeveer 1500 koperen en zilveren munten en talloze stukken ijzer. Verder klei pijpen en porseleinen pijpen, scherven van kook- en eetgerei van aardewerk en steengoed en fragmenten van glazen wijn- en medicijnflessen en drinkglazen. De vondsten geven inzicht in de verschillende activiteiten op en rond het terrein in de periode 1832-1834. De gemeente Oirschot heeft het kamp opgenomen op de gemeentelijke beleidskaart archeologie. Daarop is aanbevolen om het gebied recreatief te ontsluiten.

2.2 Gespecificeerde archeologische verwachting

2.2.1 Historische bronnen

De locatie, de inrichting en het gebruik van het kamp kan worden bepaald aan de hand van zichtbare resten in het landschap en resten in bodem (grondsporen en mobilia), alsook door de bestudering van archivalische bronnen, zoals brieven en dagboeken, historische kaarten, militaire documentatie, schetsen, tekeningen en schilderijen.

⁶ Van der Gaauw & Soonius 1991.

⁷ Jansen & De Kort 2006.

⁸ Putten & Willem 2010.

⁹ Putten & Willem 2010, 29-30.

¹⁰ Pepers 2014.

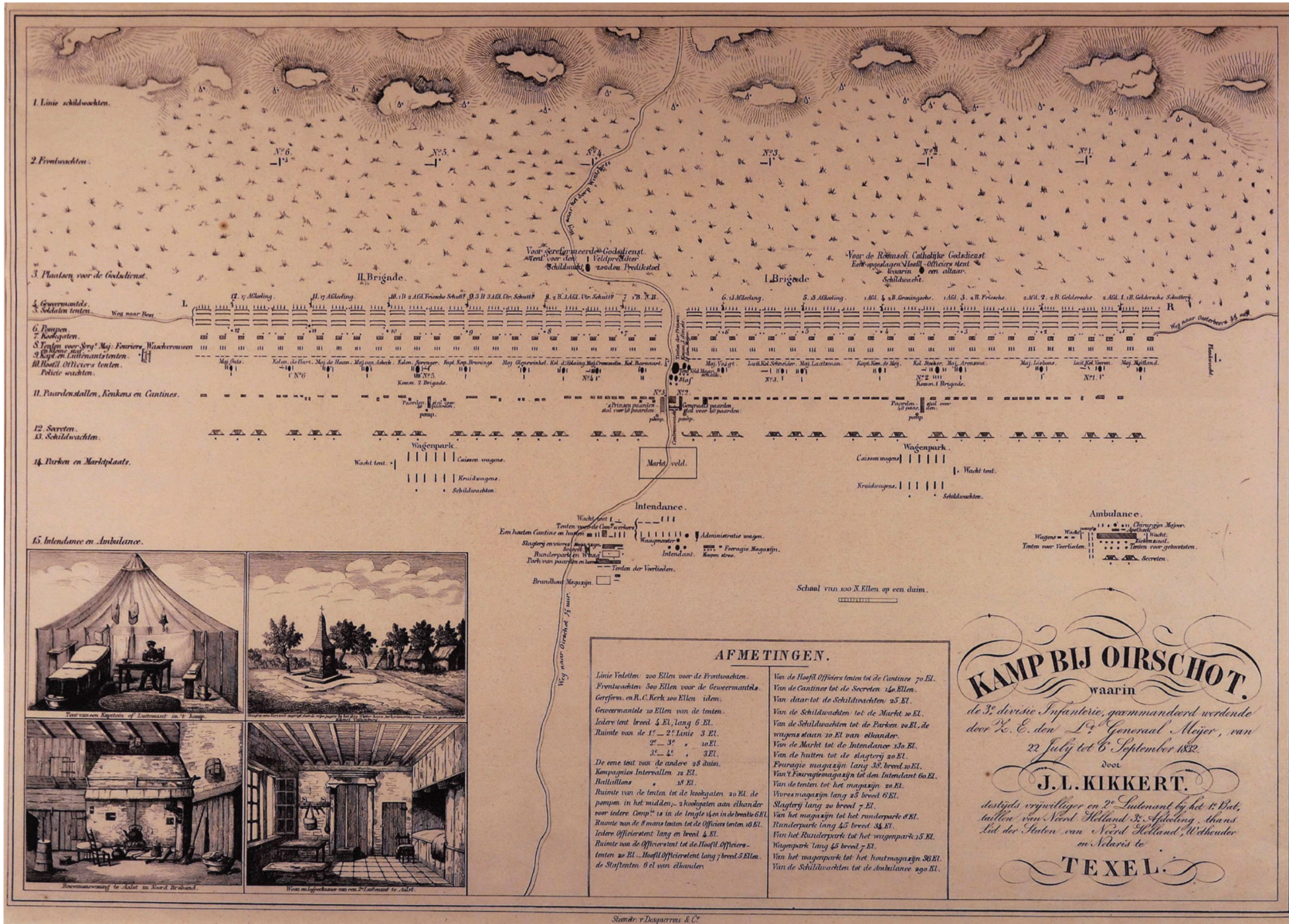
¹¹ Zie Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016.

Gedurende de periode 1830-1839 bevonden zich veel manschappen en legeronderdelen in het zuiden van ons land. Die verblijven in de vestingen, zijn in kantonnement of verblijven tijdelijk in een groot tentenkamp voor opleiding, om zich voor te bereiden op een oefening in groter verband of een militaire campagne. Van die veldkampen bevond zich er één nabij Rijen (afb. 2.6) en één nabij Oirschot (afb. 2.7). Die veldkampen waren feitelijk een soort van tijdelijke tentensteden met alle denkbare voorzieningen die elk jaar werden ontmanteld. Ze waren bijna twee kilometer lang en een paar honderd meter diep. In het kamp verbleven tot vaak meer dan tienduizend mensen, zowel militair als burger.

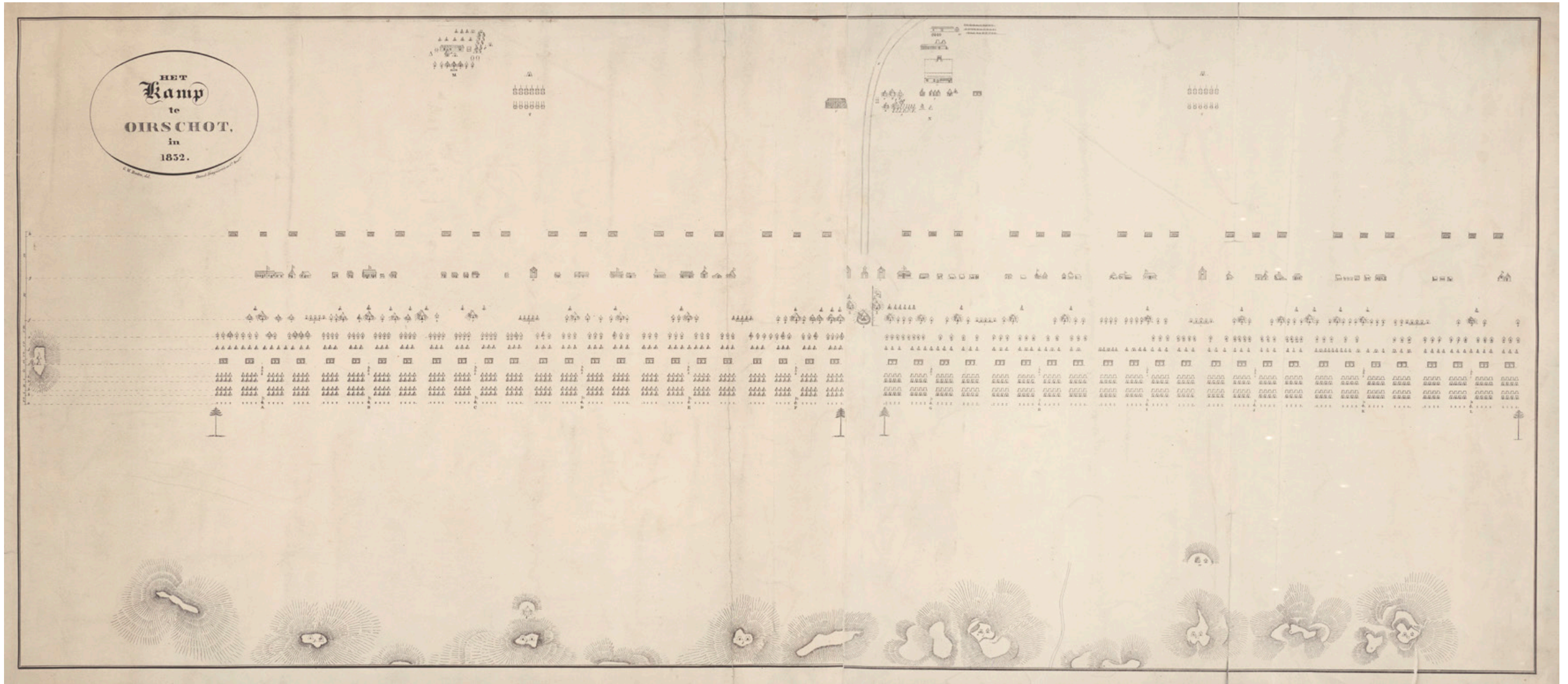
Als eerste doel voor het kamp Oirschot gold het opleiden van de infanterie in de zogeheten peloton- en bataljonschool en het vormen van linies; het belangrijkste doel was het grootschalig oefenen van de hogere bevelhebbers in de zogenaamde bewegingsleer en in het gelijktijdig doelmatig aanwenden van de verschillende wapensoorten. En dat bij voorkeur op weinig of niet bekend maar open terrein. Gelijktijdig is het kamp een leerschool voor de samenstellende delen van een legerkorps: infanterie, cavalerie en artillerie. Twee laatstgenoemden waren buiten het kamp gestationeerd. Het oefenen van gecombineerde wapensoorten heeft het voordeel dat men elkaars karakteristieken, tactiek en bewegingsvermogen leert kennen.

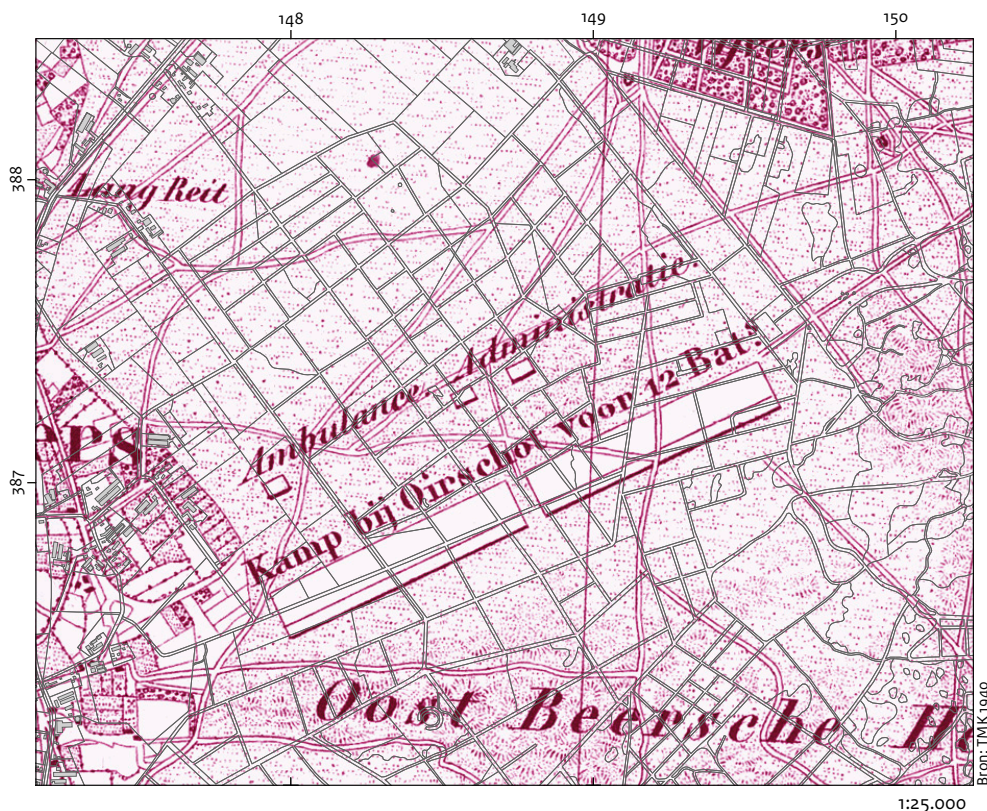
Afb. 2.6 Ligging van het kamp Rijen op de nettekening van de topografische militaire kaart verkend en getekend in 1840. De huidige topografie (in grijs) laat de bebouwing zien.

Afb. 2.4 Kaart van Kikkert: situatie van 22 juli tot 6 september 1832.

Afb. 2.5 Kaart van Heaton: situatie van 16 juni tot 22 juli 1832.

Afb. 2.7 Ligging van het kamp van Oirschot op de topografische militaire kaart (TMK) van ca. 1850 geprojecteerd op de huidige topografie (grijs).

Het is daarom niet verwonderlijk dat nabij het kamp gelegen terreinen als oefenveld werden gebruikt. Een van de redenen om de kampen in Oirschot en Rijen aan te leggen, was de aanwezigheid van grote open heidevelden waar men ongehinderd, en zonder aanrichten van te vergoeden schade, kon oefenen.

Oefeningen waren erop gericht de in die tijd gebruikelijke wijze van militaire strijd na te bootsen. Deze strijdwijze is onder andere bekend van de Napoleontische oorlogen, en omvatte een grootschalige veldslag in het open veld met voldoende ruimte voor het manoeuvreren op linie van complete bataljons. Het sluitstuk vormde een slag met een complete divisie infanterie ondersteund door artillerie en cavalerie. De heide in midden-Brabant en dan met name in de driehoek Oirschot, Best en Eindhoven leende zich uitstekend voor het oefenen van een dergelijke veldslag.

Kamp Rijen werd later opgenomen in een legerplaats, die inmiddels niet meer als zodanig wordt gebruikt. Het bos rond de legerplaats wordt nog steeds gebruikt als militair oefen-

terrein. Kamp Oirschot werd na het scheidingsverdrag met België lange tijd niet meer als zodanig gebruikt. De gronden werden in de twintigste eeuw wel deels opgenomen in het oefenterrein behorend bij legerplaats c.q. COT-terrein Oirschot. Deze legerplaats is tot op heden in gebruik.

Uit de tijd van het kamp zijn twee kaarten bekend: een kaart van Kikkert (afb. 2.4) en een kaart van Heaton (afb. 2.5). De kaart van Heaton dateert uit 1832. De kaart van Kikkert is enkele jaren later gedrukt, toen deze notaris op Texel was geworden (ergens na 1834).

Op hoofdlijnen komen deze kaarten overeen, maar er zijn ook enkele opvallende verschillen. De verschillen zitten met name in de locatie en de maatvoering van de verschillende elementen van het kamp. Naast deze gedetailleerde kaarten is de locatie van het kamp globaal aangegeven op de veldminuut (afb. 2.2) uit ca. 1840 en de nettekening van de TMK (afb. 2.7) uit ca. 1850 en de gemeentatlas van Kuypers uit 1868. Op latere kaarten staat het kamp niet afgebeeld.

De overige voor deze bureaustudie gebruikte historische bronnen zijn:

- Instructie voor kamperende troepen uit 1821¹²
- Dagboek van Cannegieter;¹³
- Dagboek van Kikkert;¹⁴
- Dagboek van Teunisse;¹⁵
- Dagboek van Van der Veen;¹⁶
- Dagboek van Donkersloot;¹⁷
- Verklaring van de kaart van Heaton.¹⁸
- oude kranten via www.Delpher.nl
- Provinciaal Blad van Noord-Brabant (Brabants Historisch Informatie Centrum);
- Archief gemeente Gilze en Rijen, 1811-1933;
- Archief gemeente Oost-, West- en Middelbeers, 1811-1941;
- Archief gemeente Oirschot, 1821-1932;
- Archief Jan de Jong, notaris Oirschot, 1819-1841;
- Archief Antonius Verhoeven, notaris Gilze en Rijen, 1829-1856.

Nationaal Archief, o.a.:

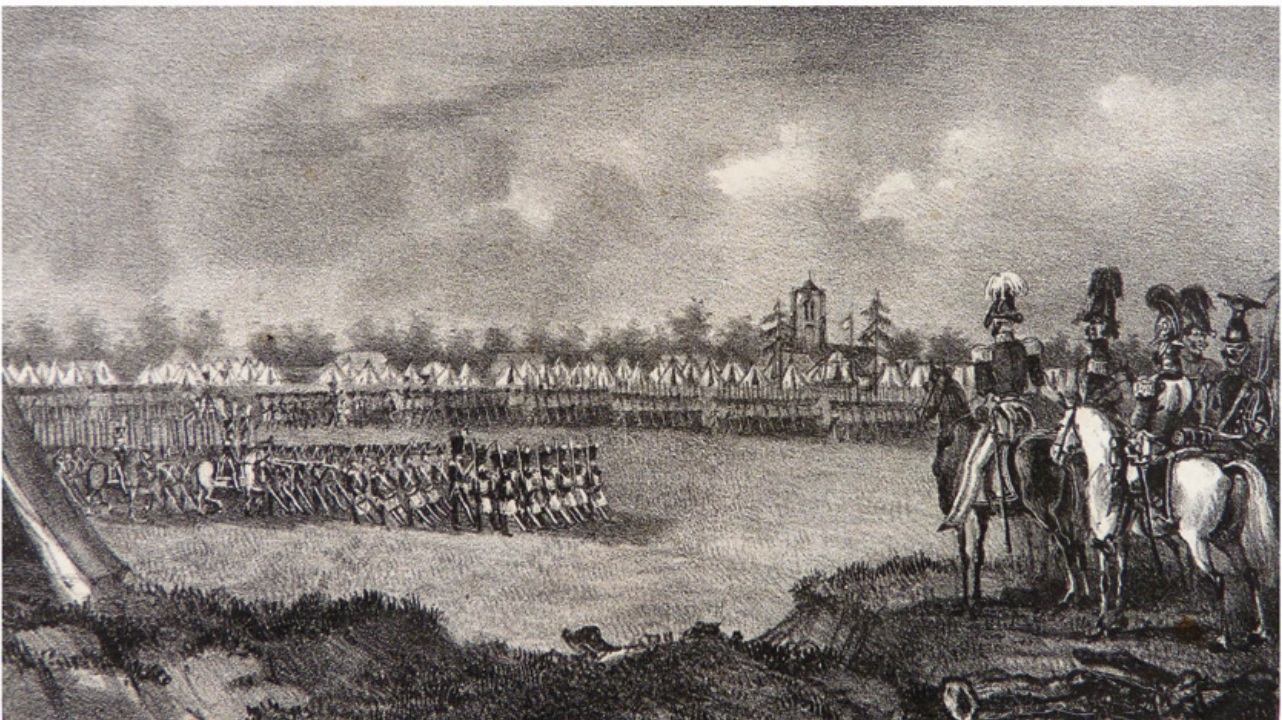
- Archief Kwartiermeester-Generaal en Generale Staf, 1815-1844 (2.13.13.09);
- Archief Intendant Reserve Divisie Infanterie, 1831-1834 (2.13.13.35);

- Archief van de Generale Staf Landmacht, 1813-1918 (2.13.15.01);
- Archief van de familie van de Constant Rebecque (o.a. 2.21.008.66);
- Archief Intendant 1^e div. infanterie, 1830-1839 (2.13.13.34);
- Archief Intendant Reserve Divisie Infanterie, 1831-1834 (2.13.13.35).

Analyse van de kaarten

Heaton tekent de bataljons in van de reservedivisie. Die vormden het eerste kamp van 16 juni tot 22 juli in 1832. Heaton voegt bij de beschrijving van zijn kaart ook een tekening van de uitreiking van de metalen erekruisen aan de soldaten die hadden meegedaan aan de Tiendaagse Veldtocht (afb. 2.8). Dat gebeurde op 13 juli 1832 onder toezicht van kroonprins Willem II.¹⁹ Niet iedere soldaat kreeg een erekruis. Degenen die overtrekkingen hadden begaan of zich lafhartig of onfatsoenlijk hadden gedragen werd deze eer onthouden. Op 24 augustus werd de verjaardag van de koning gevierd met bier en jenever voor de soldaten, allerlei sportieve activiteiten en een banket voor de officieren. Het kamp was versierd met lampen, lampions en erebogen.²⁰

¹² Elias-Schovel & Hamercourt 1823.
¹³ Cannegieter 2009. Van de dagboekjes van Cannegieter bestaan twee uitgegeven versies. De eerste versie uit 1930 is een sterk verkorte uitgave. De tweede uit 2009 is letterlijk en volledig naar de dagboekjes.
¹⁴ Kikkert 1980.
¹⁵ Teunisse 2002.
¹⁶ Van der Veen 1870.
¹⁷ Donkersloot 1845.
¹⁸ Heaton 1833.
¹⁹ In het verleden zijn op het kampterrein door detectoramateurs op verschillende plaatsen erekruisen en miniatures hiervan gevonden. Deze laatste werden door militairen gekocht om op hun kleding te dragen; zie Van Tiggelen, Van der Heiden & Van Gils 2016, 57-58.
²⁰ Van Tiggelen, Van der Heiden & Van Gils 2016, 57.

Afb. 2.8 Uitreiking van de metalen kruisen in het Kamp Oirschot (bron: Heaton 1833). Helemaal achteraan rechts de kerk van Oirschot. Tevens zijn de daken van de kantines op de achtergrond zichtbaar. In het midden, tussen de vlaggen op een lichte verhoging, de tent van de Prins van Oranje. Op de voorgrond de kroonprins en zijn staf te paard.

De kroonprins bezoekt het kamp ieder jaar meerdere malen voor een inspectie of parade (zie tabel 2.1). De koning kwam minder vaak, jaarlijks, op bezoek. De tenten in het kamp werden dan versierd met bloemen, takken, linten en vlaggen en ook de koffiehuisen en winkeltenten waren gedecoreerd. Op de grond waren figuren uitgebeeld in zand.

De kaart van Kikkert betreft de bataljons van de 3de divisie. In 1832 verbleef deze divisie in Oirschot van 22 juli tot 6 september. Niet alleen in 1832 wordt het kamp bezet, maar ook in 1833, door achtereenvolgens de reservedivisie en de tweede divisie, en in 1834, door achtereenvolgens de reservedivisie en de derde divisie.

Tabel 2.1 Overzicht van belangrijke gebeurtenissen in het kamp 1832-1834.

Datum/periode	Gebeurtenis	Persoon
16 juni 1832 - 22 juli 1832	kamp reservedivisie	Heaton, Proot, Teunisse, Van Ingen
18 juni 1832	viering Slag bij Waterloo	Prins van Oranje
24 juni 1832	inspectie/parade	Prins van Oranje
28 juni 1832	inspectie/parade	Prins van Oranje
4 juli 1832	inspectie/parade	Prins van Oranje
13 juli 1832	uitreiking Metalen Kruis	Prins van Oranje
15 juli 1832	inspectie/parade	Prins van Oranje
20 juli 1832	inspectie/parade	Prins van Oranje
22 juli 1832 - 6 september 1832	kamp derde divisie	Cannegieter, Kikkert, Testas
27 juli 1832	inspectie/parade	Prins van Oranje
31 juli 1832	inspectie/parade	Koning, Prins van Oranje, Frederik
8 augustus 1832	viering slag bij Hasselt	Prins van Oranje
24 augustus 1832	viering verjaardag van de koning	
29 augustus 1832	uitbraak cholera	
4 juni 1833 - 6 juli 1833	kamp reservedivisie	Proot, Van Ingen
7 juni 1833	inspectie/parade	Prins van Oranje
10 juni 1833	inspectie/parade	Prins van Oranje
20 juni 1833	inspectie/parade	Prins van Oranje
30 juni 1833	inspectie/parade	Prins van Oranje
1 juli 1833	inspectie manoeuvres los vuur	Prins van Oranje
6 juli 1833 - 9 augustus 1833	kamp tweede divisie	Deelstra, Van der Veen
10 juli 1833	inspectie/parade	Prins van Oranje
14 juli 1833	inspectie/parade	Prins van Oranje
18 juli 1833	inspectie/parade	Koning, Prins van Oranje
15 juni 1834 - 21 juni 1834	kamp reservedivisie	Proot, Donkersloot
20 juni 1834	inspectie/parade	Prins van Oranje
17 juli 1834	inspectie/parade	Prins van Oranje
18 juli 1834	storm	Proot, Donkersloot, Van Ingen
21 juli 1834 - 26 augustus 1834	kamp derde divisie	Kikkert, Testas
8 augustus 1834	inspectie/parade	Koning, Prins van Oranje
24 augustus 1834	viering verjaardag van de koning	
26 augustus 1834	definitief verlaten kamp	
21 april 1836	openbare verkoop resten kamp	

2.2.3 Actueel Hoogtebestand Nederland

Naast de historische kaarten en andere afbeeldingen van het kamp staat het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ter beschikking. Het AHN van Nederland is een digitale hoogtekartaar van Nederland op basis van gedetailleerde en precieze hoogtemetingen. De eerste versie van het AHN is gemaakt in de periode 1996-2003.²¹ De techniek laseraltimetrie was destijds nog relatief nieuw en kende vele beperkingen. Voor het AHN1 is in eerste instantie gekozen voor een puntdichtheid van 1 punt per 16 m². In de loop van het inwinnen van het AHN1 nam de puntdichtheid toe; er zijn ook gebieden beschikbaar waar ongeveer 1 punt per vierkante meter is ingewonnen.

Na afronding van het AHN1 groeide de behoefte aan een nieuw bestand met meer detail.

Tussen 2009 en 2012 is daarom de tweede versie ingewonnen: AHN2. Een van de eisen was dat: 'Het bestand bezit een zodanige dichtheid, een zodanige verdeling en een zodanige planimetrische nauwkeurigheid dat topografische objecten met een grootte van twee meter x twee meter eenduidig en met een positieafwijking van maximaal 50 centimeter kunnen worden geïdentificeerd'. Dit betekende een aanzienlijke verbetering tegenover de eerste generatie (afb. 2.9).

Inmiddels wordt gewerkt aan een derde generatie (AHN3). Sinds 6 maart 2014 zijn AHN1 en AHN2 beschikbaar als Open Data. Sinds 10 september 2016 is daar ook het AHN3, voor zover beschikbaar, aan toegevoegd. Voor het gebied van Oirschot is nog geen AHN3 beschikbaar.

Op het AHN2 van het onderzoeksgebied zijn diverse reliëfverschillen, vooral lineaire patronen zichtbaar die in verband gebracht lijken te kunnen worden met het legerkamp (afb. 2.11).

Op basis van de kaarten van Heaton en Kikkert kunnen deze geïdentificeerd worden als de mogelijke locaties van kookkuilen, latrines, pompen, tentplaatsen, wegen en kantines. De oudste topografische kaart waarop het kamp staat aangegeven is de TMK uit ca. 1836-1843. Wanneer het AHN en de TMK worden gecombineerd blijkt dat deze slechts tot op zekere hoogte overeenkomen (afb. 2.10). De oriëntatie wijkt iets af. De kaarten van Kikkert en Heaton hebben echter een aanzienlijk groter detail-

niveau, waarbij de afzonderlijke elementen van het kamp benoemd kunnen worden.

2.2.4 Georefereren van het historisch kaartmateriaal

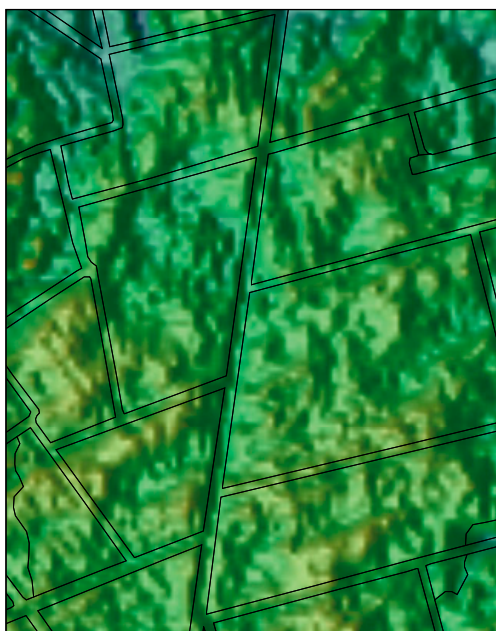
Om de locaties van de verschillende elementen te bepalen, zijn de beide historische kaarten georeferereerd. Op de kaart van Heaton staat aan de linkerkantlijn een aantal maten gegeven van de afstand tussen de verschillende onderdelen van het kamp. Deze afstanden zijn uitgedrukt in meters.²² Aan de hand van de lijn van de kookgaten en de meest oostelijke op het AHN2 zichtbare kuil is de kaart georeferereerd. Hierbij bleek dat de maatvoering, zoals staat aangegeven in de linker kantlijn niet precies juist is. Vervolgens is aan de hand van de spatiering van de kuilen bepaald wat het midden van het kamp is. Het midden van het kamp in oost-west richting bevindt zich ter plaatse van de tent van prins Willem II. Ook deze locatie is op het AHN2 als verhoging te identificeren. In de oost-west richting is de kaart nu passend, maar in de noord-zuid richting is dit iets minder het geval. De afstand volgens het AHN2 tussen de kookgaten en de latrines bedraagt ca. 188 meter, terwijl deze volgens de projectie van de kaart van Heaton ca. 186 meter is. Volgens de maatvoering in de kantlijn bedraagt de afstand 183 m. Omdat de identificatie van de laatste kookkuil en het midden van het kamp als juist wordt verondersteld is deze foutenmarge geaccepteerd.²³ De kaart van Kikkert heeft ook een maatbalk. Deze maatbalk is honderd ellen lang.²⁴ Daarnaast geeft Kikkert bij zijn beschrijving van de verschillende elementen van het kamp afstanden tussen de verschillende onderdelen. Als de kaart geprojecteerd wordt volgens de maatvoering van de maatbalk en het middelpunt genomen wordt ter hoogte van de tent van de prins, ligt de meest westelijke kookkuil op het AHN2 niet ter hoogte van de laatste kuil op de kaart van Kikkert. Ook hier lijkt dus sprake te zijn van een meetfout. De afstanden die Kikkert geeft in zijn beschrijving, komen echter redelijk overeen met de situatie op het AHN. Vervolgens is aan de hand van de laatste kuil in het oosten en de eerste kuil voor het midden van het kamp de kaart nogmaals georeferereerd. Bij deze projectie is de afstand tussen latrines en kookgaten hetzelfde

²¹ Van der Zon 2010.

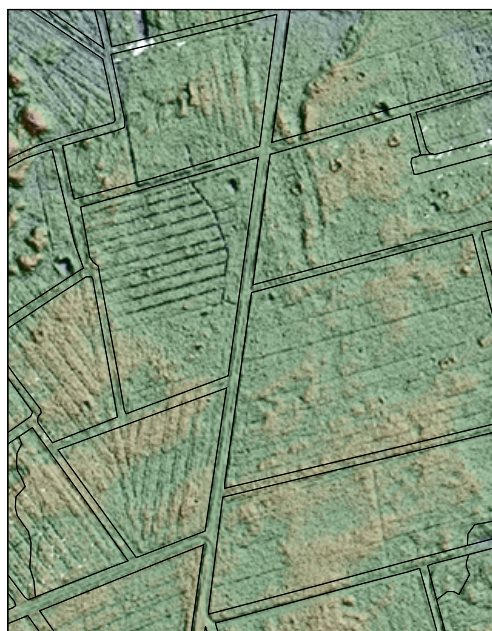
²² Of in ellen, in 1832 bestaat geen verschil meer tussen beide; zie Bakker 1987.

²³ Mogelijk wordt de ene keer de afstand tussen elementen bedoeld en de andere keer het midden van het element tot het midden het element danwel van element naar midden van volgende element. Hiermee zou (een deel) van de foutenmarge verklaard kunnen worden.

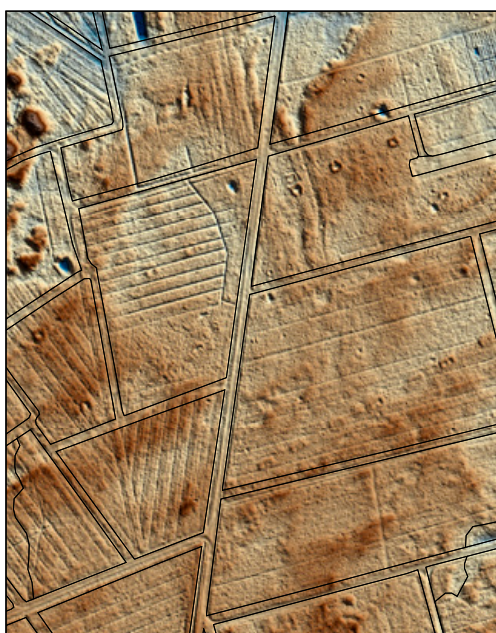
²⁴ Ook hiervoor geldt dat deze gelezen moeten worden als meters.

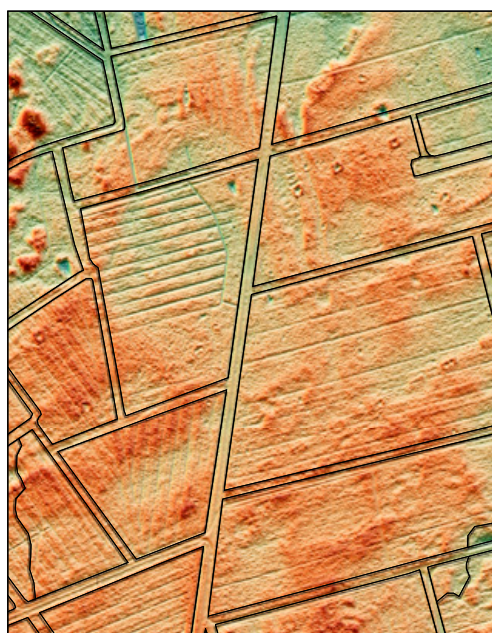
AHN1

AHN2

AHN2

AHN2

Afb. 2.9 Uitsneden van het Actueel Hoogtebestand Nederland. Linksboven de eerste generatie (AHN1) met weinig detail. Rechtsboven en onder verschillende bewerkingen van de tweede generatie (AHN2) met aanmerkelijk meer detail. Bij de verschillende bewerkingen is gebruik gemaakt van verschillende kleurenpaletten en verschillende richtingen van lichtval. Hierdoor zijn op het ene kaartbeeld details te zien die op het andere niet of minder goed te zien zijn en vice versa.

als op het AHN. Kikkert's gegevens komen dan goed overeen met Heaton, met uitzondering van de elementen die verder buiten het kamp liggen, zoals de intendance, ambulance, wagenparken, kerken en de frontwachten. Het is onduidelijk

welke kaart voor deze elementen het meest betrouwbaar is, omdat deze (op het eerste gezicht) op het AHN niet herkenbaar zijn.²⁵ Voorafgaand aan het veldonderzoek is een digitale kaart gemaakt met alle zichtbare en op

²⁵ De verschillen in de beide kaarten kunnen wellicht verklaard worden door het doel waarvoor en door wie de kaart gemaakt werd. De kaart van Kikkert is in de eerste plaats een persoonlijke herinnering aan het kamp. Heaton's kaart is een herinnering voor de leidinggevenden aan dat kamp. Daarnaast was Kikkert een militair met een niet-afgeronde zeevaartopleiding en Heaton een tekenaar.

Bron: AHNz; TMK 1850

Afb. 2.10 Het Actueel Hoogtebestand Nederland geprojecteerd op de nettekening TMK.

basis van het kaartmateriaal geïdentificeerde elementen.²⁶ Tevens is hierop de globale dan wel veronderstelde ligging van de op het kaartmateriaal afgebeelde niet-zichtbare elementen aangegeven. Deze kaart was het uitgangspunt voor het veldonderzoek (afb. 2.12).

2.2.5 Gespecificeerde archeologische verwachting per element

Hieronder volgt per element een beschrijving van de verwachte sporen en vondsten. Bij ieder element is een afbeelding toegevoegd afkomstig van de kaart van Heaton.

Ambulance

Bij een ambulance in een veldkamp als dat van Oirschot moeten we denken aan een gebouw en/of tenten aan de achterzijde en op enige afstand van het kamp waar zieken een eerste, kortdurende verzorging krijgen en van waaruit men eventueel op transport wordt gesteld naar een hospitaal.

Als Luitenant-Generaal Cort Heijligers eind 1830 een oefening gaat houden in kamp Zeist vaardigt hij een algemene order uit met in artikel 25 dat de zieken in drie klassen verdeeld zullen worden: 1. die in de ambulance kunnen behandeld worden, 2. die voor een gedeelte van de exercitie verloren zijn, en 3. die voor de

gehele exercitie verloren zijn. De laatste twee categorieën worden naar het Rijkshospitaal in Utrecht geëvacueerd.²⁷ Verwacht mag worden dat in de jaren 1832-1834 een vergelijkbare regeling in Oirschot gold met als eventuele bestemming het militair hospitaal in de vesting(stad) Den Bosch.

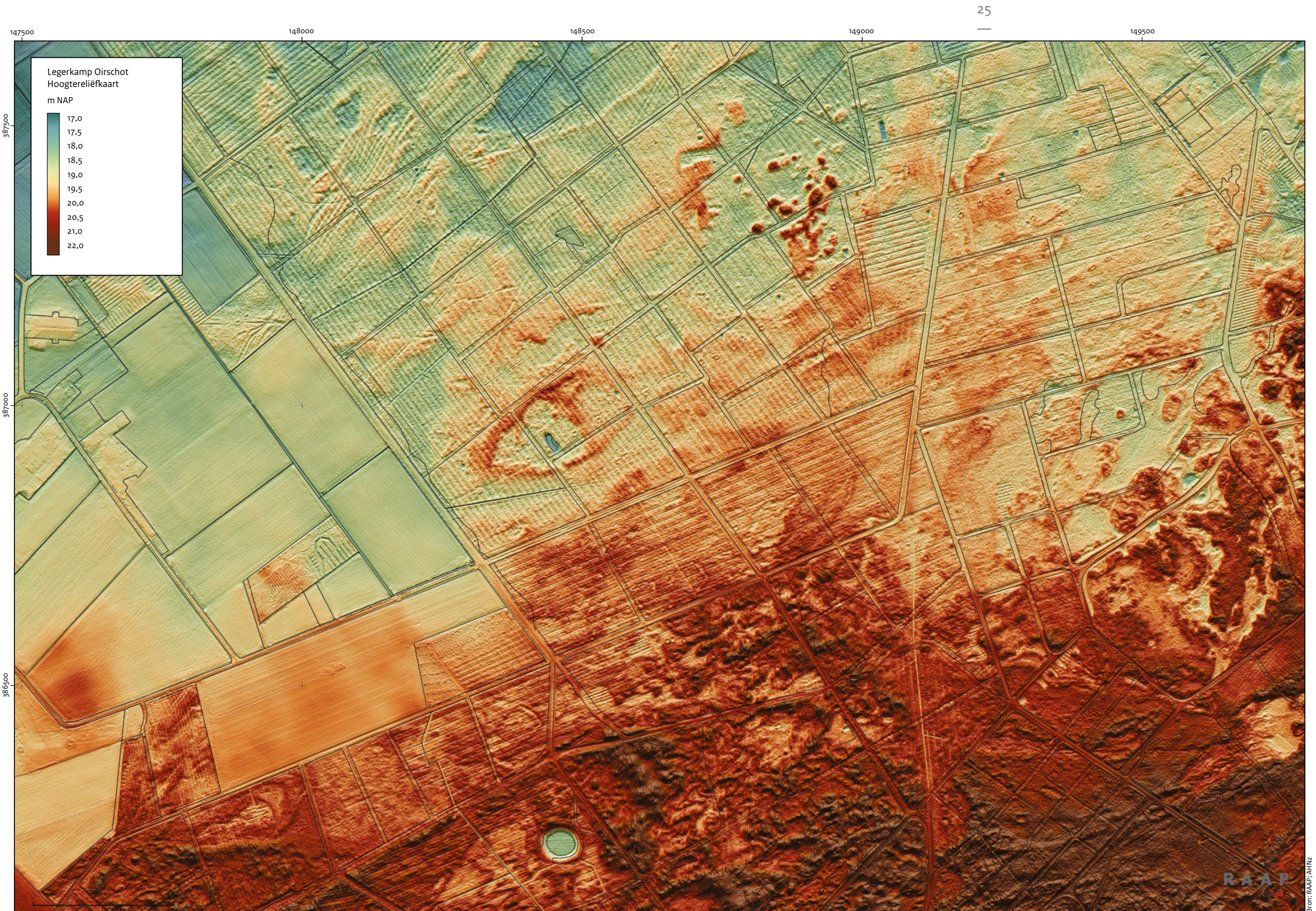
In kamp Oirschot bevond de ambulance zich op enige afstand noordelijk van het tentenkamp op gelijke hoogte met de administratie. De locatiekeuze lijkt mede ingegeven door de omliggende infrastructuur op het moment van eerste inrichting van het kamp. Op deze plek kwamen de buiten het kamp gelegen wegen vanuit Oostelbeers, Oirschot en Vessem samen.

Als in juni 1832 een staat wordt opgemaakt van de benodigde kampementseffecten wordt voor de ambulance opgaaf gedaan van 5 officiers- en 22 zestienmanstenten.²⁸ Op 20 april 1836 vindt er een openbare verkoop plaats van materialen die dan nog aanwezig zijn in het kamp (afb. 2.13). Behalve de verkoopcondities ontvangt de burgemeester van Oirschot een zestal aanplakbiljetten om de verkoop onder de aandacht van haar inwoners te brengen. De verkoop betreft ook twee loodsden van de ambulance. De ene loods heeft gediend als hospitaal en de andere als scabieuzenzaal. Blijkbaar is er in de loop der tijd een tweede loods toegevoegd. Niet onaanmerkelijk is dat de uitbraak van cholera hiervan de reden is.²⁹

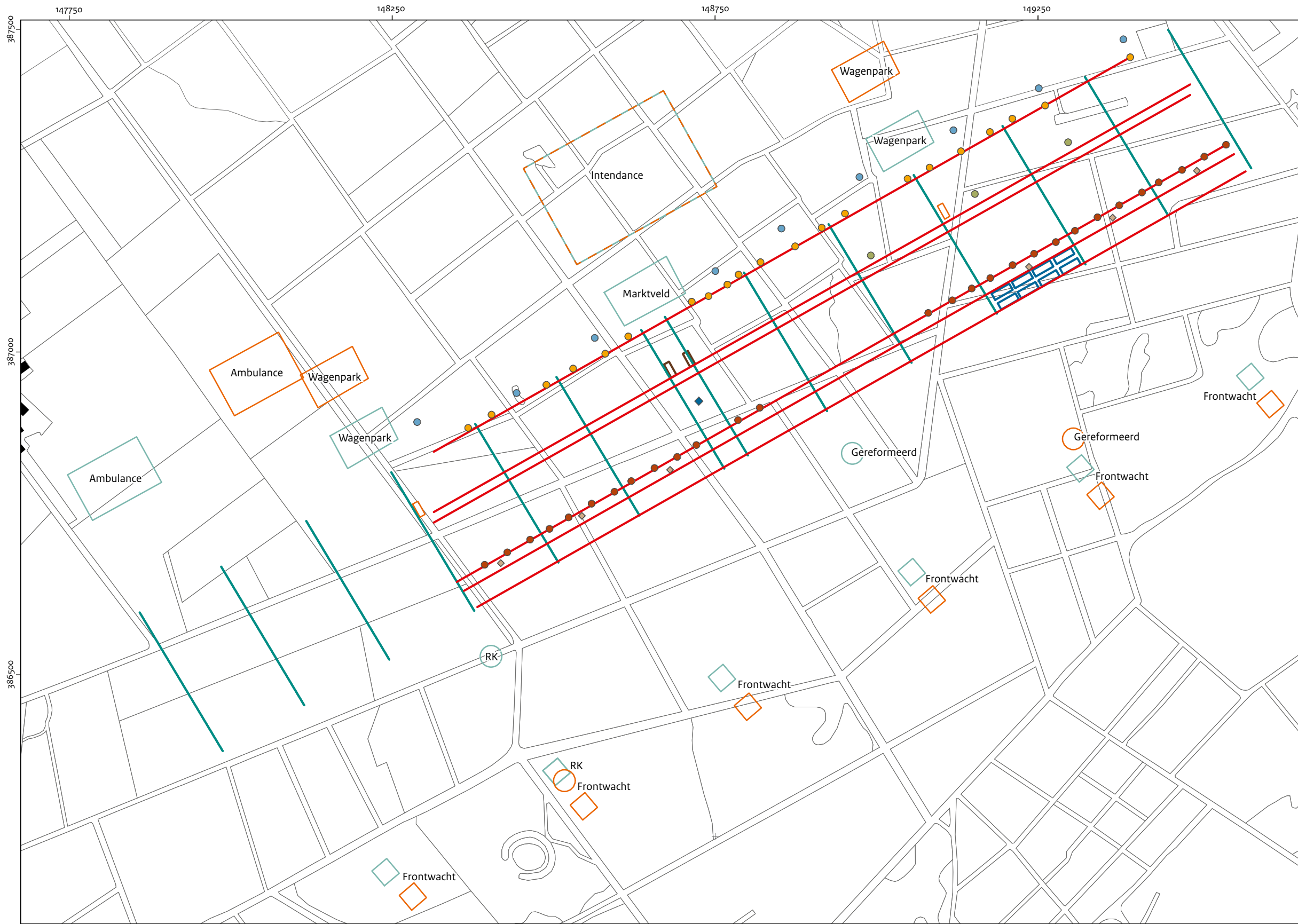
²⁶ Kaartbijlage 5 in Van Doesburg *et al.* 2015.

²⁷ Opmerkelijk is de overeenkomst met het triagesysteem bij binnenkomst op de eerste hulp van een ziekenhuis vandaag de dag, waarbij de triageverpleegkundige de ernst van de klachten beoordeeld om vervolgens de wachttijd te bepalen en de doorstroom te regelen.

²⁸ Archief intendant reservedivisie, inv. 3.
²⁹ In 1834 is er sprake van een cholerazaal die na de storm van dat jaar ingericht werd als atelier voor 12 tot 15 kleermakers om de schade aan de tenten te repareren. Verondersteld wordt dat het hierbij om een van de twee reeds vernoemde loodsden gaat. Op het hoogtepunt van de cholera-epidemie zijn er, vanwege overbelasting van ambulance en hospitalen, lokaal choleraazalen, veelal in schoolgebouwen, in gebruik.

Afb. 2.11 Uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland (tweede generatie) ter hoogte van het legerkamp.

- Elementen AHN:
- Kookgaten
 - Drenkkuilen (?)
 - ◆ Tent prins
 - ▭ Paardenstal
 - Latrines
 - Overige kuilen (?)
 - ◇ Pompen
 - ▭ Soldatententen

- Elementen ontzichtbaar:
- Bataljonsgrens
 - ▭ Element Heaton
 - Hoofdstructuren
 - ▭ Element Kikkert

1:6.250

Bron: PVE

Afb 2.12 Kaartbijlage 5 uit het Programma van Eisen. Deze kaart was het uitgangspunt van het veldonderzoek.

Afb. 2.13 Aanplakbiljet voor openbare verkoping van goederen uit het kamp van Oirschot uit 1836 (Brabantcollectie Universiteit van Tilburg)

Kaartmateriaal

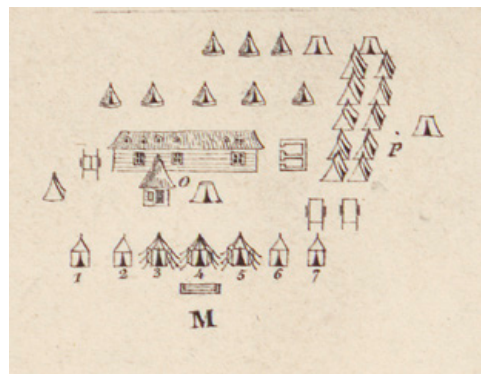
Op de kaart van Kikkert (afb. 2.14) worden verschillende personen en elementen van de ambulance benoemd: een chirurgijn majoor, een wacht, pomp, een apotheek, wagens, een ziekenzaal, tenten voor voerlieden, tenten voor gekwetsten en twee latrines. De ligging van de elementen komt overeen met de kaart van Heaton met uitzondering van de latrines. Deze liggen op de kaart van Kikkert ten noorden van de ziekenzaal, terwijl die bij Heaton niet staan aangegeven. Tevens wordt op de kaart van Kikkert een pomp aangegeven. Op de kaart van Heaton staat op deze locatie een veldkeuken aangegeven. De wachttenten op de kaart van

Heaton worden op die van Kikkert aangeduid als tenten voor voerlieden. Aan weerszijden van de ambulance is sprake van een wacht.

Afb. 2.14 Uitsnede van de kaart van Kikkert van de ambulance. Het noorden is aan de onderzijde.

Op de kaart van Heaton (afb. 2.15) wordt alleen een onderscheid gemaakt tussen de ziekenzaal (o) en de wachttenten (p). De overige elementen worden niet benoemd. Een aantal elementen is op basis van de vorm wel te duiden. Zo zijn een veldkeuken, wagens, en tenten te herkennen. Volgens de begeleidende tekst van Heaton zou de chirurgijn majoor in tent 3 zitten en zou tent 7 een magazijn voor geneesmiddelen zijn. In tenten 4, 5 en 6 zouden officieren van gezondheid zitten en in tent 2 de apotheker. In tent 1 zetelde de administrateur met een officier van gezondheid. Het gebouwtje voor de ziekenzaal is vermoedelijk de apotheek. De betekenis van de constructie de voorgrond (boven de letter M) is onduidelijk. Mogelijk betreft het een zodenbank, zoals bekend is uit Rijen. De locatie van de ambulance verschilt sterk tussen Heaton en Kikkert. Op de gegeorefererde kaart van Heaton staat de ambulance ca. 250 m meer naar het noordoosten ten opzichte van die van Kikkert.

Afb. 2.15 Uitsnede van de kaart van Heaton van de ambulance.

Historische bronnen

Cannegieter: 'Geheel agter en buiten het kamp eindelijk was eene groote loods tot een ambulans hospitaal ingerigt...'³⁰

AHN2

Op het AHN2 is niets te zien van de voormalige ambulance. Deze is vermoedelijk gelegen ter hoogte van akkerland, ten westen van het bos. In het noordelijke bosje zijn wel twee kuilen zichtbaar die vermoedelijk als de twee latrines op de kaart van Kikkert te identificeren zijn.

Daar ook laten zich kruisende karrensporen herkennen die te duiden zijn als de zandwegen die ter ontsluiting van de ambulance naar de buitenwereld gediend zullen hebben.

Archeologische verschijningsvorm

Mogelijk zijn ter hoogte van de ambulance in de akker nog resten te vinden van kuilen anders dan die van latrines en mogelijk van de diepste funderingen van de ziekenzaal en de apotheek. Veelal zal echter op het bestaande oppervlak gebouwd zijn. Eventuele sporen van greppels rondom tenten zijn vermoedelijk te ondiep ingegraven om bewaard gebleven te zijn. Ter hoogte van de pomp kunnen resten van een (al dan niet gemetselde) put verwacht worden. Het overgrote deel van de vondsten en sporen zal zijn opgenomen in de bouwvoor. In diepere sporen kan vondstmateriaal bewaard zijn gebleven in zijn oorspronkelijke context. De vondsten zullen bestaan uit objecten van specifieke werkzaamheden op het ambulanceterrein, vooral van aardewerk, glas en metaal; verder bouwresten, zoals baksteen, vensterglas en dakbedekkingsmateriaal, gebruiksaardewerk, delen van kleipijpen, uitrustingsstukken, kledingaccessoires, munten, munitie en maaltijdresten.

Wagenpark

In het kamp waren twee wagenparken.

Op kaarten van Heaton en Kikkert zijn karren (1-assig) en wagens (2-assig) te onderscheiden. In een brief van 28 mei 1833 vanuit de reservedivisie in Veghel, vooruitlopend op het kamp vanaf 4 juni dat jaar, komt de volgende zinsnede voor 'de paarden der bagagewagens, munitie kaissons en pakpaarden der ambulance zullen te oirschot gelegd worden. De kaissons en wagens blijven in het park achter het kamp'.³¹

Paarden die slechts tijdelijk gebruikt werden, zoals bij opslaan en opbreken van een kamp, werden in de omgeving bij boeren betrokken, eigen werkpaarden werden waar mogelijk in de omgeving van het kamp gestald en karren en wagens, voorzover militair eigendom, werden in het kamp zelf geparkeerd. De werkpaarden bleven in ieder geval niet in het kamp, maar werden in het dorp Oirschot ondergebracht. Dat gold niet voor de rijpaarden van de legerleiding. Daarvoor waren paardenstallen beschikbaar.

³⁰ Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 169.

³¹ Bron: Intendant bij de Reserve Divisie Infanterie, inv. 13 Orders en correspondentie betreffende het kamp bij Oirschot 1832-1834.

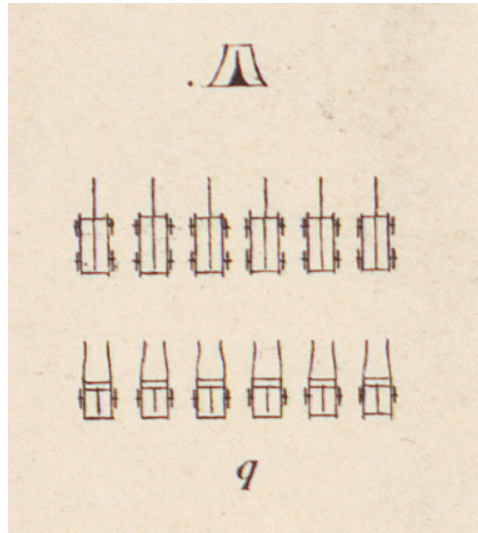
Kaartmateriaal

Op de kaart van Kikkert (afb. 2.16) staan de twee wagenparken aangegeven als telkens twee rijen wagens: zes caissonwagens en zes kruitwagens (totaal 24 wagens, voor elk bataljon 1 kruit- en 1 caissonwagen). De caissonwagens staan in het zuiden en de kruitwagens in het noorden. Aan de flanken staat een wacht tent en ieder wagenpark heeft twee schildwachten. In de legenda staat dat de wagens 10 el uiteen staan en dat het wagenpark zelf 45 el van de sekreten verwijderd was (afstand sekreten naar schildwachten 25 el en van schildwachten tot wagenpark 20 el).

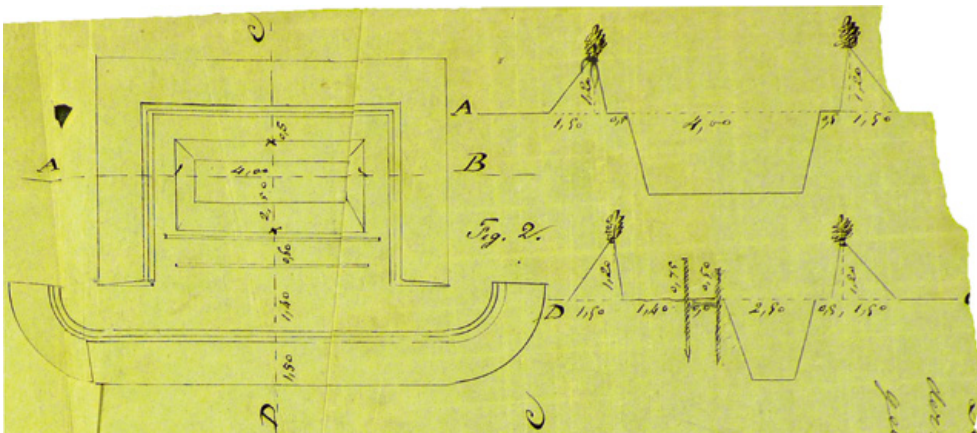
Afb. 2.16 Uitsnede van de kaart van Kikkert ter hoogte van het westelijke wagenpark. Het noorden is onder.

Op de kaart van Heaton (afb. 2.17) staan twee typen wagens aangegeven. Vermoedelijk betreft het hier de door Kikkert genoemde kruit- en caissonwagens. De wagens met een dubbele as staan op de kaart van Heaton in het noorden. Dit moeten de kruitwagens zijn. De caissonwagens moeten dus wagens met de enkele as zijn, vermoedelijk voor het vervoer van de munitie.

Afb. 2.17 Uitsnede van de kaart van Heaton ter hoogte van het westelijke wagenpark.

De locatie van het wagenpark verschilt sterk tussen Heaton en Kikkert. Op de georeferreerde kaart van Heaton staat het wagenpark ca. 100 m meer naar het noordwesten dan op die van Kikkert. De afstand, zoals beschreven door Kikkert tussen latrines en wagenpark, komt wel goed overeen met de locatie volgens Heaton.

Afb. 2.18 Detail van de aanlegtekening (boven- en zijaanzichten) van een latrine in kamp Rijen (bron: Archief Generale Staf Landmacht).

AHN₂

Op het AHN₂ is op de vermoedelijke locaties van de twee wagenparken niets te zien. Beide locaties zijn (wel) relatief vlak. Het grote verschil in positionering van de parken op de kaarten van Kikkert en Heaton is hierdoor niet te toetsen.

Archeologische verschijningsvorm

Zowel grondsporen als vondsten zullen ter plekke gering zijn. Wat betreft specifiek aan wagenpark te relateren vondsten zijn hier mogelijk metalen onderdelen van de wagens en hoefijzers en –nagels te vinden. Verder meer algemene zaken als verloren uitrustingsstukken en kledingaccessoires, munitie en munten of afgedankte resten van vervoerde goederen.

Latrines

De Brabantse landbouw was in de negentiende eeuw in haar ontwikkeling afhankelijk van het aanbod aan minerale voeding, mest. En waar duizenden mensen en honderden paarden dicht opeen verkeren, roept dit in die tijd al snel de vraag op wat er met de faeces gebeurde. In dat licht beschouwd is het niet zo vreemd dat de burgemeester van Oostelbeers na het bericht van de komst van een kamp, 'zoo men zegt voor 12.000 man' hier gelijk aan dacht. In een brief van 1 juli 1832, als het kamp 'in gereedheid wordt gebracht, ja reeds, al verre gevorderd is', informeert hij bij zijn collega in Rijen nieuwsgierig naar diens ervaringen met het kamp aldaar en wat te doen of te laten opdat de komst of het vertrek van het kamp tot nut van de gemeente zal zijn. *'Hoe gaat het met de mest, stroo, hout enz. bij het verlaten van het kamp'*. Het antwoord uit Rijen is ons niet overgeleverd, noch als in- noch als uitgaande correspondentie bij de betreffende gemeenten. Wel is bekend dat de mest van het kamp Oirschot publiek kavelsgewijs verkocht werd. Zoals de secretenmest per notariële akte bekend van 10 augustus 1833 en 25 augustus 1834. Dit geschiedde op verzoek van de chef staf van de 3de Divisie met een opbrengst van respectievelijk 189 en 246 gulden. In 1833 vond de verkoop plaats in zeven kopen variërend van 4 gulden tot 48,50. In 1834 werden 24 kopen geveild. Voor begin april het volgend jaar moest de mest uit de secreten zijn geruimd. Ook het slachtafval van het kamp werd verkocht. De handelaar die het hoogste bod had uitgebracht, mocht het afval die zomer dagelijks op een afgesproken tijd afhalen, tegen betaling in

klinkende munt. De koper kreeg de kop, zonder tong, de poten en de ingewanden zonder vet. Ook de huiden en het vet van het rundvee werd verkocht.

Van het kamp van Rijen is een, vermoedelijk uit 1836 daterende, beschrijving en aanlegtekening bekend van een latrine (afb. 2.18).³² Hierop zijn de afmetingen weergegeven en de wijze waarop deze aangelegd moest worden. Hieruit is af te leiden dat een kuil van 4 bij 2 meter aan drie zijden omsloten wordt door een aaneengesloten uit zoden opgebouwde wal. Op de wal zijn takken, en ter ondersteuning daarvan boonstaken, gestoken. Aan weerszijden bevinden zich openingen die toegang geven tot de latrine. Aan deze meer open zijde is nog een wal waarop eveneens struiken worden aangebracht. Voor de kuil worden vier of zes (officieren) palen ingeslagen (niet gegraven, aldus de instructies) waarop twee balken worden gemonteerd. De lage balk is om op te zitten en de hoge balk is om vast te houden. Het sekreet of latrine stond in die tijd daarom ook wel bekend als 'de balk'. Voor één zo'n geheel waren 3000 goed met heidewortels doorgroeide zoden nodig van elk 3 palm lang, 2 palm breed en 7-8 duim dik. Van het leven in het legerkamp van Rijen zijn door de schutter J.P. Blom schetstekeningen gemaakt in opdracht van de eerste luitenant Jhr. G.P.C. van Breugel. Daaronder bevinden zich twee tekeningen van de (officiers-)latrines (afb. 2.19). Deze komen goed overeen met de eerder genoemde aanlegtekening.

Kaartmateriaal

Op de kaart van Kikkert zien de latrines (hier secreten genoemd) er allemaal hetzelfde uit. Er is geen duidelijk onderscheid te zien tussen latrines voor officieren en soldaten. Voor iedere latrine is een schildwacht geplaatst. De latrines zijn elk gegroepeerd in clusters van drie.

Afb. 2.19 Binnenzijde van een latrine of sekreet voor de officieren van het Noord-Hollands Bataljon. Gewassen pentekening van de hand van J.P. Blom (Bron: Archiefdienst Kennemerland, Haarlem, inv.nr. Hs 237).

³² Archief Generale Staf Landmacht (2.13.15.01), inv. 1

In totaal zijn er 36 latrines zichtbaar. In de beschrijving staat dat de schildwacht op 25 el voor de latrine staat. De afstand van de latrines tot de kantines is 140 el.

Op de kaart van Heaton zijn de latrines ook geclusterd in groepjes van drie, waarbij ieder cluster twee grote latrines kent en één kleinere. Er lijkt sprake van een kuil aan drie zijden omsloten door een wal en een wal voor het gat. Hierdoor is aan beide korte zijden een ingang tot de latrine. Dit komt goed overeen met de tekening van Kamp Rijen. De schildwacht staat ten noordwesten van de latrine opgesteld.

Historische bronnen

Cannegieter: 'Naauwelijks stak men zijn neus even agter de cantines uit, of men behoefde niet te vragen wat er thans volgde, n.l. de secreeten. Zij bestonden uit groote bakken met een aarden wal omgeeven, welke met takken beplant was. Van den eene aarden wal tot den andere lag in de lengte een balk, waarover men moest zitten, terwijl men zich aan een er vóór staande leuning kon vasthouden. Op een morgen, dat ik eene promenade moest gaan doen, zag ik den balk zoo vol zitten, dat zij alle met de blanke derrières aan elkander raakten, er zaten misschien wel 15 op eene balk in een druk gesprek, waartusschen eene mijner waschvrouwen (men kan hieruit opsamen wat soort van vrouwen wij uit Friesland hadden medegenomen) den boventoon voerde. De officieren hadden een afzonderlijke privé, dog op dezelfde wijze ingerigt.'³³

AHN2

Op het AHN2 is een groot aantal kuilen zichtbaar met een wal rondom. Een duidelijk onderscheid in grootte lijkt niet te bestaan. De vorm is nagenoeg vierkant met een lengte van ca. 12 meter en een breedte van ca. 10 meter. In enkele van de wallen lijkt sprake te zijn van een toegang. Deze liggen zowel aan de noord- als aan de zuidzijde. Sprake van een duidelijke clustering in groepen van drie lijkt er niet te zijn en de kuilen liggen niet in een exact rechte lijn. Ook de onderlinge afstand is niet regelmatig. In genoemde beschrijving van de aanleg van Kamp Rijen heet het: 'De plaatsing der latrines kan te Reijen niet altijd geheel simetrisch zijn door de Communicatiewegen als anderzints, men tracht evenwel zooveel mogelijk die der

Officieren achter het midden van het Bataillon te leggen'. In de akkers zijn de kuilen niet zichtbaar.

Archeologische verschijningsvorm

In de latrines kunnen zaken verloren zijn of opzettelijk weggeworpen. Te denken valt aan kleingeld, rookwaren en kledingaccessoires, zoals (knopen, gespen en horlogesleutels). Tevens kunnen in de kuilen resten van menselijke ontlasting worden aangetroffen. Volgens de geschreven bronnen zijn de latrines geregeld geschoond en is de vulling van de latrine verkocht, zodat veel van de ontlasting zal zijn verdwenen. Tevens kunnen sporen van het leegscheppen worden verwacht.

De sporen rond de latrinekuilen kunnen bestaan uit paalgaten en wallichamen.

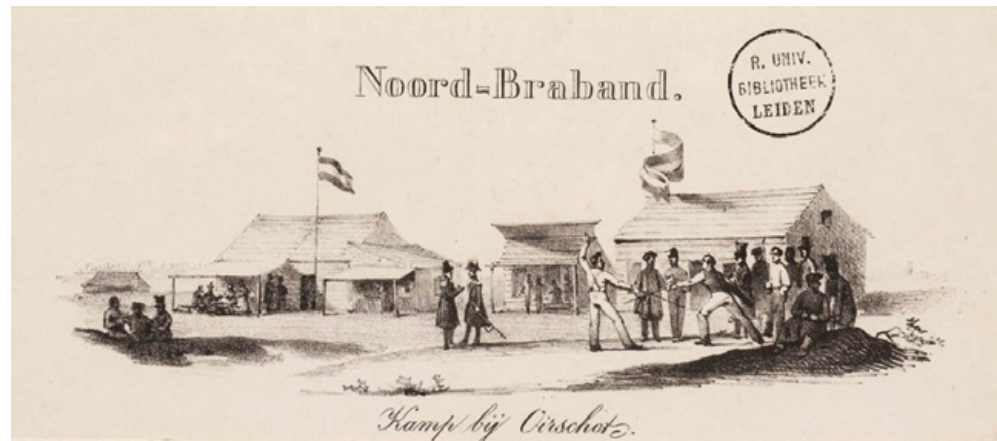
Kantines en keukens

Aan de noordzijde van het kamp was een zone waar kantines, sociëteiten, kramen, herbergen en zelfs een schouwburg waren gesitueerd. Deze zone werd ook voor schermwedstrijden gebruikt (afb. 2.20). De hier gelegen uitspanningen waren in handen van marketenters, waarvan de vrouwelijke variant vaak een relatie had met een of meerdere militairen. Hoewel dit private ondernemingen waren hadden de uitbaters hiervan geen volledige vrijheid. Ze waren volledig onderworpen aan militair toezicht. Op elk moment kon een patrouille of officier van politie een visitatie afleggen. Om tien uur moesten de kooplieden en marketenters hun barak gesloten hebben. Toezicht was er ook op het aanleggen en dichten van kookgaten en afvalkuilen. Zonodig volgde sluiting voor een bepaalde termijn of ontruiming. Ieder jaar werden mensen uitgenodigd om zich met een kantine in het kamp te vestigen. Deze oproep werd in de plaatselijke en landelijke kranten bekend gemaakt (afb. 2.21). In dezelfde kranten zijn aanprijzingen te vinden van ondernemers die hun waren die in het kamp aanboden (afb. 2.22). Tevens zijn berichten bekend waarin ongelukken worden beschreven, waaronder de brand in een van de grootste kantines.³⁴

Hier werden tevens de feestelijke banketten gegeven die georganiseerd werden ter gelegenheid van verjaardagen van leden van de koninklijke familie en de Waterloo-dag, de nationale feestdag. Ook hiervan wordt bericht in de landelijke kranten (afb. 2.23). In het kamp

³³ Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 169.

³⁴ "Voornaamste houten loods, toebehoorende aan den heer Saiger": Noord Brabander 18 juli 1833.

Afb. 2.20 Schermwedstrijd voor een van de kantines. Een vergelijking met de kaart van Heaton staat het echter niet toe te bepalen welke kantines hier zichtbaar zijn. Mogelijk is deze prent gemaakt in 1833 of 1834.

* * * Diegene, welke gegene mogten zijn, om gedurende het Kampen der Troepen bij *Reyen* en *Oirschot*, in gemelde *Leger* plaatsen zich te komen vestigen, als *TAFEL- KOFFIJHUISHOUDERS* of als *DEBITANTEN* in onderscheidene Waren, zullen zich, tot het bekomen van plaatsen onverwijd moeten vervoegen bij den Heer Majoor van den Generaal Staf *DEROLJE VAN WICHEN*, belast met het doen in gereedheid brengen van het Kamp bij *Reyen*, of bij den Heer Majoor van den Generaal Staf *ROLOFF*, belast met gelijke werkzaamheden voor het Kamp bij *Oirschot*.

ANNONCE.
Diegene, welke gegene mogten zijn zich met eene *CANTINE* in het Kamp bij *Oirschot* te plaatsen, achter het 1ste Bataillon der 1ste Afdeling Geldersche Schutterij, 1ste Brigade der Reserve-Divisie, en eene *TAFEL* voor Heeren Officieren in te richten; gelieven zich, ten spoedigste aan te melden bij den Kommanderenden Officier van voormeld Bataillon te *Veghel*.

Afb. 2.21 Bericht uit de Bredasche Courant van 9 mei 1833 over het openen van kantines in het kamp van Oirschot.

DEPOT VAN RIJNWIJNEN.
De ondergeteekende heeft de eer te berigten, dat hij op aan-
zoek van vele zijner vrienden en begunstigers in de Armée, bin-
nen weinige dagen een *DEPOT* zijner *RIJNWIJNEN* zal
establisseren in het Kamp te *Oirschot*, alsmede bij den Heer
VAN GASTEL; Wijnhandelaar te *Breda*.
Prijzen en Coediten zullen nader bekend gemaakt worden.
Nijmegen den 1sten Junij 1832.
E. DIEPENBROEK.

Afb. 2.22 Bericht uit de Bredasche Courant van 2 juni 1832 over de opening van een depot van Rijnwijnen in het kamp van Oirschot.

werden in de schouwburg toneelstukken opgevoerd en concerten en opera's uitgeoerd (afb. 2.24).

Kaartmateriaal

Op de kaart van Kikkert staat ter hoogte van paardenstallen, keukens en kantines een lijn met blokjes met de lange zijde georiënteerd in de lengterichting van het kamp. De blokjes variëren iets in grootte, maar zijn doorgaans niet groter dan omgerekend ca. 8 bij 4 meter.

Bij de 5de afdeling, 2de bataillon: Tot 2den luitenant, *J. C. Ringeling*. — bij het 3de bataillon: Tot 2den luitenant, *M. Schaap*.
— Uit het kamp van *Oirschot* meldt men ons nog nader, omtrent het prachtig dejeuner, hetwelk aldaar, in de tent des veldmaarschalks, alsmede in twee nog daarvoor opgeslagen tenten, na afloop der plechtige wapenschouwing over de troepen der 3de divisie door *Z. M.*, dingsdag 11., gehouden is: alle hoofd- en staf-officieren waren tot hetzelfde genoodigd; onderscheidene gepaste toosten werden er bij die gelegenheid gedronken. *Z. K. H.* de Prins van *Oranje* stelde er eene op de gezondheid van *Z. M.* in, welke door allen met de meeste geestdrift werd geleidigd. De Koning beantwoorde dezelve, te kennen gevende: » dat hij er trotsch op was eene natie te regeren, die Hem zoo veel liefde en gehechtheid betoonde, terwijl Hij geenszins twijfelde, dat, wanneer andermaal zulks mogt gevorderd worden, zij weder met daden zouden toonen, wat regtvaardige Nederlanders vermogen. » — De indruk en de geestvervoering, welke deze woorden bij al de aanwezenden te weeg bragten, laten zich beter gevoelen dan beschrijven.

Afb. 2.23 Bericht uit de Bredasche Courant van 4 augustus 1832 over een viering in het Kamp van Oirschot.

Schouwburg in het Kamp bij Oirschot.
Het gezelschap Operisten van *Amsterdam*, onder directie van *J. H. DESSAUR*, zal het genoegen hebben, in den Schouwburg naast de Tent van de Heeren *Lauer*, in het Kamp te *Oirschot*, te vertoonen:
Op Woensdag den 12den Junij 1833. **DIE WEISSE DAME**, groote vermaande Opera in 3 bedrijven, muziek van *Bayardien*, versierd met alle deszelfs Costumes en verder groot Spectakel. Na hetzelfde: **HET TYROLER CONCERT** is **HOLLAND**, komiek Zangspel van den Heer *J. H. Dessaur*.

Afb. 2.24 Bericht uit de Bredasche Courant van 12 juni 1833 over een voorstelling in de schouwburg van het Kamp van Oirschot.

Op de kaart van Heaton staan diverse vormen gebouwtjes met vooraanzicht afgebeeld (afb. 2.25). Enkele hebben een vlag in de top. Het is onduidelijk wat de onderscheiden functie is van deze verschillende gebouwen. De kleinere gebouwtjes hebben wellicht meer het karakter van een kraam, de grotere die van bijvoorbeeld een sociëteit en de tussenmaat heeft wellicht eerder betrekking op een winkel. Achter het midden van een bataljon was ruimte gereserveerd voor de officierstafel. De ruimte werd

Afb. 2.25 Uitsnede uit de kaart van Heaton met daarop de kantines ten noorden van het Eerste Bataljon, Eerste Afdeling Groningsche Schutterij. Opvallend is de variatie in het uiterlijk van de bouwsels. Op de afbeelding van de tent van de officieren P.W. Heijninghen Bosch en M.A. Savornin Lohman staat op de achtergrond de middelste kantine weergegeven (zie afb. 2.30).

alleen vrijgegeven indien men beschikte over een contract. Indien 2 bataljons samen aten was daarvoor de ruimte tussen die 2 bataljons gereserveerd. Althans, zo was het in Rijen geregeld. De locatie van de gebouwen en de ruimtelijke spreiding komt niet overeen met de kaart van Kikkert.

Het is belangrijk te realiseren dat ieder jaar kantinehouders werden uitgenodigd om een kantine in het kamp te plaatsen. Niet geheel duidelijk is of na elke kamperperiode steeds al deze gebouwen werden afgebroken. Van Kamp Rijen, dat van jaar op jaar een steeds permanent karakter kreeg, is bekend dat in de laatste jaren niet alle loodsen werden afgebroken en ontruimd.

Historische bronnen

Cannegieter: 'Achter de tenten van al deze voorname lieden volgde een zeer breede straat, waaraan de cantines, de sociëteit der officieren, de herbergen der onder-officieren, de kroegen der soldaten, allerlei kramen, joden "met lekker zier" etc. Hier was het altoos kermis, hier heerschte altoos leven en beweging. Ook stonden hier de stallingen der paarden'.³⁵

De verdere beschrijving van de kantines is nog lyrischer: 'Wijn werd er in het kamp meer gedronken als water. De hoeveelheid wijn, welke er gedurende die zeven weken in dat geringe bestek is gedronken, zou ongeloofelijk schijnen en niet alleen ordinaire van een gulden de flesch, o neen, had men een gast, dan begon men met een flesch ordinaire, maar vooral niet meer dan één, maar St. Julien, Tatelle en Cantemerle dat waren de eigenlijke soorten, tot dat er "zum endligen Beschluss" de vijl voor het ligt kwam en

hooge zeer spits uitloopende glazen en de champagnekurk met eene geweldige ontploffing tegen de zolder aanvloog. In de vóórávond bleef elk doorgaans in zijne eigene sociëteit, maar begon het wat later te worden, dan verdeelde de massa zich in drie hoofdafdeelingen. Het bedaarde gedeelte begaf zich naar hunne respectieve tenten om wat te eeten en vervolgens te slapen. De liefhebbers van het spel gingen naar de cantine van het 2de bataillon Gelderschen, alwaar, tot de morgen aanbrak, de dobbelsteenen in de bak rolden en de eene met een vrolijk en de andere met een treurig gezigt zijne tent opzocht.

Het 3e gedeelte, en dat was niet het kleinste, bestond uit de liefhebbers der vrolijkheid, en deze vervoegden zich gezamentlijk in "de wijnproef". Het vreemde schijnt den mensch het meeste te bevallen. "De wijnproef" was eene onderaardsche kelder, dog niettegenstaande er menige ruime, lugtige cantine tot ieders dienst open stond, zoo verkoos men tog dit kleine mufte, onderaardsche hol, verre boven de bovenwereld. Hier was het, dat de ware priesters van Bacchus hunnen god dagelijks, of liever nachtelijks, hulde bragten. Hier ging van 's avonds na negen uur tot ver na middernacht de beker altoos lustig rond; hier hoorde men in de duisternis altoos een verward geschreeuw of een vrolijk gezang van onder de grond oprijzen. Alle avonden was het hier zóó vol, dat de meesten flesch en glas in de hand moesten houden, omdat er geen plaats was om het ergens neer te zetten en bovendien was er zóóveel tabaksrook, dat men van het eene eind niet zien kon wie op het ander eind zat De zotste klugten, welke ooit vertoond zijn, werden door dit drinkend gezelschap ten uitvoer gebracht'.³⁶

AHN2

Ter hoogte van de lijn met gebouwen is op het AHN2 eveneens een globaal oost-west georiënteerde lijn zichtbaar. Ten zuiden hiervan ligt een ca. 15 meter brede, iets lagere strook, waarschijnlijk de hierboven in het citaat van Cannegieter beschreven brede straat. In de iets hoger gelegen lijn zijn in het oosten drie kuilen zichtbaar. De onderlinge afstand tussen de kuilen bedraagt ca. 175 meter. In het westen lijkt eveneens sprake van enkele kuilen. Deze zijn echter minder diep en liggen dichter opeen. Het is onduidelijk wat de aard van de kuilen is. Te denken valt aan bijvoorbeeld afvalkuilen, latrines of kelders.³⁷

³⁵ Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 169.

³⁶ Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 172.

³⁷ Bij een bezoek op 19 mei 2017 is door Toon Verspaandonk de mogelijke locatie van de door Cannegieter beschreven "De wijnproef" aangedragen (centrum-coördinaat 148.928/387.091), vanwege de omvangrijke diepe depressie ter plaatse. De locatie is gelegen binnen de zone die geïnterpreteerd is als de door Cannegieter beschreven brede straat. Vondsten die deze interpretatie zouden kunnen ondersteunen, zijn hier niet gedaan.

Afb. 2.26 Krantenbericht uit de Noord Brabander van 15 september 1832 waarin de verkoop van vier paardenstallen wordt vermeld.

Archeologische verschijningsvorm

Afhankelijk van de gebruikte bouwmaterialen en constructiewijze kunnen ter plaatse van de gebouwtjes paalsporen of bakstenen of anderszins verharde funderingen verwacht worden. Verder stukken baksteen, plavuizen en vensterglas van gesloopte gebouwen. Op basis van de functie kunnen resten kook-, eet-, drink- en rookgerei verwacht worden en verloren objecten, zoals munten, uitrustingsstukken en kledingaccessoires. Al dan niet deels verdiepte ruimtes en afvalkuilen aan de achterzijde.

Paardenstallen en centrumwacht

In het kamp stonden vier paardenstallen (afb. 2.26). Deze stallen boden ruimte aan de ongeveer 160 paarden van de hoofd- en staf-officieren. Eén voor de 1ste brigade, één voor de 2de brigade, één voor de divisiecommandant en staven en één voor ZKH en gevolg. De overige paarden, zoals die voor de karren en wagens, werden elders gestald. Op het aanplakbiljet voor openbare verkoping uit 1836 is nog maar sprake van één paardenstal (afb. 2.13).

Kaartmateriaal

Haaks op de lengterichting van het kamp zijn op de kaart van Kikkert vier grote paardenstallen aangegeven. Tegenover ieder wagenpark ligt een paardenstal. Bij ieder paardenstal is aan de noordelijke korte zijde een pomp afgebeeld. De paardenstallen zijn ca. 25 bij 6 meter. De twee stallen van de paarden van de prins en de generaal liggen tegenover het tentenkamp van de prins, ter hoogte van het marktveld. Tussen deze stallen is de centrumwacht afgebeeld. Deze meet ca. 10 bij 10 meter.

Op de kaart van Heaton staan de paardenstallen afgebeeld als een gebouwtje met hoge wanden. Het symbool staat vier keer aangegeven: tegenover de beide wagenparken en twee keer tegenover de tent van de prins. Tussen de twee paardenstallen staat tegenover de tent van de prins een gebouwtje dat op basis van de kaart van Kikkert vermoedelijk geïdentificeerd kan worden als de centrumwacht.

Historische bronnen

Uit het Nationaal archief is een tekening van een paardenstal voor 40 paarden uit het kamp van Rijen bekend (afb. 2.27).³⁸ Hieruit blijkt dat deze gebouwtjes ingegraven wand- en middenstijlen hadden en plankenwanden hadden.

In hetzelfde document als waarin bovenstaande tekening zich bevindt, is te lezen: 'Bij de stalpompen komen er vier paardendrinkbakken, waarvoor benodigd 4 duims vuren delen van een lengte van 2.60 en 4 mastenpalen dik 13 lang 1.50'.

AHN2

Op het AHN2 is ter hoogte van de verwachte locatie van de twee paardenstallen tegenover de wagenparken niets zichtbaar. De westelijke paardenstal ligt in de bosrand, zodat het ontbreken van sporen hier te verklaren is. Waarom de andere stal niet zichtbaar is, is onduidelijk. Ter hoogte van de paardenstallen tegenover de tent van de prins zijn twee rechthoekige verhogingen aanwezig haaks op de lengterichting van het kamp. Tussen de stallen is een kleine verhoging zichtbaar die mogelijk te identificeren is als de centrumwacht.

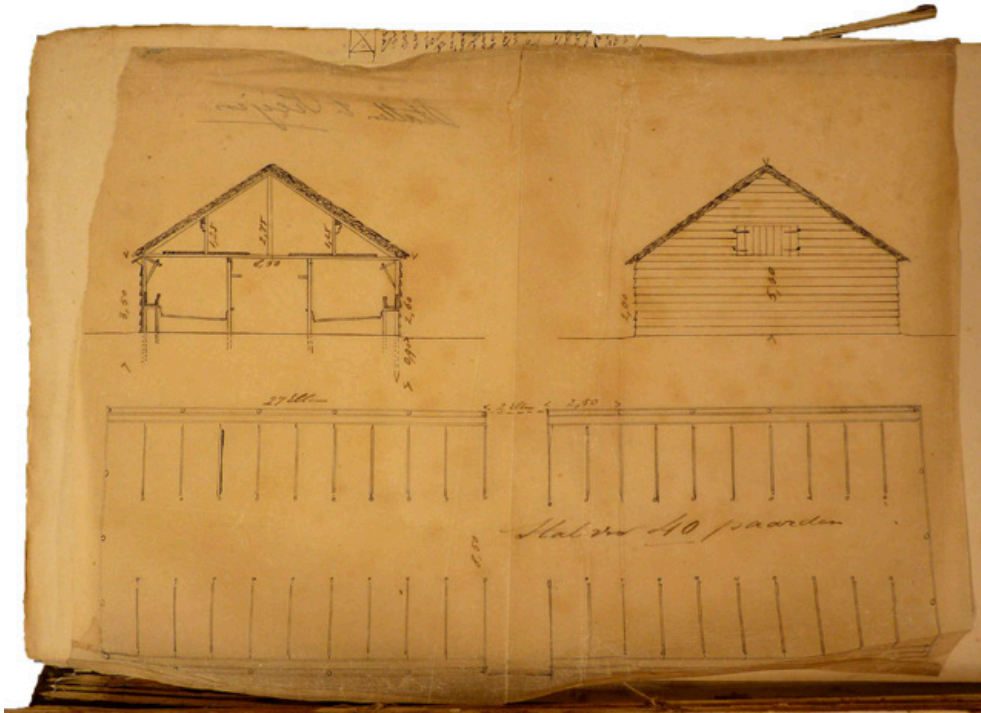
Archeologische verschijningsvorm

Afhankelijk van de constructiewijze kunnen ter plaatse van de gebouwen paalsporen en restanten van (bijvoorbeeld lemen) vloeren verwacht worden. Op basis van de functie kunnen delen van paardentuig en hoefijzers en -nagels verwacht worden. Zowel hier als ter hoogte van de centrumwacht kunnen verloren kledingaccessoires en uitrustingsstukken, munitie, munten en resten van pomputten worden verwacht.

Tenten van hoofd- of staf-officieren

Ten zuiden van de kantines stonden de tenten van de staf-officieren en hun 'oppassers' (persoonlijk bedienenden). Deze tenten waren verschillend van grootte. In algemene zin kan gesteld worden dat hoe groter de tent hoe hoger

³⁸ Archief Generale Staf Landmacht (2.13.15.01), inv. 1.

Afb. 2.27 Bouwtekening voor een paardenstal in Rijen (bron: Archief Generale Staf Landmacht).

de rang. Zo worden onderscheiden: generaalstenten, hoofdofficierstenten, officiers-tenten, zestienmanstenten en achtmanstenten. Wat de manschappententen wordt onderscheid gemaakt tussen een oud model (rechthoekig) en een nieuw model (rond).

Kaartmateriaal

Op de kaart van Kikkert staan 19 forse punten afgebeeld met daarnaast de naam van een staf-officier. De positie van deze grotere punten komt niet overeen met de grotere tenten op de kaart van Heaton.

Kikkert vermeldt in zijn beschrijving dat de stafofficierstenten 7 bij 5 meter groot zijn. Op de kaart van Heaton staat een grote diversiteit aan tentvormen (afb. 2.28) waarbij hij onderscheid maakt tussen het oude, rechthoekige model en het nieuwe, ronde model. De locatie van de grotere tenten komt niet overeen met de positie van de symbolen op de kaart van Kikkert.

Historische bronnen

Cannegieter: 'Dan volgden aan eene breede straat de tenten der hoofd- en stafofficieren. Elk bataillonscommandant, met zijnen adjudant ter rechterzijde en kwartiermeester en doctoren

ter linkerzijde, agter zijn bataillon, de brigadecommandant agter het midden zijner brigade, terwijl de tenten van den veldmaarschalk en den generaal, omgeeven door de tenten hunner stafofficieren, in het midden tusschen de beide brigades in gelegen waren. De tent van den Prins onderscheidde zich door deszelfs grootte en door hare verhevene standplaats. Ook staan aan deze straat de politiewagten'.³⁹

Afb. 2.28 Uitsnede uit de kaart van Heaton ter hoogte van de Eerste Bataljon, Eerste Afdeling Groningsche Schutterij. Links de politiewachten (i) en rechts de officierstenten. In de tenten met de aanduidingen 2 en 4 zaten respectievelijk Luitenant Kolonel Van Castrop en Majoor Buchner. In de overige tenten zaten officieren van gezondheid, kwartiermeesters en overige stafofficieren. De twee tenten ten noorden van de lijn zijn vermoedelijk 'oppassers' (bedienden).

³⁹ Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 169.

AHN2

Op het AHN2 zijn geen duidelijke vormen die wijzen op afzonderlijke tentplaatsen van de hoofd- en stafofficieren. Er lijkt echter wel sprake te zijn van een iets hogere strook die met name aan de noordzijde duidelijk is begrensd door een 15 m brede lagere strook. De hogere strook grond is ca. 45 m breed. In dezelfde strook liggen volgens de kaarten van Heaton en Kikkert de tenten van de (staf-) officieren, hoofd- of politiewachten, onderofficieren, geweermakers en wasvrouwen. In deze strook liggen op het AHN2 ook enkele kuilen. Het is onduidelijk of deze hiermee samenhangen. De vrij egaal lager gelegen strook is ongetwijfeld de door Cannegieter beschreven 'breede straat'.

Archeologische verschijningsvorm

Ter hoogte van de tenten kunnen greppels worden verwacht die rond de tenten zijn gegraven.⁴⁰ Overige grondsporen, zoals opgevulde gaten van tentstokken en tentharingen, worden niet verwacht.⁴¹ Daarnaast kunnen persoonlijke bezittingen van de stafofficieren verloren of ingegraven zijn, zoals kledingaccessoires (knopen, gespen, insignes, horlogesleutels), uitrustingsstukken, schrijfgerei, rookwaar, munten en gebruiksvoorwerpen, zoals bestek, borden, drinkglazen, kopjes en onderdelen van kandelaars en lampen. Deze kunnen specifiek zijn of samenhangen met hun rang.

Tenten van de officieren

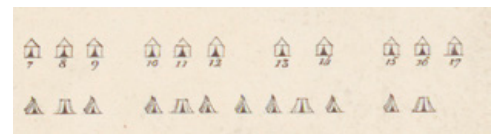
Officieren in de rang van luitenant en kapitein, waren gelegerd in kleinere tenten. Er bestonden oude vierkante tenten en iets grotere, nieuwere ronde tenten. Deze vormden, vanuit het noorden gezien, een tweede lijn tenten.

Kaartmateriaal

Op de kaart van Kikkert staat deze lijn aangegeven als de kapiteins- en luitenantstenten. Het zijn 12 (bataljons) x 4 x 3 lijntjes in de lengterichting van het kamp. Het is onduidelijk of hiermee 144 tenten worden bedoeld of dat hier alleen de locatie van de tenten bij benadering wordt aangeduid. In de beschrijving van Kikkert staat dat de tenten 4 bij 4 meter groot zijn.

Op de kaart van Heaton staan individuele tenten aangegeven. Per afdeling verschilt het aantal tenten. Er zijn afdelingen met 12 tenten (4 x 3), maar er komen ook afdelingen voor met 7 tenten en 16 tenten (afb. 2.29). Er is een kleine

variatie in de grootte van de weergegeven tenten. Het is onduidelijk of deze verschillen in grootte een betekenis hebben en zo ja, welke. Deels speelt hier dwars doorheen het verschil in tenten van het nieuwe en het oude model.

Afb. 2.29 Uitsnede uit de kaart van Heaton ter hoogte van de Eerste Bataljon, Eerste Afdeling Groningsche Schutterij. De bovenste lijn tenten bestaat uit tenten voor luitenants en kapiteins. De onderste lijn tenten is bestemd voor onderofficieren, geweermakers en wasvrouwen.

Historische bronnen

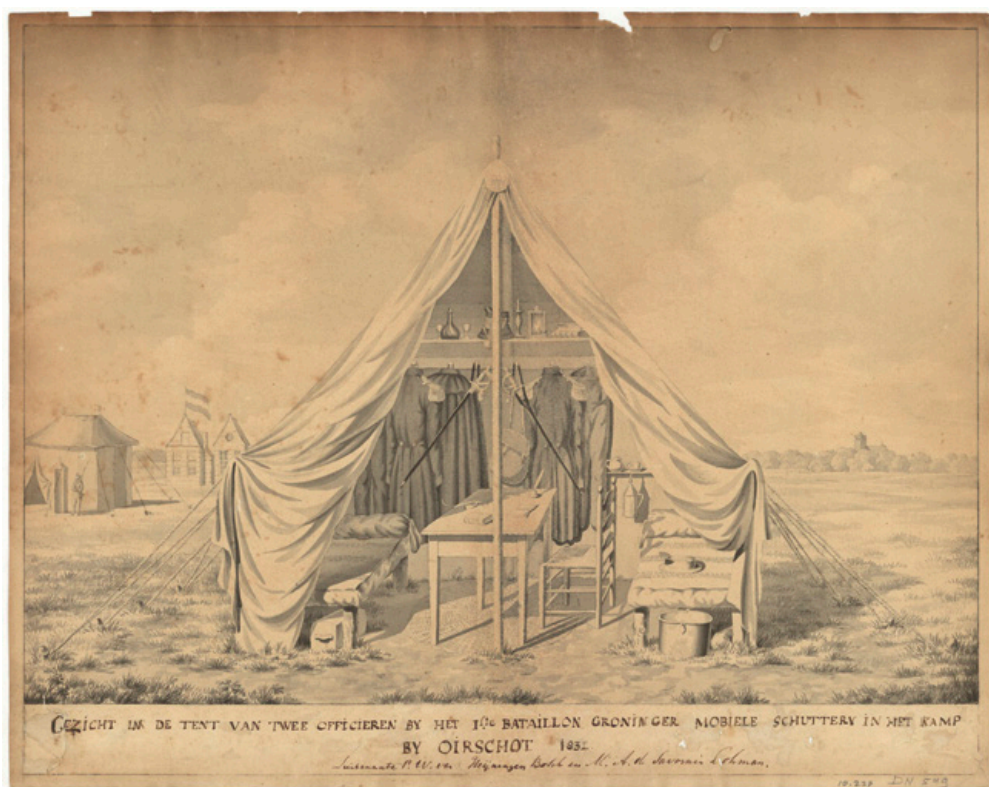
Cannegieter: 'Vervolgens heeft men eene straat waaraan de tenten der officieren (kapiteins en luitenants), bestaande grootendeels uit kleine vierkante tentjes van dubbeld linnen, echter had men ook groote nieuwe, ronde tenten, waarvan ik zoo gelukkig was er een te bezitten (zie afb. 2.30).'⁴²

Beschrijving van zijn eigen tent: "Onze tenten lieten niets te wenschen overig. In den beginnen had ik een klein, oud vierkant tentje, maar op mijne aanvraag bekwam ik eene groote, nieuwe, ronde tent, in welke ik eene overvloedige ruimte had Ik sierde haar op zooveel ik kon. Een paar groote zoden banken stonden aan weers zijden der ingang, welke gewoonlijk door Murk, aan eene ketting liggende, werd bewaakt. Ik had mijne tent van binnen geheel laten beleggen met groene moszoden, zoodat ik een tapijt had, waartegen het beste Smirnasche tapijt niet kon opwegen. Op de tegenovergestelde zijde van de ingang had ik mijn slaapplaats, bestaande in een hangmat, hangende aan twee regt opstaande palen met eene lat er dwars overheen. Over de dwarslat had ik mijne mantel hangen, zoodat, als ik sliep er minder togt van den ingang bij mij kon komen en ook mijn bed minder zichtbaar was. Tot versiering had ik mijn sjerp over de mantel gehangen. In mijn hangmat had ik een goede stroo-zak, een kussen met stroo gevuld, een laken en een deken en hierop sliep ik zoo gerust als de magtigste heer op zijn donzen bed. Overigens bestond mijn huisraad uit eene tafel, een paar stoelen en eene bank, mijn degen etc. hing aan de pilaar in het midden van de tent.

⁴⁰ Bij het optrekken van een kamp moesten eerst de tentplaatsen lichtelijk worden opgehoogd met plaggen. Dit geldt voor alle tentplaatsen. Helaas zijn de ophogingen in kamp Oirschot niet te zien. Uitzondering zijn de tentplaatsen van de Prins en enkele oostelijk gelegen tentplaatsen van soldaten. In Rijen zijn de tentplaatsen nog wel te zien in het micro-reliëf.

⁴¹ Voor de ingang van de tenten van hoge officieren, werden in de grond dichte takkenbossen gestoken. Dit om inkijk te voorkomen. Onduidelijk is of deze archeologisch traceerbaar zijn.

⁴² Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 168.

Afb. 2.30 Kijkje in de tent van de Luitenants P.W. van Heyningen Bosch en M.D. de Savornin Lohman van het eerste bataillon Groninger mobiele schutterij in het kamp bij Oirschot, 1832. Er zijn verschillende meubels te zien, evenals kleding, huisraad en persoonlijke eigendommen, waaronder een porseleinen pijp op tafel.

‘s Morgens ontbeeten mijne officieren en ik gezamentlijk in mijne tent, ook dronken wij er doorgaans met elkander thee’.⁴³

In afbeelding 2.30 zijn linksachter de kantines afgebeeld die ook te zien zijn op de kaart van Heaton in een vergelijkbare gevelgeleding en vlag (zie afb. 2.25). De tent van deze officieren staat ook op kaart van Heaton en uit de bijbehorende beschrijving van de kaart is af te leiden dat de luitenants in tent 12 zitten (zie afb. 2.29). De grotere tent linksvoor, achter de schildwacht, zou de tent van luitenant kolonel Van Castrop moeten zijn.

AHN2

De tenten van de officieren staan op dezelfde 45 meter brede strook als de tenten van de staf-officieren en onderofficieren. Op het AHN2 is niets dat duidelijk wijst op (individuele) tent-plaatsen.

Archeologische verschijningsvorm

Ter hoogte van de tenten kunnen greppels worden verwacht die rond de tenten zijn gegraven.

Overige grondsporen, zoals opgevolde gaten van tentstokken en tentharingen, worden niet verwacht. Daarnaast kunnen persoonlijke bezittingen van de staf-officieren verloren zijn, zoals kledingaccessoires (knopen, gespen, insignes, horlogesleutels), uitrustingsstukken, schrijfgerei, rookwaar, munten en gebruiksvoorwerpen, zoals bestek, borden, drinkglazen, kopjes en onderdelen van kandelaars en lampen. Deze kunnen specifiek zijn of samenhangen met hun rang.

Tenten van de onderofficieren, gewermmakers, wasvrouwen, etc.

Een derde lijn tenten, vanuit het noorden gezien, was voor onder-officieren, zoals majoors en sergeanten. In dezelfde lijn konden de onderkoms van de fouriers, gewermmakers en wasvrouwen gevonden worden.

⁴³ Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 171. Zie ook afb. 2.31.

Afb. 2.31 Hangmat van H.G. Cannegieter met mantel en sjerp, zoals deze door hem wordt beschreven in zijn dagboek (bron: Cannegieter 2009, afb. 45).

Kaartmateriaal

Op de kaart van Kikkert staan ter hoogte van de lijn van sergeanten, majoors, fouriers en wasvrouwen streepjes aangegeven. Het zijn 12 (afdelingen) x 4 x 3 lijntjes haaks op de lengterichting van het kamp. Het is onduidelijk of hiermee 144 tenten worden bedoeld of hier alleen de locatie van de tenten bij benadering wordt aangeduid.⁴⁴

Op de kaart van Heaton staan individuele tenten aangegeven (afb. 2.29). Per afdeling verschilt het aantal tenten. Er zijn afdelingen met 12 tenten (4 x 3), maar er komen ook afdelingen voor met 7 tenten en 16 tenten. De tenten zijn iets kleiner dan die van de (staf-) officieren. Er is een kleine variatie in de grootte van de weergegeven tenten. Het is onduidelijk of dit een betekenis heeft en zo ja welke.

Historische bronnen

Cannegieter: 'Dan heeft men de tenten voor de onder-officieren en waschvrouwen, één voor den sergeant-majoor en voor de fourier, één voor de gezamentlijke sergeanten en één voor de waschvrouwen met derzelver wederhelften'.⁴⁵

AHN2

De tenten van de onderofficieren staan op dezelfde 45 meter brede strook als de tenten van de stafofficieren en onderofficieren. Hier is op het AHN2 niets dat duidelijk wijst op (individuele) tentplaatsen.

Archeologische verschijningsvorm

De fouriers hadden tot taak de uitrusting (met name uniformen) te verdelen en de voorraden te bewaren. Mogelijk uit zich dit in een concentratie van verloren of afgedankte uitrustingsstukken, onderdelen van uniformen (knopen, gespen) en verpakkingsmateriaal van uitgedeelde goederen, zoals knijploden. Ook op de plekken van de wasvrouwen kunnen kledingaccessoires worden verwacht. Ter hoogte van de tenten van de geweer-makers kunnen onderdelen van wapens worden

gevonden, zoals vuurslagen, trekkermechanismes en dergelijke. Daarnaast kunnen hier verloren of afgedankte gereedschappen worden verwacht. Ter hoogte van de tenten kunnen greppels worden verwacht die rond de tenten zijn gegraven. Overige grondsporen, zoals opgevulde gaten van tentstokken en tentharingen, worden niet verwacht. Daarnaast kunnen persoonlijke bezittingen van de stafofficieren verloren zijn, zoals kledingaccessoires (knopen, gespen, insignes, horlogesleutels), uitrustingsstukken, schrijfgerei, rookwaar, munten en gebruiksvoorwerpen, zoals bestek, borden, drinkglazen, kopjes en onderdelen van kandelaars en lampen. Deze kunnen specifiek zijn of samenhangen met hun rang.

Veldkeukens

Achter de tenten van de onderofficieren bevonden zich de keukens. Deze bestonden uit kookkuilen met daaromheen een wal. Het doel van de kuil was het beschutten van het vuur tegen de wind. Op de wallen lagen balken, waaraan de kookketels gehangen konden worden. De keukens in Oirschot bestonden uit dubbele kookgaten: vier per bataljon. Tussen ieder twee keukens was er een pomp.

Kaartmateriaal

Op de kaart van Kikkert staan de veldkeukens, in het vervolg van de tekst kookgaten genoemd, weergegeven als een serie van 48 symbolen. De symbolen bestaan uit een rechthoek die verdeeld is in twee gelijke delen. Volgens de beschrijving van Kikkert zijn deze dubbele kookgaten 14 meter lang en 6 meter breed. Op de kaart van Heaton staan vergelijkbare symbolen, met uitzondering dat hier aan de zuidzijde sprake lijkt te zijn van openingen en dat in de vakken aan de noordzijde een lijn is aangegeven (afb. 2.32). Het is onduidelijk wat deze lijn betekent. Mogelijk is hier een verdieping of verhoging in het kookgat. Het komt echter sterk overeen met de tekening in het Archief van de Generale Staf van de Landmacht (afb. 2.33). Volgens Heaton zijn de individuele kookgaten 7,5 meter breed.

Historische bronnen

In het archief van de Generale Staf van de Landmacht bevindt zich een tekening waarop de maatvoering van een veldkeuken in het kamp van Rijen nauwgezet is geschetst (afb. 2.33).⁴⁶

⁴⁴ Hieruit blijkt het modelmatige van de kaart van Kikkert, in tegenstelling tot het meer precieze van de kaart van Heaton.

⁴⁵ Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 168.

⁴⁶ Archief Generale Staf Landmacht (2.13.15.01), inv. 1.

Afb. 2.32 Uitsnede uit de kaart van Heaton ter hoogte van de Eerste Bataljon, Eerste Afdeling Groningsche Schutterij van de keukens. Aan weerszijden staat een wacht opgesteld evenals direct bij de pomp (aangegeven met een punt).

Daarbij moet worden aangetekend dat er in Rijen zowel dubbele als 3-dubbele veldkeukens zijn. Cannegieter: 'Nu volgden de keukens, bestaande in eene diepte met een aarden wal omgeeven en een middensschot er tusschen, waarop een drietal balken of palen liggen, waaraan men de ketels door middels eener haak over het vuur hangt'.⁴⁷

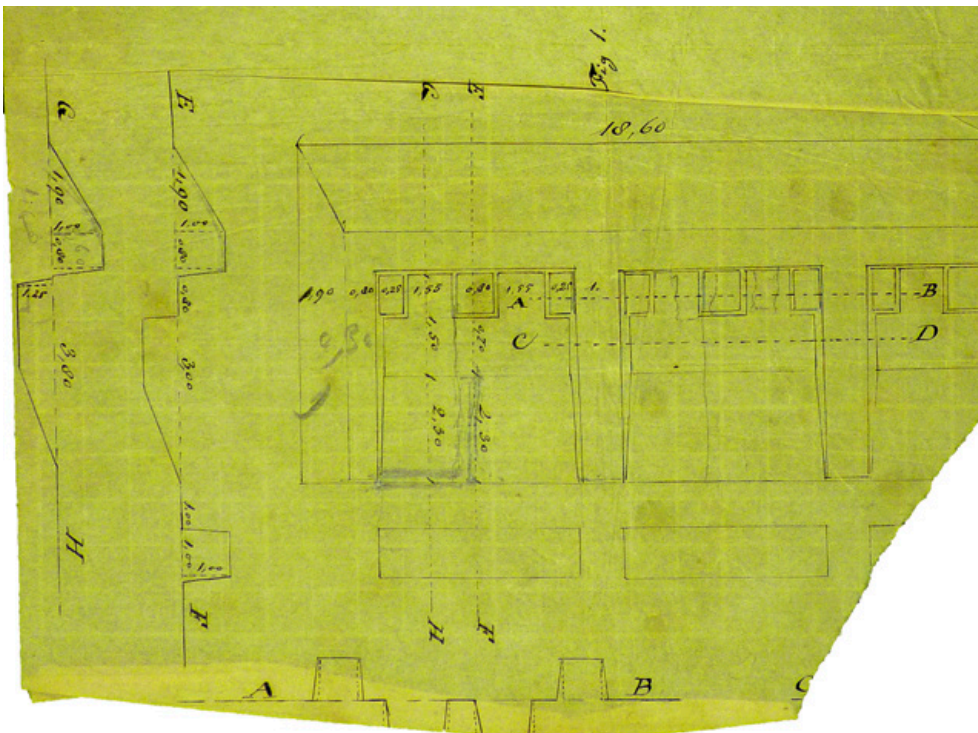
AHN2

Op het AHN2 is een aanzienlijk aantal rechthoekige anomalieën zichtbaar die zich laten identificeren als kookgaten. De kuilen meten ca. 15 bij 7 meter en enkele hebben duidelijk twee compartimenten. Deze maten komen goed overeen met die van Kikkert en Heaton.

Bij enkele gaten is sprake van twee openingen aan de zuidzijde. Op sommige plaatsen ontbreken kookkuilen doordat hier anno nu paden lopen. De sporen zullen hier geëgaliseerd zijn. Eveneens zijn in de akkers geen sporen van de veldkeukens aan het maaiveld meer zichtbaar.

Archeologische verschijningsvorm

Ter hoogte van de kookgaten kunnen kuilen en wallen worden aangetroffen. Mogelijk waren in de kuilen planken aangebracht. Daarnaast kunnen in de kuilen resten van haarden aanwezig zijn. Verder kunnen hier resten van het bereide voedsel, zoals verbrand bot en verkoalde etensresten, en de brandstof (houtschool) worden aangetroffen, alsmede fragmenten van kook- en mogelijk eetgerei. Rondom de kuilen kunnen kuilen worden gevonden, waarin de resten van de geschoonde kookgaten zijn gedeponneerd. Verder kunnen er rond de kuilen verloren kledingaccessoires, munten en gebroken rookwaar liggen. Net als mest werd, overigens, als verzameld door boeren om akkers te bemesten. Mogelijk is de as uit de kookgaten daarom verzameld.

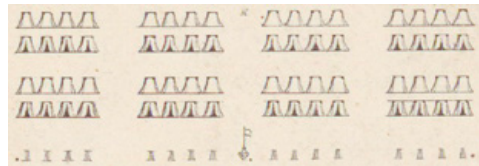

Afb. 2.33 Constructiekening met maatvoering van een veldkeuken, zoals deze in 1836 zijn aangelegd danwel hersteld in het kamp van Rijen (bron: Archief van de Generale Staf van de Landmacht).

⁴⁷ Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 168.

Tenten van de manschappen

Ten zuiden van de veldkeukens stonden de soldatententen. Per bataljon waren dit acht groepen van acht tenten. Er staan ronde en vierkante tenten afgebeeld (afb. 2.34).

Afb. 2.34 Uitsnede uit de kaart van Heaton ter hoogte van de Eerste Bataljon, Eerste Afdeling Groningsche Schutterij met (het oude model) soldatententen. Aan de zuidzijde staan de clusters geweer mantels en in het midden een vaandel. Hier staat ook een van de drie wachten (punten) aangegeven. De andere wachten bevinden zich aan de buitenzijde van de buitenste geweer mantels.

Kaartmateriaal

Op de kaart van Kikkert staan voor iedere compagnie vier paarsgewijs gegroepede horizontale strepen. In de beschrijving staat dat de afstand tussen de eerste en de tweede linie en de derde en de vierde linies drie meter bedraagt. Tussen de tweede en de derde linie bedraagt de afstand 10 meter. De afstand tussen de tenten binnen een linie (in een compagnie) bedraagt 28 (!) centimeter. De compagnies onderling liggen 12 meter uiteen. De bataljons liggen 18 meter uiteen volgens de beschrijving van Kikkert. Op de kaart van Heaton staan de tenten individueel afgebeeld. De rijen tenten staan met de ruggen naar elkaar toe en met de opening naar de (compagnie)straat. In de kantlijn staat aangegeven dat de afstand tussen de eerste en de tweede linie en de derde en de vierde linie 7 meter is. De afstand tussen de tweede en de derde linie bedraagt 13 meter.

Het grote verschil met Kikkert kan vermoedelijk verklaard worden doordat hij de afstand tussen de tenten genomen heeft zonder de maat van de tent zelf. Heaton heeft vermoedelijk het hart van de tenten genomen als maat. Dit betekent dat de (achtpersoons-)tenten, als deze aanname juist is, ca. 3,5 meter lang moeten zijn geweest. De breedte van de tenten is onbekend.

Historische bronnen

Cannegieter: 'Dan volgen de tenten der manschappen, bestaande uit twee dubbele reijen, of vier regels groote tenten, met een pijlaar in het midden. Zij zijn zóó groot, dat elk korporaal met zijne escouade, of onderhebbende manschappen eene bijzondere tent heeft. Over dag (dit is de eerste bezigheid na de reveille) wordt het stroo, waarop zij 's nachts hebben geleegen, netjes bij elkander in de rondte onder de wanden der tent gelegd, met de dekens er boven op, maar 's avonds wordt het weer uitgespreid, zoodat zij dan, met de hoofden naar de wand en met de voeten naar den in het midden staanden pijlaar gekeerd, in een ronden kring slapen'.⁴⁸

AHN2

Op het AHN2 zien we op enkele plekken verhogingen van ca. 31 bij 11 meter. Mogelijk zijn dit de podia waarop groepjes van acht tenten hebben gestaan.

Archeologische verschijningsvorm

Ter hoogte van de tenten kunnen greppels worden verwacht die rond de tenten zijn gegraven. Overige grondsporen, zoals opgevulde gaten van tentstokken en tentharingen, worden niet verwacht. Daarnaast kunnen persoonlijke bezittingen van de stafofficieren verloren zijn, zoals kledingaccessoires (knopen, gespen, insignes, horlogesleutels), uitrustingsstukken, schrijfgerei, rookwaar, munten en gebruiksvoorwerpen, zoals bestek, borden, drinkglazen, kopjes en onderdelen van kandelaars en lampen. Deels begraven in en door achtereenvolgende ophogingen met plaggen. Deze kunnen specifiek zijn of samenhangen met hun rang.

Geweerrekken

Ten zuiden van de soldatententen stonden geweer mantels of geweerrekken opgesteld (afb. 2.34). Vanaf 1833 zijn de geweren opgeslagen in tenten, vermoedelijk in verband met overlast van zandverstuivingen.

Kaartmateriaal

Op de kaart van Kikkert staan de geweerrekken gestileerd weergegeven. In het midden van elk bataljon staat een vaandel afgebeeld. De geweerrekken stonden volgens de beschrijving 10 meter van de dichtstbijzijnde tenten. Op de kaart van Heaton staan de geweerrekken eveneens gestileerd afgebeeld. Ook hier staat in

⁴⁸ Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 168.

het midden van elk bataljon een vaandel. De afstand tot de tenten is volgens de beschrijving 11,5 meter.

Historische bronnen

Cannegieter: 'In de eerste plaats heeft men de geweer mantels, waarvan iedere kompagnie er vier heeft en bestaande uit een overeind staande stok op eene ronde verhevenheid, van zoden bestaande, met een kruis aan het bovineinde, om de geweeren tegen aan te plaatsen. Boven op deze stok is, door middel van eene knop, een mantel van dik linnen, vastgemaakt, welke men om de geweeren heen kan slaan, om dezelve tegen de regen te beschutten'.⁴⁹

In Rijen werd in 1836 als regel gehanteerd: 'Om de geweren op te zetten fungeerde een ronde twee palmen hoge zodenverhoging waarvoor 25 tot 30 zoden nodig waren'.⁵⁰

In het verslag over de storm in 18 juli 1834 door soldaat Donkersloot wordt geschreven: 'De geweer-rotten, die voor de verschillende wacht-tenten stonden, verlieten hun wiskundige steun voor de hoogere kracht van het overmoedige element'.⁵¹

In de Groninger Courant van 14 juli 1833 wordt gemeld: 'De legerplaats is op dezelfde wijze ingerigt, met uitzondering echter, dat zich geene geweer mantels voor het Front der Bandière bevinden, wordende de geweren thans in de tenten der manschappen geplaatst'.

AHN2

Op het AHN2 is niets te zien dat wijst op de geweerrekken.

Archeologische verschijningsvorm

Gezien het specifieke karakter van dit element zijn er zowel geen sporen als vondsten te verwachten ter hoogte van de verwachte locatie van de geweerrekken.

Exercitieterrein of Front de Bandière

Ten zuiden van de soldatententen en de geweer mantels lag het Front de Bandière. Tot dertig passen uit de geweer mantels werd dit gebied zoveel als mogelijk leeg en schoon gehouden. Hier werd appèl gehouden en geëxerceerd. In dezelfde zone werden vermoedelijk spelen gehouden op zon- en feestdagen.

Kaartmateriaal

Op de kaarten van Heaton en Kikkert staat niet weergegeven waar de exercities uitgevoerd werden (afb. 2.4 en 2.5). In de beschrijving van Heaton van het kamp is wel een prent toegevoegd waarop gedefileerd wordt (afb. 2.8) Hieruit is af te leiden dat dit vóór de geweer mantels aan de zuidzijde van het kamp plaats vond.

Historische bronnen

Cannegieter: '...en om drie uur trok men uit, om agter het kamp te exerceeren, welk, exercities meest tot aan den avond duurden'.⁵²

In de 'provisieele instructie voor kamperende troepen' van 1821 en (her)drukt in 1832 staat: '...dat de straten en het front van het kamp moeten worden geveegd; hetgeen dan ook zal geschieden tot op een afstand van dertig passen voorbij de geweer mantels.' en 'Wanneer het piquet zich moet verzamelen, formeert het zich op een afstand van twintig passen vóór deszelfs geweer mantel'.⁵³

In veel van de kranten wordt de wijze waarop de verjaardagen van de leden van het koningshuis wordt gevierd uitgebreid beschreven. Daarin wordt melding gemaakt van: 'allerlei vermakelikheden, als wedlopen, mastbeklimmingen, enz., enz. verschaft' (Bredasche Courant 7-8-1833) en 'het klimmen in mastboomen, wedlopen en loopen in zakken...' (Leeuwarder Courant 13-8-1833). Voor het winnen van deze spelen waren prijzen bijeengebracht door de officieren, zoals 'zilveren tabaksdoozen, zilveren zakhorloges, zilveren kettingen, zilveren horlogesleutels en cachetten, pijpendopjes, pijpen, verlakte tabaksdoozen, etc'. (Leeuwarder Courant 13-8-1833).

AHN2

Op het AHN2 zijn geen aanwijzingen voor de locatie van het exercitieterrein.

Archeologische verschijningsvorm

Tijdens de exercities kunnen uitrustingsstukken, kledingaccessoires en munten verloren zijn.

Front- en flankwachten

Voor het front, aan de zuidzijde van het kamp, stonden wachten opgesteld. Hieromheen werd, in overlappende cirkels, gepatrouilleerd. Voor iedere twee bataljons lag een wacht, in totaal dus zes frontwachten. Aan beide flanken waren eveneens wachten gestationeerd. De bezetting

⁴⁹ Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 168.

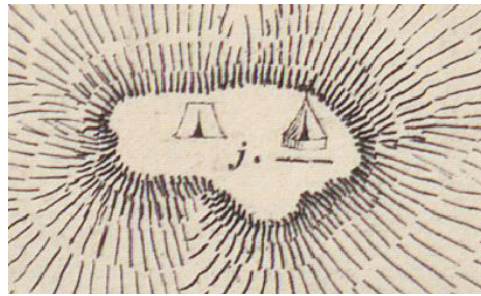
⁵⁰ Archief Generale Staf Landmacht (2.13.15.01), inv. 1.

⁵¹ Donkersloot 1845, 260.

⁵² Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 170.

⁵³ Elias-Schovel & D'Hamecourt 1832.

van de wachten bestond uit een luitenant, een sergeant, twee korporaals, een tamboer of hoornblazer en 20 soldaten.

Afb. 2.35 Uitsnede uit de kaart van Heaton van een van de frontwachten. Op een duin staan twee tenten weergegeven: een ronde en een rechthoekige.

Kaartmateriaal

Op de kaart van Kikkert staan zowel frontwachten als een linie vedetten aangegeven.

De linie van frontwachten ligt 300 meter uit de geweer mantels. De linie van vedetten ligt 500 meter van de geweer mantels. De linie van de vedetten staat op en tussen een serie duinen aangegeven. De vedetten staan weergegeven als 17 kleine tentjes.⁵⁴ De linie van frontwachten staat op een vlakker stuk hiertussen. Het betreft zes eenheden van frontwachten aangegeven met een streepjessymbool.

Op de kaart van Heaton is geen onderscheid gemaakt tussen vedetten en frontwachten. Hij geeft een linie van zes eenheden frontwachten op een rij duinen. Deze zijn gesymboliseerd door per eenheid twee tenten af te beelden (afb. 2.35).

AHN2

Op het AHN2 is geen duidelijke parallelle duinenrij zichtbaar. In het oosten liggen de duinen aanmerkelijk verder weg van het kamp dan in het westen. Vermoedelijk zullen de wachten wel op de top van een hoger duin gestationeerd zijn en niet precies op 300 m afstand van de geweer mantels, afhankelijk van de lokale landschappelijke situatie.

Historische bronnen

Cannegieter meldt over de wachten: 'Twee bataillons deden gezamenlijk de wagt, zoodat de politiewagt en frontwagt agter of voor het midden van de beide zamendoende bataillons geplaatst waren. De Groningers

betrokken met ons de wagt, zoodat er altoos een kapitein van ons met een Groninger luitenant of omgekeerd, aan de politiewagt was en een van ons met een Groninger luitenant op de frontwagt, ofbij het vivres-magazijn, zoodat de wagttoeren bij officieren en manschappen om de negen dagen rond kwamen'.⁵⁵

Als vanaf 12 juni 1834 weer 12 bataljons van de reservedivisie op kamp gaan in Oirschot wordt in Oost- en Middelbeers een compagnie Noord-brabantse jagers gelegerd en cavalerie ten behoeve van toezicht op de omgeving van het kamp.⁵⁶

Archeologische verschijningsvorm

Mogelijk zijn rond de wachttenten greppels gegraven. Tevens kunnen in en rond de tenten kledingaccessoires, uitrustingsstukken, resten van rookwaar, munitie, eet- en drinkgerei en etensresten verwacht worden.

Pompen

Pompen waren nodig voor de voorziening van drink-, kook- en waswater van de troepen, waswater voor de wasvrouwen en drinkwater voor de paarden en levend aangevoerd rundvee. Pompen waren door het gehele kamp te vinden: ieder bataljon had een pomp en bij de ambulance, intendance en paardenstallen waren deze ook aanwezig. Het is onduidelijk of ter hoogte van de kantines ook pompen stonden, maar daar werd waarschijnlijk naar behoefte in voorzien door de betreffende uitbater

Kaartmateriaal

Op de kaart van Kikkert staan ter hoogte van de soldatententen en de paardenstallen pompen afgebeeld. De pompen van de paardenstallen staan aan de noordzijde daarvan en de pompen van de bataljons direct ten noorden van de soldatententen ter hoogte van het midden van het bataljon.

Op de kaart van Heaton staan op dezelfde locatie pompen afgebeeld. Ter hoogte van de stallen en bij ambulance en intendance beeldt hij geen pompen af.

Historische bronnen

Uit notarisakten blijkt dat ieder jaar alle pompen in het kamp verkocht werden: in 1833 16 pompen en in 1834 10 kopen van elk 1 pomp en een koop van 6 pompen.⁵⁷ Opvallend is dat er in de akten

⁵⁴ Vedetten zijn schildwachten te paard. Het is onduidelijk of hiervoor daadwerkelijk tenten stonden. Mogelijk betreft het een merkteken in het landschap waaromheen zij patrouilleerden.

⁵⁵ Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 170.

⁵⁶ Archief Intendant reservedivisie (2.13.13-35), inv. 1.

⁵⁷ Akte 933 van 14 augustus 1833 en Akte 85 27 augustus 1834 van notaris Jan de Jong uit Oirschot.

geen sprake is van 12 pompen, zoals verwacht wordt op basis van het kaartmateriaal waar ieder bataljon een eigen pomp heeft, maar van 16 pompen. De vier overige pompen zijn vermoedelijk stalpompen.

Verder wordt in het hier veelvuldig aangehaald document uit 1836 beschreven dat in kamp Rijen de putten dan als volgt worden aangelegd:

‘De putten zijn geboord door een rad uit greine planken en latten zamengesteld, ter hoogte van 1 El en 1.80 a 90 middellijn te laten zakken, en met gewone klinkersteen te bemetselen na gelang dikt rad zakke, en dat op dezelfde wijze als gewoonlijk bij het graven van putten gedaan wordt; de binnen zijde heeft 1.50 middellijn, het metselwerk is regt opgetrokken en aan den top gekluist, latende alleen eene opening om de pomp door te kunnen steken.

De reeds bestaande putten te Rijen zijn allen goed dan moeten ieder jaar voor dat men de pompen zet 3 a 4 dagen openleggen, en worden schoon gemaakt door de binnenzijde met een bezem afteschrobben tot dat men door het afwijken van den grond aan de bodemrand ziet dat het metzelwerk zakt.

De waterstand in deze putten is ongelijk en heeft ook geen invloed op het water geven, daar er zelfs zijn, die met eene mindere stand, meer opgeven dan anderen die dieper zijn. Zulks regeld zich naar de wellen. En dieper te willen graven dan deze leggen is verloren arbeid, daar als dan het welzand sterker opkomt, als men graven kan.

Voor de putten no 6 en 7 moet men eene bijzondere zorg hebben, aangezien het water uit dezelve, soms wel eens wat ruikt, de pompen wierde vroeger blijkens nevens gaand Contract geleverd, en ieder jaar na den afloop van het kamp publiek verkocht, dan zijn in 1836 aan het Rijk verbleven en even als de daarbij behorende kuipjes in de stallen van het kamp geborgen. Ieder Bataillon heeft een pomp, en het daarbij behorende kuipje; de stallen alléén de pomp, als wordende drinkbakken op eerste plaatsen jaarlijks bij dezelve gemaakt; die der ambulance en Intendance gaan het beheer der administratie aan.

Men gedoge niet dat er zinkputten al te na bij de pompen worden gemaakt, daar anders het vuile water weder in de putten dringt en die bederft.

Ten minste 10 a 12 dagen voor het betrekken van het kamp, moeten de putten en pompen in gereedheid zijn, om zich te kunnen overtuigen dat

die aan alle vereischten voldoen, en ze nog te kunnen veranderen indien zulks noodig zou zijn, en men bepale dagen om eene zekere hoeveelheid uit de pompen (Bijvoorbeeld 15 emmers per uur) waarvan de detachements kommandanten nota moeten houden, met bijvoeging hunner aanmerkingen, om daarna hun schriftelijk rapport te kunnen inrichten, ten einde hun later te overtuigen, indien er klagten komen, dat zij geene behoorlijke surveillance hebben gehouden.

De watermarschen die gewoonlijk maar drie of viermaal daags geslagen worden als de troepes in de Legerplaats zijn, zijn allerschadelijkst voor de instandhouding der putten en pompen daar men als dan de putten in eens geheel leeg pompt, en de wellen daardoor, met teveel kracht werkende, klei en zand medevoeren, en dus het water troebel en de pomp onklaar raakt.

Men observeren dus aan de binnenrukkende troepen dat het verre te verkiezen is, de pompen ten alle tijden te laten gaan, en het zeer noodzakelijk is per Bataillon drie man te designeren, die zich onderling aflossen om te pompen als het noodig is, en dadelijk te zorgen rapporten te maken als er iets defect wordt, en de pompen doen rusten, ten minste gedurende een uur indien het water troebel wordt; deze drie vaste manschappen raken daardoor geheel met de hoedanigheid van de put bekend en weten dus juist wat men van dezelve vergen mag. Deze moeten tevens surveilleren dat geen onnoodig water verspild wordt.

Alle de putten, pompen en de bepaalde steenvloertjes in gereedheid zijnde, maakt men een naar buiten afhellend rond om iedere pomp ongeveer 2 palm hoogte heeft, en te niet uitloopt, dezelve wordt met zooden gedekt, in dier voege, dat geen water buiten langs de pomp in de put kan afloopen, ook ligt men eenige slechte zooden op het gestraate om de steenen door het indringen der zwarte aarde bij het zand vaster te doen leggen. De pompen welke in de stallen geborgen zijn moeten dadelijk door den pompenmakers nagezien en hersteld worden. De pompenmaker Driessen uit Dongen heeft in vorige jaren de reparatien gedaan en is een zeer geschikt mensch daarvoor⁵⁸.

AHN2

Op het AHN2 is op enkele plaatsen voor de soldatententen een kleine kuil zichtbaar op de locatie waar de pomp verwacht kan worden.

⁵⁸ Nationaal Archief Generale Staf Landmacht (2.13.15.01), inv. 1.

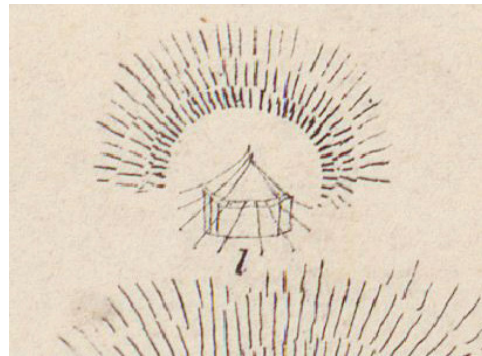
Bij de paardenstallen is dit niet het geval. Kuilen in de lijn van de kantines en ter hoogte van de ambulance zouden deels eveneens putten voor pompen kunnen zijn.

Archeologische verschijningsvorm

Ter hoogte van de pomp kan een verticaal geplaatste metalen of houten pijp verwacht worden. Voor de aanleg van de pomp is vermoedelijk een kuil of put gegraven. De bekleding van de put kan bestaan (hebben) uit baksteen of uit vergankelijk materiaal, zoals houten planken.

Rooms Katholieke kapel

De Rooms katholieke godsdienst viering vond plaats in de open lucht en werd aanvankelijk verzorgd door de legeraalmoezenier en later door pastoors uit de naburige dorpen.

Afb. 2.36 Uitsnede uit de kaart van Heaton met daarop de Rooms katholieke kapel op een duin.

Kaartmateriaal

De Roomsche kapel staat op de kaart van Kikkert aangegeven tussen het derde en vierde bataljon en ligt volgens zijn beschrijving op 100 meter uit de geweer mantels. Gemeten op de projectie is dit ongeveer 75 meter. Volgens de beschrijving betreft het een hoofdofficierstent waarin een altaar is geplaatst. Naast de tent staat een schildwacht aangegeven.

Op de kaart van Heaton ligt de Roomsche kapel ook tussen het derde en vierde bataljon. De afstand tot de geweer mantels bedraagt op de projectie 300 meter. Op de kaart staat de kerk aangegeven als een tent op een stuifduin (afb. 2.36).

AHN

Op het AHN is een afgeplat duin te zien dat mogelijk geïdentificeerd kan worden als de

locatie waar deze tent gezocht moet worden. Deze ligt grofweg op de locatie, zoals aangegeven door Heaton.⁵⁹

Historische bronnen

Cannegieter meldt over de godsdienst: 'Zondags was het, bij goed weer, om half tien kerk-parade, waarna ieder of naar de gereformeerde of naar de Roomsche kerk moest en daarna groote parade, welke doorgaans tot drie uur of half vier duurde en extra verveelend was voor de deelnemers'.⁶⁰

Archeologische verschijningsvorm

Mogelijk is er sprake van een greppel(tje) rond de tent. Overige grondsporen, zoals opgevulde gaten van tentstokken en tentharingen, worden niet verwacht. Mogelijk is de tent op een podium geplaatst of een afgeplat duin. Het zou kunnen dat het altaar was opgebouwd uit pluggen en/of geplaatst was op een daaruit opgebouwde verhoging.

Als vondsten kunnen verloren devotionalia, zoals delen van rozenkransen en kruisjes, munten (collecte), kledingaccessoires en uitrustingsstukken worden verwacht.

Gereformeerde preekstoel

Op zondag werd, net als voor de katholieken, om 11 uur een gereformeerde kerkdienst gehouden. De viering werd gevolgd in de openlucht en geleid door een veldprediker.

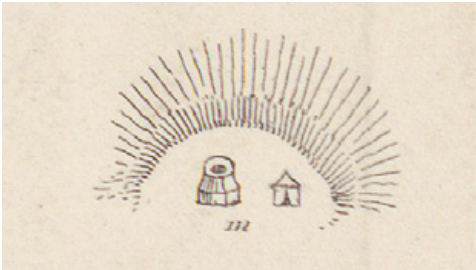
Kaartmateriaal

De plaats voor de Gereformeerde eredienstviering staat op de kaart van Kikkert aangegeven tussen het zevende en achtste bataljon en ligt volgens zijn beschrijving op 100 meter uit de geweer mantels. Gemeten op de projectie is dit ongeveer 75 meter. De kerk staat aangegeven direct aan de dan bestaande weg naar Wintelre. Op de kaart wordt beschreven dat er naast de 'zouden preekstoel' voor de veldprediker een tent voor de schildwacht staat.

Op de kaart van Heaton ligt deze plaats tussen het negende en tiende bataljon. De afstand tot de geweer mantels bedraagt op de projectie 300 meter. Op de kaart staat een afwijkende vorm, vermoedelijk de uit zoden opgebouwde preekstoel, met daarnaast een kleinere tent. Beide staan op een (natuurlijke) verhoging (afb. 2.37).

⁵⁹ Op 19 mei 2017 is bij een bezoek aan het kamp door Toon Verspaandonk een andere mogelijke locatie van de tent aangewezen (centrumcoördinaat 148.657,5/386.513,5).

⁶⁰ Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 170.

Afb. 2.37 Uitsnede uit de kaart van Heaton ter hoogte van de vermoedelijke preekstoel. Op het duin staat tevens een tent.

Historische bronnen

Van der Veen beschrijft een dienst als volgt: ‘Deze enkele herinnering welligt voldoende zijn, om dien eenvoudigen preekstoel, van heideschalen opgezet, of door op elkander gestapelde trommen gevormd, in ’t geheugen terug te roepen’.⁶¹

Teunisse schrijft: ‘Van deze dienst is voor een militair in de kamp weinig van belang, omreden met zoveel duizenden onder de Blote Hemel en op zoveel gelederen was ons Caré dan geplaatst en dan de wind of andere stroornis, tot dat was maar meest voor ’t oog van de wereld. Ofschoon de Heeren Officieren in de beste gelegenheid waren want deze stingen midden in ’t Caré’.⁶²

In het veelvuldig aangehaald document uit 1836 van kamp Rijen komt als contemporaine parallel naar voren: ‘Het hout en dekwerk van de preekstoel werd door de timmerman verzorgd. Het voetstuk bestond uit een vierkant van zoden met 4 trappen naar iedere zijde en daarop een achtkantige preekstoel die van binnen rond was en opgezet ook van zoden’.⁶³

AHN2

Op het AHN2 is de preekstoel niet te zien op door historisch kaartmateriaal aangeduide plekken. In de omgeving van de locatie van Heaton zijn wel enkele kleinere verhogingen. Het is onduidelijk of deze geïdentificeerd kunnen worden als de locatie van de vieringsplaats verwacht kan worden. De locatie met tussen het zevende en achtste bataljon (volgens Kikkert) en op 300 m uit de geweer mantels (volgens Heaton) lijkt nog het meest waarschijnlijk.

Archeologische verschijningsvorm

Mogelijk is er sprake van een greppel rond de tent. Overige grondsporen, zoals opgevulde gaten van tentstokken en tentharingen, worden niet verwacht. Mogelijk is de tent op een podium geplaatst of een afgeplat duin. Het fundament van de preekstoel was opgebouwd uit (heide) plaggen. Mogelijk zijn hiervan resten bewaard gebleven. Als vondsten kunnen verloren munten (collecte), kledingaccessoires en uitrustingsstukken worden verwacht.

Intendance

Vanuit de intendance werd het kamp logistiek verzorgd en beheerd. Hier vond de administratie, distributie, reparatie, opslag en inkoop plaats van alles dat verband hield met huisvesting, kleding en overige uitrusting en voedsel- en brandstofvoorziening. De intendance lag aan de entree van het kamp en bestond uit een administratiewagen, intendancetenten, distributiemagazijn, stromagazijn, runderpark, stallen, tenten van de voerlieden, waag, slachterij, vleeshal, broodmagazijn, kantines en een houtmagazijn. In tegenstelling tot de rest van het kamp, dat slechts in de zomermaanden werd bezet, was hier mogelijk het hele jaar personeel aanwezig. Uit de bronnen zijn geen aanwijzingen dat de hier aanwezige gebouwen werden afgebroken en verkocht.

Kaartmateriaal

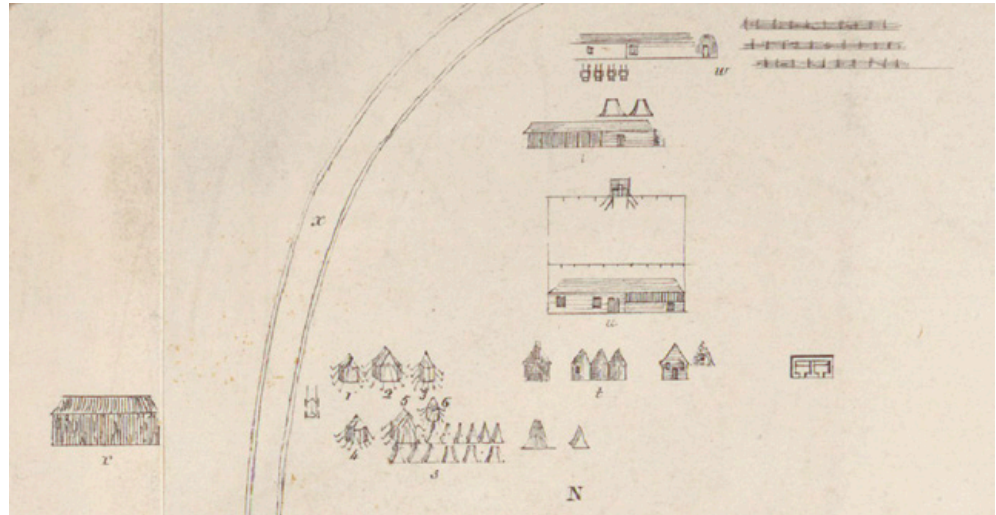
Op de kaart van Kikkert staan een wachttent, tenten voor de ‘commerciewerkers’, een houten kantine en tenten, waagmeester, administratiewagen, slachterij en vivresmagazijn, sekreet (latrine), runderpark en waag, intendant, fouragemagazijn, hopen stro, park van o.a. paarden, tenten van de voerlieden en brandhoutmagazijn. In de beschrijving staan ook enkele afmetingen van gebouwen. Het fouragemagazijn is 38 meter lang en 10 meter breed, het vivresmagazijn 35 m lang en 6 meter breed, de slachterij lang 20 en 7 meter breed en het runderpark lang 45 en 35 meter breed.

Op de kaart van Heaton (afb. 2.38) staat eveneens een groot aantal elementen aangegeven, min of meer op dezelfde locaties als op de kaart van Kikkert. De vleeshal en het broodmagazijn (u) heeft naast een lang gebouw ook een afrastering waarin vermoedelijk de levende have werd ingeschaard. Het houtmagazijn (w) staat aangegeven in het noorden met

⁶¹ Van der Veen 1870.

⁶² Teunisse 2002.

⁶³ Nationaal Archief Generale Staf Landmacht (2.13.15.01), inv. 1.

Afb. 2.38 Uitsnede uit de kaart van Heaton met daarop de intendance. De letters worden in de tekst toegelicht.

daarvoor vier karren. Tussen de vleeshal en het houtmagazijn zijn (paarden)stallen afgebeeld (v). Het stromagazijn (r) staat ten westen van de weg (x) afgebeeld als een (zeer) groot gebouw. Dit wijkt af van Kikkert die spreekt van strohopen. De dubbele lijnen aan weerszijden van de weg zijn vermoedelijk bermgreppels. Op de kaart staat tevens, naast de kantines (t) in het oosten een dubbele kookkuil aangegeven. De locatie van de intendance verschilt nauwelijks tussen de kaarten van Heaton en Kikkert. Wel is er een verschil in ligging ten opzichte van de infrastructuur. Op de kaart van Heaton staat de intendance ten oosten van de weg naar Oirschot, terwijl deze op de kaart van Kikkert ten westen hiervan ligt.

Historische bronnen

Cannegieter meldt over de intendance: ‘...en aan den weg naar Oirschot stond het vivres- en foeragemagazijn, met de tenten voor den intendant...’⁶⁴

AHN2

Ter hoogte van de vermoede locatie van de Intendance zijn op het AHN2 geen opvallende onnatuurlijke reliëfverschillen te zien. Meer naar het oosten zijn wel enkele verschillen aanwezig. Met name de latrine en de kookkuil zouden, naar analogie met resten hiervan in andere delen van

het kamp, te traceren moeten zijn. Het is onduidelijk wat de oneffenheden ten oosten van de verwachte locatie van de intendance voorstellen. Op het eerste gezicht lijkt het een zandafgraving met meer ten oosten daarvan enkele stuifduinen.⁶⁵ Op de rand van de steilrand van deze mogelijke zandafgraving zijn enkele kuilen zichtbaar. Deze hebben niet het uiterlijk van latrines of kookkuilen, zoals we deze kennen uit de rest van het kamp. De weg zoals afgebeeld op Heaton’s kaart is duidelijk zichtbaar, maar heeft een iets andere oriëntatie en loopt wat schuin weg vanuit het centrum van het kamp.

Archeologische verschijningsvorm

Afhankelijk van de constructiewijze en de gebruikte bouwmaterialen kunnen ter plaatse van de gebouwen paalsporen, bakstenen funderingen of stukken baksteen en bijvoorbeeld lemen vloeren verwacht worden. Ter hoogte van de afrastering kunnen paalsporen worden verwacht. De verschijningsvorm van de kookkuilen en latrines zal vergelijkbaar zijn met die in andere delen van het kamp. Op basis van de functie kan onder meer slachtafval, voedselresten, kook- eet, drink- en rookgerei, kledingaccessoires, uitrustingsstukken, resten van verpakkingsmateriaal (knijploodjes), en munten verwacht worden.

⁶⁴ Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 170.

⁶⁵ Mogelijk gelijktijdig met het kamp ten behoeve van egalisatie en ophoging van delen van het kamp.

Tenten Z.K.H. de Prins van Oranje en staf

Afb. 2.39 Uitsnede uit de kaart van Heaton met daarop de tent van de Prins (grote 1) en zijn staf (grote 2 en 3). Ten noorden hiervan twee stallen (n) en iets wat op de kaart van Kikkert aangegeven staat als de centrumwacht. Over de linker stal loopt een naad veroorzaakt door het samenvoegen van de twee delen waaruit de kaart bestaat.

Kaartmateriaal

Op de kaart van Kikkert staat de tent van de prins met een zwart ovaal symbool aangegeven, daarnaast vier kleinere ovaaltjes. Daarbij staan de bijschrijften 'tent van de prins', 'tent veldmaarschalk', 'tent staf', 'commandanten der divisie en generaal Meijer'. De kleine punten zijn vermoedelijk schildwachten.

Op de kaart van Heaton (afb. 2.39) staat een grote tent op een verhoging naast een vlaggenmast met vlag. Vermoedelijk betreft het de (Oranje) vlag van de prins.⁶⁶ Zijn tent wordt geflankeerd door twee kleinere tenten voor zijn stafofficieren, met daarnaast nog een kleinere tent (schildwachten).

Historische bronnen

Cannegieter: "De tent van den Prins onderscheidde zich door deszelfs grootte en door hare verhevene standplaats."⁶⁷

AHN2

Op het AHN2 is in het veronderstelde midden van het kamp een verhoging te zien. Deze verhoging is ellipsvormig en 13 meter lang en 11 meter breed. Dit moet de locatie van de tent van prins Willem II zijn. De tenten van de staf zijn niet te zien op het

AHN, hoewel een deel hiervan op de tekening van Heaton wel op een verhoging staan.

Archeologische verschijningsvorm

Ter hoogte van de tent van de prins wordt gezien de kaart van Heaton en de beschrijving van Cannegieter een antropogene ophoging verwacht, mogelijk omgeven door een greppel. Rond de overige tenten kan ook een greppel verwacht worden. Overige grondsporen, zoals opgevolde gaten van tentstokken en tentharingen, worden niet verwacht. Ter hoogte van de vlaggenstok kan een paalgat verwacht worden. Op en rond de tentplaatsen kunnen persoonlijke bezittingen van de prins en zijn staf verloren zijn gegaan, zoals kledingaccessoires (knopen, gespen, insignes, medailles, horlogesleutels), uitrustingsstukken, schrijfgerei, rookwaar, maar ook eet- en drinkgerei en delen van de inrichting van de tenten (delen van meubilair, verlichting).

Weg naar Oirschot en markt

Door het centrum van het kamp werd een weg aangelegd die aansloot op de bestaande wegenstructuur. Aan die weg werd markt gehouden waar goederen te koop werden aangeboden door lieden uit de omgeving.

Kaartmateriaal

Op de kaart van Kikkert (afb. 2.40) is tussen de latrines en de intendance ter weerszijden van de weg naar Oirschot een marktaangegeven in de vorm van een rechthoekig marktveld.

Op de kaart van Heaton staat geen marktaangegeven. De weg naar Oirschot loopt ten westen van de intendance, terwijl deze op de kaart van Kikkert ten oosten hiervan loopt. Op deze laatste kaart staat een bocht tussen het marktveld en de intendance weergegeven. Op de kaart van Heaton loopt deze bocht ter hoogte van de intendance.

Historische bronnen

Cannegieter: '...terwijl de plaats tusschen dit magazijn en het kamp geleegeen, tot eene markt was ingerigt, alwaar de boeren van de nabijgelegene dorpen, des morgens hunne aardappelen, kool etc. ter markt bragten, om die aan de menagemeesters te verkoopen'.⁶⁸

Volgens art. 49 van de provisionele instructie kamperen 1821 wordt er een geschikt terrein

⁶⁶ Op de achtergrond is de driekleur te zien in tegenstelling tot de vlag naast de tent van de Prins.

⁶⁷ Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 169.

⁶⁸ Zoals geciteerd in Cannegieter 2009, 169.

aangewezen voor het houden van een dagelijkse markt waar landlieden groenten en andere eetwaren kunnen brengen. Daarbij werd aan hen bescherming geboden tegen gewelddadigheden en slechte behandeling.

In 1834 wordt de burgemeester van De Beerzen attent gemaakt op de komst van militairen naar het legerkamp bij Oirschot en dat daar dan opnieuw een plaats wordt aangewezen ingericht waar markt zal worden gehouden en de landlieden dagelijks hun veldvruchten te koop kunnen aanbieden. Verzocht wordt hiervan de inwoners bij openlijke aflezing op aanstaande zondag kennis te geven, met bijvoeging dat indien op die marktplaats een enigszins voldoende voorraad zal worden aangebracht niet anders dan daar het benodigde voor de troepen zal worden gekocht.

AHN2

Op het AHN2 is ter hoogte van de verwachte locatie van het Marktveld niets opmerkelijks te zien. Ook niet bijvoorbeeld een geëgaliseerd rechthoekig vlak. Iets ten noorden van de verwachte locatie van het marktveld is een lineaire structuur in de vorm van twee parallelle greppels te zien, die vermoedelijk de weg naar Oirschot markeren. Deze structuur loopt door de vermoedelijke locatie van de intendance.

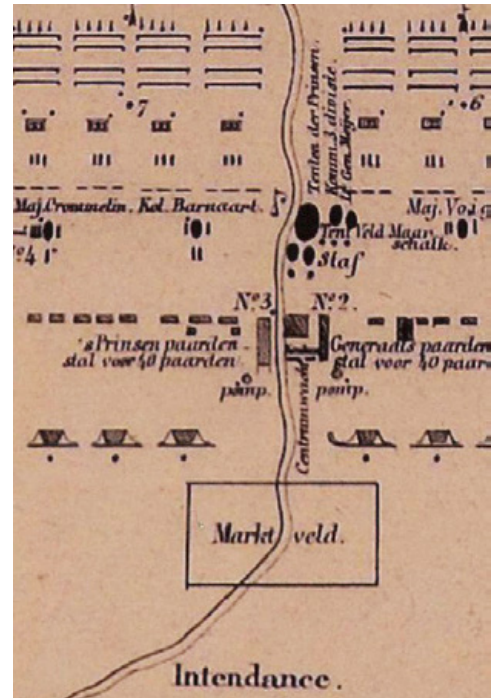
De vraag rijst of met 'markt' ook bedoeld kan zijn een ensemble van kraampjes of wellicht alleen slechts plekken links en rechts van de weg van intendance naar het centrum van het kamp waar aanbieders stonden of zaten.

Archeologische verschijningsvorm

Op de als markt gebruikte zones worden geen grondsporen verwacht. Niets wijst er op dat er tenten of tijdelijke gebouwtjes hebben gestaan. Wel kunnen hier verloren kledingaccessoires, uitrustingsstukken en munten en weggegooiden resten marktwaar (knijploodjes, verpakkingsmateriaal) en rookgerei verwacht worden.

Redoutes

Ten noordoosten van het kamp zijn op de TMK (afb. 2.41) vier redoutes weergegeven. In de laatste dagen van oktober 1831 wordt er een aanvang gemaakt met het opwerpen van deze redoutes langs de zomen van de bossen om Oirschot op en tussen de wegen van Wintelre en Oostelbeers, 'als moetende die plaats tot verzamelpplaats van de 2^e divisie dienen'.⁶⁹

Afb. 2.40 Uitsnede uit de kaart van Kikkert met daarop de tent van de Prins (grote zwarte ovaal). Ten noorden hiervan twee stallen (kleinere zwarte ovaal) en de centrumwacht (stippen). Voorbij de latrines ligt het marktveld, dat doorsneden wordt door de weg naar Oirschot die door het centrum van het kamp loopt.

In januari 1832 zijn de mineurs en sappeurs klaar met hun werk. Die verzamelpplaats komt te vervallen zodra, na de Tiendaagse Veldtocht, kamp Oirschot vanaf medio 1832 wordt gebruikt. Bij zijn militaire verkenning van Noord-Brabant rapporteert kolonel B. de Gumoëns hierover op 30 april 1832: 'De lijn van defensie van de positie van Oirschot is die van de rand van de aangebouwde gronden. Zij is ook opgegeven door vier schansen die de Prins van Saksen-Weimar vorig jaar heeft laten opwerpen aan vier uitgangen daarvan; waarvan de voornaamste is aan de weg naar Beers en die zich uitstrekken tot aan de Eindhovense weg'.⁷⁰

De redoute tussen het kamp en Oirschot wordt in de zomer van 1832 ieder geval betrokken. Daar werd een stuk geschut geplaatst dat 's-morgens het dagschot gaf, om 12 uur het middagschot en om 8 uur 's-avonds het nachtschot 'naar welke tijd aanwijzing de uurwijzers in het kamp moeten geregeld worden'.⁷¹

Van de intendance naar de betreffende redoute liep een weg, of wellicht is beter te spreken van route, die de hoofdverbinding vormde naar

⁶⁹ Bron: Nationaal Archief Genie.
⁷⁰ Archief van De Constant de Rebecque.
⁷¹ Archief intendant reservedivisie, inv. 12
 waarin 'Extract Order No 86'.

Oirschot. Hier werden, buiten het feitelijke kamp, op enig moment illegaal kraampjes opgericht. Op 18 juni 1834 richt men vanuit het leger bij Oirschot een schrijven aan de burgemeester van de gemeente Oirschot om de orde te handhaven omdat anders de legerleiding hiertegen zal optreden: 'Evenals in het vorige jaar zijn ook nu weder eenige loodsen en andere kraampjes geplaatst die drank verkoopen langs den weg van Oirschot naar het kamp en wel dicht bij de redoute, hetgeen veroorzaakt dat de manschappen zich aldaar zonder permissie ophouden, zich bedrinken en allerlei ongeregelheden plegen, welke men niet dadelijk kan tegengaan. In de verzekering dat UEAchtbare gaarne zult zien dat alle middelen worden aangewend om de goede orde te handhaven en ongeregelheden voor te komen, zoo heb ik de Eer UEAchtb. namens Zijne Excellentie den Luitenant Generaal kommanderende de Reserve Divisie te verzoeken, om deze personen welke voorgeven de toestemming om zich aldaar te vestigen van UEAchtbare te hebben ontvangen, daar dezelve zich allen buiten het kamp hebben gevestigd om zich aan de politie van hetzelfde te onttrekken en Zijne Excellentie zich soms genoodzaakt zoude kunnen zien om die loodsen of drinkwinkels aan de militairen te verbieden en een schildwacht

voor dezelve te plaatsen. De Luitenant, Chef van den Staf van het Kamp. De Roije van Wicken'.⁷²

AHN2

Op de AHN2 is de redoute bij 's-Heerenvijvers niet te zien. Aan het vlakke oppervlak van het perceel is af te leiden dat dit perceel in het verleden is geëgaliseerd en mogelijk afgegraven. De twee meer oostelijk gelegen redoutes zijn flauw zichtbaar. De redoute of barrière ter hoogte van de weg tussen Oostelbeers en Oirschot is niet zichtbaar en vermoedelijk verdwenen bij latere aanpassing van deze weg.

Afvalkuilen/dumps

Afvalkuilen staan niet weergegeven op de kaarten van Kikkert en Heaton. Op het AHN2 is zowel binnen het kamp als daarbuiten een aanzienlijk aantal kuilen te zien. Het is onduidelijk wat de exacte aard en datering van deze kuilen is. Mogelijk dateren ze niet uit de tijd dat kamp in gebruik was.

In de historische bronnen wordt vermeld dat het afval in kuilen tussen de lijn met latrines en kantines moest worden gedeponerd. Luitenant-Generaal Cort Heijligers meldt in een algemene order ten behoeve van het betrekken van Kamp Zeist in 1830 in Art 62. 'Ook zullen de Officieren

Afb. 2.41 Uitsnede uit de veldminuut van de TMK (ca. 1840). De vier redoutes zijn rood omcirkeld.

⁷² Gemeentelijk Archief Oirschot 1821-1932.

van de policiewachten niet dulden dat door marketenters of waschvrouwen op andere plaatsen kookgaten worden gemaakt of vuurgestook dan op de daartoe bestemde plaatsen achter hunne hutten, en zullen wijders zorgen, dat de gaten die tot het begraven van vuilnis gemaakt worden, niet open blijven, maar weder behoorlijk overdekt en digtgesmeten worden'. Daarnaast in Art 63: 'Het wordt ten strengsten verboden tot berging van vuilnis gaten voor het front te maken of tusschen de linien tenten zullende al het vuilnis achter de lijn der marketenters diep in de aarde moeten begraven worden'.⁷³ Er is geen reden aan te nemen dat dit in Kamp Oirschot anders geregeld zal zijn.

Drenkkuilen (abreuvoirs) of wasplaatsen

Op het AHN₂ zijn, in het midden van de locatie van ieder bataljon en in dezelfde oriëntatie als het kamp, negen forse kuilen op lijn te zien. De grootste kuil meet ca. 30 bij 15 meter.⁷⁴ Doorgaans zijn ze echter kleiner en ca. 8 bij 6 meter. De functie van de kuilen is vooralsnog onduidelijk. Gedacht kan worden aan een drenkplaats voor paarden of wasplaats voor de soldaten (zie afb. 2.42). Op de kaarten van Heaton en Kikkert staan echter geen drenkkuilen of wasplaatsen aangegeven. Een mogelijke verklaring voor het ontbreken van deze kuilen op beide kaarten is

dat het toevoegingen zijn aan het kamp van ná 1832. Een andere optie is dat ze een civiel karakter hebben en daarom niet opgenomen zijn op de militaire kaarten. Mogelijk werden ze uitsluitend gebruikt door de marketentsters.

Verwoestende storm in 1834

Op vrijdag 18 juli 1834 werd Oirschot getroffen door een zware storm, waarbij in het centrum bomen door de wind werden geveld. Ook in het kamp bracht de storm zware schade toe; tenten werden los gerukt en bijna alle houten gebouwen en wachthuizen beschadigd. Verschillende ooggetuigen hebben hun ervaringen opgeschreven. We vermelden hier het verslag van Donkersloot, omdat hij een uitvoerige beschrijving geeft van het verwoestende effect van de storm en in bloemrijke schrijfstijl opsomt wat er zoals door de lucht vloog. Zijn relaas geeft een mooie inkijk in de inventaris van de verschillende soldatententen en de handel in een galanteriekraam. '....Een zonderlinge inventaris van verschillende huishoudingen deed zich thans aan het oog van de kampbewoners voor. Stoelen en tafels, bedden en kussens, rollen muziek- en ander papier, koffijkannen en beafstukpannetjes, fluiten en guitars, trommels met bolusjes en portefeuilles, familie-portretten en minnebrieven, chakots en sjerpen, pijpen en wandelstokken, diplomaas en

Afb. 2.42 Een drenkplaats (*abreuvoir*) bij het kamp van Berveloo in België. Foto uit het begin van de twintigste eeuw.

⁷³ Nationaal Archief Generale Staf Landmacht (2.13.15.01), inv. 1.

⁷⁴ Vermoedelijk ten behoeve van recenter, twintigste-eeuws, militair gebruik vergroot.

vogelkooitjes, harminikaas en maanbrieven, sporen en slaapmusten, almavivaas en troisièmes, epauletten en metalen kruizen, pluimen en karwatsen, whinghen en pompons, dragonders en exercitieplanne, landkaarten en oostindische inkt, rekwesten en actiones gratiae lagen alle broedriijk en zusterlijk over de woeste vlakke verspreid. Het ongelukkigst lot trof een galanterie-kraam, welke bonte inhoud weldra in rinkelende galop door elkander warrelde. Hoe schoon ook de orde geweest was, waarin de ongelukkige marskramer straks nog zijnde waren gerangschikt had, thans was alle orde verbroken. Hier rolde een rammelende scheerdoos over het portret van eene sentimenteele Genoveva heen; daar knapte een spiegel onder den druk van een pistoolholster; ginds slingerde zich een roode tabakszak op een gipsen Napoleontje heen; verder bleef een pijproer met meerschuiimen kop uan den arm van een fuselier hangen; anders weér drong een rits tabakdoozen of savonnetten de openge-waaide zakken der her- en derwaarts loopende schutters binnen; kortom, pijpuitalers, scheeer-riemen, lucifers, roode en groene kapjes, pomadepotjes, reukfleschjes, gespen, galgen, badines, vergroot- en brandglazen, cigarenkokers en pijpjes, lepels, vorken, brillen en horloge-kettinkjes liepen in wufte vrijheid de ruimte door, of zochten zich nieuwe eigenaars op; zoodat de oorspronkelijke bezitter, met het oog op zijne sobere overblijfselen, de geheele uitgestrektheid van zijn onherstelbaar verlies kon overzien. Geen beter lot was aan de kleinere kantines beschoren. Glasjes, maten en kannen vlogen met geweld de wankelende tapkast uit, ledige vaatjes rolden met hol gestommel in dezelfde rigting voort, de vollen bleven provisio-neel liggen, maar verminderden, waarschijnlijk ook door invloed van den wind, langzamerhand aan inhoud, het schein dat het verlies van dit edel vocht nog menigen beschermer vond; want er zijn altijd menschen, wier meêwarigheid voor al wat eet- en drinkbaar is zich, ook in den felsten ramp, nimmer verloochent. Het was overigens een treurig gezigt, toen de bleeke maan dit tooneel van verwoesting met hare stralen kleurde. Eene enkele nog over eindstaande tent uitgezonderd, zag men niets dan grootere of kleinere groepen van militairen van allerlei rang, die, op de plaats waar zij eens gewoond hadden, de kleine huishouding bewaakten, en het dierbare bezit nog uit den

vernielenden storm trachtten te redden. Het slepen met beddegoed, koffers, nachtzakken, paardedekken en dekens om de goederen, tegen den nu invallenden plasregen, te beveiligen, had schier geen eind; alles warrelde en dwarrelde door elkander, en menigeen, die in zorgeloos geduld stil gezeten had, kon zelfs de plaats niet weder vinden, waar nog straks zijne tent gestaan had. Dit verwarde zoeken naar zijn eigendom maakte het droevige tooneel nog verwarder. Het gestadig roepen: wie weet waar mijne tent gestaan heeft? waar is mijn chakot? heb je ook een blikken trommel gezien? pas toch op mijne papieren! » enz., enz., vervulde de lucht met een gedruisch, dat onbeschrijfelijk is, en hield niet op voor dat de morgen hare zachte stralen over het aardrijk verspreidde en de ramp in al hare naaktheid kennen deed'.⁷⁵

Opvallend is dat een aantal van de door Donkersloot vermelde objecten dat door amateurarcheologen op verschillende plaatsen in het kamp is gevonden. Een groot deel van de door Donkersloot genoemde zaken zal van het terrein verdwenen zijn, maar van sommige objecten kan worden vermoed dat deze mogelijk bij de storm definitief verloren zijn geraakt. Er moet rekening mee worden gehouden dat de storm tot aantasting van sommige grondsporen heeft geleid en van invloed is op de ruimtelijke verspreiding van de nog aanwezige mobilia.

Definitieve opgave en ontmanteling van het kamp

In het Provinciaal Blad Noord Brabant van 10 juni 1839 worden burgemeesters aangeschreven militaire veldwerken onder hun bijzondere bescherming en bewaking over te nemen. Dit in verband met het verlaten van het leger te velde van de kantonnementen en het weer betrekken van de garnizoenen op 11 juni 1839. Dit om 'vernieling en degradatie' te voorkomen. Het zal duidelijk zijn dat aan dit aanschrijven niet altijd even nauwgezet invulling is gegeven. De bestemming, het gebruik en het eigendom van de gronden na de ondertekening van het finale scheidingsverdrag met België speelt hier een rol. Met name technische ontwikkelingen nopen tot belangrijke wijzigingen in het voeren van een militaire strijd, met de nodige gevolgen voor zowel inrichting en uitleg van veldkampen als voor oefenterreinen.

⁷⁵ Donkersloot 1845, 261-262.

De militaire veldwerken geraken snel gedateerd. Dat geldt uiteraard niet voor de behoefte aan kampement- en oefenruimte.

Woeste gronden en heidevelden in de buurt van Gilze en Rijen behoorden sedert 25 mei 1816 bij 'wet bepalende de schadeloosstelling voor Z.K.H. Prins Frederik der Nederlanden, wegens het gemis van zijn regt op opvolging op de Nassausche Staten', grotendeels tot de zogeheten dotatie prins Frederik en daarmee sedert het kinderloos overlijden van Frederik in 1881 tot Staatsdomeinen. Overigens had Frederik in 1844 al honderden hectaren van de omvangrijke dotatiegronden in Gilze en Rijen aan de Staat afgestaan. Dat garandeerde tot op zekere hoogte de conservering van de veldwerken. De gemeente Rijen werd in de loop van de negentiende eeuw nog wel gemaand tot terughoudendheid bij het bebossen van de omgeving omdat daarmee oefenterreinen werden aangetast. 'Behoud door ontwikkeling' lijkt het adagium van het kamp. Zo zal het militair gebruikt blijven worden, voor en na de Eerste Wereldoorlog, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog. Geleidelijk heeft spontane bosontwikkeling het open karakter van wat resteert van het kamp uit de periode van de afscheiding van België doen verdwijnen. In het geval van kamp Oirschot gaat het om gemeentelijk eigendom, waar na verlaten van het kamp de gronden weer in communaal gebruik van de gemeenschap Oostelbeers

kwam. Daarbij was in die tijd Rijen het belangrijkste kamp en kamp Oirschot had men al vóór 1834 overwogen te verlaten vanwege logistiek en infrastructuur. Eventuele 'vernieling en degradatie' zal men hier al gelijk na het verlaten van het kamp niet gevolgd hebben. Eerst tijdens de Eerste Wereldoorlog komt het plangebied weer in zicht voor militair gebruik. Op 17 november 1917 biedt Wilhelmina de Tweede Kamer per Koninklijke Boodschap aan de 'ontwerpwet tot onteigening van eigendommen in de gemeenten Oost-, West- en Middelbeers, Oirschot, Best, Woensel, Vessem, Oerle, Zeelst en Strijp, noodig tot het verkrijgen van een schiet- en oefeningsterrein in Noordbrabant'. De Wet is ondertekend door de Minister van Oorlog De Jonge. De behoefte aan goede schiet- en oefeningsterreinen voor opleiding en oefening neemt toe, terwijl de gelegenheid daartoe door ontginning afneemt. Onzekerheid over het defensievraagstuk in West-Europa, het einde van de Eerste Wereldoorlog en de bezwaren vanuit de gemeenschap doen de overheid bij de begrotingsbehandeling van begin 1919 besluiten tot geen gevolg geven aan de onteigening. Eerst later wordt de draad opgepakt om te komen tot wat uitgroeit tot het huidige oefenterrein. De gronden van het kamp uit de jaren 1832-1834, en daarmee de daarin voorkomende veldwerken, zijn dan al gefaseerd opgenomen in percelen bosbouw.

3 Doel- en vraagstelling van het onderzoek

De doelstelling van het onderzoek is om de verschillende elementen van het kamp van Oirschot in kaart te brengen, inzicht te krijgen in de fysieke kwaliteit (gaafheid en conservering) van deze elementen, om op basis hiervan een waardering conform KNA 4.0 te maken van de resten van het kamp. Tevens kan op basis hiervan een voorstel worden geformuleerd voor inrichting/beheer en visualisering van elementen van het kamp.

Gezien de doelstelling van het onderzoek is er sprake van een beperkte vraagstelling. Deze richt zich op het bepalen van de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de archeologische resten.⁷⁶

Algemeen

- Wat is de bodemopbouw van de verschillende bospercelen, wat zijn de verstoringsdieptes en waardoor worden deze veroorzaakt (ontmanteling van het kamp, bosbouw, etc.)?
- In hoeverre belemmert de strooisellaag metaaldetectie?
- Welke methoden en technieken zijn het meest geschikt/efficiënt om de verschillende elementen van het kamp te karteren en te waarderen?

Onderzoeksvragen per element

Zichtbare elementen

- In hoeverre zijn de op het AHN2 zichtbare elementen archeologisch aantoonbaar en

waaruit bestaan deze (sporen tenten, greppels, vondstspredingen)? Wat is de fysieke kwaliteit van deze resten, in hoeverre is er sprake van lokale verschillen en waar worden deze door veroorzaakt?

Onzichtbare elementen

- In hoeverre zijn de op basis van het kaartmateriaal verwachte ligging van de elementen archeologisch aantoonbaar en waaruit bestaan deze (sporen en vondstverspreidingen)
- Wat is de fysieke kwaliteit van deze resten, in hoeverre is er sprake van lokale verschillen en waar worden deze door veroorzaakt?

Indien sprake is van een behoudenswaardige vindplaats zijn een aantal vragen aangaande inrichting en beheer relevant:

Inrichting en beheer

- Hoe dient het terrein ingericht en beheerd te worden om een duurzaam behoud te garanderen?
- Hoe dient het terrein ingericht en beheerd te worden om de beleefbaarheid te optimaliseren?

Verwacht wordt het de in hoofdstuk 4 vermelde onderzoeksmethoden de bovenstaande onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

⁷⁶ Van Doesburg et al. 2015.

Om een beeld te krijgen van de ligging en de fysieke kwaliteit van het kamp is onderzoek uitgevoerd door middel van boringen, metaal-detectie en kleine proefputten. Als uitgangspunt is hierbij gehanteerd bijlage 5 uit het Programma van Eisen: de kaart waarop de op het AHN2 zichtbare elementen zijn geïdentificeerd en waar op basis van het historische kaartmateriaal andere elementen verwacht kunnen worden.⁷⁷ Het uitgangspunt van het veldwerk was om met een zo beperkt mogelijke fysieke aantasting van het kamp de in het vorige hoofdstuk gestelde onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

Strategie

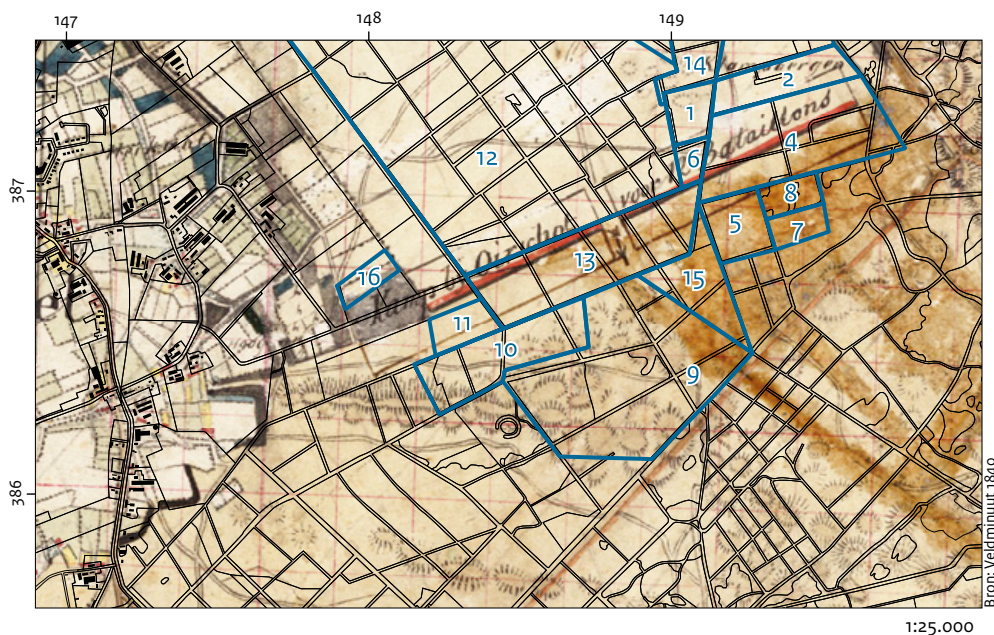
Het onderzoek is in drie fasen uitgevoerd. Voor deze aanpak is gekozen omdat er nog te weinig inzicht is in de archeologische verschijningsvorm van de verschillende elementen en de wijze waarop deze het best archeologisch onderzocht en gewaardeerd kunnen worden. Na afronding van onderzoeksfasen 1 en 2 heeft een evaluatie plaats gevonden op basis waarvan besloten is hoe onderzoeksfase 3 zou worden ingevuld. Voor de onderzoeksfasen 1 en 2 is een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld.⁷⁸ Voor fase 3 is, aanvullend, een afzonderlijk Plan van Aanpak vervaardigd.⁷⁹

Onderzoeksfase 1

Om een eerste beeld te krijgen van de fysieke staat van de resten van het kamp is eerst een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Om een beeld te krijgen van de gaafheid van het bodemprofiel in de verschillende bosvakken zijn in ieder bosvak enkele boringen gezet (afb. 4.1 en 4.2).

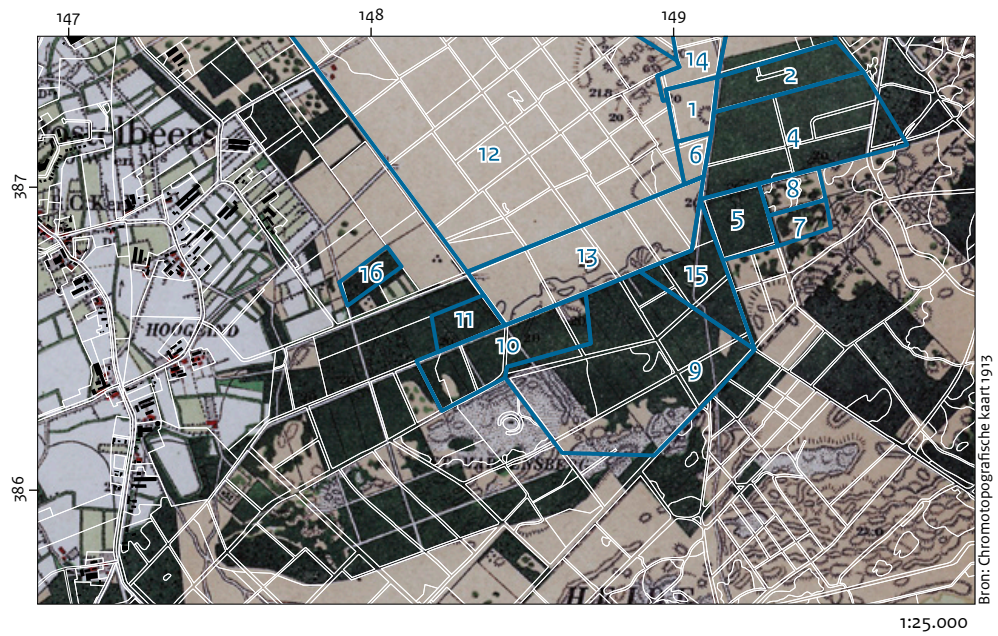
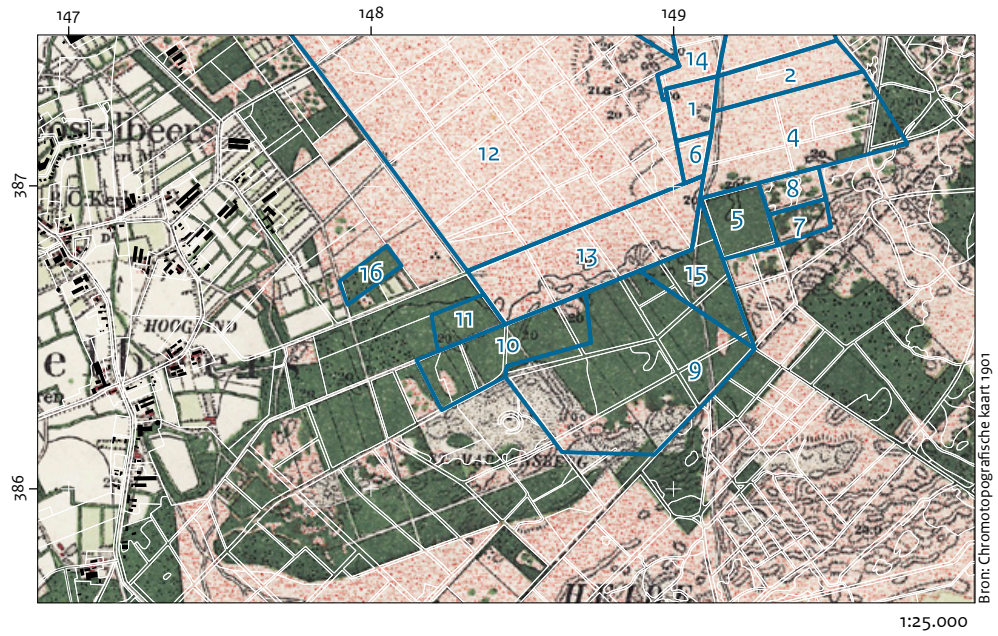
Onderzoeksfase 2

Op basis van de kaartanalyse en de resultaten van het booronderzoek zijn enkele locaties gekozen voor nader onderzoek. Hiervoor zijn elementen gekozen die repeterend voorkomen, zoals een soldatentent, een kookkuil, een latrine en een kantine. Zowel op het AHN2 zichtbare elementen als locaties waar op basis van het historische kaartmateriaal elementen worden verwacht zijn hierbij onderzocht. Het onderzoek heeft plaats gevonden door middel van booronderzoek met een edelmanboor met een diameter van 7 cm of 15 cm (megaboor). De grond uit de megaboringen is gezeefd in het veld over een zeef met een maaswijdte van 3 mm. Dit booronderzoek had tot doel om inzicht te krijgen in de opbouw, diepte, omvang en aard van de elementen en begeleidende vondsten.

Afb. 4.1 Ligging van de bosvakken op de veldminuut uit ca. 1840 met nummering.

⁷⁷ Van Doesburg et al. 2015.
⁷⁸ De Kort 2015a.
⁷⁹ De Kort 2015b.

Afb. 4.2 Ligging van de bosvakken op de topografische kaarten van 1901, 1913 en 1930.

Bij enkele niet aan het oppervlak zichtbare elementen, maar die op basis van het kaartmateriaal vermoed worden, heeft naast booronderzoek ook metaaldetectie plaats gevonden. En indien de vondstzichtbaarheid goed was, een oppervlaktekartering. De metaaldetectie is uitgevoerd door T. Verspaandonk.⁸¹ Waar sprake was van een dikke bosstrooisellaag, is onderzocht of deze de metaaldetectie belemmert. Het strooisel is handmatig in dunne lagen verwijderd tot het niveau van het onderliggende zand. Paden ter hoogte van onzichtbare elementen zijn ook onderzocht door middel van een oppervlaktekartering. Wanneer sprake bleek van vondstconcentraties zijn gericht zeefvakken uitgezet. De maximale ontgravingsdiepte van de zeefvakken was de basis van de verstoorde laag in de paden. De ongestoorde grond is niet gezeefd. De grond uit de vakken is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 3 mm.

Onderzoeksfase 3

Na onderzoeksfase 2 bleken niet alle onderzoeksvragen afdoende beantwoord te kunnen worden. Op enkele plaatsen is daarom nader onderzoek uitgevoerd. Hierbij is meer gedetailleerd gekeken naar enkele elementen.

Hiervoor is kleinschalig gravend onderzoek uitgevoerd. Het betreft hier het opschonen van een sloottalud en een proefput van 1 bij 1 meter ter hoogte van een van de kantines. De grond is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 3 mm.

Ter hoogte van de vermoede locatie van de ambulance zijn in een zone van 100 bij 100 m vakken van 5 bij 5 meter uitgezet ten behoeve van een oppervlaktekartering. Alle vondsten zijn verzameld. Bij het aantreffen van vondstconcentraties was het plan deze vondsten individueel in te meten. Er zijn echter geen concentraties mobilia (meer) vastgesteld.

⁸¹ Gebruikte metaaldetector is een Minelab CTX3030.

5.1 Inventarisatie collecties

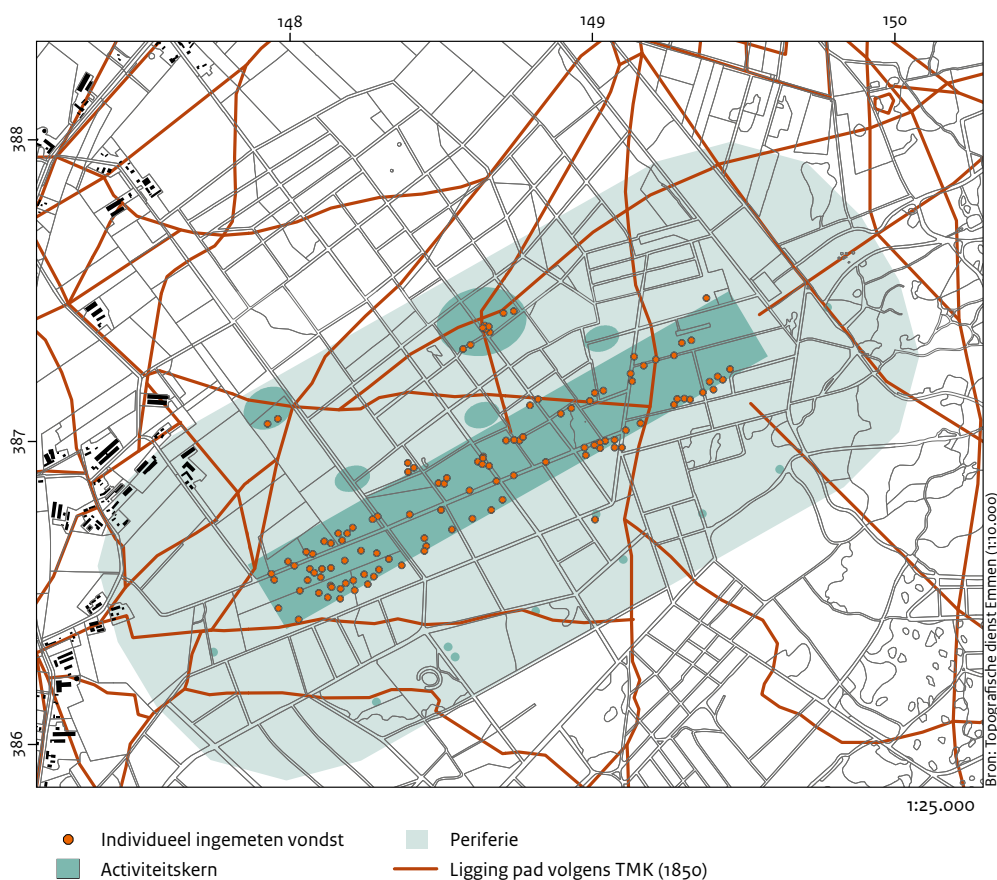
Een selectie van metalen en andere objecten uit de collecties vondsten van het kamp van Toon Verspaandonk en Sjef van Dingenen (zie bijlage I voor de vondstenlijst) is geïnventariseerd.⁸²

De projectie van deze vondsten op de huidige topografie en de kaarten van Kikkert en Heaton laat zien dat de ruimtelijke verspreiding van deze vondsten goed overeenkomt met de veronderstelde ligging van de verschillende elementen (afb. 5.1). Opvallend is dat de meeste vondsten in het bos gedaan zijn in de verwachte lijn van de soldatententen en de kantines. De lijn waar de officierstenten vermoed worden, heeft in het bos relatief weinig opgeleverd, met uitzondering van enkele vondsten op het pad in het westen

van het bos. Op de akker zijn zowel ter hoogte van de lijnen van de soldaten- en officierstenten als van de kantines verscheidene vondsten gedaan. Op het meest oostelijke deel van de akker zijn minder vondsten gedaan.

Het geringere aantal vondsten is hier mogelijk het gevolg van het afgraven van een deel van de bodem. Opvallend is dat zilveren munten vrijwel uitsluitend voorkomen in de lijnen van de kantines en officierstenten. Schrijfgerei, zoals een inktpot, kroontjespen, zegelstempel en een verondersteld zegellakvaatje, komt uitsluitend voor in de lijn van de officiers. Fragmenten van glazen flessen, wijnglazen en steengoed kruiken komen met name voor ter hoogte van de kantines.

Naast de zone van het tentenkamp is daarbuiten ook, slechts ter verkenning van het kamp, gezocht door Jan Roymans en Bart Beex

Afb. 5.1 Projectie van een selectie van de metaal- en andere vondsten van Toon Verspaandonk, Sjef Dingenen, Jan Roymans en Bart Beex op de huidige topografie. Van de vondsten van Toon Verspaandonk en Sjef Dingenen is slechts een selectie afgebeeld.

⁸² De collecties van Cees Huybers, Jan Verspaandonk en Piet Das zijn niet meegenomen, omdat de exacte locaties van de vondsten van deze amateur-archeologen niet bekend zijn.

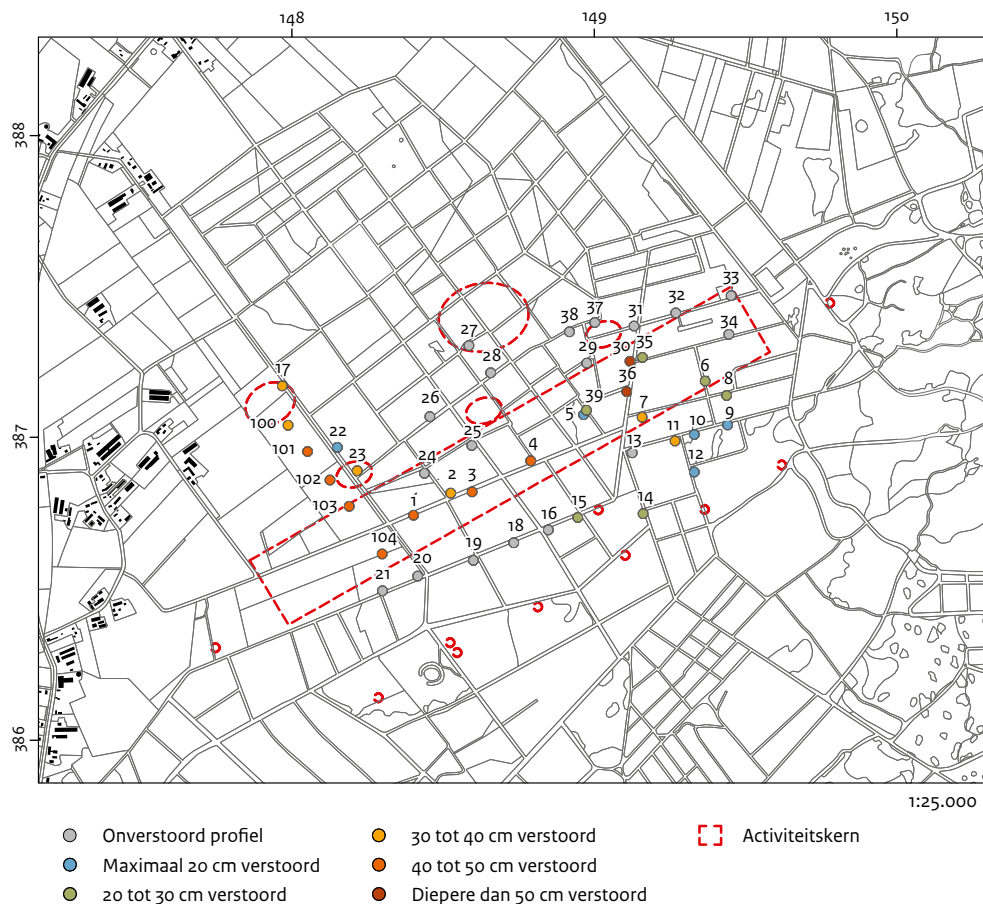
(zie bijlage II voor de vondstenlijst). Deze hebben vondsten gedaan ter hoogte van de vermoedelijke locatie van de ambulance, intendance, de drenkkuilen/wasplaatsen en de preekstoel voor de gereformeerde erediensten. Ter hoogte van de ambulance zijn onder meer fragmenten vensterglas en aardewerk gevonden. In de top van de vermoedelijke preekstoel is een niet nader te determineren koperfragment aangetroffen. Ter hoogte van één van de mogelijke drenkkuilen/wasplaatsen is een fragment van een tinnen lepel gevonden. Op de vermoedelijke locatie van de intendance zijn onder meer ijzeren spijkers, fragmenten van gebakken tegels, stukken vensterglas en knijploodjes gevonden. Er dient wel gewezen te worden op het feit dat het kamp en meer in het bijzonder het gebied rond het tentenkamp niet systematisch en met

dezelfde intensiteit met metaaldetectoren onderzocht is, hetgeen een onvolledig en vertekend verspreidingsbeeld oplevert. Daarenboven spelen selectiemechanismen en herinnering een rol.

5.2 Booronderzoek

5.2.1 Fysieke kwaliteit bodem

In het onderzoeksgebied zijn 44 boringen gezet om het bodemprofiel en de fysieke kwaliteit hiervan vast te stellen (afb. 5.2).⁸³ Uit het onderzoek bleek dat zowel aan de noord- als aan de zuidzijde van het kamp verstuing heeft plaats gevonden. In de lijn ter hoogte van de

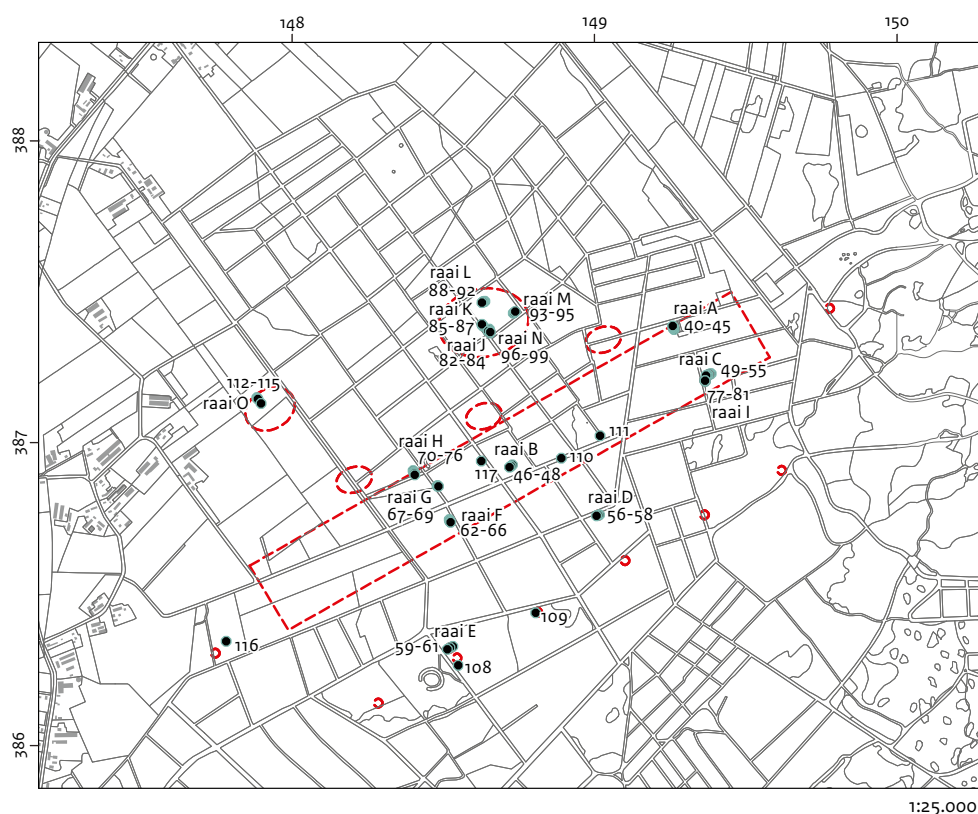
⁸³ De boorbeschrijvingen zijn opgenomen in bijlage V.

Afb. 5.2 Situering van de boringen ten behoeve van het bodemkundig onderzoek en de diepte van de verstoring van het bodemprofiel. De rode stippellijnen markeren de verschillende onderdelen van het kamp.

boringen 1 t/m 8 is sprake van intacte veldpodzolen, al dan niet afgedekt door een dunne laag stuifzand. Ten zuiden en, in mindere mate ten noorden hiervan komen tot in de C-horizont uitgestoven profielen voor, al dan niet afgedekt door een dunne of dikke laag stuifzand (boringen 9, 10, 12 t/m 16 en 37). Dat het stuifzand ouder is dan het kamp, blijkt uit het feit dat de zichtbare elementen zijn uitgegraven in en zijn aangelegd op dit stuifzand. De eerste indruk is dat de verstoring als gevolg van bosbouw nadat het kamp was ontmanteld, beperkt is tot greppels die gegraven zijn voor drainage. Daarnaast is vermoedelijk eenmalig tot op een diepte van ca. 20 centimeter gescheurd. Deze verstoring is niet overal in het bos vastgesteld. Van een traditioneel rabatbos in de zin van walletjes met om de twee meter een greppel met op de wal de bosaanplant, is in dit deel van het bos geen sprake. De greppels liggen 16 tot 10 meter uiteen en hebben een maximale breedte van 1 meter. Er zijn enkele diepere

greppels die een grotere drainerende functie lijken te hebben. Deze liggen in de lagere gebiedsdelen. In de allerlaagste delen van het bos zijn op enkele plaatsen de greppels dichter dan 5 meter opeen gelegen. In vrijwel alle bospercelen is sprake van een 10 tot 15 centimeter dikke strooisellaag. Hiermee wordt uitsluitend de laag bedoeld die bestaat uit bladeren en naalden, en niet de hieronder gelegen humeuze laag met zandbijmenging. Deze laatste laag is namelijk die waarin het merendeel van de metaaldetectievondsten is gedaan.

Ook buiten het bos zijn enkele boringen gezet ter hoogte van de akkers (boringen 100 t/m 104). Het ontbreken van reliëf doet vermoeden dat het terrein mogelijk geëgaliseerd is of gedeeltelijk afgegraven. Uit het booronderzoek blijkt dat sprake is van een ca. 30 tot 40 centimeter dikke recente bouwvoor, gelegen op het restant van een podzol of op een uitgestoven bodem, waarop een dunne laag stuifzand ligt. Er zijn

● Boring met nummer en raai [] Activiteitskern

Afb. 5.3 Ligging van de archeologische boringen en de raailetters. De rode stippellijnen markeren de verschillende onderdelen van het kamp.

geen aanwijzingen dat de bodem (diep) is ontgraven in de vorm van onthoofde profielen. Van een locatie waar stuifzand is aangetroffen (boring 102) is niet te zeggen hoeveel stuifzand verwijderd is. Hier is mogelijk een deel van het zand weggegraven. Als op de locaties waar een podzolrestant is aangetroffen oorspronkelijk stuifzand heeft gelegen, is het mogelijk dat hier eveneens zand is afgegraven. In de boringen 1 en 20, 21 en 23 in het bos tegen de akker, zijn echter geen pakketten stuifzand vastgesteld dikker dan de bouwvoor. Ter hoogte van boring 22 was dit wel het geval, namelijk een 50 centimeter dik pakket stuifzand. Gravend onderzoek ter hoogte van sporen met een bekende (oorspronkelijke) diepte, zoals kookgaten, zou uitsluitsel kunnen geven of hier inderdaad geen zandwinning heeft plaatsgevonden.

5.2.2 Archeologische boringen

Naast boringen ten behoeve van bestudering van de bodemopbouw, zijn 70 boringen gezet in aan het oppervlak zichtbare elementen (afb 5.3). Op de meeste plaatsen is over het element een raai gezet teneinde een doorsnede te verkrijgen (zie tabel 5.1). Op enkele plaatsen is een enkele boring gezet om inzicht te krijgen in de bodemopbouw ter plekke.

Raai A

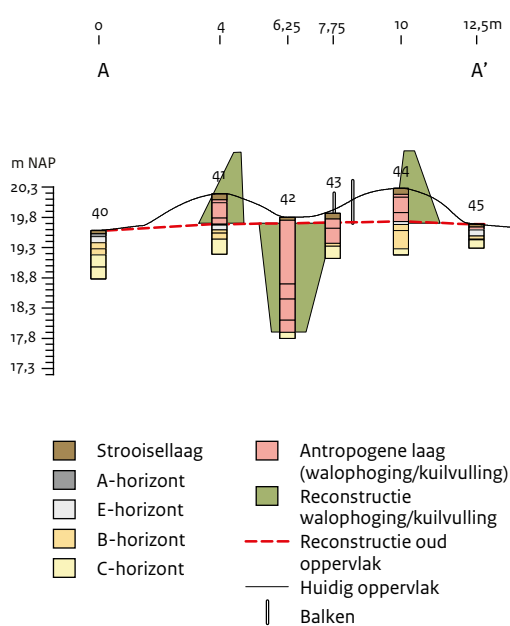
Raai A is gezet over een latrine aan de oostzijde van het kamp (afb. 5.4 en 5.5). Het hoogteverschil tussen het hoogste (boring 44) en laagste punt (boring 40) binnen de raai bedraagt ca. 70 centimeter (20,28 en 19,58 m NAP). De lengte en breedte van de wallen rond de kuil bedraagt

ca. 10 meter van voet tot voet. Het diepe deel

Tabel 5.1 Overzicht van de raaien en de onderzochte elementen.

Raailetter	Eerste boring raai	Laatste boring raai	Element
A	40	45	latrine
B	46	48	tent prins
C	49	55	veldkeuken
D	56	58	preekstoel
E	59	61	rk kerk
F	62	66	veldkeuken
G	67	69	kuil thv kantine
H	70	76	latrine
I	77	81	pomp
J	82	84	pomp
K	85	87	pomp
L	88	92	kuil
M	93	95	waterkuil
N	96	99	vloer kantine intendance
	108		frontwacht
	109		frontwacht
	110		veldkeuken
	111		veldkeuken
O	112	115	latrine ambulance
	116		flankwacht
	117		kantine

binnen de wallen meet ca. 1,5 bij 3 meter.
In boring 42 is tot 1,9 m –mv een pakket grijsgeel zand aangetroffen. Tot 1,35 m –mv bevat dit pakket humuslaagjes. Deze opbouw doet vermoeden dat hier sprake is van een natuurlijke opvulling na het in onbruik raken van de latrine.

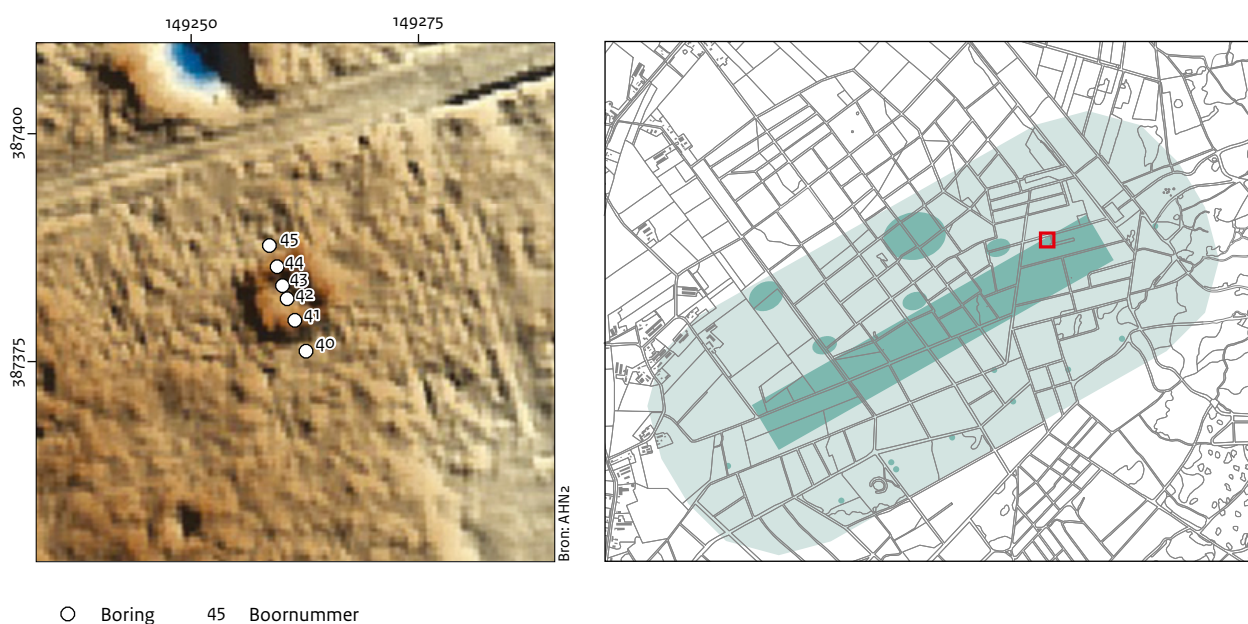

Afb. 5.4 Raai A: boorprofiel ter hoogte van een latrine. Reconstructie op basis van maatvoering van archieftekening van een latrine.

Hierbij valt te denken aan het dichtspelen en dichtwaaien van de kuil. Op een dieper niveau is de vulling gevlekt, wat erop wijst dat de kuil is dichtgegooid. In boring 43 is tot 0,5 m –mv sprake van een gelaagd zandpakket, vergelijkbaar met de bovenste kuilvulling in boring 42. Vermoedelijk kan dit zandpakket geïnterpreteerd worden als de vulling van de insteek van de kuil. In de boringen 41 en 44 is een gevlekt pakket zand aangetroffen met een dikte van respectievelijk 50 en 55 centimeter. Dit pakket dekt een intacte podzolbodem af en kan geïnterpreteerd worden als het restant van de wal rond de latrine. De wal is niet opgebouwd uit zoden, maar vermoedelijk uit zand dat vrijkwam bij het graven van de latrinekuil. De wallen kunnen wel zijn afgedekt met plaggen, maar zijn niet herkend in de boor. Op de bodem van de kuil is geen humeuze laag aangetroffen, zodat aangenomen mag worden dat de laag met uitwerpselen is verwijderd.

Op de tekening van de latrines van het kamp van Rijen staan maten aangegeven (afb. 2.18).

De diepte van de kuil staat echter niet vermeld, maar als de tekening op schaal is getekend zou de diepte ongeveer 2 meter moeten zijn. Deze diepte komt goed overeen met de vastgestelde diepte van 1,9 meter in de latrinekuil in Oirschot. De hoogte van de wallen bedraagt op de tekening van Rijen 1,2 meter. De in Oirschot vastgestelde hoogte van 50 centimeter is aanmerke-

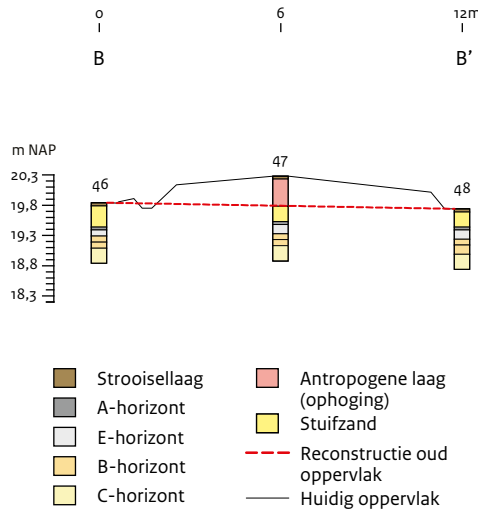

Afb. 5.5 Raai A: projectie van de boringen op het AHN2. Inzet: locatie van de boorraai in het kamp.

lijk minder, maar is vermoedelijk het gevolg van het dichten van de latrine en het eroderen van de walrestanten. De breedte en lengte van de kuil is op tekening 2 bij 4 meter. De kleinere afmetingen, zoals aangetroffen in Oirschot, zijn vermoedelijk ook het gevolg van latere erosie.

Raai B

In het centrum van het kamp zijn ter hoogte van de vermoede locatie van de tent van de Prins

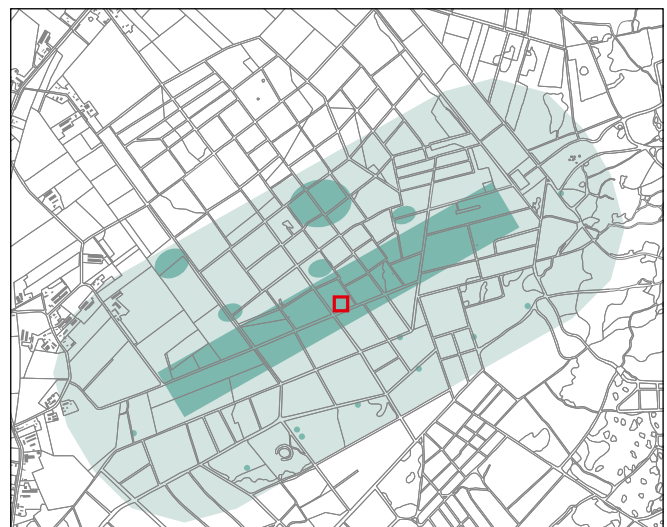
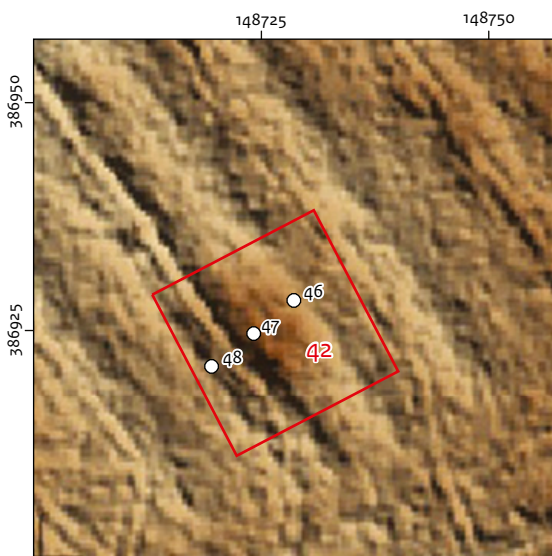

Afb. 5.6 Raai B: boorprofiel ter hoogte van de locatie van de tent van de prins.

van Oranje drie boringen gezet (boringen 46 t/m 48). Tevens is hier metaaldetectie uitgevoerd (vak 42: zie paragraaf 5.3). In het veld is een ei- of ellipsvormige, relatief vlakke verhoging vastgesteld met een diameter van ca. 10 meter (afb. 5.6 en 5.7). De heuvel wordt aan de westzijde doorsneden door een greppel die vermoedelijk is aangelegd om het gebied te draineren voor de bosbouw. Aan de voet van de ophoging is in boringen 46 en 48 een intacte humuspodzol vastgesteld die is afgedekt door een 30 tot 40 centimeter dikke laag stuifzand. Ter hoogte van de ophoging is hetzelfde profiel aangetroffen met daarop een 50 centimeter dik pakket grijsbruin gevlekt zand zonder duidelijke gelaagdheid. De dikte van dit pakket komt overeen met het vastgestelde hoogte verschil: het hoogste punt ligt op 20,28 m NAP en het maaiveld rond de heuvel ligt op ca. 19,8 m NAP. De voorstelling zoals op de kaart van Heaton te zien is, komt goed overeen met de vastgestelde vorm in het veld.

Raai C

In het oostelijk deel van het kamp is een van de veldkeukens onderzocht. Hiervoor is een raai in de lengterichting van het element uitgezet (boringen 49-55). In het veld waren de wallen rond de kookgaten goed te zien. Het hoogste punt binnen de raai ligt bij boring 54 en bedraagt hier 20,01 m NAP (afb. 5.8). Het laagste punt ligt

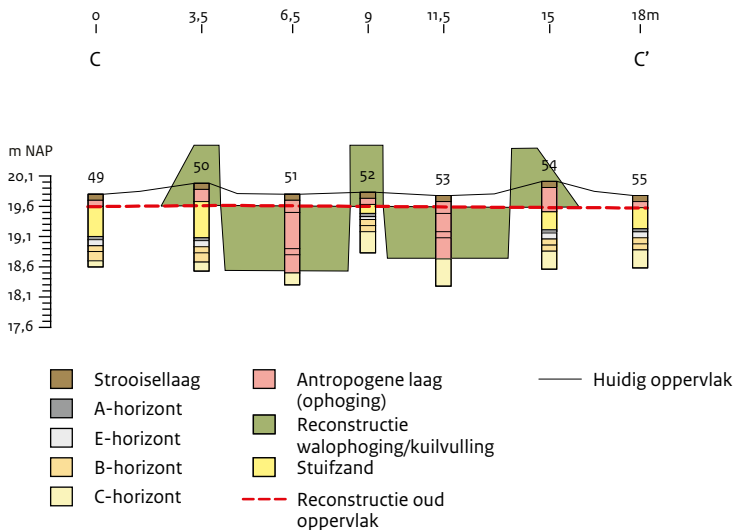

- Boring
- 46 Boornummer
- Vak
- 42 Vaknummer

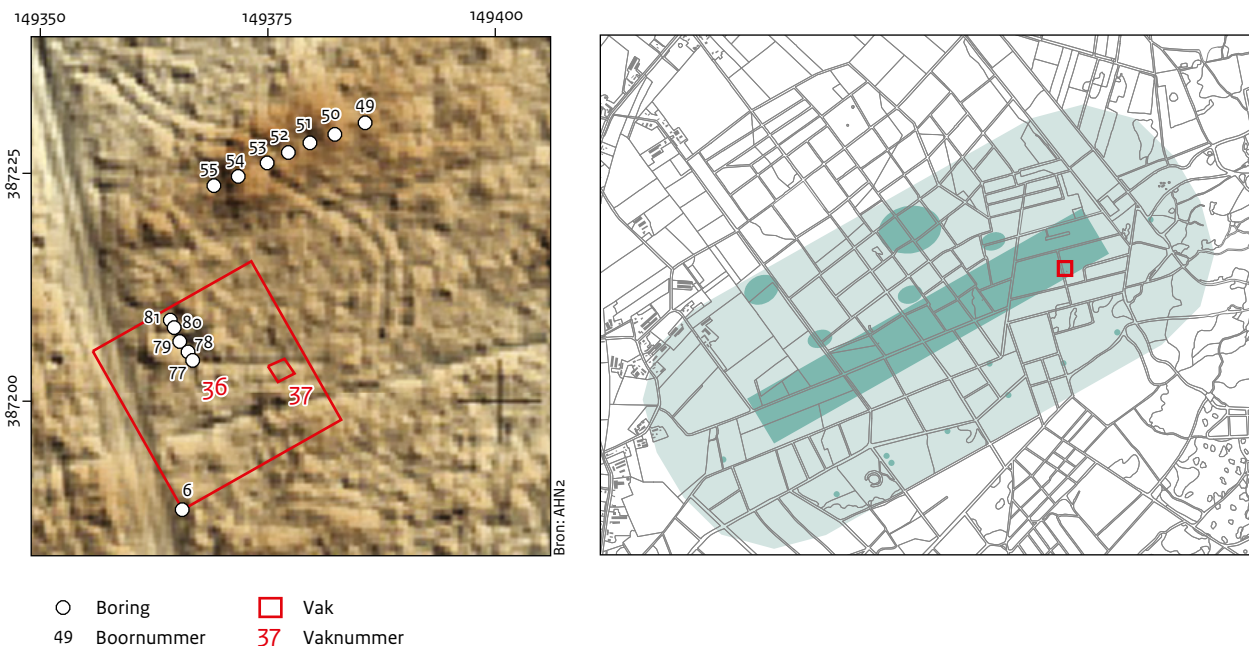
Afb. 5.7 Raai B: projectie van de boringen op het AHN2. Inzet: locatie van de boorraai in het kamp.

ter hoogte van boring 53 en is 19,78 m NAP. Er dus sprake van een hoogteverschil van slechts 23 centimeter. De lengte van de wallen, gemeten van voet tot voet, bedraagt ca. 16 meter en de breedte ca. 9 meter. Dwars over de veldkeuken lopen twee rijsporen, vermoedelijk van een harvester (afb. 5.9). Het microreliëf heeft van de latere activiteiten van de bosbouw ernstig te lijden gehad. Aan de voet van de wallen is in boringen 49 en 55 een intacte humuspodzol vastgesteld die is

afgedekt door een 35 tot 50 centimeter dikke laag stuifzand (afb. 5.8). Ter hoogte van het scheidingswalleke tussen de twee kookgaten is in boring 52 een vergelijkbaar profiel vastgesteld. Hier heeft het pakket stuifzand een dikte van 25 centimeter. In de boringen 49, 50, 52, 54 en 55 is op het stuifzand een laag grijsgeel, gevlekt zand vastgesteld. Ter hoogte van boringen 50 en 54 bevat dit pakket ook fel geel zand, wat er op wijst dat dit geen vergraven stuifzand, maar dekzand betreft. Vermoedelijk is

Afb. 5.8 Raai C: boorprofiel ter hoogte van een van de veldkeukens. De maatvoering van de reconstructie is gebaseerd op de tekening van de keukens in het kamp van Rijen.

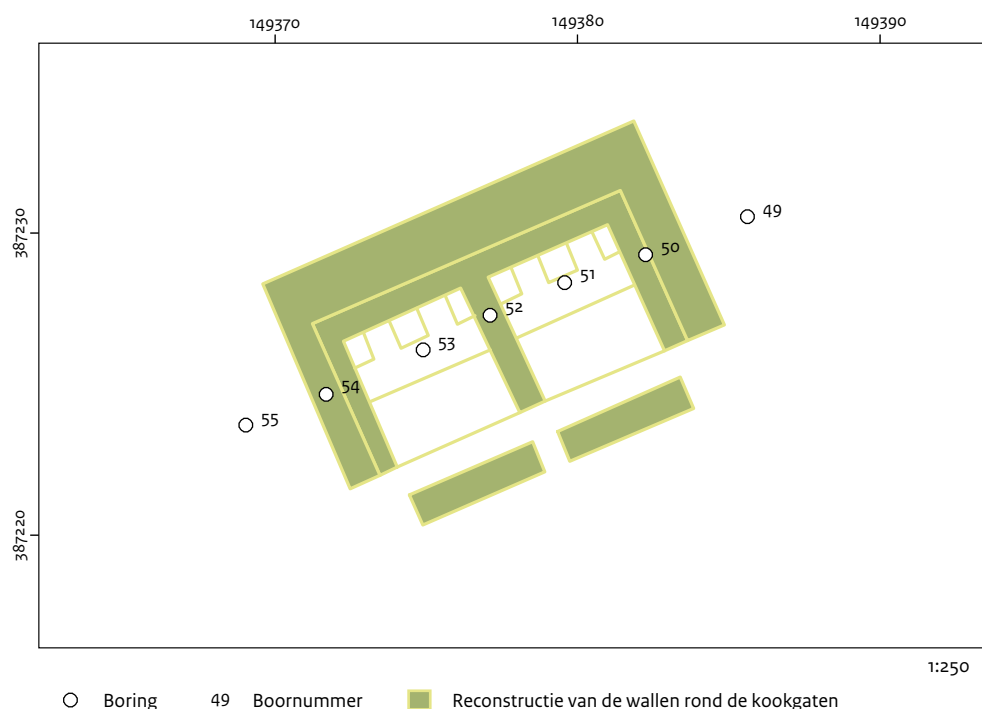
Afb. 5.9 Raai C: projectie van de boringen op het AHN2. Inzet: locatie van de boorraai in het kamp.

het gevlekte zand ophogingsmateriaal van de wallen rond de kookgaten. In de boringen 51 en 53 is een sterk afwijkend profiel aangetroffen. In boring 51 is onder een 90 centimeter dik gelaagd pakket geelgrijs zand een 40 centimeter dikke laag bruingrijs zand met houtskool, verbrand bot, fragmenten van kleipijpen en aardewerkscherven aangetroffen (vnr 1). In boring 53 is onder een 60 centimeter dik gelaagd pakket geelgrijs zand een 45 centimeter dikke laag bruingrijs zand met houtskool, verbrand bot en aardewerk aangetroffen (vnr 2). Deze vondstrijke lagen zijn vermoedelijk te interpreteren als resten van de vuren, vermengd met afval. De diepte van de kuilen varieert: in boring 51 is de kuil 1,30 meter diep en in boring 53 is dat 1,05 meter. Op de plantekening (afb. 2.31) van de kookkuilen in het kamp van Rijen meet de wal 13,5 bij 9,4 meter van voet tot voet van de wal. De twee kookgaten hebben op deze tekening afmetingen van 4,3 bij 4,3 meter met het diepste punt aan de noordzijde. De diepte van de kuil is maximaal 1,25 meter en de wallen zijn op de tekening 1 meter hoog. Dit komt, rekening houdend met erosie van de wallen in de loop der tijd, goed overeen met de maten zoals vastgesteld in het

veld. Het is dan ook mogelijk om aan de hand van de beschikbare gegevens de veldkeuken in Oirschot te reconstrueren (afb. 5.10).

Raai D

Ten zuidoosten van het tentenkamp is de vermoedelijke locatie van de preekstoel onderzocht. Het betreft een min of meer ronde heuvel van ca. 1 meter hoog met schuin talud en een diameter van ca. 8 meter (afb. 5.11). De afgevlakte top van de heuvel heeft een diameter van ca. 3 meter. Door Jan Roymans en Bart Beex is in de top van de heuvel een niet nader te determineren fragment koper aangetroffen (zie bijlage II). Aan de voet van de heuvel is in de boringen 56 en 58 het restant van een humuspodzol aangetroffen, dat afgedekt door een 30 tot 55 centimeter dikke laag geelgrijs zand met dunne humuslagen (afb. 5.12 en 5.13). Deze laag is in eerste instantie geïnterpreteerd als stuifzand. In boring 58 is het oorspronkelijk bodemprofiel vermoedelijk onthoofd door uitstuiving. Het stuifzand ligt hier op het restant van de inspoelingshorizont. In boring 57 is een 1 meter dik grijsgeel pakket zand met dikke humuslagen aangetroffen. De dikke humuslagen represen-

Afb. 5.10 Projectie van de tekening van een veldkeuken in het kamp van Rijen op de boringen.

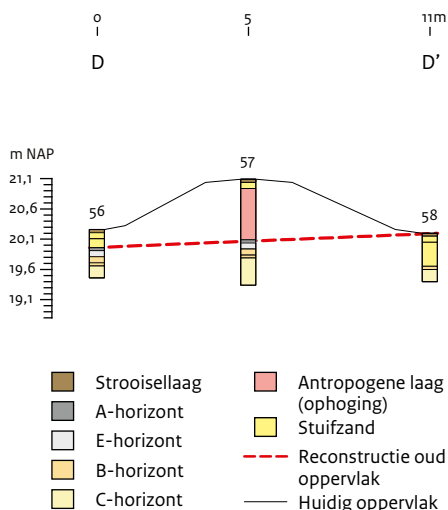

Afb. 5.11 Noordaanzicht van de vermoedelijke locatie van de preekstoel.

teren vermoedelijk plaggen. Hieronder lag een intacte humuspodzol. Deze podzolbodem wordt niet afgedekt door stuifzand. Mogelijk is het geelgrijze zand met dunne humuslagen in de boringen 56 en 58 eerder te interpreteren als afgegliden grond van de heuvel dan als stuifzand.

De bodemopbouw komt goed overeen met de in de historische bronnen beschreven bouw van de preekstoel door middel van "heideschalen".

De ronde vorm en gelijke steilte van het talud van de heuvel bevestigen de gedachte dat dit niet een stuifduin betreft, maar een opgeworpen heuvel is.

Afb. 5.12 Raai D: boorprofiel ter hoogte van de vermoede preekstoel.

Raai E

Ten zuidwesten van het tentenkamp is de vermoedelijke locatie van de Roomsche Katholieke kapel onderzocht. Het betreft een ca. 1,2 meter hoge heuvel met een diameter van 20 meter met een vlakke bovenkant met een diameter van ca. 10 meter.

Boringen 59 en 61 zijn gezet aan de voet van de heuvel. Het maaiveld ligt hier op respectievelijk 20,70 en 20,61 m NAP. Hier is een bodemprofiel vastgesteld dat zich kenmerkt door het restant van een humuspodzol, die is afgedekt door een 50 tot 60 centimeter dikke laag geelgrijs zand met dunne humuslagen (afb. 5.14 en 5.15).

Deze laag is geïnterpreteerd als stuifzand. Van de podzolbodem resteert slechts een deel van de inspoelingshorizont. Boring 60 is gezet in het centrum van de heuvel. Hier is tot een diepte van 1,2 m –mv (20,66 m NAP) geelgrijs zand met dunne humuslagen opgeboord. Ook dit pakket is geïnterpreteerd als stuifzand.

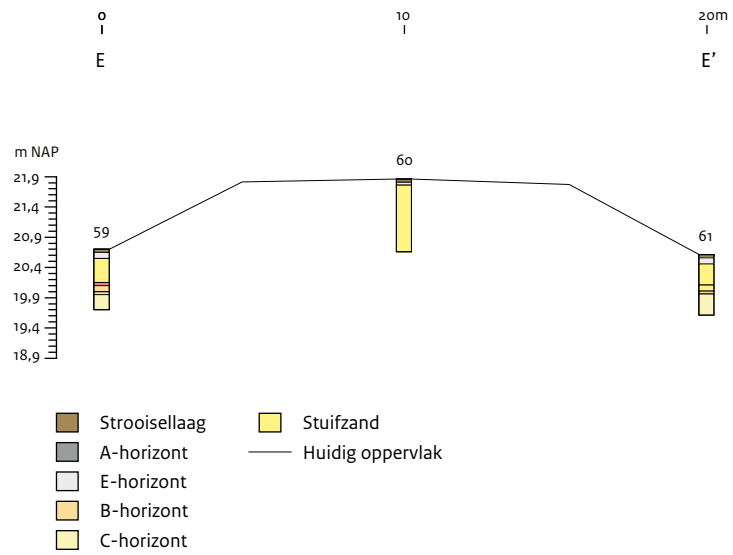
Raai F

Naast de oost-west georiënteerde raai over een veldkeuken in het oosten van het tentenkamp (raai C) is een tweede noord-zuid georiënteerde raai gezet over een veldkeuken in het westen van het tentenkamp (raai F). De vorm van de veldkeuken is in het veld niet goed meer herkenbaar als gevolg van de aanleg van een pad

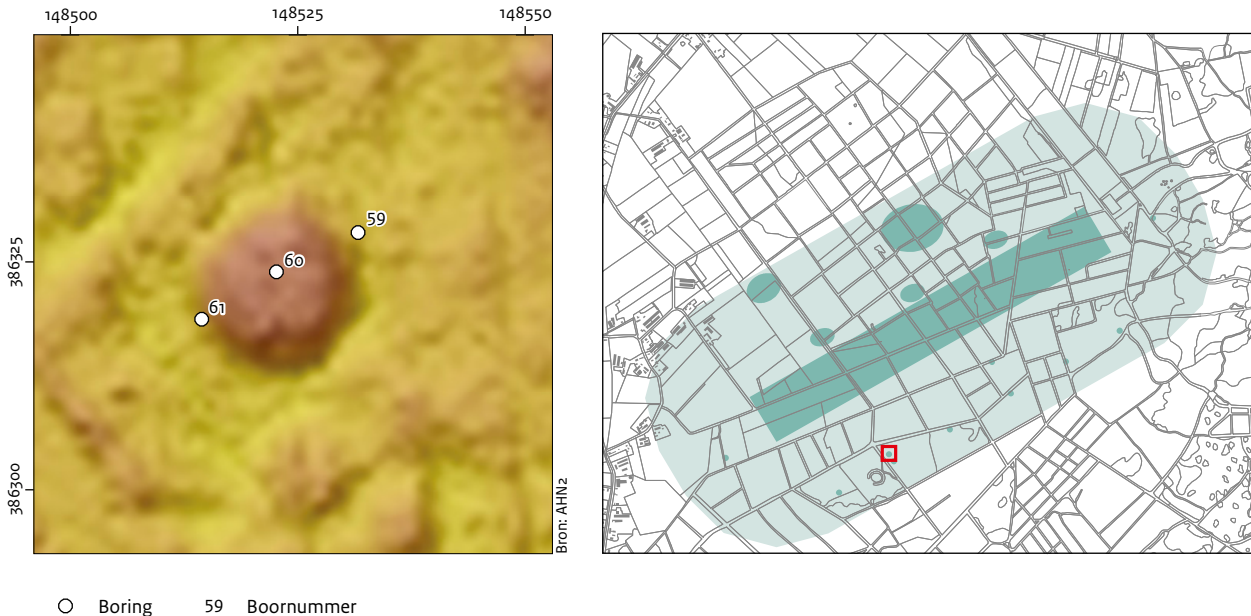

○ Boring 56 Boornummer

Afb. 5.13 raai D: projectie van de boringen op het AHN2. Inzet: locatie van de boorraai in het kamp.

Afb. 5.14 Raai E: boorprofiel ter hoogte van de locatie van de Roomsche Katholieke kapel.

Afb. 5.15 Raai E: projectie van de boringen op het AHN2. Inzet: locatie van de boorraai in het kamp.

door het oostelijk deel. Alleen de noordelijke wal is nog enigszins herkenbaar.

Het hoogste punt binnen de raai ligt bij boring 63 en bedraagt hier 20,58 m NAP (afb. 5.16). Het laagste punt ligt ter hoogte van boring 62 en is hier 20,15 m NAP. Er dus sprake van een hoogteverschil van slechts 43 centimeter. Het hoogteverschil tussen de boringen 63 en 64 (20,30 m NAP, ter hoogte van het kookgat) bedraagt slechts 28 centimeter. De lengte van de wallen rond de kuil is als gevolg van de aanleg het pad niet meer vast te stellen (afb. 5.17).

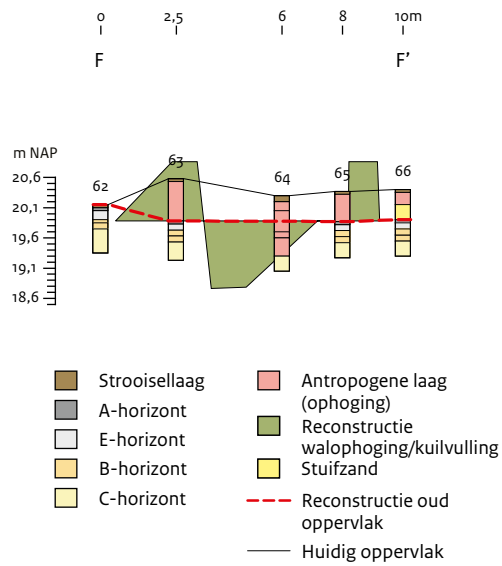
Het resterende deel heeft een lengte van ca. 11 meter. De breedte is, voor zover herkenbaar, ca. 9 meter.

Aan de voet van de wal is in boring 62 een restant van een humuspodzolbodem vastgesteld (afb. 5.16). De bodem is verstoord tot in de uitspoelingshorizont (0,25 m –mv). In boring 63 is een laag grijsgeel, gevlekt zand aangetroffen boven een intacte humuspodzol. Het hoogteverschil tussen de top van de bodem in deze boring is vergeleken met boring 62 daarmee 27 centimeter. Waarschijnlijk is dit een natuurlijk hoogteverschil. Het gevlekte zand op de podzolbodem is vermoedelijk ophogingsmateriaal van de wal rond de kookgaten.

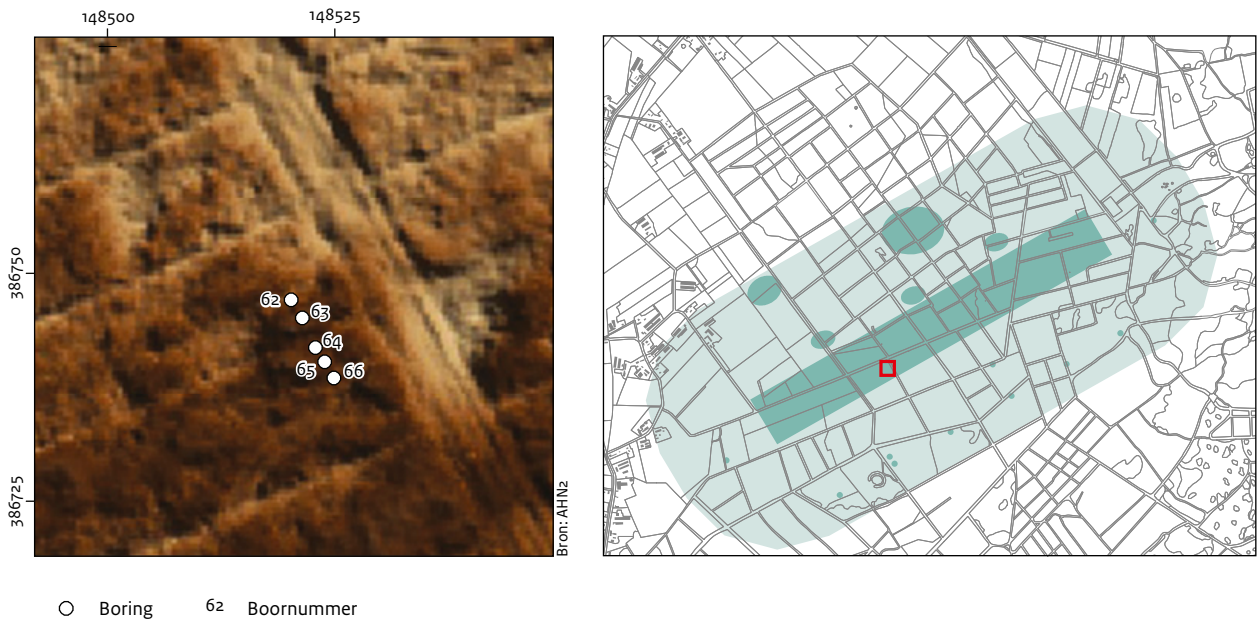
In boring 64 is een 0,6 meter dik pakket geelgrijs zand aangetroffen met daaronder een 40 centimeter dikke laag grijs zand met houtskool, verbrand bot en fragmenten van kleipijpen

(vnr 3). Deze vondstrijke laag is vermoedelijk te interpreteren als het restant van een open vuur, vermengd met afval. De diepte van de kookkuilen is 1 meter.

In boring 65 is een vergelijkbare profielopbouw aangetroffen als in boring 63. Ook hier is sprake van een laag grijsgeel, gevlekt zand met daaronder een intacte humuspodzol. De dikte van de afdekkende laag bedraagt hier echter 5 centimeter. In boring 66 is eveneens een dergelijke profielopbouw aangetroffen, alleen is hier voor de onderste 25 centimeter van het afdekkende gevlekte zandpakket in het veld het vermoeden uitgesproken dat het mogelijk stuifzand betreft of van de wal afgedragen grond. De resterende hoogteverschillen geven echter geen duidelijk beeld van een zuidelijke wal. Op de plantekening (afb. 2.33) van een kookkuil uit het kamp van Rijen is een doorsnede opgenomen. De diepte van de kuil is maximaal 1,25 meter en de wallen zijn op de tekening 1 meter hoog. Dit komt, rekening houdend met latere erosie van wallen en kuilen, redelijk overeen met de maten zoals vastgesteld in het veld. De diepte van het kookgat lijkt bij de boringen te ondiep, maar mogelijk is geboord in het talud naar het kookgat en niet in het diepste deel. Het is mogelijk om aan de hand van de tekening en de boorgegevens deze veldkeuken te reconstrueren (afb. 5.16).

Afb. 5.16 Raai F: boorprofiel ter hoogte van een van de veldkeukens in het westen van het tentenkamp. De maatvoering van de reconstructie is gebaseerd op een tekening van de keukens in het kamp van Rijen.

Afb. 5.17 Raai F: projectie van de boringen op het AHN2. Inzet: locatie van de boorraai in het kamp.

Raai G

In vak 1, dat is uitgezet ten behoeve van metaal-detectie in de lijn van de kantines, is een kuil onderzocht. In dezelfde lijn zijn meerdere van dergelijke kuilen te zien op het AHN2. Om de aard, omvang en diepte van de kuilen te bepalen zijn drie boringen (boringen 67 t/m 69) gezet. Boringen 67 en 68 zijn in de kuil gezet en boring 69 er buiten.

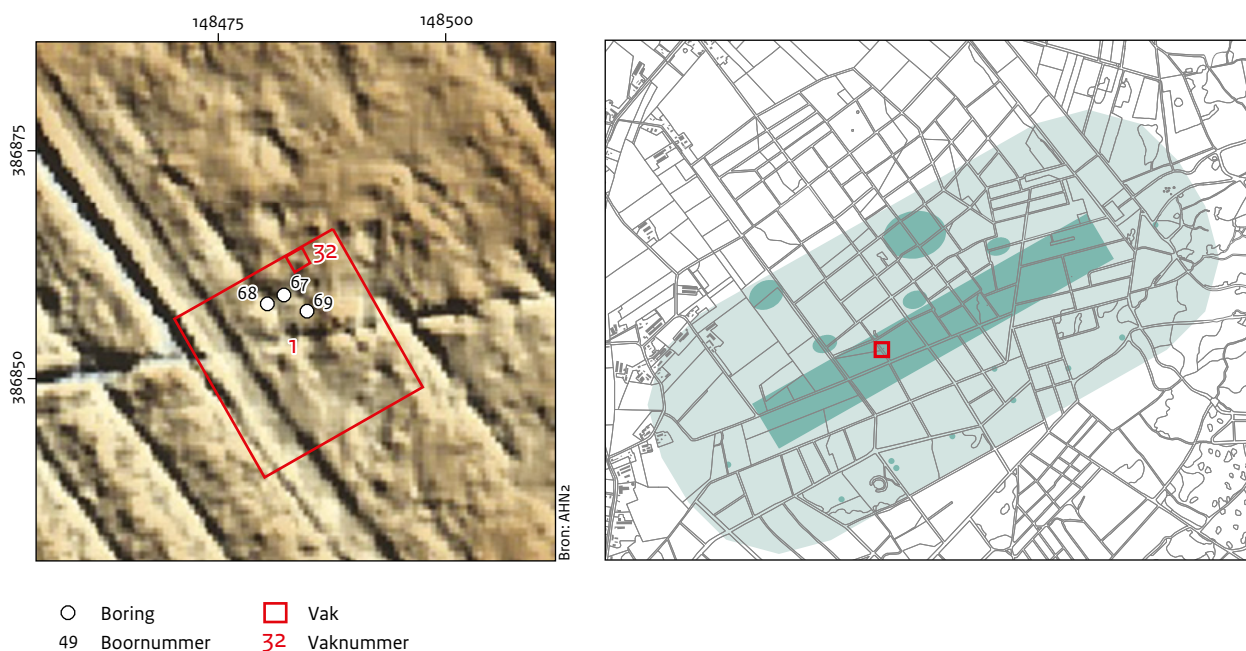
Aan het oppervlak is sprake van een langwerpige, rechthoekige kuil van ca. 3 bij 1 meter. De kuil is ca. 40 centimeter dieper dan het omliggend maaiveld. In boring 67 en 68 is een respectievelijk 0,70 en 0,65 meter dikke grijsgele zandlaag aangetroffen. In het bovenste deel (0,10 - 0,30 m -mv) van deze laag zijn in boring 67 twee fragmenten van drinkglazen en twee fragmenten kleiijp aangetroffen (vnr 4). Het overige deel van de laag is vondstloos, met uitzondering van een enkele spikkel houtskool. Het bodemprofiel naast de kuil is een humus-podzol waarvan de bovenste 25 centimeter iets verstoord is.

Het vrijwel ontbreken van vondsten doet vermoeden dat het hier niet om een afval- of kookkuil gaat. De betrekkelijk geringe diepte wijst er op dat het hier evenmin gaat om een latrine. De vorm, diepte, vulling en vondstsa-menstelling wijzen mogelijk op een kelderkuil of opslagkuil in een kantine.

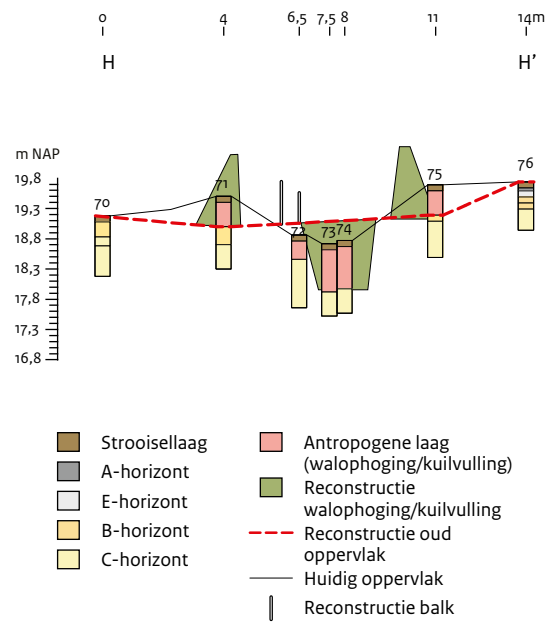
Raai H

Behalve raai A is in het westen van het kamp nog een raai gezet over een latrine (afb. 5.19 en 5.20). Het hoogteverschil in raai H tussen het hoogste (boring 76) en laagste punt (boring 73) binnen de raai bedraagt ca. 1 meter (19,74 en 18,77 m NAP). De lengte en breedte van de wallen rond de latrinekuil bedraagt ca. 10 meter van voet tot voet van de wal. Het diepe deel binnen de wallen meet ca. 1,5 bij 2,5 meter. Dit is de latrine kuil. In de boringen 73 en 74 is in deze kuil tot 0,8 m -mv een pakket grijsgeel gevlekt zand aangetroffen. Het gevlekte karakter van de vulling doet vermoeden dat de kuil dichtgegooid is. Op de bodem van de kuil is geen humeuze laag aangetroffen, zodat aangenomen kan worden dat de uitwerpselen zijn weggegraven voordat de kuil werd gedicht.

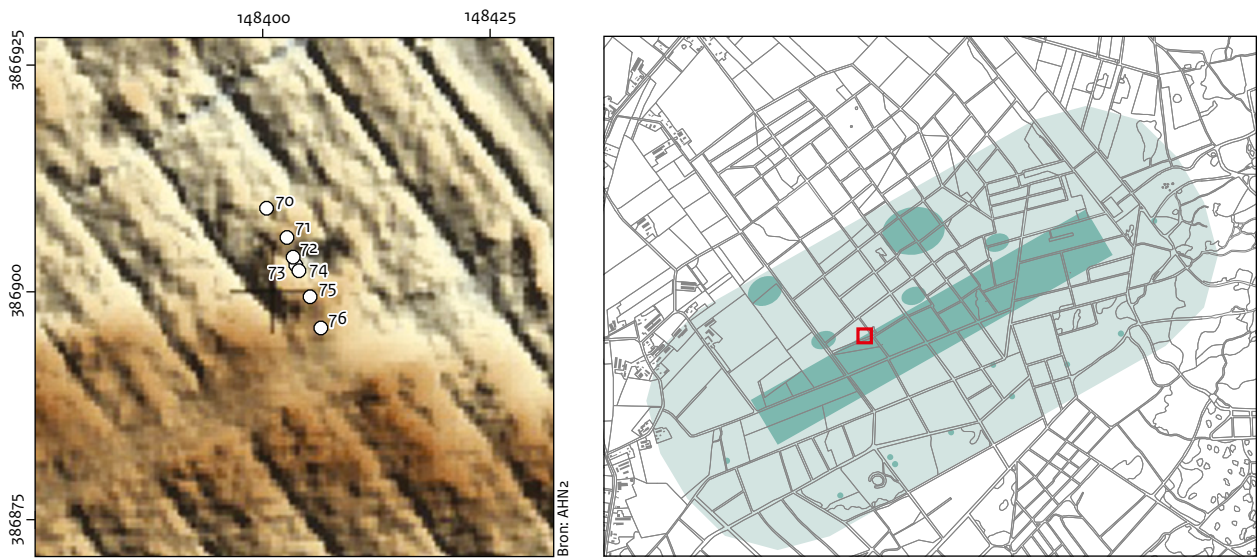
In boring 72 is tot 0,4 m -mv sprake van een gevlekt zandpakket, vergelijkbaar met die in de boringen 73 en 74. Vermoedelijk kan dit pakket geïnterpreteerd worden als de insteek van de kuil. In de boringen 71 en 75 is een gevlekt pakket zand aangetroffen met een dikte van 50 centimeter. Dit pakket ligt in beide boringen op een pakket stuifzand af en kan geïnterpreteerd worden als het restant van de wal rond de latrine. De wal lijkt te zijn opgebouwd uit zand vrij gekomen bij de aanleg van de latrinekuil.

Afb. 5.18 Raai G: projectie van de boringen op het AHN2. Inzet: locatie van de boorraai in het kamp.

Afb. 5.19 Raai H: boorprofiel ter hoogte van een van de latrines In het westen van het kamp. De maatvoering van de reconstructie is gebaseerd op een tekening van de latrines in het kamp van Rijen.

○ Boring 70 Boornummer

Afb. 5.20 Raai H: projectie van de boringen over de latrine in het westen van het kamp op het AHN2. Inzet: locatie van de boorraai in het kamp.

Afb. 5.21 Projectie van boorraai I op de gegeoreferentiekaart van Heaton ter hoogte van een van de pompen. Voor een projectie van raai I op het AHN2 zie afb. 5.9. Inzet: locatie van de boorraai in het kamp.

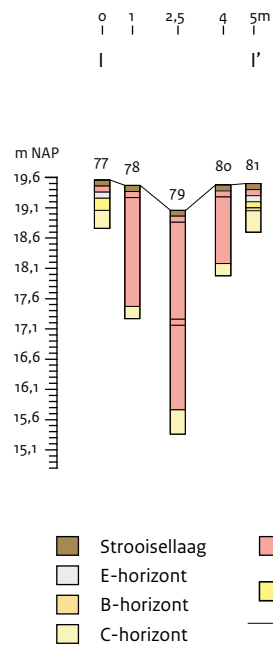
In hoeverre dit zandpakket werd afgedekt met plaggen is niet bekend. Buiten de wallen is in het noorden in boring 70 een tot in de C-horizont uitgestoven bodemprofiel aangetroffen. Hierop lag een 35 centimeter dikke laag stuifzand. Ten zuiden van de latrine is in boring 76 wel een intacte humuspodzol vastgesteld. Op het AHN2 (afb. 5.20) is duidelijk te zien dat de latrine is aangelegd op de rand van een laagte, die vermoedelijk is ontstaan door uitstuiwing. Op de tekening van de latrines van het kamp van Rijen staan verschillende maten aangegeven (afb. 2.18). De diepte van de kuil staat niet vermeld, maar als de tekening op schaal is, zou de diepte 2 meter moeten zijn. Ten opzichte van het gereconstrueerde oud oppervlak is de latrinekuil in Oirschot echter slechts 1,2 meter diep. De hoogte van de wallen bedraagt op de tekening 1,2 meter. De vastgestelde hoogte in Oirschot van 50 centimeter is aanmerkelijk lager, maar is vermoedelijk het gevolg van het eroderen van de wallen in de ruim 150 jaar nadat het kamp werd verlaten.

Raai I

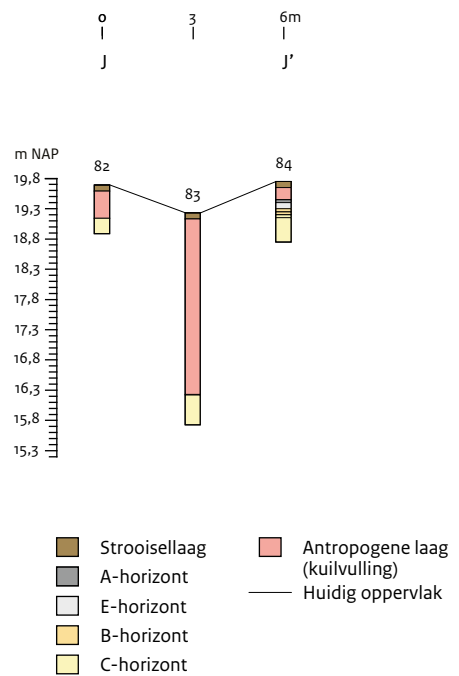
Ter hoogte van vak 36, dat is uitgezet ten behoeve van metaaldetectie in de lijn van de soldatententen, is een kuil onderzocht door

middel van boringen (boringen 77 t/m 81). Aan het maaiveld is een ronde kuil geconstateerd met een diameter van ca. 3 meter. De geprojecteerde kaart van Heaton doet vermoeden dat hier één van de pompen moet hebben gestaan (afb. 5.21). Buiten de kuil is in de boringen 77 en 81 een bodemprofiel vastgesteld dat zich laat karakteriseren als een uit- en overstoven bodem (afb. 5.22). In boring 78 is tot 2 m –mv een grijsgeel gevlekt pakket zand vastgesteld met fragmenten baksteen en leembrokken (vnr 5). In boring 79 is een 3,3 meter diep zandpakket (15,76 m NAP) vastgesteld met daarin eveneens baksteen en leembrokken (vnrs 6 en 7). Op 1,8 m –mv (17,26 m NAP) gaat het geelgrijze zand hier over in grijs, gereduceerd zand. Deze grens representeert de (huidige) laagste grondwaterstand. In boring 80 is tot een diepte van 1,3 m –mv een grijsgeel gevlekt pakket zand met enkele leembrokken aangetroffen.

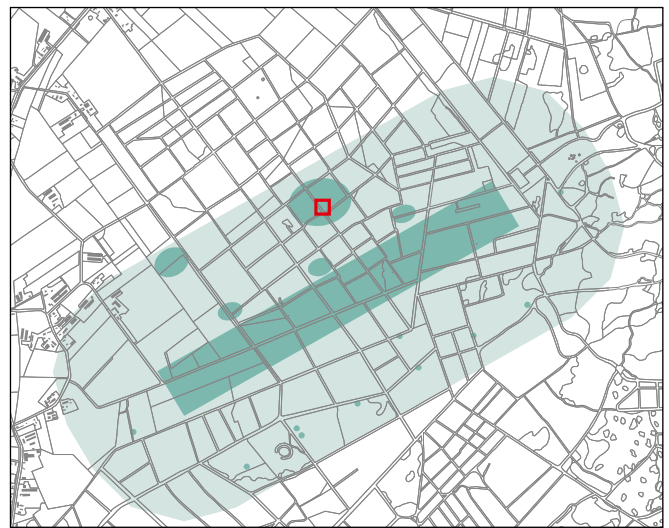
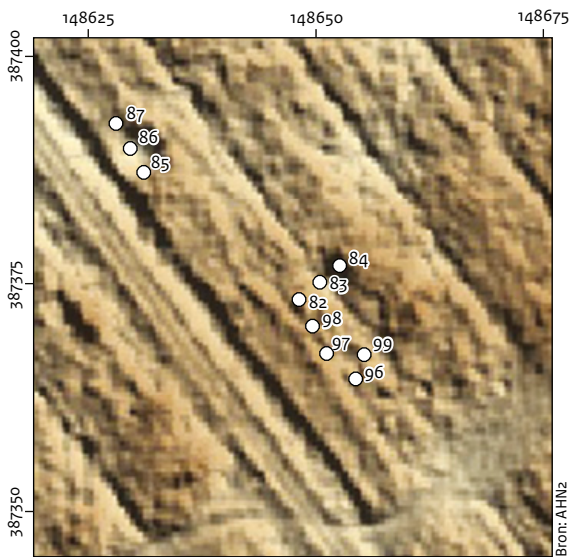
Waarschijnlijk is in boringen 78 en 80 de kuil aangeboord die is gegraven tot in het grondwater-niveau, waarna vanaf deze diepte een ca. 1,5 m diepe gemetselde bakstenen put is afgezonken (door middel van de caissonmethode). De situatie die beschreven voor het kamp van Rijen (paragraaf 2.2.5) komt hier goed mee overeen.

Afb. 5.22 Raai I: boorprofiel ter hoogte van een van de pompen.

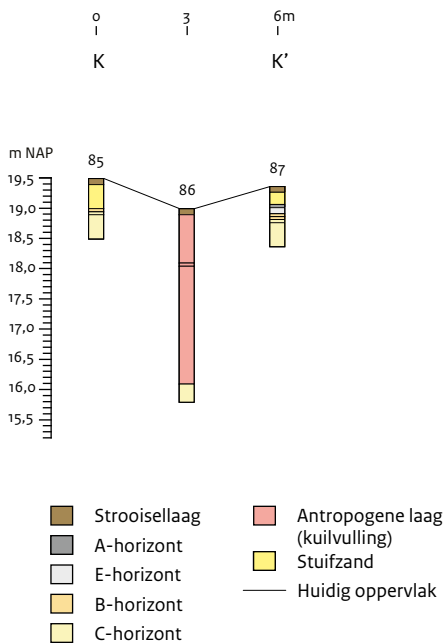

Afb. 5.23 Raai J: boorprofiel ter hoogte van een van de pompen in de intendance.

○ Boring 87 Boornummer

Afb. 5.24 Raaien J, K en N: projectie van de boringen op het AHN2. Inzet: locatie van de boorraai in het kamp.

Afb. 5.25 Raai K: boorprofiel ter hoogte van een van de pompen in de intendance.

Raai J

Ter hoogte van de vermoedelijke locatie van de intendance, is een kuil onderzocht door middel van boringen 82 t/m 84. Aan het maaiveld is een ronde kuil geconstateerd met een diameter van ca. 4 m (afb. 5.24). Uit de kaarten van Heaton en Kikkert is niet af te leiden wat de aard van deze kuilen zou kunnen zijn.

Buiten de kuil is in boring 82 een 0,55 meter diepe verstoring vastgesteld (afb. 5.23).

Deze verstoring gaat tot in de C-horizont.

In boring 84 is sprake van een intacte humuspodzol, die is afgedekt door een 30 centimeter dik pakket grijsgeel, verstoord zand.

In boring 83 is tot 3,0 m –mv (16,23 m NAP) een grijsgeel gevlekt pakket zand aangetroffen met daarin fragmenten van bakstenen, plavuizen en vensterglas (vnr 8). De onderste centimeter van dit pakket vulling bestond uit witte kalk. Van dit kalklaagje is een monster genomen (vnr 9).

De diepte en vulling van de kuil is vergelijkbaar met die in raai I. Dit doet vermoeden dat ook hier sprake is van een waterput of -pomp.

Raai K

Ongeveer 25 meter ten noordwesten van raai J is een tweede kuil onderzocht door middel van boringen (boringen 85 t/m 87) (afb. 5.24). Aan het

maaiveld is een ronde kuil geconstateerd met een diameter van ca. 4 m (afb. 5.24). Ook van deze kuil is het karakter op basis van het kaartmateriaal niet te bepalen.

Buiten de kuil is in boring 85 een 50 centimeter dikke laag stuifzand vastgesteld op het restant van de B-horizont. Dit profiel is daarmee te karakteriseren als een uitgestoven en vervolgens overstoven bodem. In boring 87 is eveneens stuifzand aangetroffen. Hier dekt de 3 centimeter dikke laag echter een intact humuspodzol profiel af.

In boring 86 is tot 2,90 m –mv (16,09 m NAP) een grijsgeel gevlekt pakket zand vastgesteld met daarin fragmenten baksteen en bruin glas van flessen (vnrs 9 en 10). Op 0,90 m –mv is in dit pakket een 5 centimeter dikke laag puin vastgesteld die in het veld is aangemerkt als mogelijk vloertje. De onderliggende vulling doet echter vermoeden dat het hier een puinlaagje in de gedempte put betreft.

De diepte en vulling van de kuil is vergelijkbaar met de raaien I en J en doet vermoeden dat ook hier sprake is van een waterput of -pomp.

Raai L

In het noordelijk deel van de zone waar de intendance wordt vermoed is een rechthoekige kuil onderzocht door middel van vijf boringen (afb. 5.27: boringen 88 t/m 92). De kuil meet ca. 6 bij 2,5 meter en lijkt getrapt ingegraven. De kuil is grofweg noordoost-zuidwest georiënteerd. Door het diepste deel loopt een noordwest-zuidoost georiënteerde greppel, die samenhangt met de latere bosbouw.

Uit de boringen blijkt dat ter weerszijden van de kuil sprake is van het restant van een onthoofd bodemprofiel, dat is afgedekt door een grijsgeel pakket zand van 40 centimeter dik. Het is onduidelijk of dit pakket uitgeworpen grond uit de kuil of stuifzand is. In de boringen 89 en 90 is een 0,75 meter dik pakket geel gevlekt zand aangetroffen, waarvan de basis ligt op 18,15 m NAP. In boring 91 is dit pakket slechts 35 centimeter dik, maar de basis ligt hier ook 18,05 m NAP.

De bodem van de kuil is daarom nagenoeg horizontaal. In de vulling van de kuil zijn in boring 90 enkele glasfragmenten van flessen en een fragment van een klei pijp gevonden (vnr 12).

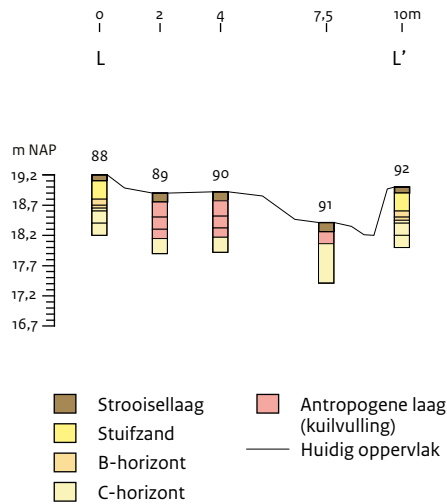
In boring 91 is een enkel fragment van een glazen fles aangetroffen (vnr 13).

Het relatief vondstarme karakter en het vondst-spectrum doen vermoeden dat het hier niet om

een afvalkuil of kookkuil gaat. De geringe diepte (ca. 1 meter) wijst er op dat het hier evenmin een latrine betreft. De vorm, diepte en vulling van de kuil wijzen mogelijk op een interpretatie als kelderkuil of opslagkuil.

Raai M

In het oostelijk deel van de zone waar de intendance wordt vermoed is een ronde kuil onderzocht door middel van drie boringen

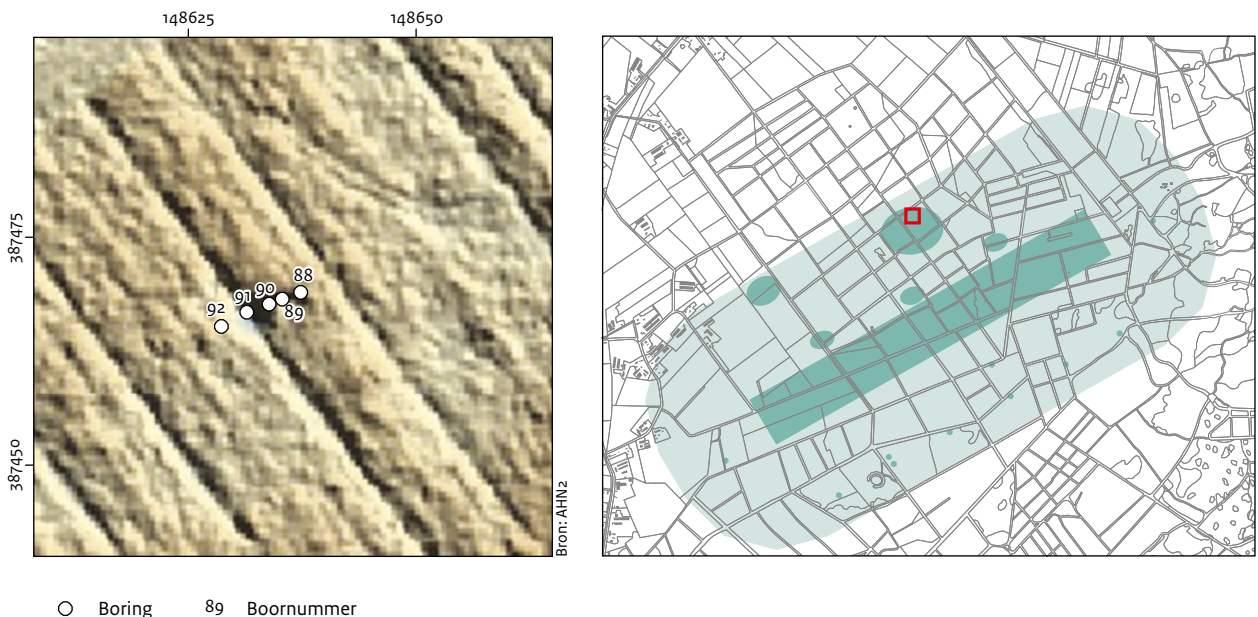
Afb. 5.26 Raai L: boorprofiel ter hoogte van een kuil in de intendance.

(afb. 5.29: boringen 93 t/m 95). De kuil heeft een diameter van ca. 6 meter en relatief steile taluds. In de omgeving is door Jan Roymans en Bart Beex een knijplood gevonden (bijlage II: vnr 37). Uit de boringen blijkt aan de westzijde van de kuil sprake is van het restant van een onthoofd bodemprofiel, dat is afgedekt door een 40 centimeter dik pakket grijsgeel stuifzand. In boring 95 is geen restant van een podzolbodem aangetroffen, maar is de bodem verstoord tot 0,5 m -mv.

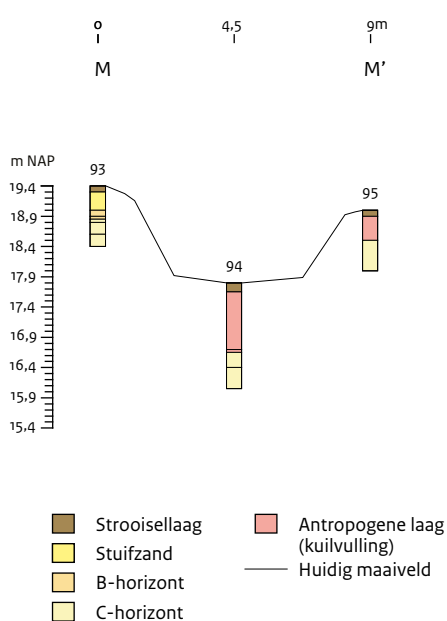
In boring 94 is tot 1,1 m -mv sprake van geel zand met enkele humuslagen. Direct hieronder is een 5 centimeter dikke humeuze laag aangetroffen, waarvan de basis op 16,65 m NAP ligt. Hieronder bevindt zich lichtgrijs zand met enkele lemige lagen en ijzervlekken dat op 1,4 m -mv (16,40 m NAP) overgaat in gereduceerd zand. In de vulling van de kuil zijn geen vondsten gedaan die wijzen op een bakstenen putmantel of gebruik als afvalkuil. De diepte lijkt echter wel te wijzen op gebruik als waterkuil of -put.

Raai N

In het midden van de zone waar de intendance vermoed wordt zijn enkele boringen gezet, omdat hier een concentratie ijzeren nagels (vnrs 186 t/m 193 en 195) aan het oppervlak is vastgesteld bij de metaaldetectie (zie afb. 5.24: boringen 96 t/m 99).

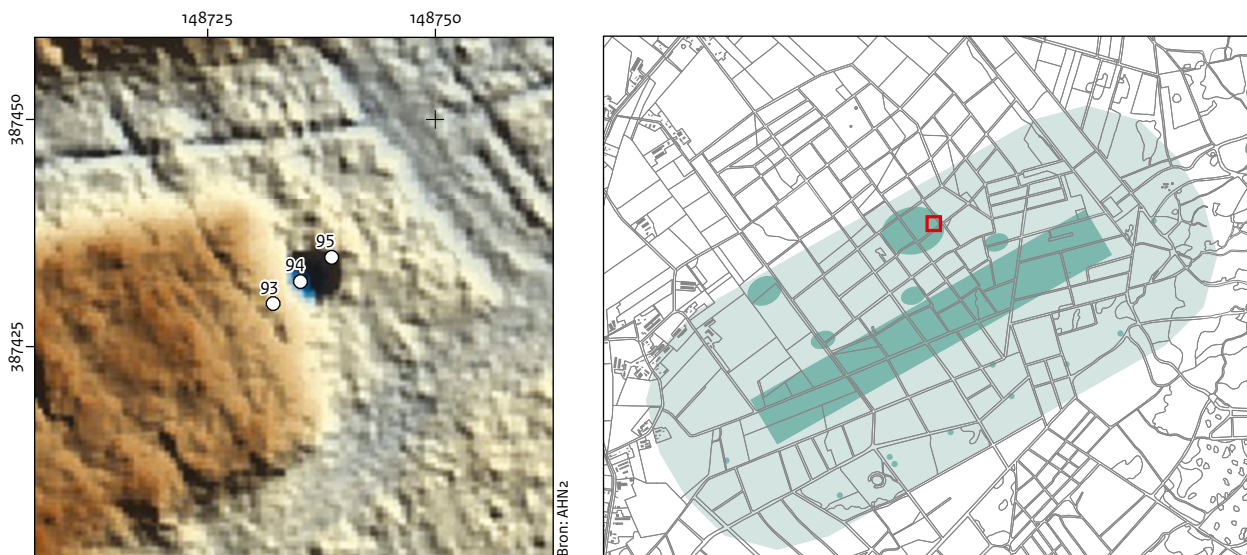

Afb. 5.27 Raai L: projectie van de boringen op het AHN2. Inzet: locatie van de boorraai in het kamp.

Afb. 5.28 Raai M: boorprofiel ter hoogte van een kuil in de intendance.

Tevens is er hier een 1 centstuk van koning Willem I (jaartal niet leesbaar) gevonden (vnr 183) en enkele fragmenten van ongeglazuurde tegels van roodbakend aardewerk (vnrs 191, 193, 194 en 200). Bij het booronderzoek is op deze plaatsen op een diepte van 25 centimeter onder het maaiveld een laag witte mortel aangetroffen. Samen met de aangetroffen tegel-fragmenten kan dit laagje geïnterpreteerd worden als restant van een vloerniveau. In het centrum van de intendance zijn door Kikkert en Heaton enkele gebouwen aangegeven die mogelijk een vloer hadden. Samen met de oriëntatie van de weg naar het centrum van het kamp is het hierdoor mogelijk de locatie van de intendance bij benadering te reconstrueren (afb. 5.30).

Afb. 5.29 Raai M: projectie van de boringen op het AHN2. Inzet: locatie van de boorraai in het kamp.

Boringen in de vakken 39 en 38

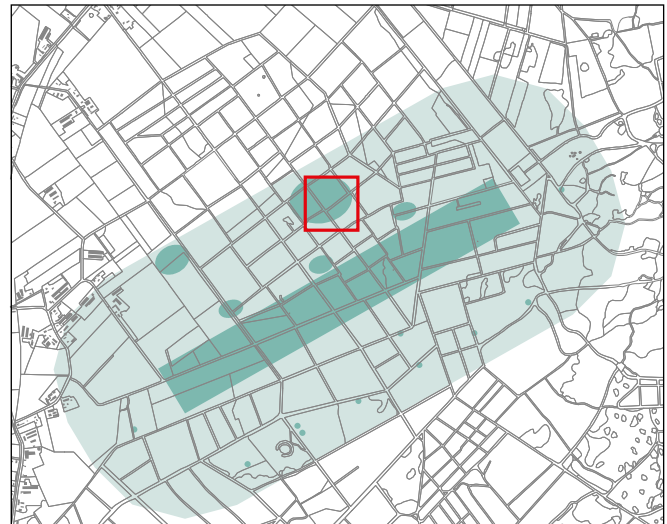
Boring 108 – vak 39

Ter hoogte van vak 39, dat is uitgezet ten behoeve van metaaldetectie ter hoogte van een van frontwachten, is boring 108 gezet (afb. 5.31). Deze boring had tot doel een beeld te krijgen van de bodemopbouw ter plekke. De bodem kan gekarakteriseerd worden als een tot in de

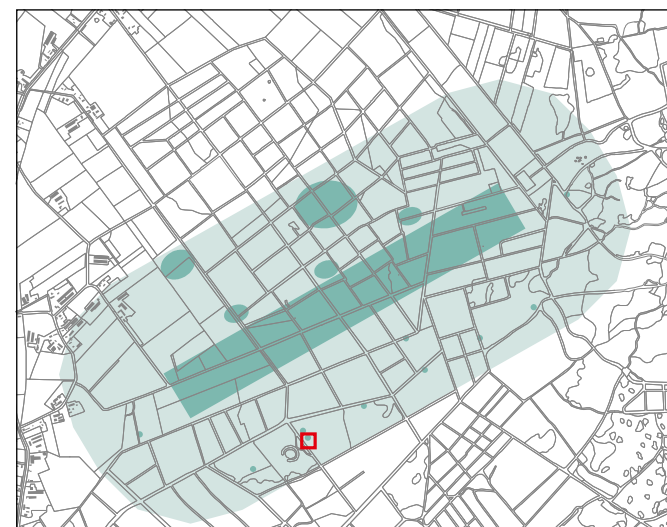
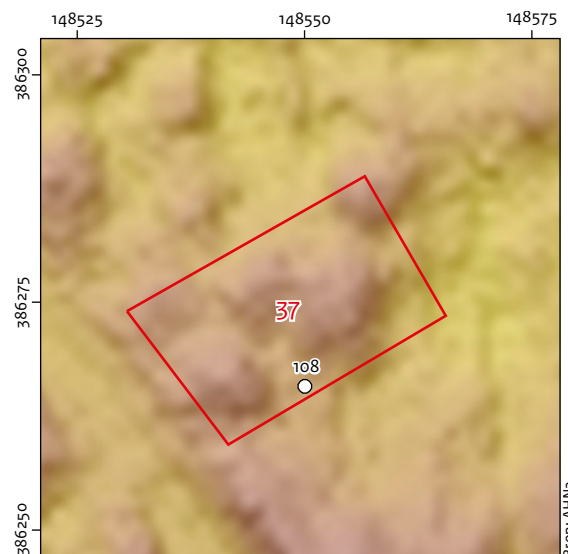
C-horizont uitgestoven profiel, dat vervolgens overstoven is. De dikte van het stuifzandpakket bedraagt 1,25 meter.

Boring 109 – vak 38

Ter hoogte van vak 38, dat is uitgezet ten behoeve van metaaldetectie ter hoogte van een van frontwachten, is eveneens een boring gezet (afb. 5.32: boring 109 om een beeld te krijgen van de

Afb. 5.30 Projectie van de concentratie ijzeren nagels en fragmenten van vloertegels op de kaart van Heaton (rood omcirkeld). Inzet: locatie van de projectie in het kamp.

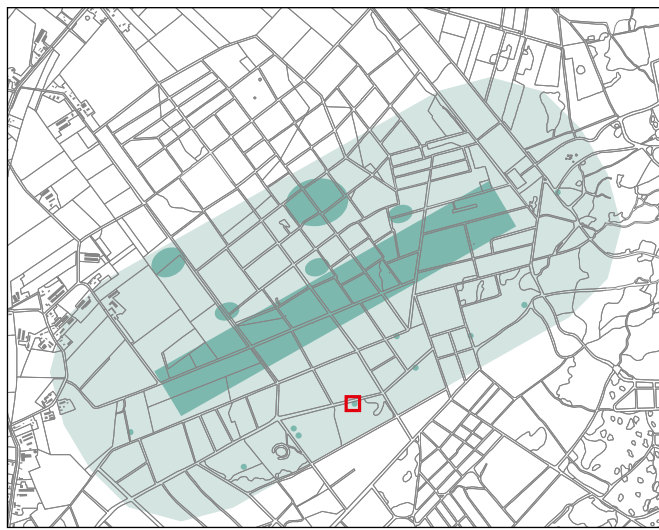
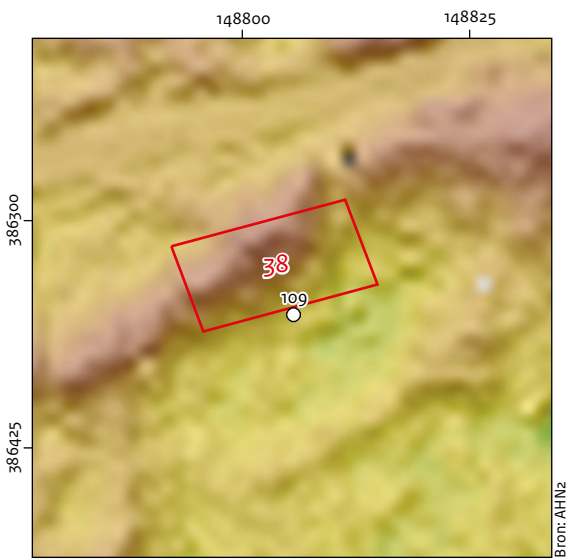
- Boring
- 108 Boornummer
- Vak
- 37 Vaknummer

Afb. 5.31 Projectie van boring 108 op het AHN2. Inzet: locatie van de boring in het kamp.

bodemopbouw ter plekke. De bodem kan gekarakteriseerd worden als een tot in de C-horizont uitgestoven profiel, dat vervolgens overstoven is. De dikte van het stuifzandpakket bedraagt 0,6 meter. Op het AHN is te zien dat direct ten noorden van boring een stuifzandrug ligt.

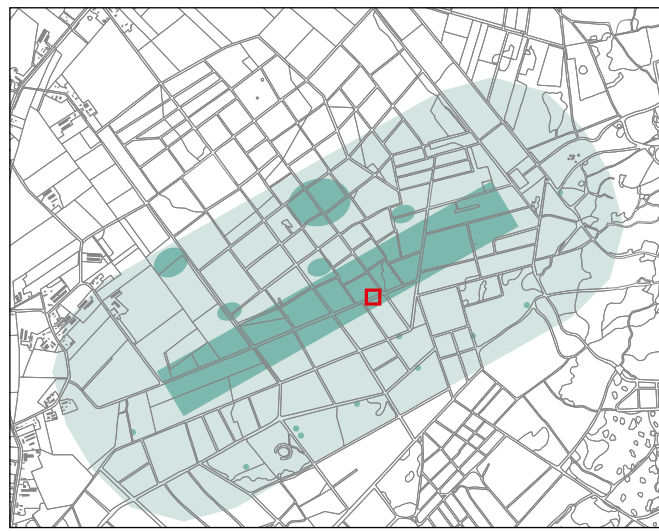
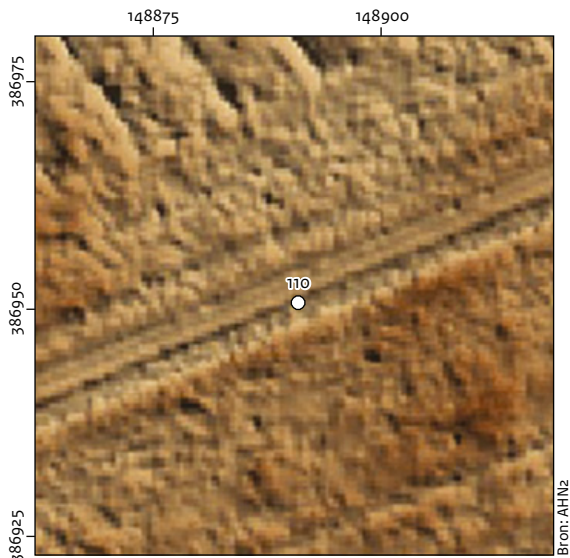
Boring 110

Boring 110 is gezet ter hoogte van waar, op basis van de regelmatige spatiering van de overige veldkeukens, een kookgat verwacht werd (afb. 5.33). Door de ligging ter hoogte van het pad is deze in het veld niet meer herkenbaar. In de boring is inderdaad een kookgat aange-

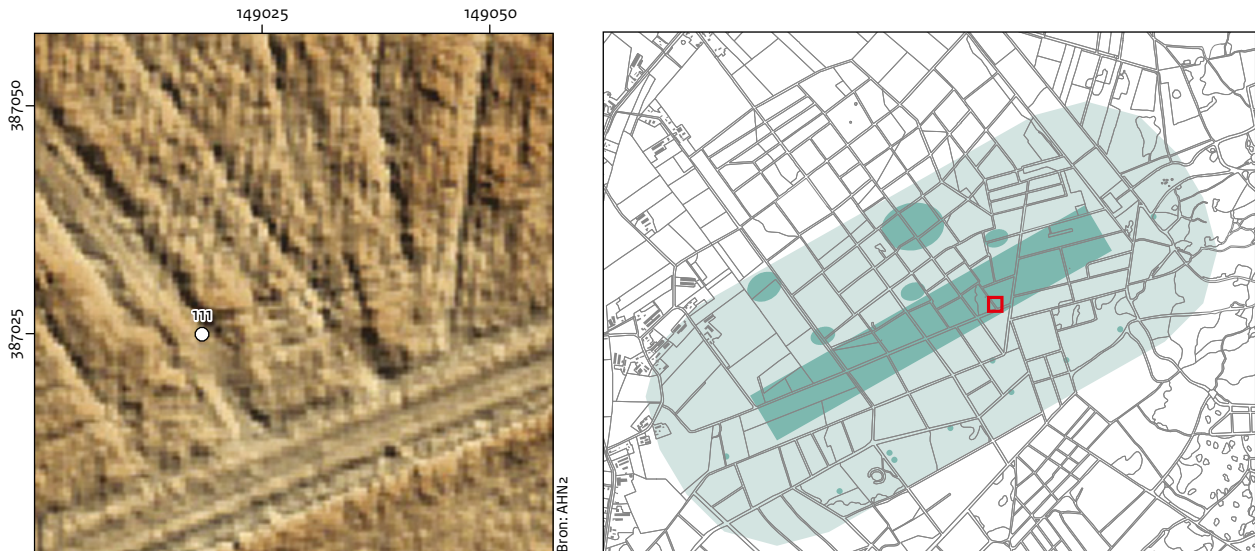
- Boring
- 109 Boornummer
- Vak
- 38 Vaknummer

Afb. 5.32 Boring 109: projectie van de boring op het AHN2. Inzet: locatie van de boring in het kamp.

- Boring
- 110 Boornummer

Afb. 5.33 Boring 110: projectie van de boring op het AHN2 op de locatie waar een kookgat werd verwacht. Inzet: locatie van de boring in het kamp.

○ Boring 111 Boornummer

Afb. 5.34 Boring 111: projectie van de boring op het AHN2 op de locatie waar een kookgat werd verwacht. Inzet: locatie van de boring in het kamp.

troffen, waarvan de vulling zich kenmerkt door het voorkomen van houtskool, verbrande leem en verbrand bot. De basis van de kuil werd vastgesteld op een diepte van 1,05 m –mv.

Boring 111

Ook boring 111 is gezet ter hoogte van waar, op basis van de regelmatige spatiering van de overige veldkeukens, een kookgat verwacht werd (afb. 5.34). Door de ligging ter hoogte van het pad is deze in het veld niet meer herkenbaar. In de boring is inderdaad de kenmerkende vulling van een kookgat aangetroffen. De basis van de kuil werd vastgesteld op een diepte van 1,10 m –mv.

Raai O

In de zone waar de ambulance wordt vermoed zijn vier boringen gezet ter hoogte van twee kuilen. De eerste drie boringen (boringen 112 t/m 114) zijn gezet ter hoogte van de westelijke van de twee kuilen; waarvan, op basis van een vergelijking tussen de kaart van Kikkert en het AHN2, vermoed werd dat het latrines zou betreffen (afb. 5.35). De kuilen zijn ca. 5 bij 3 meter. De wallen rond de kuil tekenen zich op het AHN2 niet heel duidelijk af. Twintig meter zuidelijk van beide kuilen is een derde kuil onderzocht (boring 115).

In boring 112, naast de kuil, is een intact podzolprofiel aangetroffen (afb. 5.35). De bodem is niet

afgedekt door jonger materiaal. In boring 114, aan de andere zijde van de kuil, is eveneens een intacte podzol aangetroffen. Hierop ligt een 50 centimeter dik pakket grijsgeel zand met zandbrokken. Tussen beide boringen is in boring 114 een 1,1 meter diepe kuil aangetroffen met een humeus gelaagde vulling. Het ontbreken van zandbrokken en de aanwezigheid van dunne, humeuze lagen lijkt er op te wijzen dat de kuil natuurlijk is dichtgeraakt en niet dichtgeworpen. In de top van de vulling is recent glas en asbest aangetroffen. Ten opzichte van het omliggend maaiveld is de kuil ca. 1,6 meter diep (17,54 m NAP).

De zuidelijke wal is vermoedelijk opgebouwd uit zand dat vrijkwam bij het uitgraven van de kuil. Op de bodem van de kuil is geen humeuze laag (restant menselijke uitwerpselen) aangetroffen, waardoor op basis hiervan niet kan worden gesteld dat het hier om een (leeg gegraven) latrine gaat. Er zijn wel enkele andere aanwijzingen dat het hier om een latrine zou kunnen gaan. De vorm, diepte en de ruimtelijke ligging vergeleken met de kaart van Kikkert wijzen op een interpretatie in die richting.

In boring 115 zijn onder de strooisellaag de resten van een inspoelingshorizont (Bs-horizont) aangetroffen. Het is onduidelijk of de onthoofding van dit profiel het gevolg is van uitstuiwing of dat een deel hier weggegraven is. Op het AHN

is te zien dat de boring is gezet ter hoogte van een lineair element dat vermoedelijk een karrenspoor is.

Boring vakken 40 en 41

Boring 116 – vak 40

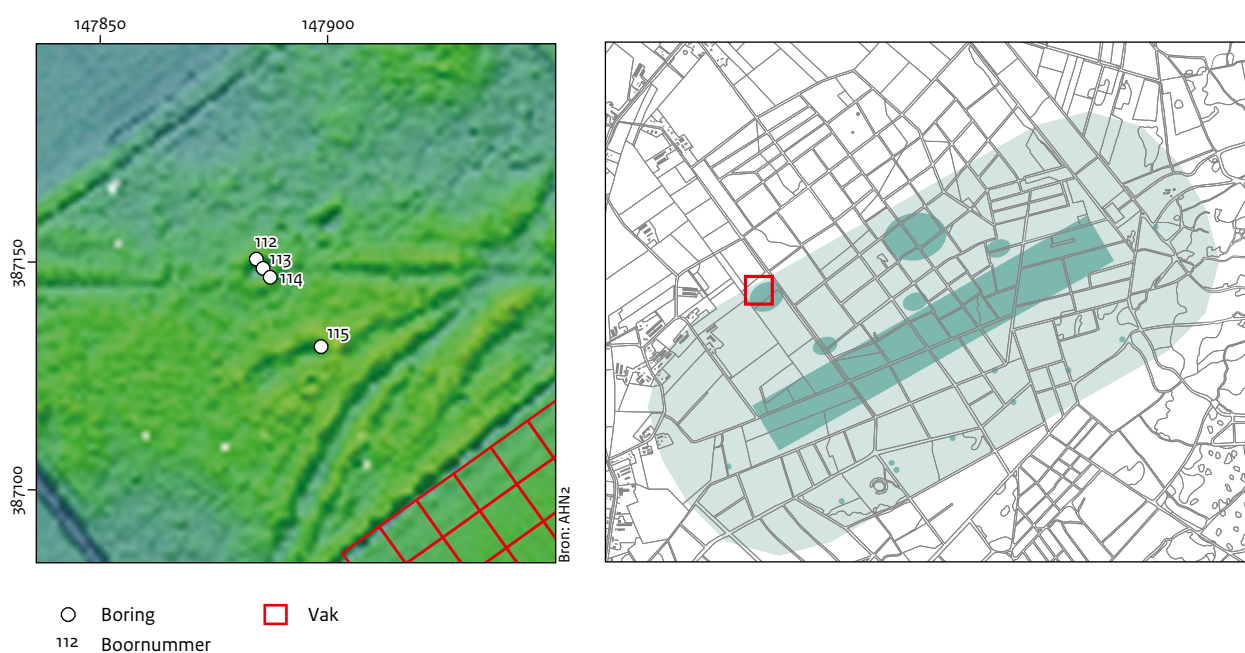
Ter hoogte van vak 40, dat is uitgezet ten behoeve van metaaldetectie ter hoogte van de westelijke flankwacht, is boring 116 gezet (afb. 5.36) om een beeld te krijgen van de bodemopbouw alhier. De bodem bestaat uit een tot in de C-horizont uitgestoven profiel, dat vervolgens overstoven is. De dikte van het stuifzandpakket bedraagt 1,10 meter. Uit het AHN blijkt dat direct ten westen van de boring een zuidwest-noordoost georiënteerd lineair element ligt, vermoedelijk een karrenspoor. In de zuidoostelijke hoek van vak 40 is sprake van een relatief vlak deel. Het is onduidelijk of dit het om een kunstmatige (afgegraven) of natuurlijke (uitgestoven) vlakte gaat.

Boring 117 – vak 41

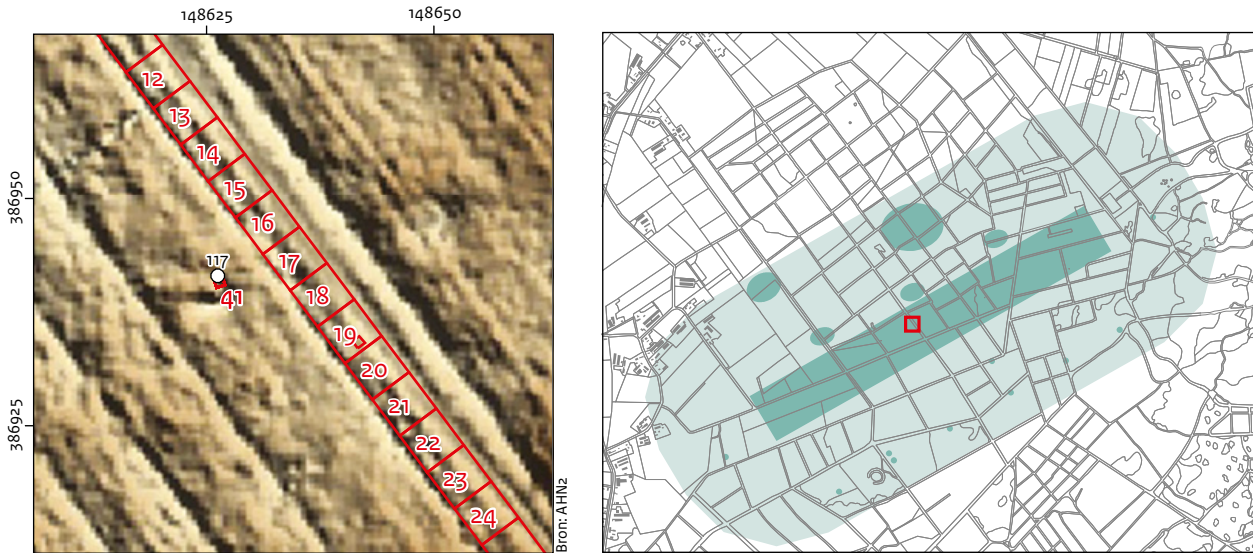
Direct naast een kuil is, in de lijn van de kantines, boring 117 gezet. Hier bleek sprake te zijn van een intact podzolprofiel, dat wordt afgedekt door een 0,55 meter dik pakket grijs, gevlekt zand. Direct ten zuiden van de boring is vak 41 uitgezet (zie verder paragraaf 5.5). De reden om hier te boren en een vak uit te zetten, was de grote hoeveelheid houtskool en fragmenten gesmolten en versinterd glas die in de kluit van een omgevallen boom werd aangetroffen (vnr 257).

5.3 Metaaldetectie

Metaaldetectie heeft vooral plaatsgevonden daar waar elementen van het kamp niet zichtbaar waren in het reliëf. Er is zowel in vakken als in transecten gedetecteerd (tabel 5.2). In totaal is ca. 20.000 vierkante meter van de 325 hectare van het totale kamp door middel van metaaldetectie onderzocht. Van het centrale deel van het kamp (vakken 1, 34, 36 en 42) is slechts 1625 vierkante meter onderzocht van de in totaal 45 hectare (afb.5.38).

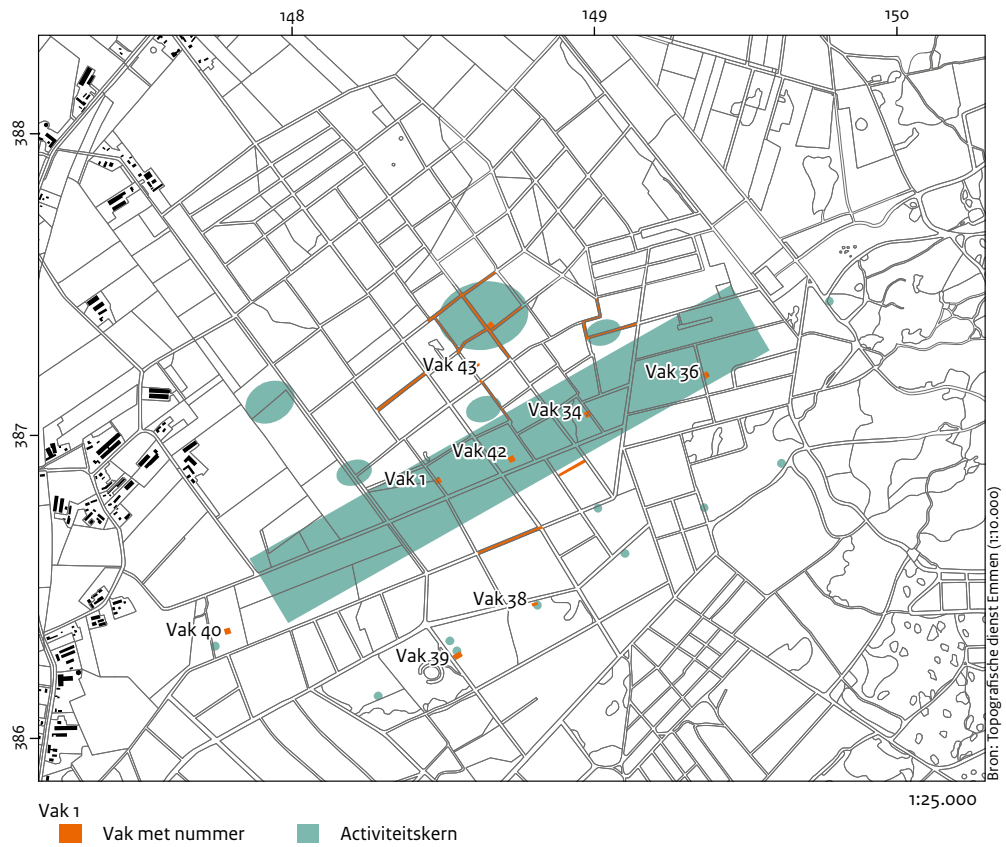

Afb. 5.36 Boring 116: projectie van de boring op het AHN2. Inzet: locatie van de boring in het kamp.

- Boring
- 117 Boornummer
- Vak
- 12 Vaknummer

Afb. 5.37 Boring 117: projectie van de boring op het AHN2. Inzet: locatie van de boring in het kamp.

- Vak 1
- Vak met nummer
- Activiteitskern

Afb. 5.38 Ligging van de door middel van metaaldetectie onderzochte vakken en transecten (oranje vlakken). De blauwe vlakken markeren de verschillende onderdelen van het kamp.

Tabel 5.2 Overzicht van door middel van metaaldetectie onderzochte elementen.

Vak/transect	Element	Lengte (m)	Breedte (m)	Oppervlak (m ²)
Vak 1	kantine	20	20	400
Vak 34	hoofdofficierstent	20	20	400
Vak 36	soldatententen	20	20	400
Vak 38	frontwacht	10	20	400
Vak 39	frontwacht	20	30	600
Vak 40	flankwacht	20	20	400
Vak 42	tent van de Prins	15	15	225
Vak 43	weg naar centrum kamp	10	10	100
Transect	intendance			8.500
Transect	exercitieterrein			2.500
Transect	front de bandière			1.000
Transect	marktveld			1.200
Transect	padenstructuur			2.200
Transect	wagenpark			3.000

Vak 1

Ter hoogte van de kantine is een vak van 20 bij 20 meter uitgezet over de weg en het bos (afb. 5.39: vak 1). Het metaaldetectieonderzoek en de oppervlaktekartering hebben 26 vondstnummers opgeleverd (vnrs 100 t/m 125). Onder de vondsten bevinden zich twee halve centstukken en een centstuk van koning Willem I (ondateerbaar, 1823, 1827), een 1 Heller stuk uit 1820, stukken vensterglas, enkele grote objecten ijzer, waaronder een gewicht van twee kilogram, ijzeren nagels, een loden leeuwenpootje met vermiljoenrode beschildering (afb. 5.69), fragmenten van kleipijpen, de voet van een wijnglas van transparant glas, een tinnen lepelbak en een groot aantal scherven roodbakend aardewerk met slibversiering. De vondsten zijn voornamelijk direct onder de strooisellaag, in de top van de humeuze bovengrond, aangevonden. In het bos is een zone van 2 bij 2 meter ontdaan van de strooisellaag om te zien of dit extra vondsten op zou leveren (vak 32). Dit resulteerde in één klein niet-determineerbaar ijzeren object en een fragment van een bord van industrieel wit aardewerk (vnr 126).

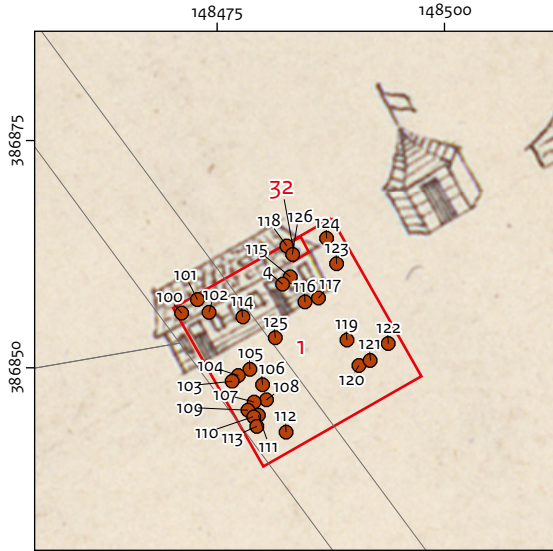
Vak 34

Ter hoogte van de lijn van de hoofd- of staf-officierstenten is een vak van 20 bij 20 meter uitgezet over zowel het pad als het bos

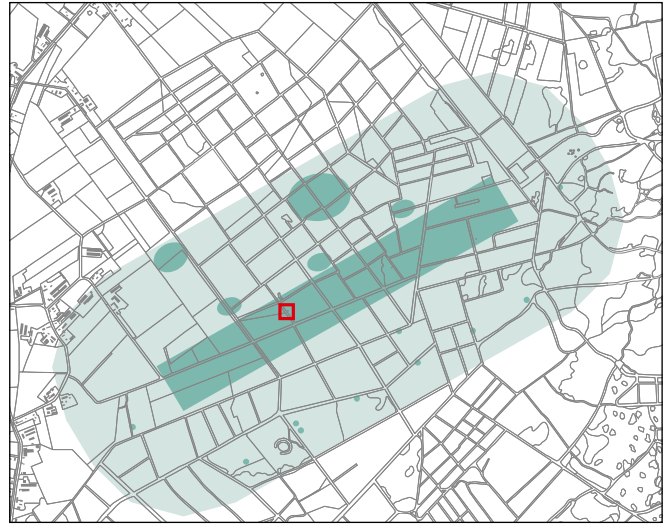
(afb. 5.40: vak 34). De metaaldetectie en de oppervlaktekartering hebben zeven vondstnummers opgeleverd (vnrs 129 t/m 135). Ca. 50 m ten noordwesten werd op het pad een 2 Pfennigstuk van Friedrich Wilhelm III van Brandenburg-Preußen uit 1823 aangetroffen (vnr 128), ongeveer ter hoogte van de lijn van de kantines. De voorwerpen die aangetroffen zijn in de vermoedelijke lijn van de staf-officierstenten zijn een koperen beslagplaatje, een ijzeren vijl, een loden vuursteenketshouder, een koperen knoop met het nummer 2 (afb. 5.68), een bandeliersknoop en een halve cent van koning Willem I (jaartal niet leesbaar). Daarnaast zijn enkele snippers recent aluminiumfolie gevonden. Vijf van de vondstnummers concentreerden zich binnen enkel vierkante meters. Mogelijk zou deze concentratie kunnen wijzen op een tentplaats. Hier is vervolgens een vak van 2 bij 2 m uitgezet en ontdaan van de strooisellaag om te zien of dit extra vondsten op zou leveren (vak 35). Het resultaat hiervan was negatief.

Vak 36

Ter hoogte van de lijn van de soldatententen is een vak van 20 bij 20 meter uitgezet over zowel het pad als het bos (afb. 5.41: vak 36). De metaaldetectie en de oppervlaktekartering hebben negen vondstnummers opgeleverd (vnrs 136 t/m 143). Ter plekke werd een kleine

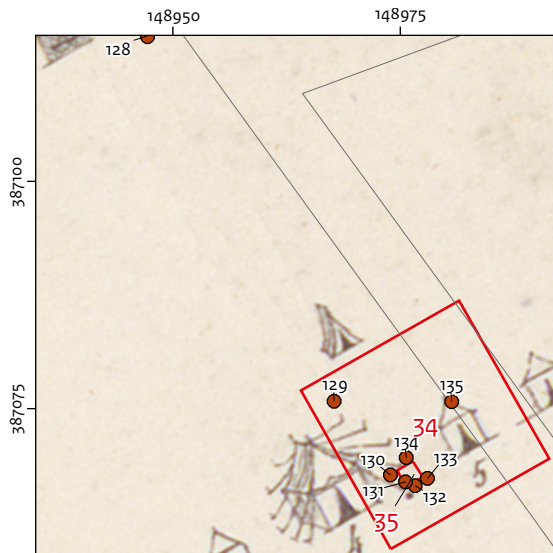

Bron: Heaton

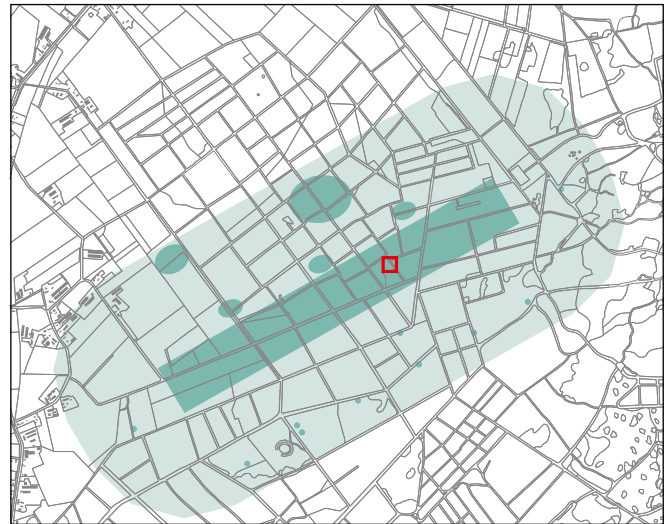

- Vondsten
- 117 Vondstnummer
- Vak
- 1 Vaknummer

Afb. 5.39 Projectie van de vondsten in vakken 1 en 32 op de kaart van Heaton. Inzet: locatie van de projectie in het kamp.

Bron: Heaton

- Vondsten
- 128 Vondstnummer
- Vak
- 34 Vaknummer

Afb. 5.40 Projectie van de vondsten in vakken 34 en 35 op de kaart van Heaton. Inzet: locatie van de projectie in het kamp.

Afb. 5.41 Projectie van de vondsten in vakken 36 en 37 op de kaart van Heaton. Inzet: locatie van de projectie in het kamp.

kuil aangetroffen die nader onderzocht is door middel van boringen. Het bleek de locatie van een pomp te zijn (zie paragraaf 5.2.2). Naast een recente koperen drukknoop zijn alle vondsten te dateren in het begin van de negentiende eeuw. Direct naast de pomp is een cent van koning Willem I uit 1827 aangetroffen. In het zuidelijke centrale deel van het vak is een loden kogel gevonden. De overige vondsten werden in het oostelijk deel van het vak gedaan en concentreerden zich binnen enkele vierkante meters. Het betreft een niet identificeerbaar ijzeren object, een fragment van een kleipijp, een tweede centstuk uit 1827, een loden kogel, een loden strip met een onduidelijke functie en een loden vuursteenketshouder. Mogelijk zou deze concentratie aan vondsten kunnen wijzen op een tentplaats. Hier is vervolgens een vak van 2 bij 2 m uitgezet en ontdaan van de strooisellaag om te zien of dit extra vondsten op zou leveren (vak 37). Ook hier was het resultaat negatief.

Vak 38

Ter hoogte van de verwachte locatie van een van de frontwachten is een vak van 10 bij 20 meter uitgezet (afb. 5.42: vak 38) op een landschapelijk hoger gelegen stuifzandrug (zie ook paragraaf 5.2.2). De vondstzichtbaarheid was hier, als gevolg van de recente verwijdering van

de vegetatie, uitstekend. De metaaldetectie heeft twee vondstnummers opgeleverd (vns 201 en 202). Het betreft hier de resten van een recent conservenblik en een recent ijzeren dopje. De oppervlaktekartering heeft hier geen verdere vondsten opgeleverd. Daarnaast werden aan het oppervlak geen sporen herkend die in verband zouden kunnen worden gebracht met het gebruik van deze locatie als frontwacht.

Vak 39

Ter hoogte van de verwachte locatie van een van de frontwachten is een vak van 20 bij 30 meter uitgezet (afb. 5.43: vak 39). Binnen het vak liggen enkele hoger gelegen stuifzandbulten (zie ook paragraaf 5.2.2). De locatie was begroeid en daarom ongeschikt voor een oppervlaktekartering. De metaaldetectie heeft geen vondsten opgeleverd.

Vak 40

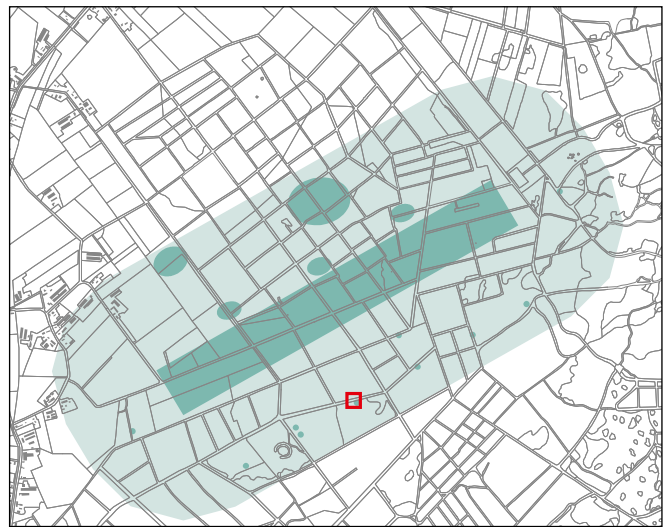
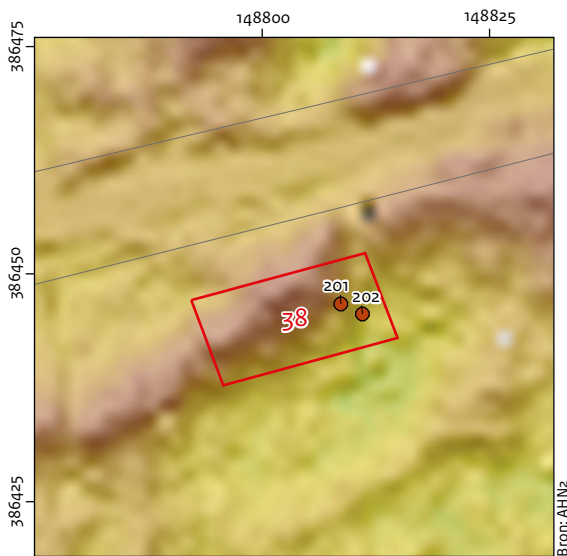
Ter hoogte van de verwachte locatie van de westelijke flankwacht is een vak van 20 bij 20 meter uitgezet (afb. 5.44: vak 40). Uit het AHN blijkt dat direct ten westen hiervan een zuidwest-noordoost georiënteerd lineair element ligt, vermoedelijk een karrenspoor. In de zuidoostelijke hoek van vak 40 is sprake van een vlak deel. Het is onduidelijk of dit een

kunstmatige (afgegraven) of natuurlijke (uitgestoven) vlakte betreft (zie ook paragraaf 5.2.2). De locatie was begroeid en daarom ongeschikt voor een oppervlaktekartering. De metaalde- tectie heeft negen vondstnummers opgeleverd (vnrs 229 t/m 237). Met uitzondering van een Hollandse duit uit 1702 betreffen het hier

vondsten van kleine ijzeren objecten die niet nader geïdentificeerd en waarvan de meeste niet gedateerd konden worden.

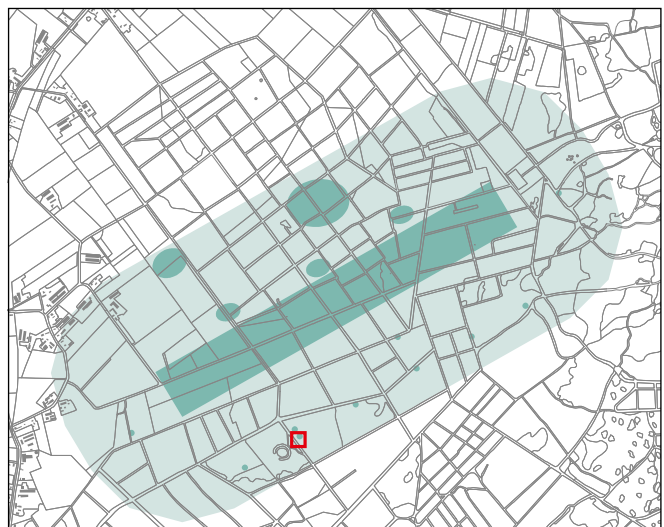
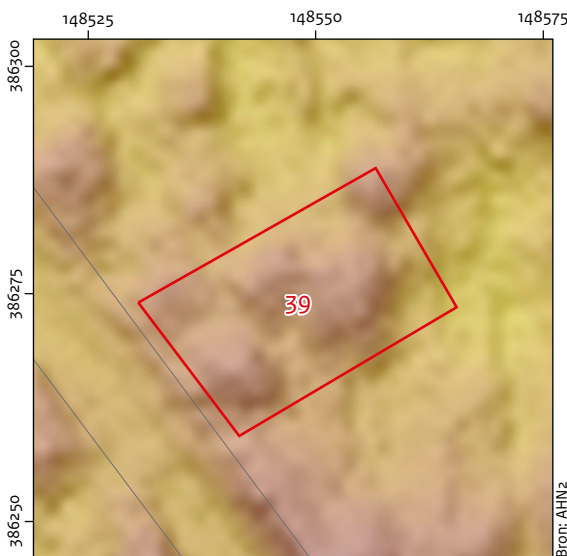
Vak 42

Ter hoogte van de vermoedelijke locatie van de tent van de prins is een vak van 15 bij 15 meter

- Vondst
- 201 Vondstnummer
- Vak
- 38 Vaknummer

Afb. 5.42 Projectie van de vondsten in vak 38 op het AHN2. Inzet: locatie van de projectie in het kamp.

- Vak
- 39 Vaknummer

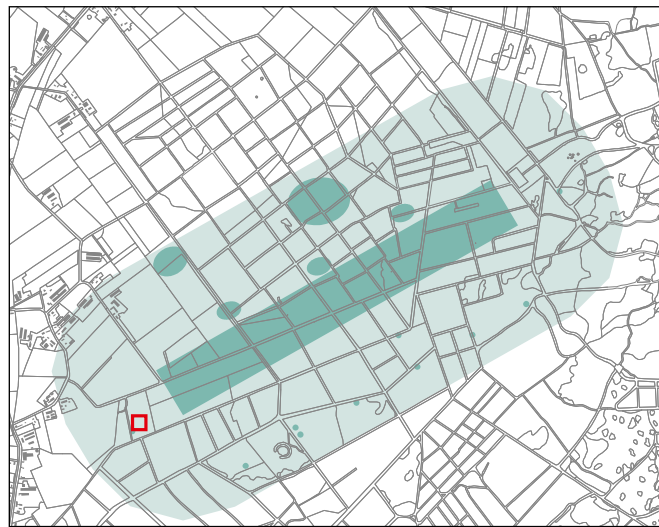
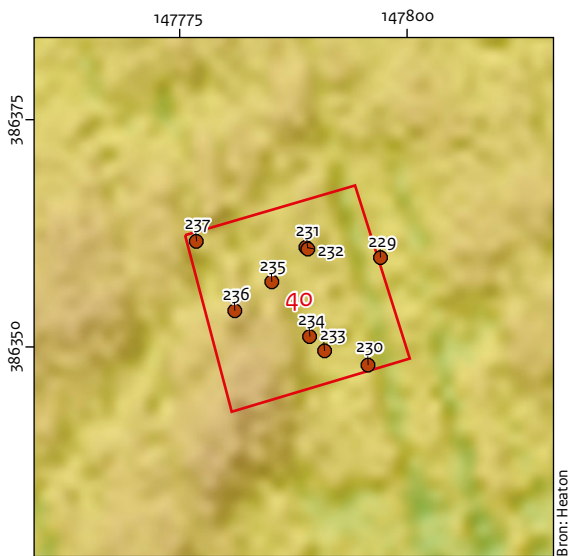
Afb. 5.43 Projectie van vak 39 op het AHN2. Inzet: locatie van de projectie in het kamp.

onderzocht door middel van metaaldetectie (afb. 5.45). De display van de metaaldetector gaf aan dat het hier uitsluitend ijzeren voorwerpen betrof. De vondsten zijn ingemeten, maar niet geborgen, vanwege behoud *in situ*.⁸⁴ De locatie was begroeid en daarom ongeschikt voor een oppervlaktekartering.

Vak 43

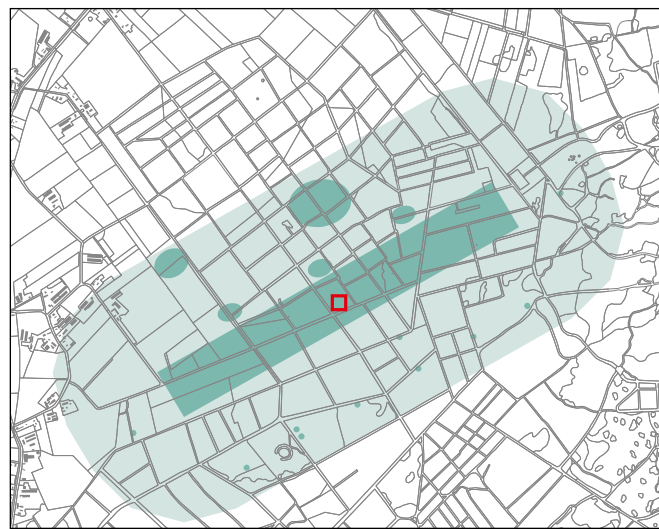
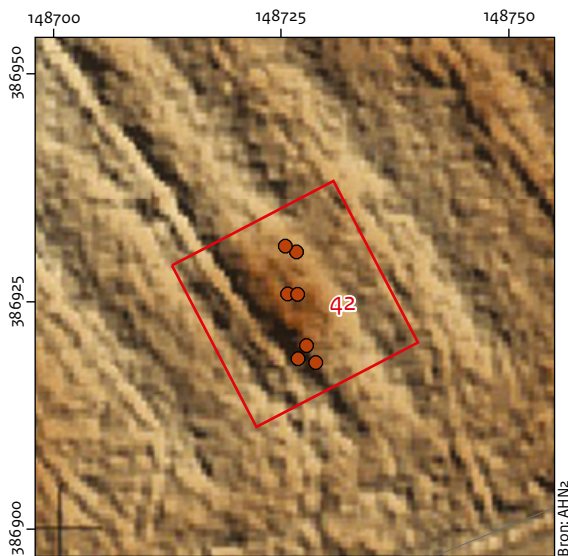
Tussen de twee bermgreppels van de weg naar het centrum van het kamp is een vak 10 bij 10 meter onderzocht door middel van metaaldetectie (afb. 5.46). De locatie was begroeid en daarom ongeschikt voor een oppervlaktekartering. De metaaldetectie heeft één vondst

⁸⁴ Aangezien het alleen om ijzeren objecten gaat is de kans klein dat deze door detectoramateurs zullen worden opgegraven.

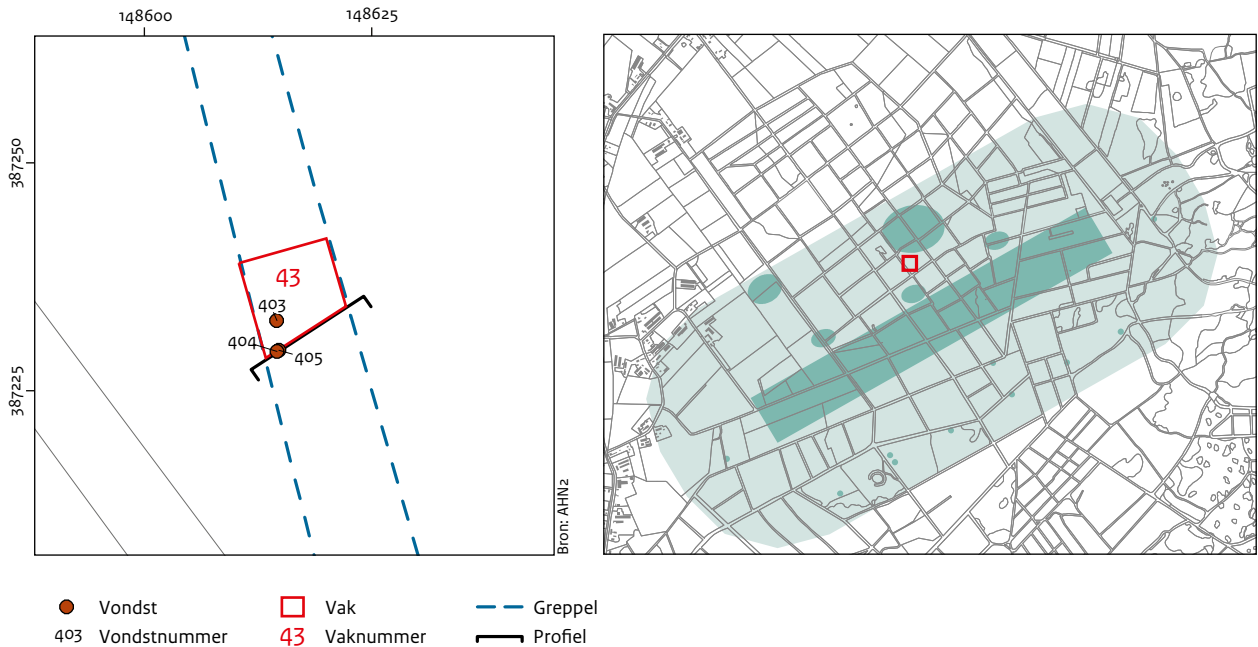
- Vondsten
- 229 Vondstnummer
- Vak
- 40 Vaknummer

Afb. 5.44 Projectie van de vondsten in vak 40 op het AHN2. Inzet: locatie van de projectie in het kamp.

- Vondsten
- 42 Vaknummer
- Vak

Afb. 5.45 Projectie van de vondsten in vak 42 op het AHN2. Inzet: locatie van de projectie in het kamp.

Afb. 5.46 Projectie van de vondsten in vak 43. Inzet: locatie van de projectie in het kamp.

opgeleverd (vnr 403): een recente ontsteker. Uit het profiel in een recente greppel, zijn twee pollenmonsters genomen. Deze worden behandeld in paragraaf 5.7.

Intendance

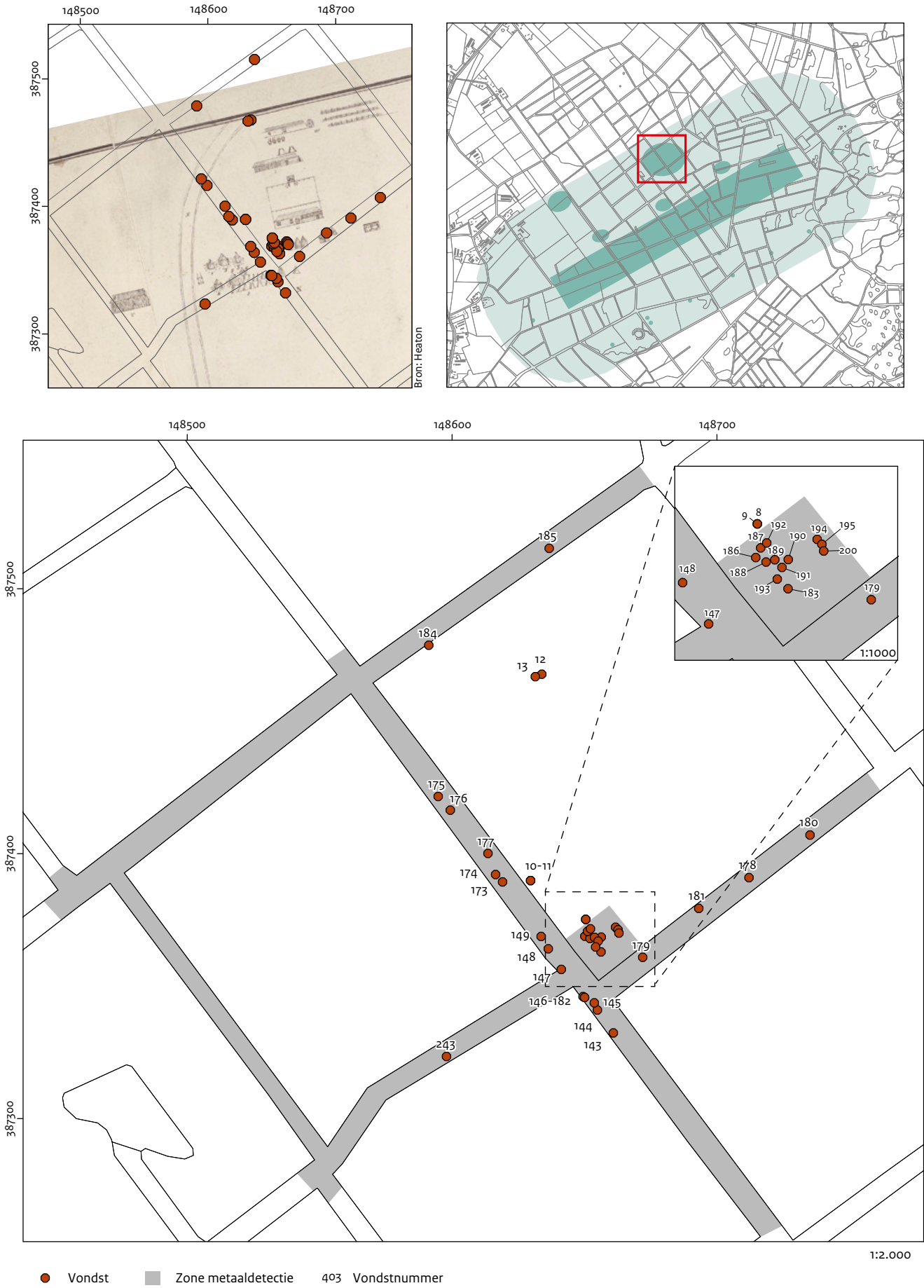
Om de intendance te lokaliseren zijn een aantal paden afgezocht met een metaaldetector (afb. 5.47). In totaal is ca. 8.500 vierkante meter onderzocht. Vanwege de goede vondstzichtbaarheid zijn de paden eveneens onderworpen aan een oppervlaktekartering. Op basis van projectie van de historische kaarten in combinatie met de loop van de infrastructuur zowel op kaart als het AHN2 was de verwachting dat binnen deze zone de intendance zou moeten liggen. Op het kruispunt van paden werden enkele ijzeren nagels, een tegelfragment, enkele fragmenten vensterglas, fragmenten van glazen flessen, scherven witbakkend aardewerk, loden een vuursteenketshouder en een halve cent en een 1 centstuk van koning Willem I (jaartal van beide munten niet leesbaar) en een 10 centstuk van koningin Juliana uit 1978 aangetroffen. Iets verder naar het oosten werd een fragment van een ongeglaazuurde plavuiz van roodbakende klei aangetroffen (vnr 178) en een loden kogel (vnr 180). In totaal zijn 32 vondstnummers toegekend (vnrs 143 t/m 149, 173 t/m 195,

200 en 243). Enkele kleine ijzeren objecten konden niet nader geïdentificeerd worden (vnr 144, 173 t/m 176) of waren recentere granaatscherven (vnr 181).

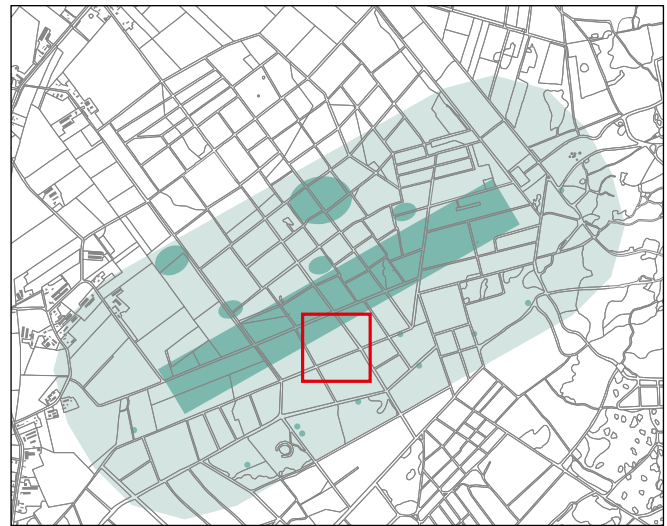
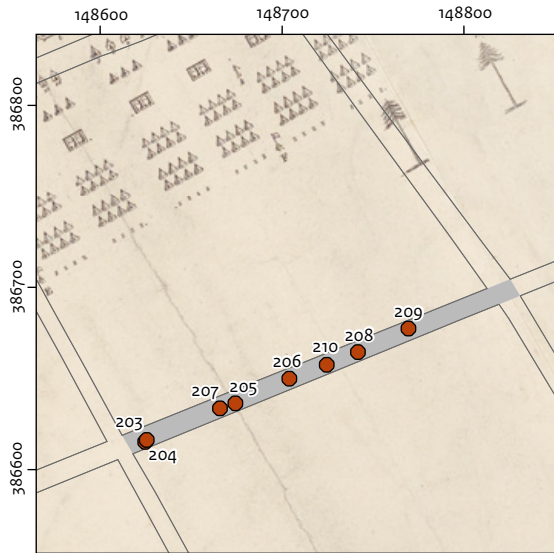
Ter hoogte van de concentratie nagels in het bos (vnrs 183, 186 t/m 195 en 200), bleek uit boringen sprake van een laag mortel, waarop enkele fragmenten vloertegel werden aangetroffen (zie paragraaf 5.2.2). De zone meet ongeveer 4 bij 4 meter en is met de zandguts begrensd (boringen 96 t/m 99). Vermoedelijk betreft het de vloer van een van de gebouwtjes die staan aangegeven op de kaarten van Heaton (t: kantines) en Kikkert. Meer naar het westen werden enkele fragmenten van bakstenen en tegels en een scherf van een porseleinen schoteltje aangetroffen. Deze vondsten dateren uit de twintigste eeuw en hebben geen betrekking op het kamp.

Exercitieterrein

Op de verwachte locatie van het exercitieterrein is een strook van ca. 250 meter afgezocht met een metaaldetector (afb. 5.48). In totaal is ca. 2500 vierkante meter onderzocht. Vanwege de goede vondstzichtbaarheid is het pad eveneens onderworpen aan een oppervlaktekartering. In totaal zijn acht vondstnummers uitgedeeld (vnrs 203 t/m 210). Onder de vondsten bevindt zich een koperen horlogesleuteltje (vnr 204:

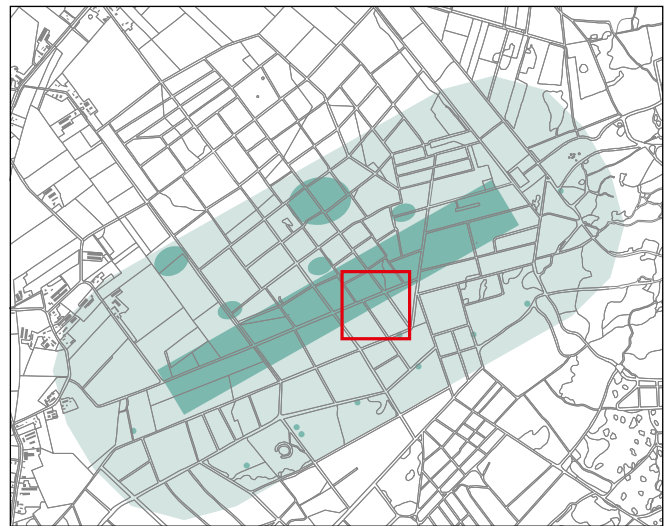
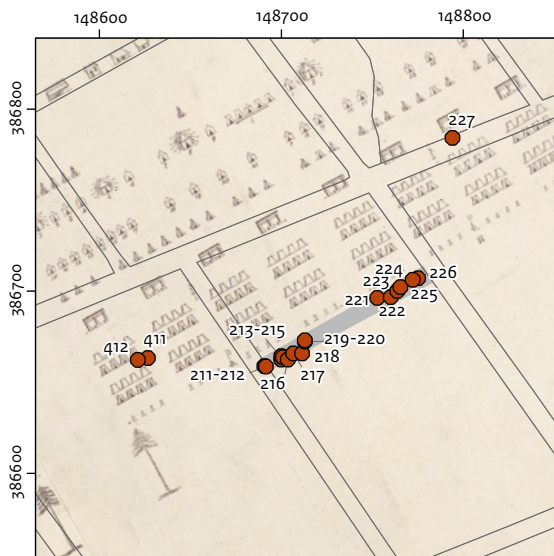

Afb. 5.47 Linksboven de projectie van de vondsten ter hoogte van de vermoede intendance op de kaart van Heaton. Rechtsboven: locatie van de projectie in het kamp. Inzet: detail van een vondstconcentratie die voornamelijk uit ijzeren nagels bestaat.

- Vondsten
- Zone metaaldetectie
- 229 Vondstnummer

Afb. 5.48 Metaaldetectie ter hoogte van de verwachte locatie van het exercitieterrein geprojecteerd op de kaart van Heaton. Inzet: locatie van de projectie in het kamp.

- Vondsten
- Zone metaaldetectie
- 211 Vondstnummer

Afb. 5.49 Metaaldetectie ter hoogte van de verwachte locatie van het front de bandière geprojecteerd op de kaart van Heaton. Inzet: locatie van de projectie in het kamp.

afb. 5.70) en een koperen knoop met het cijfer 13 (vnr 207; afb. 5.68). Beide objecten kunnen met zekerheid gedateerd worden in de periode dat het kamp in gebruik was. Overige vondsten zijn moeilijker te dateren, zoals het mogelijk binnenwerk van een katrol (vnr 203) en twee niet nader te identificeren fragmenten ijzer (vnrs 205 en 210). Daarnaast zijn enkele recente vondsten gedaan die samenhangen met het hedendaags gebruik als militair oefenterrein: enkele verzegelloodjes van munitieblissen, waarvan een met de letters EKZ en DMZ en een met de letters S-60 en flk (vnrs 206, 208 en 209).

Front de bandière

Op de verwachte locatie van het front de bandière is een zone uitgezet in het bos (afb. 5.49). Hier is een strook van ca. 100 m lengte afgezocht met een metaaldetector. In totaal is ca. 1.000 vierkante meter onderzocht. Vanwege de begroeiing was ter plaatse geen oppervlaktekartering mogelijk. In totaal zijn zestien vondstnummers uitgedeeld (vnrs 211 t/m 226). Geen van de vondsten kan met zekerheid in verband worden gebracht met het kamp. Het merendeel betreft niet nader te identificeren kleine objecten ijzer (vnrs 212 t/m 224). Vondstnummer 211 betreft een remkabelgeleider van

een ATB-fiets; vnr 225 een granaatscherf en vnr 226 een recente ijzeren tentharing.

Marktveld

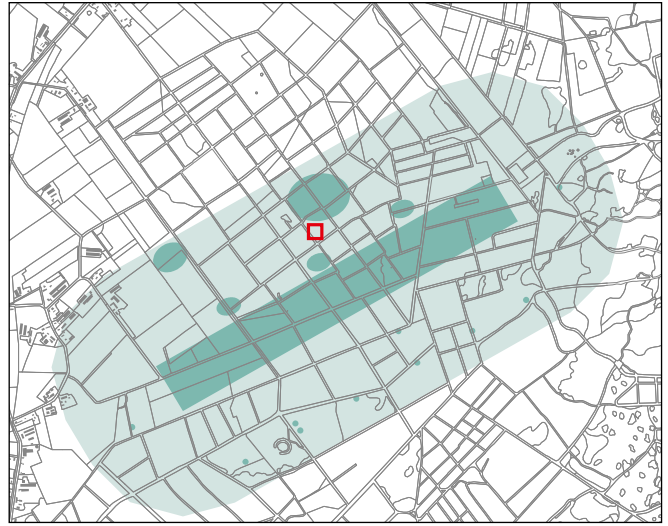
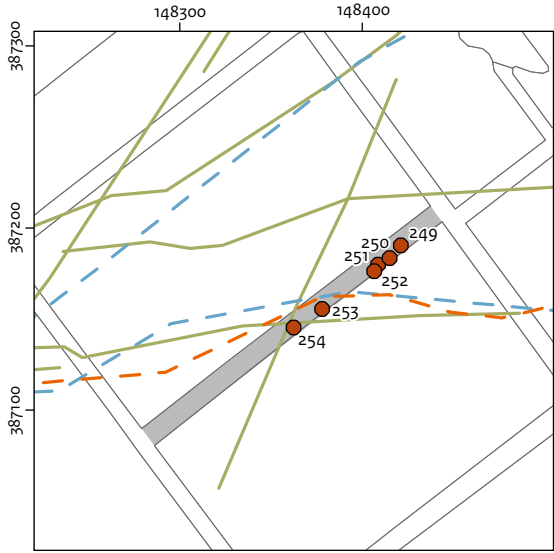
Op de verwachte locatie van het marktveld is een strook van ca. 170 meter afgezocht met een metaaldetector (afb. 5.50). In totaal is ca. 1.200 vierkante meter onderzocht. Vanwege de redelijke vondstzichtbaarheid is het pad eveneens onderworpen aan een oppervlaktekartering. In totaal zijn vijf vondstnummers uitgedeeld (vnrs 238 t/m 242). Geen van de vondsten kan met zekerheid in verband worden gebracht met activiteiten in het kamp. Het gaat om niet nader te identificeren kleine objecten ijzer. Vondstnummer 241 is een recent slaghoedje.

Padenstructuur

Rondom het kamp zijn diverse lineaire objecten zichtbaar op het AHN₂, die ook op de kadastrale minuut van ca. 1830 en de TMK van ca. 1850 te herkennen zijn als paden of karrensporen. Een locatie, waar een dergelijk spoor het huidig pad kruist, is onderzocht door middel van metaaldetectie. Hier is een strook van ca. 200 meter afgezocht met een metaaldetector (afb. 5.51). In totaal is ca. 2.200 vierkante meter onderzocht.

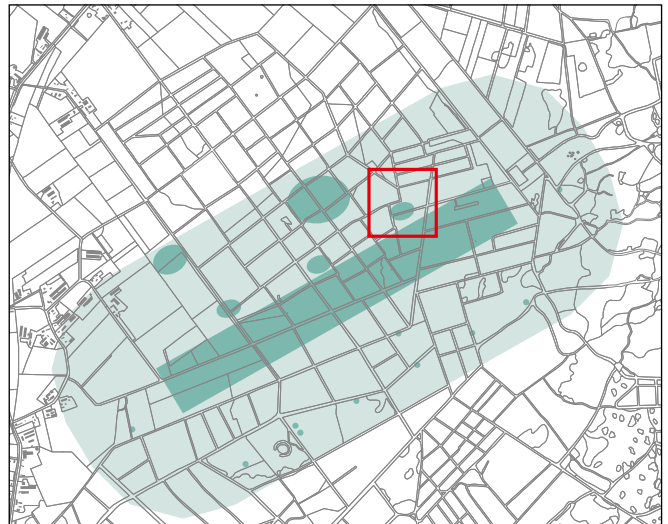
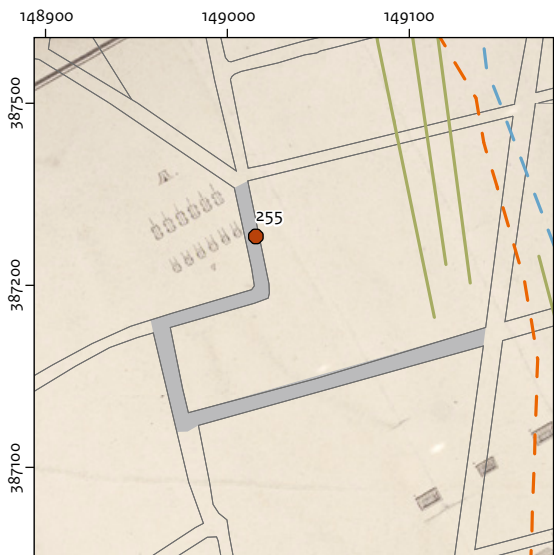

Afb. 5.50 Metaaldetectie ter hoogte van de verwachte locatie van het marktveld geprojecteerd op de kaart van Kikkert. Inzet: locatie van de projectie in het kamp.

- Vondst
- 249 Vondstnummer
- Zone metaaldetectie
- Lineaire structuur AHN
- Pad TMK 1850
- Pad kadastrale minuut 1830

Afb. 5.51 Metaaldetectie ter hoogte van een van de op het AHN2 herkende lineaire structuren. Inzet: locatie van de projectie in het kamp.

- Vondst
- 249 Vondstnummer
- Zone metaaldetectie
- Lineaire structuur AHN
- Pad TMK 1850
- Pad kadastrale minuut 1830

Afb. 5.52 Metaaldetectie ter hoogte van de verwachte locatie van een wagenpark geprojecteerd op de kaart van Heaton. Inzet: locatie van de projectie in het kamp.

Vanwege de redelijke vondstzichtbaarheid is het pad eveneens onderworpen aan een oppervlaktekartering. In totaal zijn zes vondstnummers uitgedeeld (vnrs 249 t/m 254). Geen van de vondsten kan met zekerheid in verband worden gebracht met het kamp. Het betreffen niet nader te identificeren kleine ijzeren objecten, een ijzeren carrosseriering en een plastic schijfje met een gat.

Wagenpark

Om het wagenpark te lokaliseren is een aantal paden afgezocht met een metaaldetector (afb. 5.52). In totaal is ca. 3.000 vierkante meter onderzocht. Vanwege de goede vondstzichtbaarheid zijn de paden eveneens onderworpen aan een oppervlaktekartering. In totaal is slechts één vondstnummer uitgedeeld (vnr 255). Deze vondst kan niet met zekerheid in verband worden gebracht met een wagenpark. Het betreft een niet nader te identificeren klein ijzeren object.

5.4 Oppervlaktekartering

Oppervlaktekartering is uitgevoerd ter hoogte van het centrum van het kamp en op de akker ter hoogte van de plaats waar de ambulance werd vermoed. Daarnaast is tijdens de metaaldetectie ter hoogte van de paden het maaiveld geïnspecteerd op het voorkomen van vondsten.

Vakken 2 t/m 31

In het centrum van het kamp is een transect van 150 meter in vakken van 5 bij 5 meter verdeeld en onderzocht door middel van een oppervlaktekartering (afb. 5.53: vakken 2 t/m 31, vnrs 150 t/m 172). Het betreft de zone tussen de latrines en de officierstenten. Binnen deze lijn bevinden zich vermoedelijk de kantines. De vondstzichtbaarheid op het pad was na regen goed. In het transect heeft geen metaaldetectie plaats gevonden. Ter hoogte van de veronderstelde lijn met kantines bleek sprake van een concentratie vondsten, die met name bestond uit stukken vensterglas, scherven roodbakkerd aardewerk, steengoed en fragmenten van klei pijpen (vakken 17 t/m 19). Ter hoogte van deze concentratie is in vak 19 een vak van 1 bij 1 meter van de verstoorte grond van het pad uitgezeefd over een zeef met een maaswijdte van 3 mm

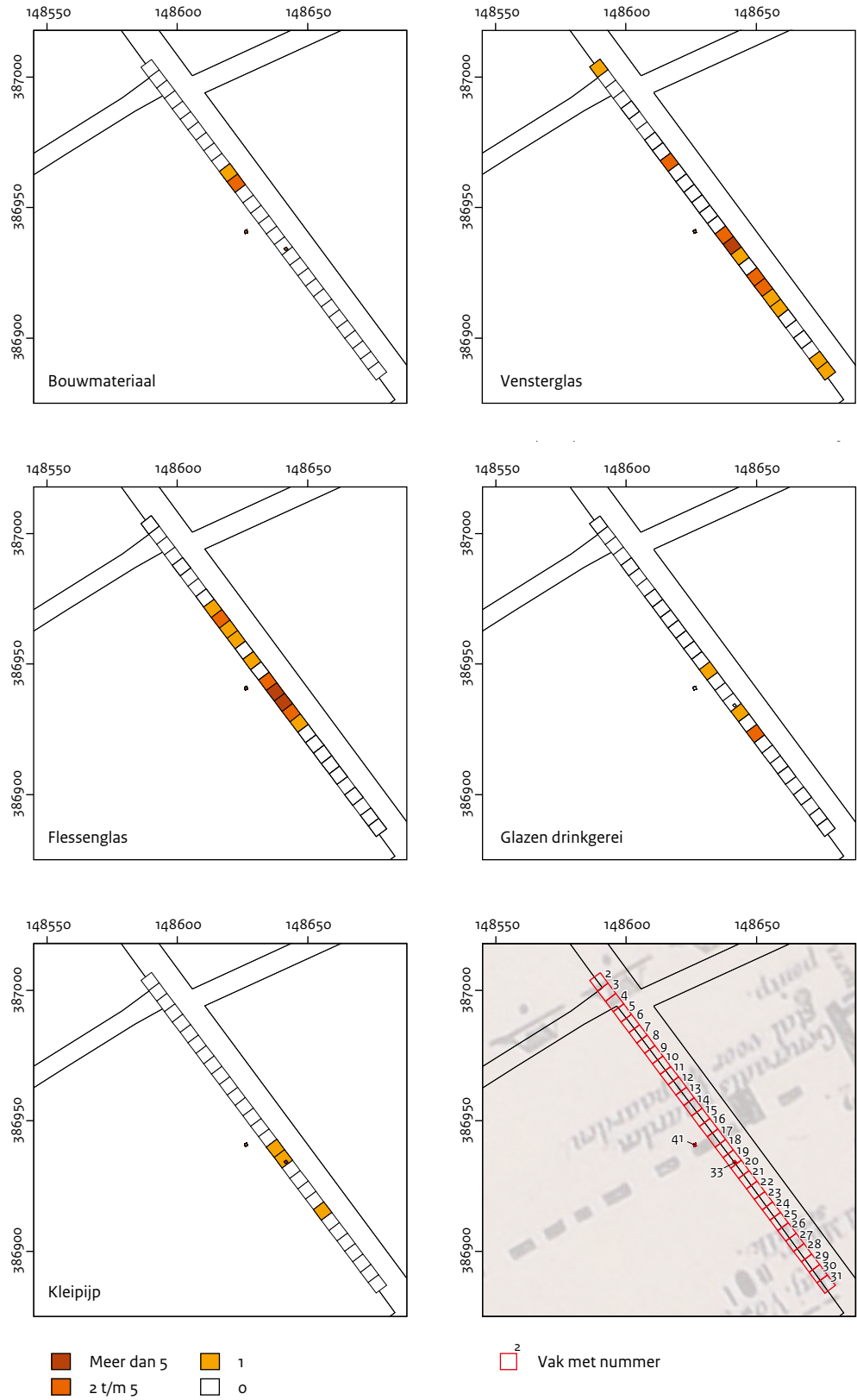
(paragraaf 5.5: vak 33). Hierbij zijn talloze kleine fragmenten vensterglas, (verbrand) aardewerk en steengoed en fragmenten van klei pijpen gevonden (vnr 127). Op dezelfde locatie zijn tevens enkele fragmenten van een porseleinen herinneringspijp gevonden (vnrs 127 en 162). Deze pijp moet volgens het opschrift of de pijp eigendom zijn geweest van kolonel d'Ablaing-Van Giessenburg, stafofficier bij de Utrechtse Schutterij (zie paragraaf 5.6 en afb. 5.66).

Tijdens de tweede campagne zijn nog enkele fragmenten van vermoedelijk dezelfde pijp gevonden (vnr 247) en later nog door Toon Verspaandonk (vnrs 413 en 414). Enkele meters ten westen van vak 17 is een proefput van 1 bij 1 meter gegraven (vak 41), ter hoogte van de vermoede locatie van een kantine (paragraaf 5.3: vak 41). Hierbij zijn, net als in vak 33, talloze fragmenten vensterglas, (verbrand) aardewerk, steengoed en fragmenten van (klei-) pijpen verzameld.

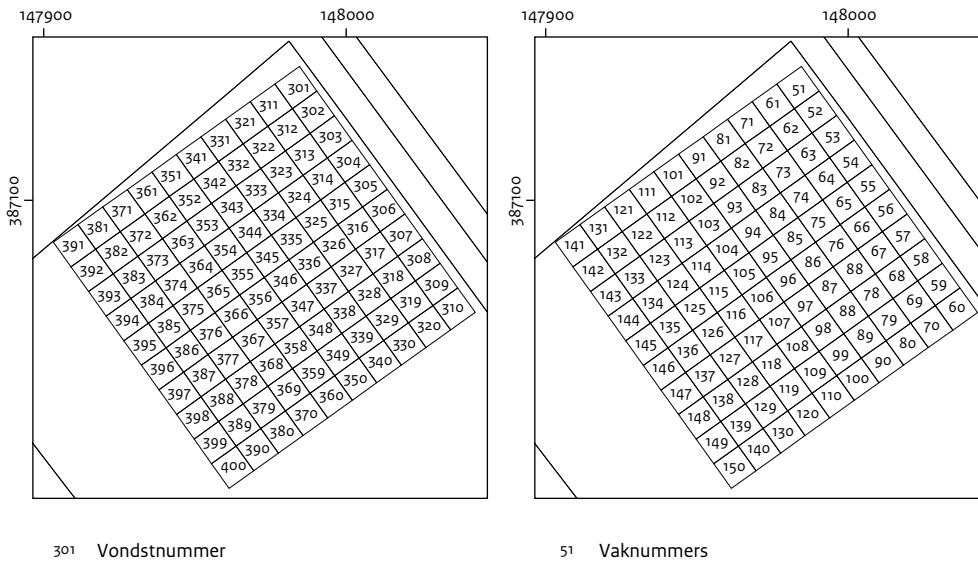
Uit vergelijking met het historisch kaartmateriaal blijkt dat de vondstconcentratie overeenkomt met de ligging van de kantines. Het merendeel van de vondsten ligt ter hoogte van deze lijn of iets ten zuiden ervan.

Vakken 51 t/m 150

De ambulance is op de kaarten van Kikkert en Heaton niet op dezelfde locatie weergegeven. Op basis van de ligging van twee kuilen in een bosperceel (paragraaf 2.2.5) en eerdere vondsten direct ten zuiden hiervan (paragraaf 5.1) zijn 100 vakken van 5 bij 5 meter uitgezet in de akker direct ten zuiden van het bosperceel (afb 5.55: vakken 51 t/m 150; vnrs 301 t/m 400). Deze locatie ligt ca. 150 meter ten noordnoordwesten van de locatie van de ambulance, zoals op de kaart van Heaton staat weergegeven en ca. 300 meter ten noordoosten van de door Kikkert aangegeven plek van dit element. Ter hoogte van vakken 94 t/m 96 zijn tientallen fragmenten baksteen gevonden (afb. 5.55). Een deel van dit materiaal is (sub)recente en vermoedelijk als verharding bij de opritten naar de akker opgebracht. In de vakken 84, 94, 95, 115, 135 (vnrs 334, 344, 345, 365 en 385) zijn fragmenten van plavuizen aangetroffen. Stukken lichtgroen vensterglas en fragmenten van glazen flessen zijn vooral aangetroffen in dezelfde vakken als degene waar een concentratie baksteen is vastgesteld. Fragmenten van

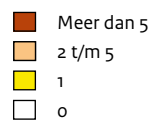
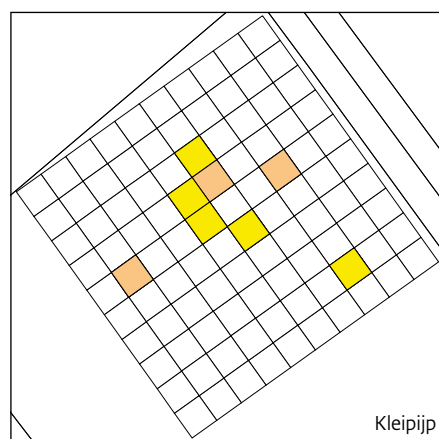
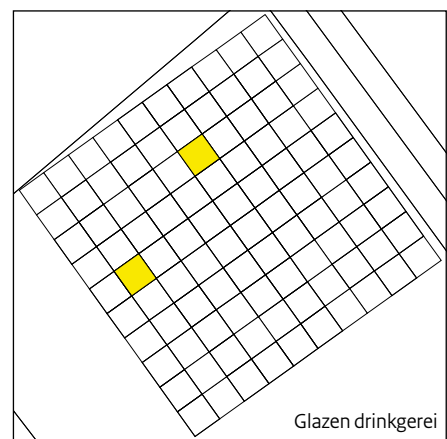
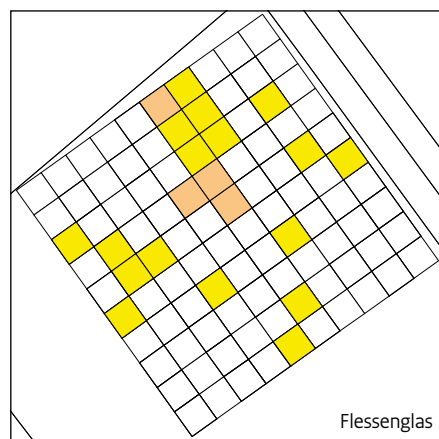
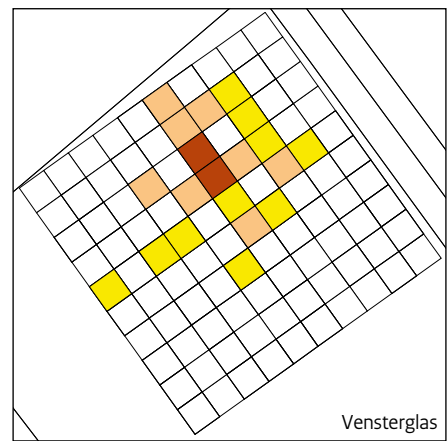
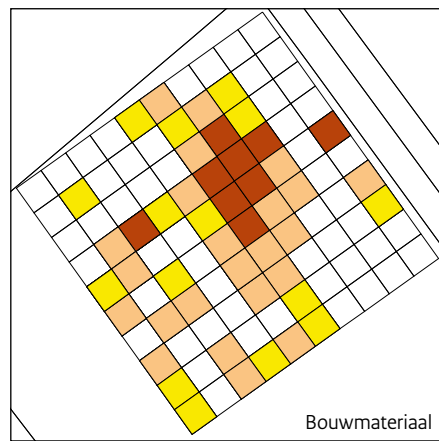
Afb. 5.53 Projectie van het transect vakken van de oppervlaktekartering ter hoogte van de vermoede lijn van de kantines op de kaart van Kikkert per materiaalcategorie: keramisch bouwmateriaal, vensterglas, flessenglas, glazen drinkgerei en kleipijp. De meeste vondsten zijn gedaan in de vakken 17 t/m 19.

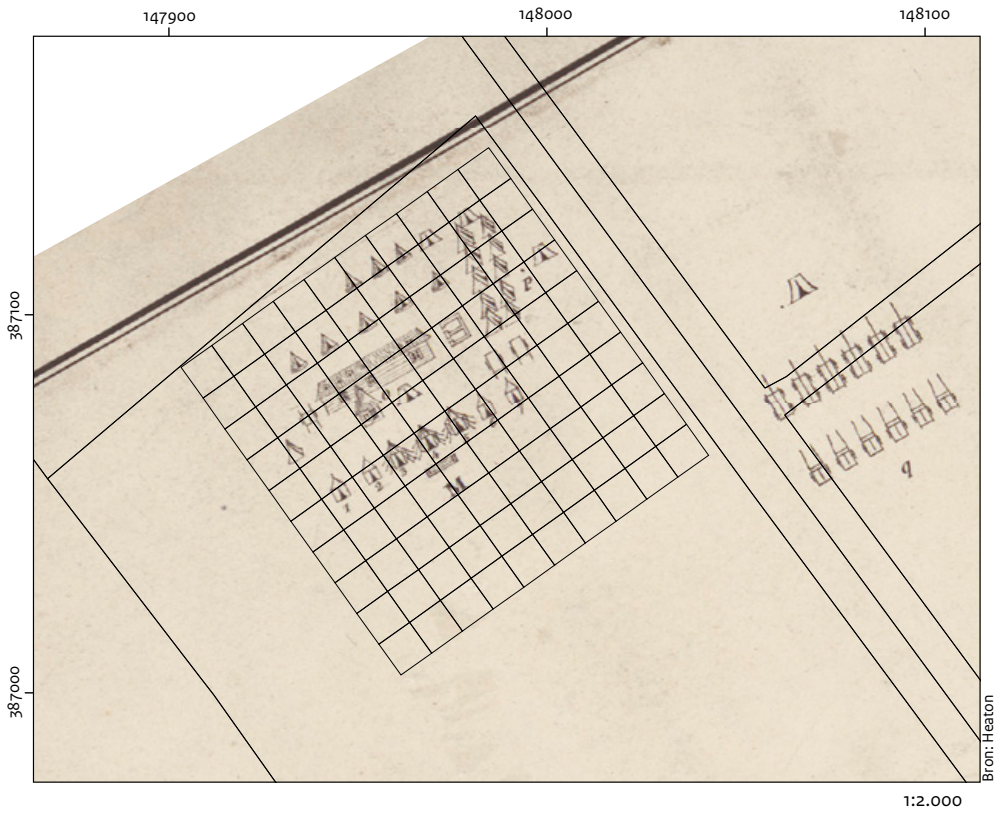
Afb. 5.54 Ligging van de vakken en vondstnummers ter hoogte van de vermoede locatie van de ambulance.

kleipijpen en glazen drinkgerei zijn slechts in kleine aantallen gevonden. De ruimtelijke verspreiding hiervan komt ook grotendeels overeen met de vondskoncentratie ter hoogte van vak 95. In vak 135 (vnr 385) is een cent uit 1822 gevonden. Het aardewerk kent geen duidelijk concentraties. In de vakken is met uitzondering van vak 112 (vnr 362) niet meer dan een enkele scherf aangetroffen.

Uit de vondstsamenstelling en ruimtelijke verspreiding kan worden geconcludeerd dat waarschijnlijk zowel de ziekenzaal als de apotheek glazen ruiten hebben gehad. Mogelijk is de fundering van een of beide gebouwen deels van baksteen geweest. Op basis van deze twee materiaalcategorieën is het mogelijk deze elementen op de historische kaarten te projecteren (afb. 5.56).

Afb. 5.55 Ruimtelijke verspreiding van de materiaalcategorieën keramisch bouwmateriaal, vensterglas, flessenglas, glazen drinkerei en kleipijp over de vakken van de oppervlaktekartering.

Afb. 5.56 Locatie van de verschillende elementen van de ambulance volgens de kaart van Heaton. Benadering op basis van de verspreiding van de vondsten. Na het onderzoek is door Toon Verspaandonk in vak 96 (ter hoogte van tent nr. 5 op de kaart) een koperen knoop gevonden van een chirurgijn of apotheker. Dit komt goed overeen met de locatie van de tenten.

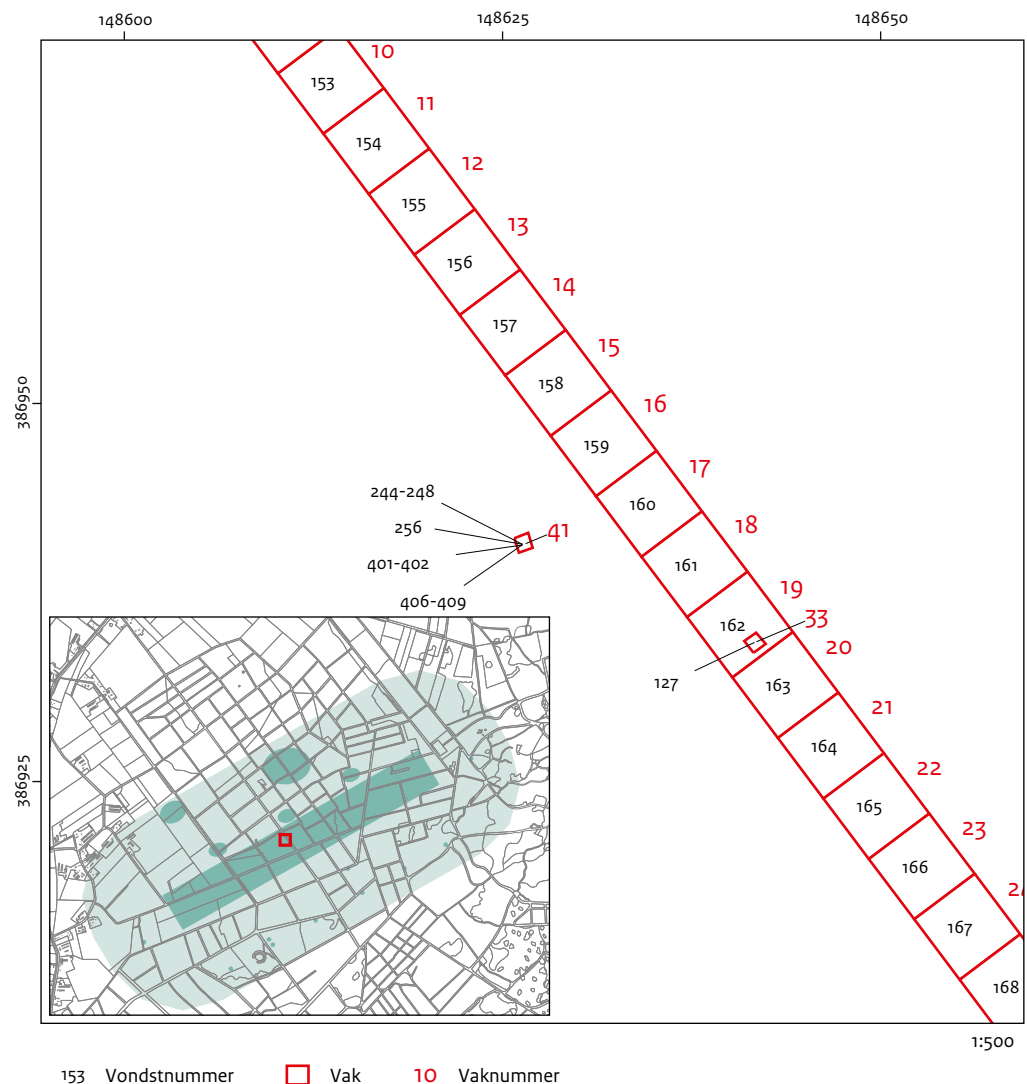
5.5 Gravend onderzoek

Het gravend onderzoek is beperkt gebleven tot twee kleine putten van 1 bij 1 m en het opschonen van een bestaand greppelprofiel.

Vak 33

Ter hoogte van vak 19 is een vak van 1 bij 1 meter uitgegraven om een beeld te krijgen van vondstdichtheid en de samenstelling van de vondsten ter plaatse van de vermoede locatie van (de omgeving) van de kantines in het centrum van het kamp (afb. 5.57: vak 33). Het vak is niet

dieper uitgegraven dan de door de bestaande weg ontstane, ca. 20 centimeter diepe verstoorde laag. De grond uit het vak is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 3 mm. Het recent gebruik als pad bleek duidelijk uit twee lineaire sporen die in het vlak (afb. 5.58) zijn aangetroffen (sporen 15 en 16). In het profiel (afb. 5.59) tekenden deze zich af als een respectievelijk ca. 30 en ca. 40 centimeter breed spoor met een vlakke bodem. De vulling van het spoor bestaat uit donkergrijsbruin, zwak humeus, matig fijn, zwak siltig, gevlekt zand. Het gaat hier om bandensporen. Deze doorsnijden een pakket grijsgeel, zwak humeus, gevlekt stuifzand. De gevleetheid van het zand doet vermoeden dat

Afb. 5.57 Ligging van de vakken 33 (put 2) en 41 (put 1) ten opzichte van de door middel van oppervlaktekartering onderzochte vakken. Inzet: ligging van de onderzoekslocatie in het kamp.

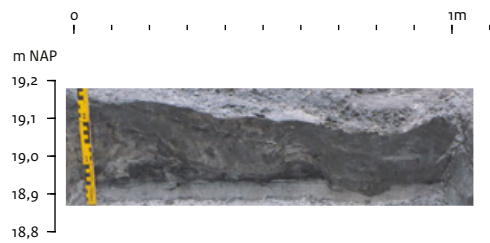
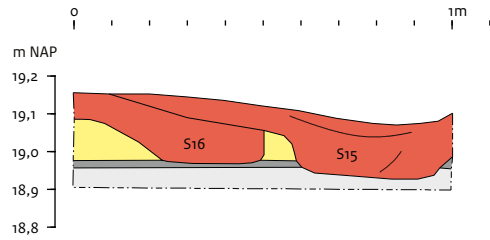
Afb. 5.58 Vak 33, put 2. Het vlak na het verwijderen van de eerste 5 centimeter. De lineaire verstoring als gevolg van het gebruik als weg is goed te zien.

ook dit pakket verstoord is. Onder de bandensporen en het verstoorde stuifzand is een (deels) intacte A-horizont en E-horizont aangetroffen. Hierin is geen vondstmateriaal aangetroffen. Uit het vak komt een aanzienlijke hoeveelheid vensterglas (52 fragmenten). Een deel hiervan is lichtgroen van kleur, maar het grootste deel is transparant en van (zeer) goede kwaliteit. Van drinkglazen zijn 21 fragmenten verzameld, waarvan ongeveer de helft verbrand is. Tien fragmenten behoren toe aan flessen van groen en in mindere mate bruin glas. Van vijf fragmenten glas kon de vorm, vanwege de sterk verbrande staat, niet meer worden bepaald. In het vak zijn 69 fragmenten aardewerk aangetroffen. Het merendeel bestaat uit industrieel wit aardewerk, dat eveneens deels verbrand is. Daarnaast zijn enkele fragmenten roodbakkerend geglazuurd aardewerk aangetroffen, waaronder een fragment van een grape. Van mineraalwaterflessen van steengoed met zoutglazuur zijn enkele scherven verzameld, waaronder een fragment met een reliëfstempel "12". Daarnaast zijn drie fragmenten van een porseleinen herinneringspijp aangetroffen (zie verder paragraaf 5.6). Kleipijpen zijn met elf

fragmenten vertegenwoordigd. In het vak zijn verder enkele kleine fragmenten bouwpuin, houtskool en een klein fragment sterk gecorrodeerd ijzer gevonden. Het ijzerfragment kon niet nader gedetermineerd worden.

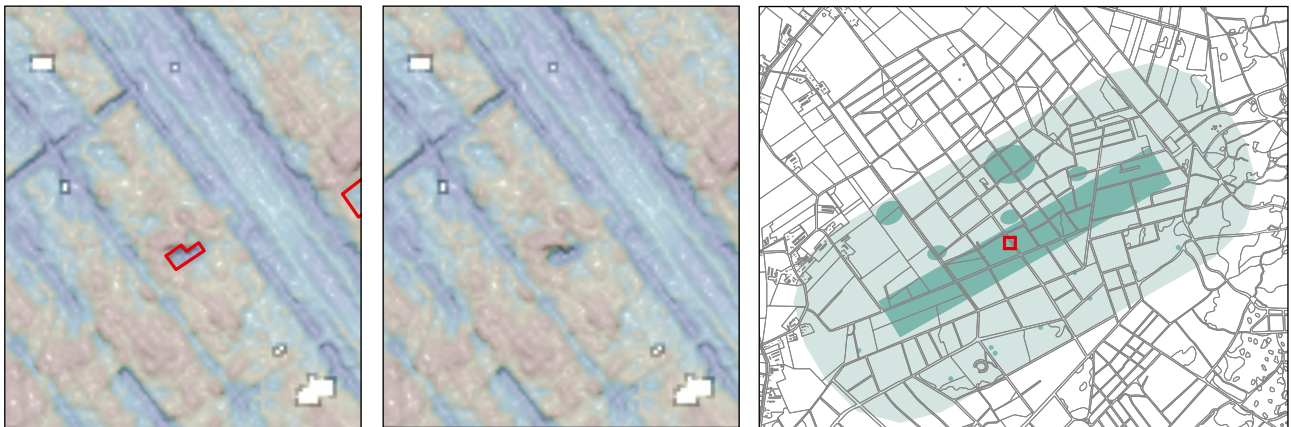
Vak 41

Ca. 15 m ten noordwesten van vak 33 is een tweede vak van 1 bij 1 meter uitgezet om een beeld te krijgen van de vondstdichtheid en de samenstelling van de vondsten ter plaatse van de vermoede locatie van een van de kantines in het centrum van het kamp (afb. 5.57: vak 41). De reden om specifiek hier onderzoek uit te voeren was de grote hoeveelheid houtskool en verbrand glas die in de kluit van een omgevallen boom werd aangetroffen (vnr 257: afb. 5.72). Het vak ligt direct ten westen van de door middel van oppervlaktekartering onderzochte vakken 16 en 17 en direct ten noorden van een grofweg zuidwest-noordoost georiënteerde kuil van ca. 2 bij 4 meter (afb. 5.60). Voorafgaand aan het gravend onderzoek is hier een boring gezet. In boring 117 bleek sprake te zijn van een intact podzolprofiel, dat wordt afgedekt door een 0,55 meter dik pakket grijs, gevlekt zand.

- Bandenspoor
- Verstoord stuifzand
- A-horizont
- E-horizont

Afb. 5.59 Vak 33, put 2, noordprofiel. De verstoring als gevolg van het gebruik als pad manifesteert zich als twee diepere bandensporen. Onder de verstoring is een deels intact oud oppervlak (A-horizont) en inspoelingshorizont (E-horizont) zichtbaar. De verstoorde laag bestaat grotendeels uit grijsgeel stuifzand.

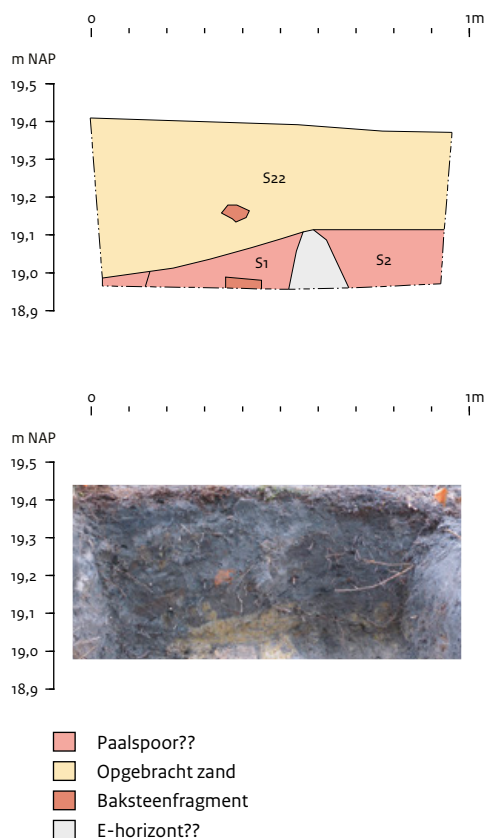
— Begrenzing kuil

Afb. 5.60 Uitsnede uit het AHN ter hoogte van vak 41 met ten zuiden daarvan een langgerekte kuil. Vermoedelijk betreft het een ondiepe kelderkuil van een van de kantines.

In vak 41 is gegraven tot het sporenvlak werd bereikt op een diepte van ca. 50 centimeter. De sporen zijn niet gecoupeerd. Vondsten zijn verzameld in laagjes van 5 centimeter (vnrs 244 t/m 248, 256, 401, 402 en 406 t/m 409). De grond is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 3 mm. De bovenste 30 tot 45 centimeter bestaat uit grijs tot donkergrijs, zwak humeus, matig fijn, zwak siltig, gevlekt zand. Het ontbreken van een gelijke kleur doet vermoeden dat het hier geen verstoord stuifzand betreft, maar mogelijk de uitgeworpen grond van de nabijgelegen kuil. Vrijwel alle vondsten zijn afkomstig uit dit pakket zand (afb. 5.61: spoor 22). Het pakket dekt een intact bodemprofiel af, waarvan de A- en E-horizont in profiel en vlak zijn waargenomen (afb. 5.61 en 5.62). In deze intacte bodem zijn twee rechthoekige sporen herkend (sporen 1 en 2). In het profiel kon vastgesteld worden dat de sporen niet door de opgebrachte grond zijn

ingegraven, maar hierdoor worden afgedekt. De sporen zijn dus ouder dan dit pakket. De begrenzing van de sporen is niet vastgesteld in het vlak; de sporen zijn groter dan de put van 1 bij 1 meter. Spoor 1 meet minimaal 40 bij 50 centimeter en heeft een geel gevlekte zandvulling met enkele fragmenten baksteen. In de zuidoostelijke hoek lijkt binnen het spoor sprake te zijn van een vlek met een diameter van 20 centimeter met een donkergrijze vulling. Mogelijk gaat het om een paalspoor. De aanwezigheid van baksteenfragmenten zou er op kunnen wijzen dat het spoor geïnterpreteerd moet worden als poer. Spoor 2 is minimaal 40 bij 30 centimeter en heeft een donkergrijs gevlekte zandvulling. Mogelijk betreft het een paalspoor. Uit het vak komt een aanzienlijke hoeveelheid vondstmateriaal. In totaal zijn 51 fragmenten aardewerk verzameld, waaronder scherven van Faience, industrieel wit aardewerk, porselein, roodbakend met loodglazuur en steengoed met zoutglazuur. Een deel van het aardewerk laat sporen van verbranding zien. Onder het porselein bevinden zich twee fragmenten van een pijpenkop, waarvan een met een geschilderde gouden randversiering. In het vak zijn tientallen, veelal kleine fragmenten baksteen gevonden. Onder het glas bevinden zich 90 fragmenten van bruine en groene flessen, waarvan een groot deel door brand gesmolten en vervormd is, vier fragmenten van drinkglazen van transparant glas, 11 fragmenten vensterglas en een glazen pegel van een kroonluchter (afb. 5.71). Verder is een groot aantal zeer kleine, veelal niet nader determineerbare fragmenten ijzer aangetroffen. Eén ijzer object was vermoedelijk een nagel. Een object betrof een ijzerslak. Verder zijn een fragment verbrand bot, tientallen fragmenten houtskool en 17 fragmenten van kleipijpen (stelen en keteldelen) aangetroffen in het vak.

De aanzienlijke hoeveelheid houtskool gecombineerd met de beroete en verbrande fragmenten aardewerk en gesmolten stukken glas doet vermoeden dat ter plaatse een brand heeft gewoed, waarschijnlijk in een van de kantines. Het is verleidelijk de sporen in verband te brengen met de in de krant van 18 juli 1833 gemelde brand van de kantine van dhr. Saiger (afb. 5.64). Deze wordt in het krantenartikel als 'de voornaamste houten loods' aangeduid. De vondst van een glazen pegel van een kroonluchter is in dit verband interessant, omdat

Afb. 5.61 Vak 41, put 1 zuidprofiel. In het profiel zijn onder een donkergrijs gevlekt zandpakket twee ingravingen zichtbaar in de natuurlijke bodem.

Afb. 5.62 Vak 41, put 1, op een diepte van ca. 50 centimeter beneden maaiveld. In de lichtgrijze natuurlijke bodem (E-horizont) zijn links- en rechtsonder twee hoekige sporen zichtbaar.

— Gisteren is Z. M. de Koning te Tilburg aangekomen, alwaar groote toebereidselen voor hoogsterzeiver aankomst waren in gereedheid gebracht. Z. M. zal heden de 31e en 1 divisie welke laatste te dien einde op de vlakte van Rijen bijeen zal trekken in oogenschouw nemen en morgen de troepen der 2 divisie in het kamp bij Oirschot benevens de reserve, welke aldaar zal bijeengetrokken zijn, inspreken.

— Gisteren is in het kamp te Oirschot brand ontstaan, en wel in de voornaamste houten loods, toebehoorende aan den heer Saiger, welke zoo spoedig toenam, dat er aan geen husschen te denken was, gelukkig is men toch nog geslagen om de belovende lienen tenten en burgerloodsen voor den brand te bewaren, door dezelve spoedig af te breken en weg te nemen. Door den onvermoeden ijver en de beste orde die er tijdens den brand heerschte, is het nog gelukt om eenige kleins meubelen te redden, echter is de schade bijna onberekenbaar, wij er, behalve de loods en meubelen, eene groote partij wijn verloren is.

Afb. 5.63 Krantenbericht in de Noord Brabander van 18 juli 1833 waarin melding wordt gemaakt van een brand in een van de kantines van het Kamp van Oirschot.

dergelijke verlichting slechts in een belangrijke kantine van het kamp mag worden verwacht. De gesmolten scherven groen en bruin glas zouden afkomstig kunnen zijn van de flessen wijn die volgens het artikel bij de brand verloren gingen. Of we hier inderdaad resten van de door brand verwoeste kantine van de dhr. Saiger te maken hebben zullen we waarschijnlijk nooit absoluut bevestigd krijgen.

Vak 43

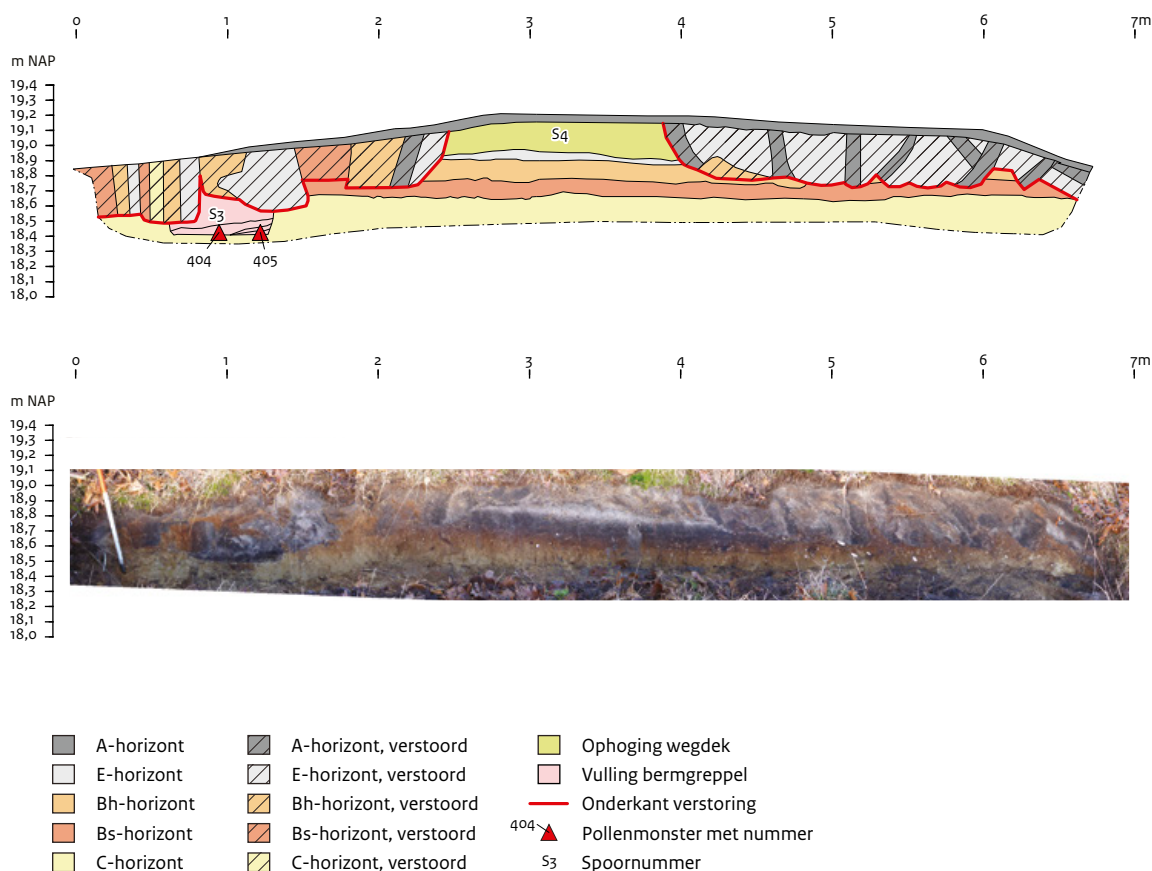
Tussen de twee bermgreppels van de weg naar het centrum van het kamp is een vak 10 bij 10 meter onderzocht door middel van metaaldetectie (zie paragraaf 5.3; afb. 5.47). Direct ten zuiden van het vak ligt een recente sloot die de weg haaks doorsnijdt. Het noordprofiel van de recente sloot is opgeschaafd, waarna het profiel gedocumenteerd is (afb. 5.64). In het profiel is in het westen een greppel vastgesteld met een afwisselend grijze en donkergrijze, humeuze vulling (spoor 3). Uit de humeuze lagen zijn twee pollenmonsters genomen (vnrs 404 en 405; paragraaf 5.7), waaruit blijkt dat ten tijde van de aanleg van de bermgreppels sprake was van een vrijwel boomloze, soortenarme heide. De oostelijke bermgreppel is in het profiel niet waargenomen. Vermoedelijk is deze opgenomen in de recente noord-zuid georiënteerde sloot (afb. 5.65). Tussen de locatie van de bermgreppels is een pakket grijsgeel, matig fijn, zwak siltig, gevlekt zand waargenomen (spoor 4). De vuilgele kleur van het pakket lijkt te wijzen op stuifzand. Het ontbreken van gelaagdheid doet

echter vermoeden dat het een opgebracht pakket, mogelijk een oud wegdek. Het vermoedelijke wegdek ligt op een vrijwel intacte podzolbodem. Alleen een oud oppervlak (A-horizont) en mogelijk een deel van de E-horizont lijken te ontbreken. Grote delen van het profiel zijn verstoord. De ca. 40 centimeter diepe verstoring laat grote delen van de bodem zien, die op hun kant zijn gezet. Vermoedelijk betreft het bodembewerking door middel van een bosploeg ten behoeve van de (eerste) aanplant van bomen in het gebied.

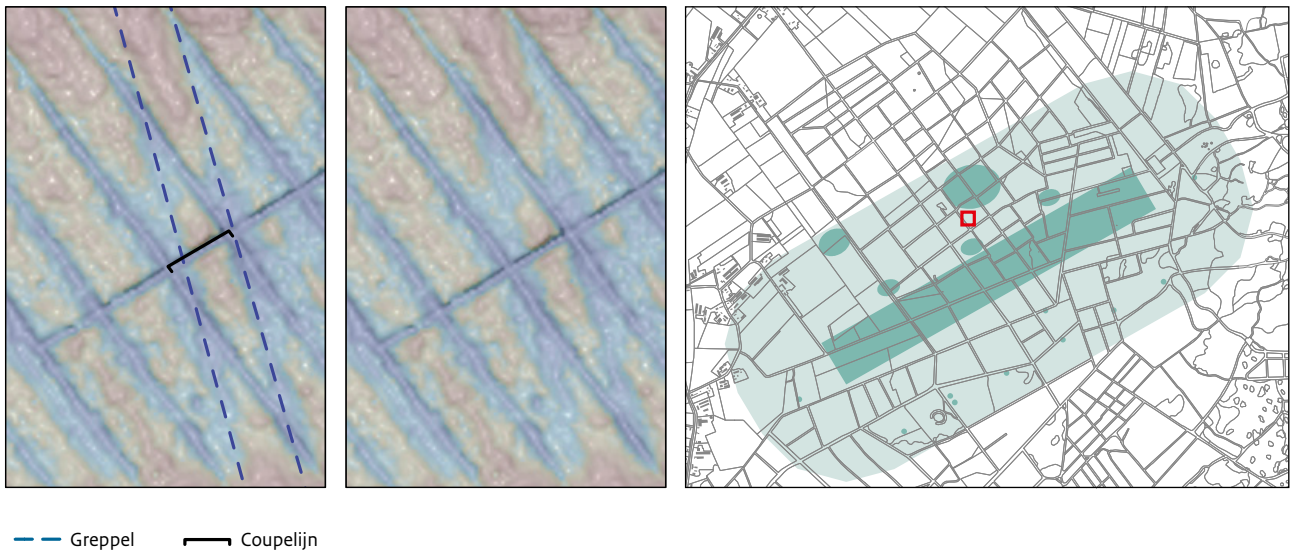
5.6 Vondsten

5.6.1 Inleiding

Het onderzoek heeft een betrekkelijk grote hoeveelheid vondstmateriaal opgeleverd (zie bijlage III voor de vondstenlijst). In totaal zijn er 1.827 vondsten verzameld. Het gaat hierbij zowel op metaalvondsten die bij de metaaldetectie zijn geborgen als om fragmenten aardewerk, keramisch bouwmetaal, verbrand bot, glas en delen van kleipijpen die bij het booronderzoek, de oppervlaktekarteringen en uit putjes en zeefvakken zijn verzameld. De grootste categorie is keramisch bouwmetaal (526 fragmenten),

Afb. 5.64 Vak 43, put 3, noordprofiel. De westelijke bermgreppel is links in het profiel zichtbaar, de oostelijke greppel is verstoord door een recente greppel. In het centrale deel is een grijsgeel gevlekt pakket zichtbaar dat geïnterpreteerd is als een mogelijk wegdek en dat een vrijwel intact bodemprofiel afdekt.

Afb. 5.65 De bermgreppels op het AHN ter hoogte van vak 43.

gevolgd door glas (406), aardewerk (245), bot (208)⁸⁵, houtskool (186), metaal (177), kleipijpen (60) en natuursteen (11). Slakmateriaal is slechts met één stuk vertegenwoordigd. Het overgrote deel van de vondsten is sterk gefragmenteerd. Dit komt zowel door de depositie- en post-depositionele processen als de verzamelwijze. Doordat er in de vakken is gezeefd is zeer veel klein materiaal aanwezig. De vondsten geven, samen met de eerdere verzamelde vondsten, inzicht in het reilen en zeilen in het kamp in de periode 1832-1834, de ontmanteling van het kamp en het latere gebruik van het terrein.

5.6.2 Aardewerk

Er zijn in totaal 238 aardewerkscherven verzameld. Het gaat hierbij om roodbakkend aardewerk met of zonder loodglazuur, Irdenware, steengoed, witbakkend aardewerk, Faience, porselein en industrieel wit aardewerk (zie tabel 5.3). Het grootste deel van het aardewerk kan worden toegeschreven aan activiteiten in en rond het kamp gedurende de periode 1832-1834. Een aantal scherven van de akker kan met latere activiteiten samenhangen.

Tabel 5.3 Totaal aantal randen, wanden en bodems per aardewerkcategorie.⁸⁶

Categorie	Rand	Wand	Bodem	Totaal
Rodbakkend	6	47	0	53
Irdenware	0	3	2	5
Steengoed	6	34	1	41
Witbakkend	2	7	0	9
Faience	0	5	0	5
Porselein	4	20	0	24
Industrieel	49	48	4	101
Totaal	67	164	7	238

⁸⁵ Het botmateriaal is bekeken door Frits Laarman (archeozoöloog RCE). Het materiaal is te sterk gefragmenteerd om op diersoort en skeletonderdeel te kunnen worden gedetermineerd.

⁸⁶ Aantallen exclusief het vermoedelijke terrein van de ambulance.

Roodbakkend aardewerk

Roodbakkend aardewerk is met 53 scherven vertegenwoordigd. Het gaat voornamelijk om aardewerk met loodglazuur, waaraan in acht gevallen mangaanoxide is toegevoegd. Eén scherf is naast loodglazuur voorzien van slib. Eén scherf is ongeglazuurd; een scherf van een recente bloempot gevonden op de akker. Vanwege de grote mate van fragmentatie kon maar van twee objecten de vorm van het object worden bepaald: een aan de binnen- en buitenzijde geglazuurd bord, waarvan meerdere scherven geborgen zijn en een randstuk van een kookpot met platte rand.

Irdenware

Irdenware behoort, evenals Faience, gezien de kleur van het baksel tot het witbakkende aardewerk, maar worden hier vanwege de specifieke kenmerken apart behandeld. Van deze aardewerksoort zijn drie wand- en twee bodemscherven gevonden. Het gaat om scherven van diepe schalen met een vrij dikke aan de onderzijde ongeglazuurde bodem. De bodems vertonen aan de buitenzijde sporen van beroeting, hetgeen erop wijst dat ze op een fornuis of vuur hebben gestaan. Dergelijke schotels met vlakke bodem zijn kenmerkend voor Irdenware, ook wel Frankfurter waar genoemd.⁸⁷ De schotels hebben een transparant loodglazuur aan de binnenzijde en aan de ongeglazuurde buitenzijde een donkere streep onder de rand. Vanaf de achttiende eeuw was de keramiek uit Frankfurt een geduchte concurrent voor de producten van de Hollandse pottenbakkers. De producten van de Frankfurter pottenbakkers overspoelden de markt. De concurrentie was zo groot dat vanaf ca. 1787 deze producten werden geïmiteerd door Hollandse pottenbakkers, onder andere in Gouda en vooral in Bergen op Zoom. In Bergen op Zoom legde pottenbakkerij Croonenburg zich geheel toe op de vervaardiging van aardewerk in de traditie van de Frankfurter waar.⁸⁸ Het is over het algemeen dan ook moeilijk vast te stellen of in de late achttiende/negentiende eeuw een voorwerp van Frankfurter waar een Duitse of een Nederlandse herkomst heeft. Wel kan gesteld worden dat Frankfurter waar uit vondstcomplexen van vóór 1770 van Duitse makelij zal zijn. In vondstcomplexen van ná 1830 kan deze waar vrijwel zeker toegeschreven worden aan Nederlandse pottenbakkers.⁸⁹

De schalen uit Oirschot zullen dan ook hoogst waarschijnlijk van Nederlandse makelij zijn.

Steengoed

Ongeveer een zesde deel van het aardewerk (in totaal 41 fragmenten) bestaat uit scherven steengoed: scherven met engobe en zoutglazuur en scherven met een kobaltblauwe beschildering en zoutglazuur. De scherven met engobe zijn voorzover kan worden nagegaan allemaal afkomstig van cilindrische flessen met korte hals en omgeslagen ronde rand. Deze flessen werden vooral gebruik voor mineraalwater en worden dan ook meestal mineraalwaterfles genoemd. Tevens werden ze gebruikt voor jenever en azijn.⁹⁰ Op één scherf was een blindmerk met het nummer 12 aanwezig. Blindmerken waren vaak aangebracht aan de achterzijde van de fles onder het oor.⁹¹ Cilindrische mineraalwaterflessen zijn vooral vervaardigd in het Westerwald. De oudste exemplaren zijn op de draaischijf gevormd.⁹² Na 1879 werden de flessen machinaal vervaardigd in een pers. In die tijd kregen ze ook een oor. Veel van de latere flessen hebben op de voorzijde een ingestempeld, veelal rond beeldmerk of een tekst waarop de inhoud en de naam van de bron en producer staan vermeld. De oudere exemplaren hebben vaak niet een dergelijk stempel. Aan de achterzijde staat vaak een cijfer of een verwijzing naar het volume van de inhoud (bijv. 1 L(iter)). Bij de exemplaren uit Oirschot zijn draairingen aan de binnenzijde aanwezig, evenals treksporen op de bodems ten gevolge van het verwijderen van de draaischijf. De flessen dateren uit de periode dat het kamp in gebruik was tussen 1832 en 1834. De steengoedscherven met kobaltblauwe beschildering zijn van (mineraalwater)flessen en kannen. De aard van de versiering kon vanwege de fragmentatiegraad niet worden bepaald, maar zal uit een horizontale band of simpele geometrische motieven hebben bestaan.⁹³

Witbakkend aardewerk met loodglazuur en koperoxide

Onder deze aardewerksoort wordt hier het materiaal met loodglazuur en koperoxide geschaard. Er zijn hiervan twee rand- en vijf wandfragmenten gevonden. De scherven zijn te klein om de vormen en de productieplaatsen te kunnen bepalen.

⁸⁷ Bartels 1999, 162-3.

⁸⁸ Groeneweg 1992, 233

⁸⁹ Bartels 1999, 167.

⁹⁰ Bartels 1999, 74-75. Vergelijk Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils (2016, 71) waar een randfragment en enkele wandscherven van mineraalwaterflessen staan afgebeeld.

⁹¹ Zie Bartels 1999, 73-74.

⁹² Wittekop Koning 1976; Brinkman 1982.

Faïence

Er zijn vijf wandscherven Faïence gevonden. Eén van de scherven is versierd met polychrome beschildering. De overige scherven zijn niet gedecoreerd. Vermoedelijk gaat het om fragmenten van borden. Er zijn ook enkele fragmenten van tegels van witbakkende klei met loodglazuur geborgen. Deze worden bij het keramische bouw materiaal besproken.

Industrieel wit aardewerk

Deze aardewerksoort is met 101 scherven de grootste groep. Het gaat vooral om rand- (49 stuks) en wandscherven (48 stuks). Er zijn vier bodemscherven. De scherven zijn sterk gefragmenteerd en een aanzienlijk deel is secundair verbrand (vnrs 127, 161, 162, 244, 248). Dit uit zich in roetsporen, vervormingen en een oppervlak met bellen.

Eén scherf is voorzien van een blauw drukdecor, maar te klein om de voorstelling te kunnen bepalen.⁹⁴ De overige scherven zijn niet gedecoreerd met een drukdecor. Het gaat om scherven van minimaal acht borden, waarvan twee met een golfrand⁹⁵, en een fragment van een kom.

Porselein

Er zijn 24 scherven porselein gevonden. Het gaat met uitzondering van één scherf om industrieel porselein uit de late negentiende en twintigste eeuw. Eén scherf hiervan heeft een bruine buitenkant. De overige scherven zijn niet gedecoreerd. De enige scherf uit de periode van het kamp is voorzien van blauwe met een penseel aangebrachte beschildering aan de buitenkant (een landschap?). De scherf is secundair verbrand. Van de meeste scherven kan de vorm niet worden bepaald. Er is in elk geval sprake van minimaal één schoteltje.

5.6.3 Keramisch bouw materiaal

Op verschillende plaatsen is keramisch bouw materiaal gevonden; in totaal 526 fragmenten. Het gaat hierbij om stukken van bakstenen, fragmenten van ongeglazuurde (vloer)tegels van roodbakend aardewerk en een stuk van een rioolbuis en een dakpan met loodglazuur. Bij de baksteen domineren stenen van roodbakende klei. Er komen slechts enkele stukken van geelbakkende stenen voor. In een geval is er sprake

van mortelresten. Het materiaal is te sterk gefragmenteerd om de afmetingen te kunnen bepalen. Ook is onduidelijk of het om primair of secundair gebruikt materiaal handelt.

De plavuizen zijn vervaardigd van roodbakende klei en hebben een dikte van 2,8 tot 3 centimeter.

Het stuk van rioolbuis en dakpanfragment komen van de akker en dateren van na 1832-1834. Op de akker zijn ook vier fragmenten van tegels van witbakkend aardewerk met tinglazuur gevonden (vnrs 68, 74, 79 en 99). Deze ontbreken in andere delen van het kamp. Dit zou erop kunnen wijzen dat het hier eveneens om jongere vondsten gaat.

5.6.4 Klei- en porseleinen pijpen

Er zijn in totaal 53 fragmenten van kleipijpen gevonden: 22 stukjes van ketels en twee complete ketels en verder 29 deeltjes van stelen. Het meeste materiaal is sterk gefragmenteerd, waardoor geen uitspraken kunnen worden gedaan over de productieplaats en makers.⁹⁶ Er is een complete ketel met hielmerk gekroonde B.⁹⁷ Verder een fragment met mogelijk hielmerk gekroonde WL⁹⁸ en een fragment met een zeemeermin als hielmerk.⁹⁹ Eén ketelstuk heeft het Goudse stadswapen als zijmerk. Het hielmerk van deze pijp is niet leesbaar. De ketel met de gekroonde B komt uit Den Bosch. De overige ketels met hielmerken zijn in Gouda geproduceerd.

Voor zover kan worden nagegaan dateren alle resten van kleipijpen uit de periode dat het kamp in gebruik was.

Behalve fragmenten van pijpen van pijpaaarde zijn er ook enkele stukken van porseleinen pijpen gevonden.¹⁰⁰ Het opmerkelijkst zijn enkele stukken van een porseleinen herinneringspijp en een tweede pijp met gouden randversiering (vnrs 127, 162, 247, 413 en 414). De eerste pijp moet volgens het opschrift op de pijp eigendom zijn geweest van kolonel Joan Daniel Carel Wilhelm baron d'Abblain-Van Giessenburg, heer van Giessenburg, Giessen-Nieuwkerk en Moersbergen (1779-1859), stafofficier bij de Utrechtse Schutterij (afb. 5.66).¹⁰¹

Op 24 augustus 1832 werd de verjaardag van de koning gevierd. Mogelijk zijn op deze dag de fraaie porseleinen herinneringspijpen uitgereikt

⁹³ Zie Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils (2016, 71) voor enkele scherven van andere flessen; verder Bartels 1999, 72-74.

⁹⁴ Zie Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils (2016, 71) voor een scherf industrieel wit aardewerk met blauw drukdecor met de voorstelling van een romantisch landschap.

⁹⁵ Vergelijk Bartels 1999, 884, nr 1290.

⁹⁶ Vergelijk de collectie kleipijpen van Verspaandonk die bestaat uit 685 ketels en ketelfragmenten (347 complete ketels); zie Bazelmans *et al.* in voorbereiding.

⁹⁷ In de collectie Verspaandonk bevinden zich dertien ketels met een gekroonde B. Deze pijpen komen uit Den Bosch; zie Bazelmans *et al.* in voorbereiding.

⁹⁸ Dit merk komt vijf keer voor in de collectie Verspaandonk; zie Bazelmans *et al.* in voorbereiding.

⁹⁹ In de collectie Verspaandonk bevinden zich elf ketels met dit merk; zie Bazelmans *et al.* in voorbereiding.

Afb. 5.66 Reconstructie van de porseleinen pijp van kolonel d'Ablaing-Van Giessenburg.

Afb. 5.67 Porseleinen herinneringspijp van kapitein G.A. Toorenburgh Sergeant Majoor, a: voorzijde pijpenkop, b: achterzijde pijpenkop, c: voorzijde zak.

door luitenant-generaal Meyer aan de officieren. Onduidelijk is of de officieren de pijp cadeau kregen of moesten kopen. De ketel van de pijpen was handbeschilderd (afb. 5.67). Aan de bovenrand is tussen twee gouden lijnen een krans met oranjeappels en bladeren geschilderd. Op de voorzijde staat in goud de tekst 'Luitenant Generaal MEYER Bevelhebber der 3^e Divisie Brigade Kommandanten Kolonels Stoecker en Sprenger'. Daaronder een lauwertak en een eikentak die elkaar aan de onderzijde kruisen. Over de takuiteinden is een metalen erekruis aan een lint gedrapeerd. Tussen de bovenuiteinden van de takken staat een gehelmde Nederlandse maagd afgebeeld met boven haar schouders twee gekruiste vlaggen

(vlag van koning Willem I en de Nederlandse driekleur) en onder haar twee gekruiste kanonnen en geweren. Daaronder staat in zwart de tekst 'HERINNERING aan het kamp bij Oirschot 24 augustus 1832'. Aan de achterkant van de ketel staat in zwart de naam en militaire rang van de eigenaar van de pijp. Het gaat in afb. 5.67 om een geschenk aan: 'G.A. Toorenburgh Sergeant Majoor. Het hielmerk is eveneens geschilderd en bestaat uit een gouden W op een blauw fond. Aan de onderzijde van de pijp bevond zich een zak, waarop een gekruiste Nederlandse en oranjevlag. Daartussen een blauw schild met gouden rand en naam van het bataljon van de eigenaar van de pijp. Op het schild een beeld van een liggende leeuw met geheven zwaard.

¹⁰⁰ Vergelijk Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016, 104.

¹⁰¹ Zie voor een uitvoerige beschrijving van deze vondst Bazelmans *et al.* in voorbereiding.

De pijpen zijn in het toenmalige Duitse Pirkenhammer (nu Tjechnië) bij de firma Fischer en Reichenbach gemaakt.

Op 24 augustus 1832 volgden 's middags gastmaaltijden in de verschillende officierssociëteiten. Mogelijk is toen de pijp van kolonel d'Ablaing-Van Giessenburg kapot gegaan, want de resten van deze pijp zijn gevonden in de buurt van de kantines.

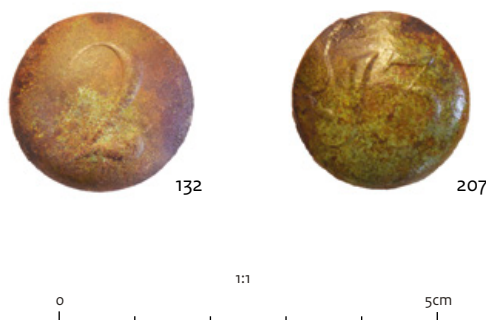
Bij de oppervlaktekartering op de akker ter hoogte van de ambulance is één wandfragment van een porseleinen pijp gevonden zonder verdere versiering (vnr 324).

5.6.5 Metaal

Het onderzoek heeft in totaal 177 metalen objecten opgeleverd. Het gaat hierbij zowel om allerlei voorwerpen die met de activiteiten in het kamp in de periode 1832-1834 in verband kunnen worden gebracht als om vondsten uit jongere perioden. Tot deze laatste groep behoren enkele bouten en spijkers, een drukknoopje, stukjes aluminiumfolie, conserverblikjes, ijzeren tentharing en delen van munitie en loodjes van munitiekisten. Verder verschillende stukken niet nader te determineren ijzer, waarvan de conserveringsstaat een geringe ouderdom doet vermoeden. Het overgrote deel van deze vondsten hangt samen met het gebruik van het terrein als militair oefenterrein in de vorige eeuw.

Het grootste deel van de vondsten kan direct of indirect in verband worden gebracht met activiteiten in het kamp gedurende de periode 1832-1834. Dit geldt in de eerste plaats voor de

munten. Er zijn in totaal veertien munten gevonden (vnrs 103, 104, 107, 109, 128, 135, 137, 140, 145, 146, 183, 232, 385 en 412): een Hollandse duit uit 1702, een 1 Hellerstuk uit 1820 (vermoedelijk uit Frankfurt), een 2 pfennig munt van Friedrich Wilhelm III van Brandenburg-Preußen uit 1823 en vijf halve- en zes centstukken van koning Willem I (één keer 1822 en 1823 en vier keer 1827). De conserveringsstaat van de munten varieert van goed en redelijk goed (muntoppervlak intact met patina, determineerbaar) tot zeer slecht (sterk aangetast waarbij het muntoppervlak geheel of grotendeels is verdwenen, niet determineerbaar).¹⁰² Het muntbeeld komt overeen met dat van eerdere muntvondsten (zie bijlagen I en II).¹⁰³ Verder zijn er onder andere drie loden vuurketshouders (vnrs 131, 142 en 411), waarvan een met een restant vuursteen en een andere met puntversiering langs de rand¹⁰⁴, drie ronde loden geweerkogels (vnrs 138, 141 en 180)¹⁰⁵, een ronde koperen uniformknoop met het nummer 2 en een met nummer 13 (vnrs 132, vnr 207, afb. 5.68)¹⁰⁶, een halfronde koperen contraknoop van een bandelier (vnr 134)¹⁰⁷ en een ovale bak van een tinnen lepel (vnr 114) gevonden. De nummers op de uniformknopen verwijzen naar de legeronderdelen waartoe de dragers van het uniform behoorden. Een bijzonder vondst is een loden leeuwenpootje met vermiljoenrode beschildering (vnr 118).¹⁰⁸ Het pootje is fraai afgewerkt en is aan de bovenzijde deels afgeplat en deels afgebroken. Het afgebroken deel is het restant van het bevestigingspunt. Het pootje is waarschijnlijk afkomstig van een houten kastje, kistje of ander voorwerp dat in het interieur van een van de tenten of kantines stond (afb. 5.69).

Afb. 5.68 Twee koperen uniformknopen met nummer 2 en 13 (vnrs 132, 207).

Afb. 5.69 Loden leeuwenpootje met vermiljoenrode beschildering (vnr 118).

¹⁰² De conserveringsstaat komt overeen met die van eerder op het terrein gevonden munten. Zilvergeld is beter geconserveerd dan koperen munten; zie Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016, 48.

¹⁰³ Bazelmans *et al.* 2017.

¹⁰⁴ Vergelijk Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016, 46.

¹⁰⁵ Vergelijk Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016, 46. Vnr. 138 en 141 hebben een diameter van 1,6 centimeter. Vnr. 180 is plat.

¹⁰⁶ Vergelijk Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016, 43 en 45, waar een koperen knoop met nummer 2 en insigne in de vorm van een 2 van een sjako zijn afgebeeld.

Een dergelijke vondst is nog niet eerder gedaan. Een andere opvallende vondst is een koperen sleuteltje van een zakhorloge (vnr 204). Het sleuteltje heeft een middendeel bestaande uit een rechthoekig plaatje met afgeschuinde hoeken. Op de zijde staat in reliëf de afbeelding van een trofee, bestaande uit een borstkuras en helm op een stok, met daaronder twee schilden. Aan beide zijden van kuras en helm zijn drie diagonaal, elkaar in het midden kruisende vaandels op speren afgebeeld. De afbeelding wordt omkaderd door een gekartelde rand. Op de keerzijde is een ruiter afgebeeld (afb. 5.70). Ook deze afbeelding is binnen een omkadering geplaatst. In het midden van de korte zijde van de rechthoek bevinden zich twee korte staafjes, waarvan de onderste het eigenlijke sleuteltje is. Een ophangoog ontbreekt. Van het kampterrein komen verschillende andere zakhorlogesleutels¹⁰⁹, wat erop wijst dat dergelijke objecten regelmatig verloren werden of werden afgedankt. De conservering van de objecten varieert sterk. De objecten van lood zijn redelijk goed geconserveerd en hetzelfde geldt voor de zakhorlogesleutel. De bak van de tinnen lepel is slecht geconserveerd.¹¹⁰ Afgezien van bovengenoemde munten, kledingaccessoires, uitrustingsstukken en delen van huisraad is er een aantal ijzeren nagels gevonden. De nagels zullen grotendeels afkomstig zijn van de houten opstallen in het kamp. Dit geldt ook voor een deel van de niet nader te determineren stukken ijzer. Het ijzer is slecht geconserveerd. De vondsten vormen een waardevolle aanvulling op de metaalvondsten die al eerder op het terrein van het kamp zijn gedaan.¹¹¹

Afb. 5.70 Koperen sleuteltje van een zakhorloge met op de ene zijde een ruiter te paard en de andere een trofee (vnr 204).

Afb. 5.71 Pegel van kroonluchter (vnr 245).

5.6.6 Glas

Glas is de op een na grootste vondstcategorie. Het materiaal kan worden onderverdeeld in vensterglas en fragmenten van flessen en glazen. Een uitzonderlijke vondst is een fragment van een glazen pegel van een kroonluchter (vnr 245, afb. 5.71).¹¹² De pegel is oorspronkelijk waarschijnlijk ruit- of druppelvormig geweest en versierd met fijne facetten. In de punt bevindt zich een klein ophanggaatje. Er zijn 155 stukken lichtblauw, lichtgroen en kleurloos transparant vensterglas gevonden. Het vensterglas is grotendeels afkomstig van de ruiten in de verschillende gebouwen die in en rond het kamp hebben gestaan: de kantines, intendance en het hospitaal. Een deel van de vondsten van de akker kan van jonger datum zijn.

Het grootste deel van het glas (245 fragmenten) bestaat uit scherven van flessen van bruin en licht- tot donkergroen glas, vooral wand-scherven en enkele rand- en bodemstukken (Zie tabel 5.4)

Onder de vondsten bevindt zich een complete in een klapmal geblazen bierfles van lichtgroen glas. Op de hals staat aan twee zijden in reliëf het woord BIER en op de bodem de tekst Ned. Fabr. 30 BIER in reliëf (vnr 119). Deze fles dateert uit de eerste helft van de twintigste eeuw. Verder is er een wandscherf melkweit glas, dat eveneens jonger is dan het kamp. Groen glas is ruim twee-en-half keer meer aanwezig dan bruin glas. Het gaat in beide gevallen voornamelijk om scherven van cilindrische flessen met een platte bodem met opgestoken ziel en een lange hals. Dit zullen wijnflessen zijn geweest, alhoewel dunne wandscherfjes erop wijzen dat er mogelijk ook kleinere flessen met andere inhoud

¹⁰⁷ Vergelijk Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016, 94-95.

¹⁰⁸ De bordeauxrode deklaag bevat veel kwiksulfide (HgS) en koper (Cu); mondelinge mededeling Bertil van Os.

¹⁰⁹ Vergelijk Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016, 70.

¹¹⁰ Vergelijk Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016, 51 voor enkele, eveneens slecht geconserveerde tinnen lepels.

¹¹¹ Zie Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016.

¹¹² Deze vondst was aanleiding tot de titel van het rapport.

Tabel 5.4: Totaal aantal randen, wanden en bodems van glazen flessen en drinkglazen per kleur.

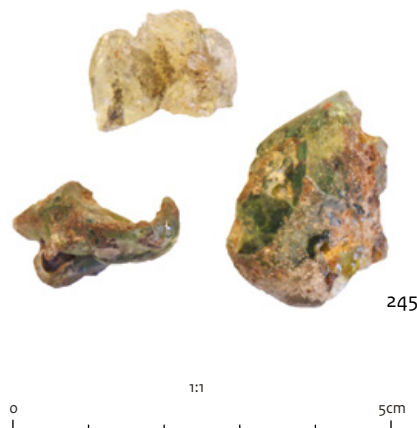
Categorie	Rand	Wand	Bodem	Totaal
Groen	3	140	10	153
Bruin	0	54	3	57
Transparant	2	32	1	35
Totaal	5	226	14	245

aanwezig zijn.¹¹³ Een aanzienlijk deel van de scherven vertoont sporen van verbranding, zoals vervorming en versmelting. Sommige scherven zijn dusdanig verhit dat de vorm niet meer bepaald kan worden (afb. 5.72). Mogelijk houden de verbrande glasscherven verband met de al eerder vermelde brand in het kamp in juli 1833, waarbij de kantine van dhr. Saiger afbrandde. In een krantenartikel wordt vermeld dat bij deze brand, niet alleen het gebouw maar ook een hoeveelheid flessen verloren ging. Een deel van de scherven is afkomstig van drinkglazen (vnrs 4, 114, 127, 159, 161, 163, 165, 343, 385) van transparant en één keer van blauw-groen glas.¹¹⁴ Het overgrote deel bestaat uit kleine wandfragmenten (zie tabel 5.4). Er is een steelfragment met aanzet van de kelk en een voet met een gedeelte van de stam. Het exemplaar waarvan alleen de steel is gevonden heeft waarschijnlijk geen knoop gehad, maar een lange slanke steel. Het exemplaar waarvan de voet en een deel van de steel resteert, heeft wel een knoop in het

midden van de relatief korte steel.¹¹⁵ Aan de onderzijde heeft de voet een pontilmerk. Volgens het al eerder aangehaalde citaat uit het dagboek van Cannegieter zou er in het kamp meer wijn dan water zijn gedronken. Waarschijnlijk heeft deze vermelding vooral betrekking op de officieren en niet zozeer op de soldaten. Deze laatsten zullen hooguit goedkope wijn hebben gedronken, maar vooral bier, jenever en pompwater. Er werd volgens Cannegieter niet alleen goedkope wijn van een gulden per fles verkocht, maar ook dure wijnen, zoals Saint-Julian en Château Cartemerle. De omzet van grote hoeveelheden drank wordt bevestigd door verschillende annonces in kranten, waarin alle soorten ‘*Rijnsche en Fransche wijnen*’, bieren en sterke dranken worden aangeprezen die in de kantines te koop waren (zie ook afb. 2.20).

5.6.7 Natuursteen

Er zijn tien stukken natuursteen gevonden. Het gaat om acht stukjes rode zandsteen en een stukje leisteen (daklei). Al deze vondsten komen van de akker en houden zeer waarschijnlijk geen verband met het kamp. Binnen het kamp is geen zand- of leisteen gevonden. Op een van de loden vuurketchhouders (zie hierboven) was een klein stukje van de vuurstenen kets vastgekit. In het verleden zijn op het terrein verschillende vuurketsen met loden houder gevonden.¹¹⁶

Afb. 5.72 Gesmolten en versinterd glas (vnr 245).

¹¹³ Zie Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016, 66 waar een medicijnfles met op een glasprop aangebracht stempel Rijkseigendom is afgebeeld.

¹¹⁴ Zie Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016, 52.

¹¹⁵ Vergelijk Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016, 52 waar verschillende glazen met een vergelijkbare steel staan afgebeeld.

5.7 Palynologisch onderzoek

5.7.1 Inleiding

Palynologie omvat het onderzoek aan stuifmeel, sporen van varens en veenmossen, en zogenoemde non-pollen palynomorfen, waaronder sporen van schimmels en algen. Het materiaal is microscopisch klein (veelal 10-200 µm) en wordt met vergroting van ca. 400x bestudeerd. Palynologisch onderzoek levert enerzijds informatie op over de begroeiing van het landschap ten tijde van de afzetting van de bodemlagen waaruit ze afkomstig zijn. Anderzijds levert informatie over de conservering van het aangetroffen materiaal een bijdrage aan de vraag hoe de conserveringsomstandigheden op de betreffende vindplaats zijn. Tijdens de opgraving zijn uit de westelijke bermgreppel in put 3 in vak 43 twee pollenmonsters verzameld. Het betreft de vondstnummers 404 en 405. De greppelvulling dateert uit de fase van de aanleg van het kamp in 1832 en is waarschijnlijk snel opgevuld. De monsters kunnen daarmee, indien de conservering voldoende blijkt, informatie verschaffen over de zeer korte periode dat het kamp in gebruik was. Uit natuurlijke sedimenten (zoals vennen) zou het onmogelijk zijn om zo precies aan het kamp gerelateerde informatie te verkrijgen. Gezien de doelstelling van het gehele onderzoek van het kamp, is de fysieke kwaliteit van het pollen in de monsters het hoofddoel van het palynologische onderzoek. Daarnaast kan met de resultaten een beeld geschetst worden van de begroeiing ten tijde van het kamp indien de conserveringsomstandigheden dat toelaten.

5.7.2 Onderzoeksmethode

Van beide monsters is 2 cc materiaal verzameld. De grondmonsters zijn chemisch voorbehandeld voor palynologisch onderzoek door mw. A. Philip (Instituut voor Biodiversiteit en Ecosysteem Dynamiek, Universiteit van Amsterdam).¹¹⁷ Aan elk monster is een tablet met wolfsklauwsporen (*Lycopodium*, gemiddeld 18.583 sporen per tablet) toegevoegd om de pollendichtheid te bepalen. Van elk van de resterende pollenresiduen is een pollenpreparaat gemaakt. De pollenpreparaten zijn in het microscopielaboratorium van de RCE onderzocht met behulp van een Zeiss Axioskop doorvallendlicht-microscoop bij vergroting van 400x. Omdat het hier een waardestellend onderzoek betreft, waarbij vooral de conservering van het materiaal een belangrijke factor is, is in eerste instantie één regel van elk preparaat gescand. Vondstnummer 405 leende zich vervolgens voor analyse. Aangetroffen pollenkorrels konden zonder verdere gebruikmaking van determinatieliteratuur worden gedetermineerd, afgezien van de (vele) pollenkorrels van blauwe knoop (*Succisa pratensis*) in vondstnummer 404, die met behulp van de vergelijkingscollectie van de RCE (de voormalige collectie 'Havinga') konden worden gedetermineerd. Bij de analyse zijn tien (horizontale) regels geteld en nog eens tien onderzocht op niet in de eerste tien regels aangetroffen pollentypen. Deze laatste zijn met een + aangeduid in tabel 5.5, of met ++ indien dit pollentype meerdere malen is aangetroffen buiten de tien getelde regels.

5.7.3 Resultaten

Vondstnummer 404 bleek voornamelijk te bestaan uit schimmelsporen. Waar ongeveer 50 sporen van de toegevoegde wolfsklauw voorkwamen in de onderzochte regel, werden slechts enkele pollenkorrels van heide (*Ericales*) en één sterk gecorrodeerde pollenkorrel van waarschijnlijk gagel (*Myrica*).

¹¹⁶ Zie Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016, 46-47. Er zijn ook vondsten van losse ketsen van het kampterrein bekend.

¹¹⁷ Volgens de methode van Faegri *et al.* 1989.

Tabel 5.5 Resultaten van de palynologische analyse van vnr 405.

Vondstnummer	405
Bomen	
Els (<i>Alnus</i>)	7
Berk (<i>Betula</i>)	7
Hazelaar (<i>Corylus</i>)	4
Beuk (<i>Fagus</i>)	+
Es (<i>Fraxinus</i>)	1
Gagel (<i>Myrica</i>)	3
Den (<i>Pinus</i>)	2
Eik (<i>Quercus</i>)	1
Wilg (<i>Salix</i>)	1
Linde (<i>Tilia</i>)	++
Kruiden	
Samengesteldbloemige met lintbloemen (<i>Asteraceae liguliflorae</i>)	+
Samengesteldbloemige met buisbloemen (<i>Asteraceae tubuliflorae</i>)	+
Korenbloem (<i>Centaurea cyanus</i>)	+
Klaver? (cf. <i>Trifolium</i>)	+
Ganzenvoetfamilie (<i>Chenopodiaceae</i>)	+
Heide (<i>Ericales</i>)	387
Spirea (<i>Filipendula</i>)	1
Smalle weegbree (<i>Plantago lanceolata</i>)	3
Grassenfamilie (<i>Poaceae</i>)	12
Ganzerik-type (<i>Potentilla</i> -type)	1
Veldzuring-type (<i>Rumex acetosa</i> -type)	+
Rogge (<i>Secale cereale</i>)	2
Blauwe knoop (<i>Succisa pratensis</i>)	84
Eikvaren (<i>Polypodium</i>)	+
Schimmelspore (HdV-Type 2)	2
Landvorkje (<i>Riccia</i>)	2
Schimmelspore indet.	100-en
Toegevoegde sporen	
Wolfsklauw (<i>Lycopodium</i>)	205

Vondstnummer 405 had een veel grotere pollendichtheid, met ongeveer twee keer zoveel pollenkorrels als wolfsklauwsporen. Bovendien was het pollen in dit monster ook uitstekend bewaard gebleven, zonder sporen van corrosie van de pollenwand. Ook non-pollen palynomorfen zijn vertegenwoordigd. Naast een grote reeks niet nader determineerbare schimmelsporen is ook één spore van landvorkje (*Riccia*) aangetroffen in de getelde regel. Hiermee is in waardstellende zin het palynologische onderzoek voltooid, één van de twee monsters bevat uitstekend geconserveerde palynologische resten, zowel pollenkorrels als non-pollen palynomorfen.

Vanwege de uitzonderlijk nauwkeurige dateerbaarheid van de pollenmonsters en de nauwe relatie tot de aanwezigheid van het kamp is besloten niet te volstaan met dit waarderingsresultaat, maar monster v405 volledig te analyseren. Zodoende kan een goed beeld gekregen worden van de vegetatie in de directe omgeving van het kamp. De analyseresultaten van dit monster zijn opgenomen in tabel 5.5. Het aangetroffen pollen wordt sterk overheerst door heidepollen (*Ericales*). Dit pollentype neemt precies 75% van de totale pollensom (516 pollenkorrels) in. Opvallende tweede in talrijkheid is het pollen van blauwe knoop (*Succisa pratensis*) dat met ruim 16% vertegenwoordigd is. Boompollen is met 5% opvallend schaars. Binnen het boompollen zijn els (*Alnus*) en berk (*Betula*) het talrijkst, gevolgd door hazelaar (*Corylus*) en gagel (*Myrica*). Een compositiefoto van belangrijke pollentypen is weergegeven in afbeelding 5.73.

5.7.4 Discussie

Bij heidepollen kan het om een aanzienlijke groep soorten gaan, van struikhei en dophei via kraaihei tot lavendelhei en bosbes. De bosbessen en lavendelhei (*Vaccinium* soorten) produceren relatief grote pollenkorrels. Daar is hier geen sprake van. Pollen van kraaihei wijkt ook af van het in Oirschot aangetroffen pollentype door de compactere vorm van de vier afzonderlijke pollenkorrels die de kenmerkende tetraede van heide-achtigen is. Struikhei en dophei zijn niet of nauwelijks van elkaar te onderscheiden. Deze twee soorten groeien

Afb. 5.73 Compositiefoto van de aangetroffen pollentypen (vnr 405). 1: Heide (Ericales); 2: Blauwe knop (*Succisa pratensis*, 2a: polair, 2b: equatoriaal); 3: Grassenfamilie (Poaceae); 4: Rogge (*Secale*); 5: Linde (*Tilia*); 6: Hazelaar (*Corylus*); 7: Els (*Alnus*); 8: Eik (*Quercus*); 9: Smalle weegbree (*Plantago lanceolata*); 10: Samengesteldbloemigen met lintbloemen (Asteraceae liguliflorae); 11: Ganzerik-type (*Potentilla*-type); 12: Landvorkje (*Riccia*); 13: Wolfsklauw (*Lycopodium*); 14: onbekende schimmelspore; 15: Den (*Pinus*). Schaalbalk is 25 µm.

echter op sterk afwijkende plaatsen, struikhei is kenmerkend voor droge terreinen en dophei groeit juist op natte plaatsen. Het feit dat de analyses in het geheel geen sporen van veenmos hebben opgeleverd en ook geen pollen van cypergrassen (*Cyperaceae*) waarvan veel soorten in natte heide voorkomen, waaronder wollegras en snavelbies, en juist wel veel pollen van blauwe knoop, toont eenduidig aan dat hier sprake moet zijn van droge heide.

De geringe hoeveelheid boompollen doet sterk vermoeden dat we ons hierbij ook een uitgestrekte heide moeten voorstellen, waar slechts weinig boombegroeiing voorkwam. Daarbij speelt echter ook een rol hoe "lokaal" het pollensignaal is. Als er alleen pollen in de greppel terecht komt van de omringende paar vierkante meters, kan daarbuiten in theorie best een dicht bos bestaan hebben. Voor deze vraag is het onderzoek naar de recente pollenregen op de heide van Sint Anthonis door De Kort relevant.¹¹⁸ Voor de interpretatie van pollenspectra van het vorstengraf van Oss (IJzertijd) met ca. 50%

heidepollen heeft hij op acht locaties, op verschillende afstanden tot bos, monsters van de bovenste centimeter van het bodemoppervlak genomen. De monsterlocaties varieerden waren:

1. midden in een elzenbroekbos;
2. nat bloemrijk grasland;
3. natte heide gedomineerd door pijpenstrootje;
4. droge heide (bos op 175 m afstand);
5. midden op de droge heide, aaneengesloten bos op meer dan 250 m afstand;
6. droge heide, op 100 m afstand van (naald) bos;
7. vergraste heide, binnen 150 m geen bomen, gras/heide is ca. 50:50;
8. droge grasvlakte, berkenbegroeiing op 150m.

Een voor het huidige onderzoek relevante constatering is "De percentages van heide laten zien dat wanneer deze soort niet ter plekke voorkomt de percentages meteen erg laag zijn al

¹¹⁸ De Kort 1999, 34-47.

is de afstand van voorkomen slechts klein tot de plaats waar het monster genomen is. Heide is blijkbaar een slechte pollenverspreider.¹¹⁹

De Kort hanteerde een boompollensom, omdat dit ook bij eerder uitgevoerd pollenonderzoek aan grafheuvels de meest gebruikte pollensom is. Als het heideaandeel in het huidige onderzoek op een boompollensom wordt berekend, komt dit op bijna 1500%, en dat van blauwe knoop op bijna 300%. Dit heidepercentage is ongeveer zes maal hoger dan de hoogste aandelen die De Kort vond in zijn monsters 4 en 5. In de oppervlakte-monsters van Sint Anthonis komt veel meer boompollen voor (monsters 4 en 5), gedomineerd door den.

Ook grassen nemen een veel groter aandeel in dan de 46% die ze in Oirschot ten opzichte van de boompollensom innemen.

Al met al zal bosbegroeiing in Oirschot op basis van vergelijking met de resultaten van Sint Anthonis op (ruim) meer dan 250 m van de monsterlocatie hebben gestaan, en was de heide ook nauwelijks met gras begroeid. Ten tijde van de bloei van de struikhei zal het landschap rond het militaire kamp één paarse gloed getoond hebben, een uitgestrektheid van aaneengesloten heide zónder vergrassing die we vandaag de dag niet of nauwelijks meer kennen. Pollen van blauwe knoop is bij het onderzoek van De Kort niet aangetroffen. De opvallend grote pollenkorrels, die bovendien door insecten verspreid worden, net als die van heide overigens, zijn hoogstwaarschijnlijk afkomstig van lokaal aanwezige planten. Hun aandeel in de totale vegetatie is niet te bepalen.

Een vergelijking met afb. 2.8 en 2.30 in dit rapport leert dat het kamp in een open landschap is aangelegd. Op de achtergrond, richting Oirschot, staat bos weergegeven. Vermoedelijk betreft het hier de Heerenvijver die op ca 2 kilometer ten noorden van het kamp moet worden gesitueerd (zie afb. 2.41). Dit bos is in het pollenbeeld niet zichtbaar. De beschrijving van Donkersloot dat het hier een: “*een schralen heidegrond*” betreft, komt ook goed overeen met de palynologische bevindingen.¹²⁰

5.7.5 Conclusies

Het palynologische onderzoek heeft aangetoond dat het pollen in vonstnummer 405 in uitstekende staat bewaard is gebleven. In vondstnummer 404 is de conservering veel slechter. Aan monster 405 kon een zinvolle analyse worden uitgevoerd, die heeft aangetoond dat rond het militaire kamp te Oirschot sprake was van een uitgestrekte begroeiing van struikhei, waarin tenminste lokaal veel blauwe knoop voorkwam. De vergrassing die beheerders in huidige heideterreinen zoveel parten speelt, kwam in de jaren dertiger van de negentiende eeuw niet voor in Oirschot.

5.8 Houtskoolonderzoek

5.8.1 Inleiding

Tijdens de opgraving zijn drie houtskoolmonsters verzameld door middel van boringen op de locatie van de veldkeuken en negen tijdens de opgraving, voornamelijk afkomstig uit een kuil naast de vermoedelijk afgebrande kantine. Het onderzoek aan het houtskool had als doel om de houtsoort(en) te bepalen en de staat van het hout ten tijde van de verbranding (vers of gedroogd, al dan niet beschimmeld). Hoewel houtskool niet vatbaar is voor biologische afbraak, kan het wel onder bepaalde chemische omstandigheden geleidelijk oplossen (met name in basische milieus).¹²¹ Door middel van het houtskoolonderzoek kan dus ook een bijdrage geleverd worden aan de centrale doelstelling van het onderzoek, de fysieke kwaliteit van de vindplaats. Daarnaast kan met de resultaten een beeld geschetst worden van het houtgebruik in het kamp, voor constructiehout en/of brandhout.

¹¹⁹ De Kort 1999, 44.

¹²⁰ Donkersloot 1845, 28.

¹²¹ Braadbaart, Poole & Van Brussel 2009.

Tabel 5.6 Contextgegevens van de beschikbare houtskoolmonsters.

Vnr	Put	Spoor	Boornummer	Diepte	Vaknummer	Verzamelwijze	Context	Aantal
1			51	100-120		boring	veldkeuken	30
2			53	70-105		boring	veldkeuken	15
3			64	70-100		boring	veldkeuken	25
127	2			0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	1
244	1	22		0-5	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	15
245	1	22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	12
246	1	22		10-15	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	12
247	1	22		15-20	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	20
248	1	22		20-25	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	20
401	1	22		25-30	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	21
402	1	22		30-35	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	11
406	1	22		35-40	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	4

5.8.2 Onderzoeksmethode

De contextgegevens van alle beschikbare houtskoolmonsters is opgenomen in tabel 5.6.

De houtskoolmonsters zijn na het zeven van algemene zeefmonsters overeen zeef met een maaswijdte van 3 mm uit de residuen gesplitst. Deze monsters zijn verder onderzocht door O. Brinkkemper. Daarbij zijn de veelal grote stukken houtskool in eerste instantie met behulp van een Zeiss

De pollenpreparaten zijn in het microscopielaboratorium van de RCE onderzocht met behulp van een Zeiss Discovery V8 stereomicroscop (vergroting 5-40x). In de meeste gevallen (bij het naaldhout) kon met deze vergroting de houtsoort al worden vastgesteld aan een vers breukvlak over de dwarsdoorsnede van het houtskool. In een aantal gevallen is met een Olympus opvallend lichtmicroscop (vergroting 50-400x) de anatomie van het hout in dwarse, radiale en tangente richting in detail bekeken

om de determinatie te controleren (bij het naaldhout) of om met zekerheid de houtsoort te bepalen (bij het weinige loofhout). Omdat het hier een waardestellend onderzoek betreft, waarbij vooral de conservering van het materiaal een belangrijke factor is, is ook beoordeeld of het houtskool al of niet aangetast oogde. Daarnaast is bepaald of er meeverkoolde schimmeldraden aanwezig waren, die wijzen op verbranden van oud, rottend hout, of dat er sprake was van pof-verschijnselen in het houtskool, die zouden kunnen wijzen op verkoling van nat (al of niet vers) hout. Bij experimenteel onderzoek kon deze veronderstelde relatie tussen nat hout en pof-effecten niet worden aangetoond.¹²² In twee monsters waren meerdere houtsoorten aanwezig, daar zijn de resten naast geteld tevens gewogen, met een nauwkeurigheid van 0,1 gram. Bij boornummer 1 – 3 is vanwege de uniformiteit van het materiaal volstaan met een steekproef van tien stuks houtskool. Door het beperkte aantal soorten dat bovendien archeologisch frequent voorkomt, hoefde geen determinatieliteratuur te worden geraadpleegd om de soorten vast te stellen.

¹²² Henry 2011.

Tabel 5.7 Resultaten van het houtskoolonderzoek.

Vnr	Soort	Aantal	Gewicht (gr)	Stam/tak	Schimmel	Pof
1	Pinus	10x		stam	nee	nee
2	Pinus	10x		stam	nee	nee
3	Pinus	9x		stam	nee	nee
		1x		centr.stam	nee	nee
127	Pinus	1x		stam	nee	nee
244	Pinus	14x	2,0	stam	nee	nee
	Abies	3x	2,6	stam	nee	nee
	Fraxinus	1x	0,4	stam	nee	nee
	Alnus	1x	<0,1	tak	nee	nee
245	Pinus	13x		stam	nee	nee
246	Pinus	14x		stam	nee	nee
		1x		knoest	nee	nee
247	Pinus	18x		stam	nee	nee
		2x		stam	nee	ja
		1x		knoest	nee	nee
248	Pinus	1x	4,4	stam	nee	ja
		15x	2,5	stam	nee	nee
	Salix	2x	1,0	stam	nee	nee
	Ulmus	4x	0,6	stam	nee	nee
401	Pinus	20x		stam	nee	nee
		1x		stam/tak	nee	nee
402	Pinus	8x		stam	nee	nee
		1x		stam	nee	ja
		1x		knoest	nee	nee
	bot	1x		sterk verglaasd		
406	Pinus	4x		stam	nee	nee
		bot	1x			

5.8.3 Resultaten

De analyseresultaten van dit monster zijn opgenomen in tabel 5.7.

In alle onderzochte monsters is *Pinus* (den, grenenhout) de talrijkste en vaak ook de enige aangetroffen soort. Bijna steeds betreft het stamhout met vrijwel recht verlopende jaarringgrenzen. In enkele gevallen waren recentere worteltjes in het hout gegroeid, maar die volgden altijd óf de verticaal door het hout lopende harskanalen óf horizontale scheurtjes in het houtskool. Verder was het houtskool zeer

goed geconserveerd, zonder enig spoor van chemische of mechanische post-depositionele aantasting. In geen van de monsters zijn (meeverkoalde) schimmeldraden in het houtskool aangetroffen, er zijn dus geen aanwijzingen dat het hout al rotte voordat het verkoold raakte. Uit de zeer spaarzame aanwezigheid van pof-verschijnselen (bijna steeds beperkt tot radiale scheuren op de plaats van houtstralen en alleen in één groot stuk houtskool in monster 248 zo talrijk dat het houtskool er ook bros van werd) kan worden afgeleid dat het hout over het algemeen goed droog was voordat het verkoalde.

¹²³ Bastiaens et al. 2013, 184.

Door de relatief grote stukken waaruit het houtskool veelal bestond, kon ook worden vastgesteld dat het over het algemeen snel groeiend hout betrof, met wijde jaarringen van gemiddeld enkele millimeters breedte. Eén stukje uit vnr. 406 viel echter juist op door de vele smalle jaarringen, ongeveer 30 stuks over een lengte van 1 cm. Het aantal jaarringen was nergens toereikend voor dendrochronologisch onderzoek, maar de kapdatum van het hout zal gezien de goede staat van het hout kort voor of in het jaar 1832 liggen als het constructiehout betreft, of in ieder geval uiterlijk in 1834 als het brandhout of reparaties betreft.

In twee monster komen naast *Pinus* andere houtsoorten voor, in monster 244 *Abies* (zilverspar, vuren), *Fraxinus* (es) en *Alnus* (els) en in monster 248 *Salix* (wilg) en *Ulmus* (iep). Het aantal beschikbare stukken houtskool per monster was te laag om ervan uit te kunnen gaan dat per monster een volledig beeld van de aanwezige soorten is verkregen, wat zelfs geldt voor het totaal aan onderzochte houtskool. De naaldhoutsoorten den en (in mindere mate) zilverspar zijn echter duidelijk de meest voorkomende soorten.

5.8.4 Discussie

Bij de drie boormonsters rond de locatie van de veldkeuken is het aannemelijk dat het houtskool afkomstig is van haarden die voor de voedselbereiding zijn aangelegd. De zeer uniforme uitkomsten van het houtskoolonderzoek aan deze monsters maakt duidelijk dat stammen van dennen sterk de voorkeur genoten om als brandhout te dienen. Van de monsters die rond de afgebrande kantine zijn verzameld, is het ook mogelijk dat het om brandhout gaat, maar gezien de onmiskenbare aanwijzingen dat het hier om een afgebrande constructie gaat, kan het hier tevens gaan om verkoold constructiehout. In die gevallen waarin uitsluitend den is aangetroffen, is het verleidelijk te veronderstellen dat dit dan constructiehout betreft, maar de resultaten van de veldkeuken laten zien dat kennelijk ook in kookvuren uitsluitend deze ene houtsoort kan voorkomen. Bij monster 244 en

248 met gemengde soortensamenstelling is het waarschijnlijker dat het niet uitsluitend constructiehout betreft, maar tenminste deels ook brandhout. Het (qua gewicht) ondergeschikte aandeel van loofhout in deze twee monsters geeft wel aan dat naaldhout waarschijnlijk zowel voor constructiehout als voor brandhout sterk de voorkeur genoot. Opmerkelijk is dat het pollen van den in het goed geconserveerde pollenmonster maar een zeer beperkt aandeel inneemt, ook binnen het boompollen. Het lijkt daarmee niet aannemelijk dat er dennenbossen op korte afstand van het kamp groeiden, ondanks dat de grove den in de tweede helft van de negentiende eeuw op grote schaal is aangeplant.¹²³ Zilverspar is niet inheems in Nederland, maar in deze periode eveneens aangeplant, hoewel op veel kleinere schaal dan grove den. Es, els, wilg en iep zijn wel inheems. Volgens het pollenonderzoek is de omgeving van het kamp in de gebruiksfase echter gedomineerd door heide, en zal bosbegroeiing niet in de onmiddellijke omgeving van het kamp hebben gestaan. Import van het (brand)hout, in ieder geval in de gebruiksfase van het kamp die vertegenwoordigd is in het pollenmonster, is dan ook waarschijnlijk.

5.8.5 Conclusies

Het houtskoolonderzoek heeft hoofdzakelijk resten van den (*Pinus*) opgeleverd. Al het hout was niet beschimmeld en goed droog voordat het verkoold. Er heeft geen post-depositionele aantasting van het houtskool plaatsgevonden, afgezien van dunne haarworteltjes die er soms ingegroeid waren, zonder het houtskool verder te beschadigen.

Of het verkoold constructiehout betreft (ontstaan bij bijvoorbeeld de verbranding van de kantine) of resten van brandhout in kookvuren kan niet eenduidig worden bepaald.

De uniforme soortensamenstelling wordt vaak in verband gebracht met afgebrand constructiehout, maar de boormonsters uit de omgeving van de veldkeuken bevatten ook alleen den, en dit betreft het meest waarschijnlijk brandhout.

6.1 Algemeen

Het waardestellend onderzoek is door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed uitgevoerd in twee campagnes in de zomer en winter van 2015. Op grond van de gecombineerde gegevens van het ANH2 en historische kaartmateriaal, zijn in het veld de verschillende elementen van het kamp in kaart gebracht. Hierbij is tevens inzicht verkregen in de gaafheid en conservering van deze elementen. Een aantal elementen is vervolgens door middel van systematische metaaldetectie en proefputten/-sleuven nader onderzocht. Daarnaast heeft een booronderzoek en oppervlaktekartering plaatsgevonden om inzicht te krijgen in de omvang en algehele gaafheid van het kamp.

De projectie van het historische kaartmateriaal is gecontroleerd op basis van het in het veld zichtbare microreliëf en door middel van booronderzoek en metaaldetectie. Het op het AHN2 herkende microreliëf kan op grond van het veldonderzoek worden geïdentificeerd als elementen op de historische kaarten, zoals latrines, kookgaten (veldkeukens), pompen, kantines, het veldhospitaal, de intendance, de tentplaatsen en dergelijke. Op locaties waar volgens het historische kaartmateriaal elementen zouden moeten zijn, maar waar in het terrein geen zichtbaar reliëf meer aanwezig was, bijvoorbeeld door aanleg van paden, zijn eveneens boringen gezet. Uit de boringen bleek dat deze elementen, zoals pompen en kookgaten, wel als archeologisch fenomeen in de bodem bewaard zijn gebleven. Oppervlaktekarteringen van de paden en de akker en enkele kleine proefputjes wijzen uit dat de vondstdichtheid, voor zover deze is af te leiden uit het beperkte onderzoek, binnen het kamp erg hoog is. Waarschijnlijk gaat het om vele duizenden metaalvondsten.¹²⁴ Veel van de vondsten van de amateurs hebben een exclusief militaire connotatie, zoals delen van wapens, munitieresten en kledingaccessoires en uitrustingsstukken; andere zijn ook uit niet-militaire context bekend, zoals inktpot, horlogesleuteltjes et cetera. Daarnaast is, meer geconcentreerd, veel aardewerk en glas van zowel ruiten als

flessen en drinkglazen aangetroffen.¹²⁵ Bij deze materiaalcategorieën moet rekening worden gehouden met vele honderdduizenden objecten. Een concentratie zwaar versinterde scherven aardewerk en glas en een fragment van een glazenpegel van een kroonluchter kunnen mogelijk in verband worden gebracht met een brand in het kamp in juli 1832 waarbij de belangrijkste kantine in de as werd gelegd. Ook direct buiten het tentenkamp zijn aanzienlijke aantallen vondsten gedaan. Deze vondststrooiing in de directe omgeving van het tentenkamp kan niet direct verklaard worden aan de hand van het historisch kaartmateriaal. Het is evident dat er meer activiteiten rond het kamp hebben plaatsgevonden en de inrichting van het kampterrein meer omvatte dan is weergegeven op de kaarten. Andere bronnen, zoals dagboeken van bewoners van het kamp en krantenberichten, onderschrijven dit.

Uit het booronderzoek dat verspreid over het terrein is uitgevoerd, kan geconcludeerd worden dat de bodemverstoring, als gevolg van het omzetten van heide in bos nadat het kamp in 1834 werd ontruimd, betrekkelijk gering is. Ten behoeve van de bosbouw zijn greppels gegraven met een tussenafstand van 10 tot 16 meter. Daarnaast zijn er in het bos paden aangelegd, die het bestaande reliëf enigszins vervlakt hebben en waardoor sporen en vondststrooiingen lokaal verstoord zijn. Verdere bodembewerking is afwezig of ondiep (ca. 20 centimeter) en eenmalig. Bosbouw heeft wel schade aangebracht aan de bovengrondse resten als gevolg van insporing van zware machines bij het verwijderen van bomen en andere werkzaamheden. Daarnaast heeft in het zuidelijk deel natuurontwikkeling (plaggen) plaatsgevonden in een zone waarin beperkt sporen en vondsten verwacht werden.

6.2 Waardering

Voor de waardering van archeologische vindplaatsen wordt gekeken naar belevingswaarde, de fysieke kwaliteit en de inhoudelijke kwaliteit (zie tabel 6.1).

¹²⁴ In het deel van het tentenkamp in het bos zijn 40 metaalvondsten gedaan op een onderzocht oppervlak van slechts 1200 vierkante meter. Het totale deel van het tentenkamp dat binnen het bos ligt, is 340.000 vierkante meter.

Omerekend zou het gaan om 11.333 metaalvondsten. De variatie aan dichtheid van vondsten binnen het kamp is echter naar verwachting groot. ¹²⁵ Het uitzeven van een halve kubieke meter grond ter hoogte van de kantines leverde enkele honderden fragmenten aardewerk en glas op.

6.2.1 Beleving (schoonheid en herinneringswaarde)

Een groot aantal elementen van het kamp is zichtbaar in het huidige landschap, zoals de rijen tentplaatsen, kookkuilen, latrines, pompplaatsen en drenkkuil/wasplaatsen. Verder zijn de tentplaats van de kroonprins en delen van het wegennet herkenbaar (afb. 6.1). Hierbij moet wel worden opgemerkt dat alleen een geoefend oog in het reliëf deze elementen zal herkennen. Door informatievoorziening en enkele inrichtingsmaatregelen kunnen deze en ook de onzichtbare elementen en delen van het kamp voor het publiek beleefbaar gemaakt worden. De grote historische betekenis van de Belgische Opstand, zowel in België als in Nederland, en de vele historische bronnen en contemporaine afbeeldingen dragen eveneens bij aan een hoge herinneringswaarde-, herdenkings- en belevingswaarde.¹²⁶ Het gaat om resten van een belangrijke periode uit de vroegmoderne geschiedenis van Nederland die zichtbaar en beleefbaar zijn. Het kamp van Oirschot kan, wanneer deze meer aandacht krijgt, bijvoorbeeld door een goede inrichting, uitgroeien tot een belangrijke *lieu de mémoire* voor deze periode. Er is tegenwoordig een groeiende belangstelling voor resten uit de periode van de Belgische Opstand, zowel landelijk als regionaal en lokaal. De projectgroep 'Legerkamp bij Oirschot', een initiatief van het Kapittel van Oirschot in samenwerking met amateurarcheologen, heemkundekringen De Heerlijkheid Oirschot, Den Beerschen Aard en De Hooge Dorpen en museum de Vier Quartieren in Oirschot, is hiervan een voorbeeld. Een ander voorbeeld is de in 2015 in het museum te Oirschot gehouden tentoonstelling over het kamp en de uitgave van een boek onder de titel *Het legerkamp bij Oirschot 1832-1834*.¹²⁷

6.2.2 Fysieke kwaliteit

De gaafheid van het kamp hoog is (afb. 6.2). De archeologische resten bestaan niet alleen uit grondsporen en vondstspredingen, maar ook uit aan het maaiveld zichtbare elementen.

Archeologische resten zijn vanaf het huidige maaiveld te verwachten. Plaatselijk is sprake van verstoringen veroorzaakt door de omzetting naar bos en de aanleg en het gebruik van paden. In het deel van het kamp dat in bos en heide ligt, is het microreliëf nog grotendeels intact.

Kleine reliëfverschillen hangen samen met de elementen van het kamp, zoals tentplaatsen, latrines, veldkeukens, pompplaatsen en drenkkuil/wasplaatsen. Deze aan het maaiveld zichtbare sporen wijzen uit dat het oppervlak sinds het verlaten van het kamp in 1834 in grote delen van het gebied niet of nauwelijks is veranderd. In een aantal bospercelen aan de zuidzijde, in de akker en op de paden is het microreliëf veelal verdwenen, maar dit maakt nog geen 15% van het totale kampterrein uit. Op grond van de resultaten van het waarderend onderzoek kunnen hier wel grondsporen en vondstspredingen worden verwacht.

De op de akker gelegen elementen van het kamp zijn minder goed bewaard gebleven. Door ploegen is de bodem tot een diepte van ca. 30 centimeter verstoord. Het microreliëf, ondiep ingegraven grondsporen en de top van de diepere grondsporen is hierdoor verdwenen. De onderkanten van diepere grondsporen en vondstmateriaal, deels niet in situ, zijn bewaard gebleven.

De conservering van het vondstmateriaal is goed wat betreft de anorganische resten, zoals aardewerk, kleipijpen, glas en bouwkeramiek en goed tot redelijk voor het metaal (ijzer is echter flink gecorrodeerd). Zoals gebruikelijk in het Pleistocene deel van Nederland zijn onverkoelde of verbrande organische resten boven de grondwaterspiegel slecht bewaard gebleven. Wel is er verbrand bot aanwezig. Geconcludeerd kan worden dat de fysieke kwaliteit op het grootste deel van het kampterrein hoog is. Alleen op de locatie van de paden en de akker is deze middenhoog.

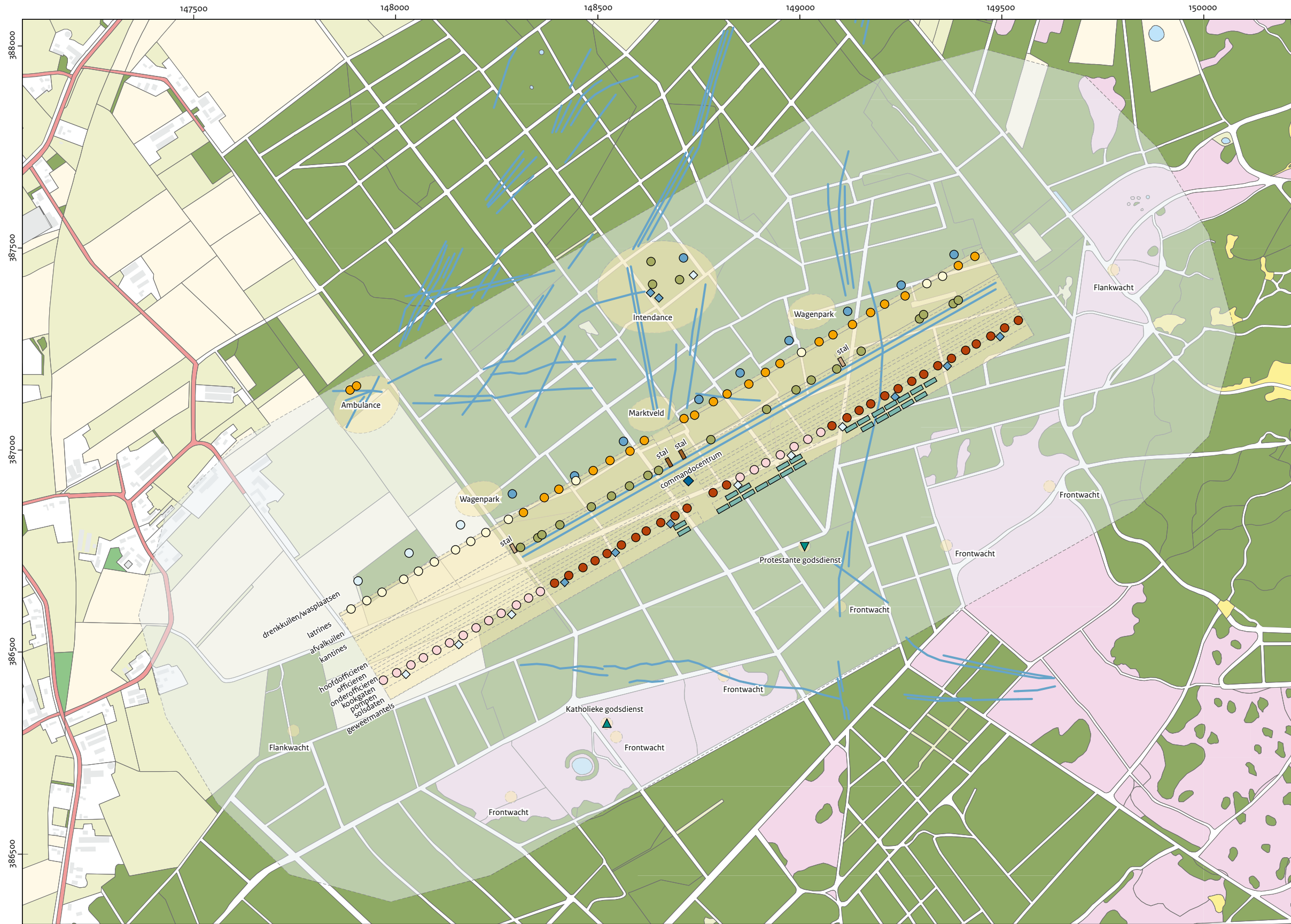
6.2.3 Inhoudelijke kwaliteit

Zeldzaamheidswaarde

De kampen van Oirschot en Rijen zijn de enige oefenkampen uit de periode van de Belgische Afscheiding en de daarop volgende turbulente politieke periode in Nederland. Bede scoren voor wat betreft zeldzaamheidswaarde dan ook zeer hoog.

¹²⁶ Zie Bazelmans (2016, 19) die voor een kamp uit 1809 bij Bussum de belangrijkste betekenis van dit kamp ziet liggen in de herinneringswaarde.

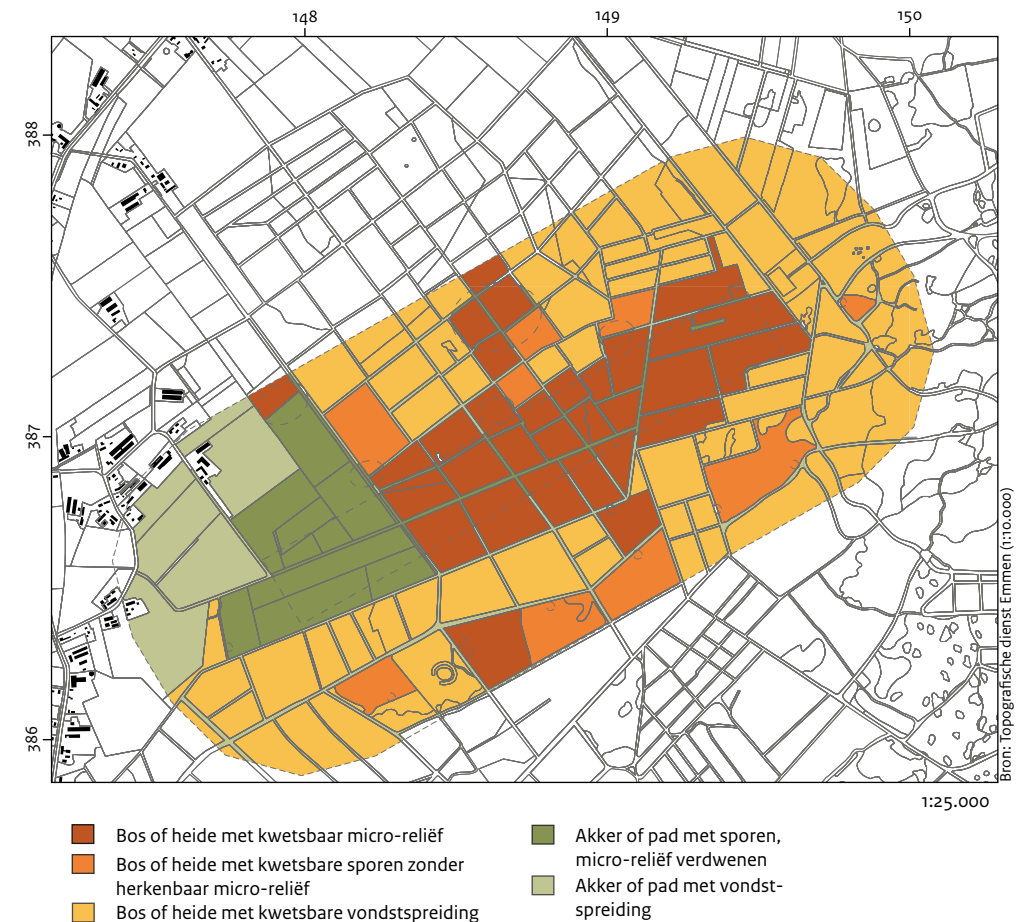
¹²⁷ Van Tiggelen, Van der Heijden & Van Gils 2016.

1:1.000

Op AHN zichtbaar:	● Kookgat	● Drenkkuilen/wasplaats	◆ Tent prins	■ Paardenstal	— Lineair element	▲ Katholieke godsdienst	Veronderstelde locatie:	○ Kookgat	○ Drenkkuilen/wasplaats	■ Paardenstal
	● Latrine	● Kuilen	◆ Pomp	■ Ophoging soldatententen	□ Activiteitszone	▼ Protestantse godsdienst		○ Latrine	◆ Pomp	

Afb. 6.1 Projectie van het kamp op de huidige topografie met daarop de op het AHN2 zichtbare elementen en de op basis van historisch kaartmateriaal veronderstelde locatie van elementen.

Afb. 6.2 Fysieke kwaliteit van de bovengrondse archeologische resten.

Informatiewaarde

Het kamp van Oirschot is slechts gedurende drie jaar (1832-1834) tijdens de zomermaanden in gebruik geweest. Elk jaar werd het kamp ontmanteld. Hierdoor is het kamp een gesloten vondstcomplex met een specifieke samenstelling. Over bepaalde aspecten van het kamp van Oirschot is het een en ander uit de archieven bekend of kan dit worden afgeleid uit documentatie over het gelijktijdige kamp Rijen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de bouwwijze van de kookkuilen en latrines. Hiervan zijn van kamp Rijen zelfs constructietekeningen inclusief afmetingen bewaard gebleven. Deze gegevens stellen ons in staat een uitgewerkte archeologische verwachting op te stellen en deze in het veld te toetsen. Het feit dat hier geschreven en picturale bronnen kunnen worden gecombineerd met archeologie dragen bij aan de informatiewaarde van het complex. De Kaarten van Kikkert en Heaton zien er gedetailleerd uit, maar weerspiegelen maar tot op

zekere hoogte de werkelijke inrichting van het kamp en de activiteiten die hier plaats vonden. Ongetwijfeld bevinden er zich in de bodem resten van structuren en activiteiten die niet terug te vinden zijn op deze kaarten of op afbeeldingen en in geschreven bronnen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de drenkkuilen/wasplaatsen die op het AHN en in het veld zijn waargenomen, maar op de kaarten van Kikkert en Heaton ontbreken. De archeologische resten vertellen ook veel over het reilen en zeilen van het oefenkamp. Hoe het er in het kamp aan toe ging kan slecht gedeeltelijk worden afgeleid uit de geschreven en picturale bronnen. Archiefstukken, dagboeken en brieven zijn voornamelijk opgesteld door (onder-)officieren en belichten vooral hun situatie en die van anderen vanuit hun perceptie. Over het leven van 'Jan soldaat' in het kamp is betrekkelijk weinig gekend en ook over hoe zijn het wonen en werken hier ervoeren. Hetzelfde geldt voor het functioneren van het civiele deel

van het kamp. Hierover is in de geschreven bronnen nauwelijks iets terug te vinden. Onze kennis over militaire kampen en terreinen uit de negentiende eeuw en de materiële neerslag ervan is nog zeer beperkt. Gecombineerd met de informatie uit de verschillende soorten historische bronnen kunnen ze het verhaal vertellen van de opbouw en het functioneren van een oefenkamp in de periode 1832-1834 en een en ander te plaatsen in een langere militair-historische ontwikkeling. Geconcludeerd kan worden dat het kamp van Oirschot een hoge informatiewaarde heeft.

Ensemblewaarde

Het kamp van Oirschot is een vrijwel intact oefenkamp, waarvan verschillende elementen nog duidelijk in het terrein zichtbaar zijn. Het feit dat niet alleen het kamp zelf, bestaande uit de rijen tentplaatsen, kookkuilen, latrines, kantines en drenkkuilen/wasplaatsen en bijbehorende elementen, bewaard is gebleven, maar ook het omliggende gebied met infrastructuur en activiteitenzones, zoals intendance, ambulance, wagenpark, exercitieterrein, marktveld, plaatsen voor kerkdiensten en militaire controlepunten (front- en flankwachten, redoutes) maakt dat het kamp een hoge ensemblewaarde heeft.

Representativiteit

Aangezien er maar twee oefenkampen uit de periode 1830-1834 in Nederland zijn, scoort het kamp van Oirschot hoog voor wat betreft het punt representativiteit.

6.2.4 Motivatie begrenzing

De begrenzing van het waardevol gebied is bepaald op grond van de bij het onderzoek aangetroffen en verwachte archeologische resten. Het betreft een gebied van 2.800 bij 1.250 meter met in het midden de tentenrijen en eromheen een zone waar de direct met het kamp samenhangende activiteiten hebben plaatsgevonden. De begrenzing ligt 500 meter ten noorden en zuiden van de veronderstelde rij latrines en de geweermantels. In afbeelding 6.3 is in roodtinten de tentenzone en de activiteitenzone weergegeven. In deze laatste zone vallen het marktveld, de ziekenboeg, de intendance, wagenparken, front- en flankwachten en de plaatsen waar katholieke en gereformeerde diensten werden gehouden. Tevens vallen hierbinnen activiteiten die we niet kennen van het historische kaartmateriaal, maar volgens historische bronnen wel zijn te verwachten. Het betreft onder meer locaties waar parades en oefeningen zijn gehouden en vertier werd gemaakt.

Tabel 6.1 waarderingstabel volgens de in de KNA 4.0 gehanteerde criteria.

Waarden	Criteria	Scores		
		hoog	midden	laag
Beleving	schoonheid		2	
	herinneringswaarde	3		
Fysieke kwaliteit	gaafheid	3-2		
	conservering	3-2		
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	3		
	informatiewaarde	3		
	ensemblewaarde	3		
	representativiteit	3		

6.3 Conclusie waarderend onderzoek

Geconcludeerd kan worden dat het kampterrein en de zone direct daaromheen, waar met het kamp samenhangende activiteiten hebben plaatsgevonden, van zeer hoge archeologische waarde is. Het terrein kan als behoudenswaardig geclassificeerd worden en komt gezien de hoge inhoudelijke waarde en goede fysieke kwaliteit, gecombineerd met het ontbreken van dit complextype in het huidige monumentenbestand, in aanmerking voor aanwijzing als archeologisch rijksmonument.

6.4 Algemene conclusie onderzoek militaire kampen

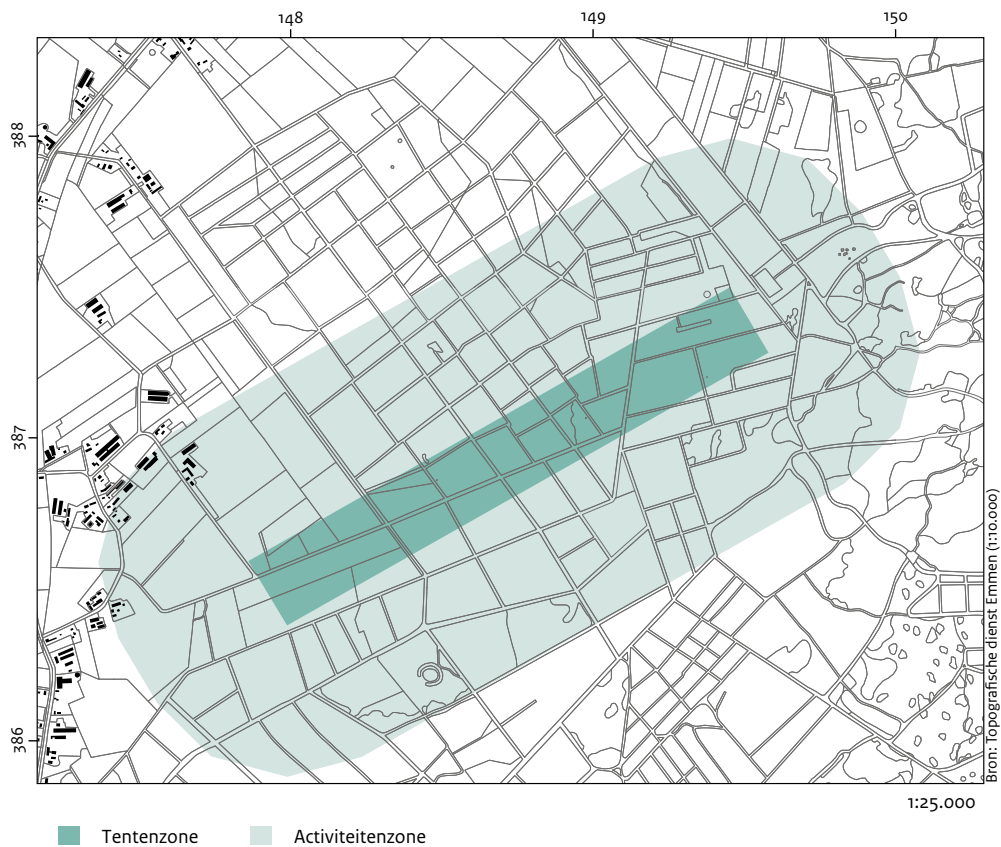
Het onderzoek naar het kamp van Oirschot uit de periode 1832-1834 is uitermate waardevol gebleken. Het heeft veel informatie over de opbouw, inrichting, het gebruik en de ontmanteling van het kamp opgeleverd en hiermee in algemene zin over het functioneren van militaire kampen in de negentiende eeuw. Kampementen uit de achttiende en negentiende eeuw zijn in Nederland nog maar nauwelijks onderwerp geweest van gericht professioneel archeologisch onderzoek.¹²⁸

De bestudering van het kamp van Oirschot geeft niet alleen inzicht over dit specifieke oefenkamp, maar kan ons beter zicht geven in de wetenschappelijke potentie van andere historische militaire kampementen, waarvan sommigen minder goed (archeologisch en historisch)

gedocumenteerd of overgeleverd zijn. Reden hiervoor is dat kampementen vaak volgens een bepaalde militaire doctrine zijn gebouwd en ingericht. Door het onderzoek kunnen ook op andere plaatsen gedane vondsten en sporen met een militaire connotatie, zoals een koperen knoop met daarop het nummer '17' in een beekdal in Bergeijk, een militair herinneringskruis op een akker in Vessem, een Napoleontische knoop in de gracht van het Groen Huiske in Berlicum en een Napoleontische knoop op de stort van het kerkhof van Aalst-Waalre, die op het eerste gezicht weinig informatie lijken te bieden, van een betere context worden voorzien.

Belangrijke vraag bij het onderzoek van historische kampen is wat de waarde hiervan is voor de beeldvorming over het verleden in het licht van een vaak overvloed aan primaire geschreven en picturale bronnen? Voor de kampen van Rijen en Oirschot kan worden gesteld dat de veelheid aan primaire bronnen uit archieven uitermate waardevol is. Het stelt ons in staat het beeld van militaire kampen dat de kaarten, tekeningen, dagboeken en brieven oproepen door middel van archeologisch onderzoek te toetsen en aan te vullen. Zo kan worden gekeken waar de gegevens uit beide overeenkomen en waar deze verschillen. Daarnaast kan gekeken worden naar archeologische resten, zoals grondsporen, vondsten en vondststrooiingen, gegevens opleveren die niet in de archieven te vinden zijn. Zo bleek in Oirschot het dagelijks leven van de soldaten en het functioneren van het civiele deel van het kamp in de geschreven bronnen onderbelicht. Het archeologische onderzoek leverde hiervoor belangrijke gegevens op.

¹²⁸ Zie Van der Veen 2013; Mooren 2015; Bazelmans 2016.

Afb. 6.3 Ligging van de tentzone en de omliggende activiteitenzone. In de laatste zijn onder andere een ziekenboeg, intendance, wagenparken, marktveld, front- en flankwachten en de plaatsen waar de katholieke en gereformeerde diensten werden gehouden gelegen.

7 Conclusies en aanbevelingen voor fysieke bescherming

7.1 Inleiding

Geconcludeerd is dat het kampterrein en de zone waar met het legerkamp samenhangende activiteiten hebben plaatsgevonden van zeer hoge archeologische waarde is en in aanmerking komt voor aanwijzing als archeologisch rijksmonument. Het gaat niet alleen om een terrein met een hoge inhoudelijke waarde en goede fysieke kwaliteit, maar tevens om een terrein met aan het oppervlak zichtbare resten.

Deze resten zijn herkenbaar en kunnen met eenvoudige middelen duidelijker en beleefbaar worden gemaakt. Hiertoe is een goed inrichtingsplan nodig dat gedragen wordt door de terreineigenaar, de gemeente en andere belanghebbenden. Het terrein van het legerkamp van Oirschot uit 1832-1834 is daarmee niet alleen een belangrijke archeologische vindplaats, maar kan, na de inrichting, een *lieu de mémoire* worden voor een bewogen episode uit de Nederlandse en Belgische (politieke en militaire) geschiedenis. Dergelijke kampen zijn in beide landen, zeker in een goede fysieke staat, uitermate schaars. In Nederland kennen we uit deze periode naast het kamp van Oirschot alleen kamp Rijen.

In Vlaanderen bevinden zich enkele kampen van Belgische troepen.

7.2 Antwoorden op de onderzoeksvragen

In deze paragraaf worden de onderzoeksvragen beantwoord. Voor de volledigheid en het lezersgemak worden deze hier opnieuw genoemd, gevolgd door de antwoorden:

Algemeen

- *Wat is de bodemopbouw van de verschillende bospercelen, wat zijn de verstoringdieptes en waardoor worden deze veroorzaakt (ontmanteling van het kamp, bosbouw, etc.)?*

Uit het onderzoek is gebleken dat zowel aan de noord- als aan de zuidzijde van het kamp verstuving heeft plaats gevonden. In een deel van de boringen is sprake van intacte veldpodzolen, al dan niet afgedekt door een dunne laag stuifzand. Op andere plaatsen komen tot in de C-horizont uitgestoven profielen voor, al dan

niet afgedekt door een dunne of dikke laag stuifzand. Het stuifzand is ouder is dan het kamp. Verstoringen die samenhangen met de ontmanteling van het kamp in 1834 zijn niet gevonden. De verstoringen als gevolg van bosbouw nadat het kamp was ontmanteld, beperken zich tot eenmalig scheuren tot op een diepte van ca. 20 centimeter, zonder te keren, in een gedeelte van het bos. Verder zijn er greppels voor drainage gegraven. De greppels liggen 16 tot 10 meter uiteen en hebben een maximale breedte van 1 meter. Er zijn enkele diepere greppels aangetroffen die een grotere drainerende functie lijken te hebben. Deze liggen in de lagere gebiedsdelen. In de allerlaagste delen van het bos liggen op enkele plaatsen de greppels op minder dan 5 meter uiteen. In vrijwel alle bospercelen is er sprake van een 10 tot 15 centimeter dikke strooisellaag. Op de akker is de bodem tot een diepte van 30 tot 40 centimeter verstoord. Alle aan het oppervlak zichtbare elementen van het kamp zijn hier verstoord, evenals de ondiep ingegraven grondsporen en tenminste het bovenste deel van de diepere sporen. Dit is een van de redenen waarom er op de akker naar verhouding veel oppervlaktevondsten zijn gedaan.

In hoeverre belemmert de strooisellaag metaaldetectie?

Het onderzoek heeft uitgewezen dat de 10 tot 15 centimeter dikke strooisellaag nauwelijks van invloed is op de metaaldetectie. Ook door de strooisellaag worden metalen objecten gedetecteerd. Hooguit bij kleine of dieper gelegen objecten kan de strooisellaag voor enige demping van het signaal zorgen.

- *Welke methoden en technieken zijn het meest geschikt/efficiënt om de verschillende elementen van het kamp te karteren en waarden?*

Voor het karteren van de verschillende elementen van dit specifieke kamp is een methode toegepast bestaande uit de bestudering van een combinatie van historisch kaartmateriaal, aangevuld met historische documentatie, zoals dagboeken en brieven, constructie- en andere tekeningen en krantenberichten, het AHN2 en een analyse van collecties vondsten van amateurarcheologen. De historische kaarten van het kamp zijn op basis van referentiepunten, zoals de verschillende rijen kuilen en lineaire structuren (oude wegen, greppels) met het AHN2 gegeoreferencieerd en op

de huidige topografie geplaatst.¹²⁹ Op basis hiervan is de maatvoering en schaal van deze oude kaarten bepaald en hun nauwkeurigheid vastgesteld. De collecties van amateurarcheologen zijn geïnterpreteerd en aan de hand van een moderne kaart zijn de exacte vondstlocaties van de individuele vondsten bepaald. Dit leverde een stippenkaart met verschillende vondstconcentraties. Deze vondstverspreidingskaart is gecombineerd met de georeferencierte historische kaarten van het kamp. Vervolgens zijn de verschillende elementen van het kamp in het veld opgezocht en door middel van booronderzoek, metaaldetectie, oppervlaktekartering en proefputten/-sleuven onderzocht en gewaardeerd (inhoudelijke en fysieke kwaliteit). Uitgangspunt hierbij was om zo weinig mogelijk te verstoren en toch tot een waardering te komen. In algemene zin dient een onderzoek naar een uit de geschreven bronnen bekend militair kamp altijd vanuit een multidisciplinaire aanpak te worden verricht. Archiefonderzoek speelt hierbij een belangrijke rol, evenals het werk van amateurarcheologen.

Onderzoeksvragen per element

• Zichtbare elementen

- In hoeverre zijn de op het AHNz zichtbare elementen archeologisch aantoonbaar en waaruit bestaan deze (sporen tenten, greppels, vondstspredingen)? Wat is de fysieke kwaliteit van deze resten, in hoeverre is er sprake van lokale verschillen en waar worden deze door veroorzaakt?

De op het AHNz aanwezige elementen zijn in het veld meestal duidelijk te herkennen. Soms bemoeilijkt de begroeiing en stammen en takken van omgewaaid en gezaagd bomen het zicht. Het gaat hierbij om resten van in lange rijen gegroepeerde tentplaatsen, kantines, kookkuilen, latrines, drenkkuilen/wasplaatsen en sporen van de intendance, het hospitaal en de locaties waar kerkdiensten werden gehouden. Verder zijn er delen van de infrastructuur en sporen van zandwinning aanwezig. De sporen komen overeen met het beeld dat uit twee contemporaine kaarten kan worden afgeleid. Er zijn echter ook in het micro-reliëf resten aangetoond die niet op de historische kaarten voorkomen, zoals de wasplaatsen/drenkkuilen. Ter hoogte van de paden zijn de reliëfverschillen

uitgewist, maar hier is nog wel sprake van vondstspredingen en grondsporen. De fysieke kwaliteit van de resten is goed tot zeer goed.

• Onzichtbare elementen

- In hoeverre zijn de op basis van het kaartmateriaal verwachte ligging van de elementen archeologisch aantoonbaar en waaruit bestaan deze (sporen en vondstverspreidingen)?

Op basis van het kaartmateriaal, het AHN en gerichte veldverkenning zijn de locaties van verschillende elementen van het kamp vastgesteld: de tentplaatsen, kookkuilen, latrines, kantines en de locaties van gereformeerde preekstoel en de Rooms katholieke kapel. Elementen die zich niet door reliëfverschillen laten herkennen hebben meestal toch een archeologische neerslag in de vorm van grondsporen en/of vondstspredingen. De ligging van de ambulance en de contouren van de intendance kon op basis van vondsten tot op een tiental meter nauwkeurig bepaald worden. De plaats waar de wagens geparkeerd waren en waar de frontwachten zich bevonden, bleken moeilijker op te sporen vanwege het ontbreken van of een slechts lage dichtheid aan grondsporen of (diagnostische) vondsten.¹³⁰

- Wat is de fysieke kwaliteit van deze resten, in hoeverre is er sprake van lokale verschillen en waar worden deze door veroorzaakt?

Een groot deel van de archeologische resten van het kamp bevindt zich aan of direct onder het huidige maaiveld. In het deel van het kamp dat in bos en heide ligt, is het micro-reliëf nog grotendeels intact. Alleen plaatselijk is sprake van verstoringen, zoals bij de paden en op een aantal bospercelen (greppels). Op grond van de resultaten van het waarderend onderzoek kunnen hier echter wel grondsporen en vondstspredingen, samenhangend met het gebruik van het kamp, verwacht worden. De aan het maaiveld zichtbare sporen wijzen uit dat een groot deel van het oppervlak sinds het verlaten van het kamp in 1834 niet of nauwelijks is veranderd. Anders is het op de akker. Hier is het micro-reliëf volledig uitgewist. De bodem is hier plaatselijk tot ca. 30 centimeter diep verstoord. Maar ook hier kunnen grondsporen worden verwacht. De meeste vondstcategorieën zijn goed geconserveerd. Dit geldt voor het aardewerk, keramisch bouwmetaal, natuursteen, glas en een deel van het metaal (lood en

¹²⁹ Bij het ontbreken van reliëfverschillen die zich goed laten duiden zal het nodig zijn om meer uitgebreid gravend onderzoek te verrichten om het kaartmateriaal te kunnen positioneren. Als ook het historisch kaartmateriaal ontbreekt, moet metaaldetectie in combinatie met proefsleuven worden uitgevoerd. Booronderzoek lijkt in alle gevallen weinig zinvol om grondsporen en vondstspredingen op te sporen.

¹³⁰ In het geplagde terrein waar de frontwachten verwacht werden zijn geen grondsporen aangetroffen. De verwachting was ook dat deze elementen, net als de wagenplaatsen, geen of nauwelijks sporen hebben achtergelaten.

koper). IJzer is minder goed bewaard gebleven. Onverkoelde organische resten zijn slecht geconserveerd, maar dit is gebruikelijk voor pleistocene bodems. Verbrand bot is wel bewaard gebleven.

Inrichting en beheer

- *Hoe dient het terrein ingericht en beheerd te worden om een duurzaam behoud te garanderen?*

Om recht te doen aan de instandhouding van de behoudenswaardige vindplaats is een gepast beheer noodzakelijk. Het kamp van Willem I te Oirschot is te classificeren als zichtbare vindplaats. Verschillende elementen, deel uitmakend van de voormalige inrichting van het kampterrein, zijn namelijk nog zichtbaar in het landschap aanwezig. Ook buiten de zichtbare elementen bevinden de archeologische resten zich voornamelijk in de bovenste 30 cm van de bodem. Om de vindplaats goed te behouden is het in stand houden van het reliëf belangrijk, daarmee zijn ook de archeologische relictten die in bodem zitten beschermd. Daarvoor moeten beheer- en inrichtingswerkzaamheden die het uitvlakken van het reliëf in de hand werken, voorkomen worden, zoals erosie door het verwijderen van bodemvegetatie, verwijderen van de strooisellaag, plaggen, egalisatie en ophoging. Ook activiteiten die insporing of aantasting van het reliëf en bodem veroorzaken, zoals rijden met zwaar materieel en het fietsen met terreinfietsen, de aanleg van nieuwe paden, het verwijderen van boomstronken, bodembewerking in het kader van bomenteelt en graafwerkzaamheden dienen voorkomen te worden. Het huidige grondgebruik kan gecontinueerd worden waarbij adviezen worden gegeven per type grondgebruik:

Bos

- De houtoogst kan machinaal geveld en afgevoerd worden. Ook prunus kan machinaal (met een bobcat) gerooid worden. Wel is voorzichtigheid geboden bij de afvoer van het hout, zodat het uitslepen van bomen en het rijden met materieel het oppervlak niet beschadigt. Door het terrein alleen met licht materieel te berijden met lage bandendruk of rupsbanden en niet onder natte omstandigheden te werken, wordt voorkomen dat er spoorvorming en erosie optreedt. Voor de afvoer dienen vaste paden te worden gebruikt

en het reliëf dient te worden ontzien, bijvoorbeeld door het markeren van deze locaties door middel van afzetlinten bij de houtoogst.

- Bij grondgebruik als bos bestaat er een risico op het omwaaien van bomen waarbij delen van het oppervlak los getrokken worden en de archeologische resten beschadigd kunnen raken. Daarom is beheer van de huidige houtopstand wenselijk, waarbij zieke bomen, die een kans op omvallen hebben, tijdig afgezaagd worden. Ook bij het oogsten van de houtopstand wordt het archeologisch erfgoed het beste beschermd door de boomstobben te laten zitten. Het uitfrezen van de stobben is mogelijk op zodanige wijze dat geen insporing van de bodem plaatsvindt door gebruikte machines.
- De zichtbare elementen in bosgebied kunnen het beste een aantal malen per jaar met een de hand (bosmaaier) gemaaid worden. Hierdoor wordt ongewenste nieuwe begroeiing van bomen en struiken in de hand gehouden en treedt geleidelijke verschraling van de begroeiing op.

Bospaden en wegen

Bestaande paden waar geen zichtbare elementen (meer) aanwezig zijn, kunnen in gebruik blijven; ook voor jeeps en 4-tonners (militair/brandweer/ambulance). De boswegen kunnen geschaafd worden waarbij voorkomen wordt dat de paden breder worden dan ze momenteel zijn.

Er dienen geen graafwerkzaamheden uitgevoerd te worden, zoals ontwateringsgleuven etc.

Akker

Het gebruik als akker kan worden voortgezet waarbij niet dieper geploegd wordt dan de huidige bouwvoor (30 cm beneden maaiveld).

Overig gebruik

Het huidige gebruik van het gebied kan worden voortgezet waarbij erop toegezien wordt dat er géén activiteiten plaatsvinden die de bodem aantasten, zoals bijvoorbeeld het graven van putjes of insporing/aantasting van het reliëf anderszins buiten de bestaande bospaden. Activiteiten die momenteel plaatsvinden zijn:

- Lopen door bosvakken (militair);
- Fietsen met ATB's op aangewezen routes;
- Paardrijden over boswegen en op aangegeven route;
- Crossen over boswegen (evenementen).

Metaaldetectie

De laatste jaren is er sprake van een forse groei van het aantal metaaldetectorzoekers die buiten het blikveld van professionele archeologen en zonder toestemming van terreineigenaren bekende archeologische vindplaatsen afzoeken naar metalen voorwerpen. De context van de vondst is hierbij doorgaans van ondergeschikt belang en wordt dan ook niet vastgelegd. Daarnaast wordt niet alles (h)erkend als archeologisch van belang en verdwijnt op een hoop aan de rand van het perceel of aan de slootkant. Voorts raken de voorwerpen verspreid en zijn ze niet meer beschikbaar voor eventueel onderzoek of publiekspresentaties. Gezien de grote hoeveelheid metalen voorwerpen en de informatiewaarde die deze met zich meedragen vormt niet-gecontroleerde metaaldetectie dan ook een van de grote bedreigingen voor het kamp te Oirschot. Geadviseerd wordt om geen toestemming te geven voor niet-gecontroleerde metaaldetectie op het kampterrein en daarop te handhaven.¹³¹ Daarnaast zou de gemeente Oirschot, tot een eventuele aanwijzing als archeologisch rijksmonument, op basis van een Algemene plaatselijke verordening (Apv) een metaaldetectieverbod kunnen uitvaardigen.

Samenvatting

- stel een beheerplan op dat rekening houdt met de waardevolle archeologische resten;
- voer geen beheer- en/of inrichtingsmaatregelen uit waarbij de bovengrond en/of de strooisellaag wordt verwijderd;
- voer geen beheer- en/of inrichtingsmaatregelen uit waarbij het terrein wordt opgehoogd en het micro-reliëf wordt uitgewist;
- voorkom erosie, bijvoorbeeld op paden;
- voorkom insporing door berijding (cross-fietsen) en bosbouwmaterieel;
- voorkom graafwerkzaamheden, waaronder het graven van putjes, afwateringssleuven etc.;
- verbied niet-gecontroleerde metaaldetectie (bijvoorbeeld middels een Algemene politieverordening);
- bij het kappen van bomen de stobben aan het maaiveld afzagen;
- frezen van de stobben in overleg met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

- *Hoe dient het terrein ingericht en beheerd te worden om de beleefbaarheid te vergroten?*

De Oostelbeersche Hei kent een functie als wandel- en recreatiegebied. Dagelijks wordt het gebied bezocht door wandelaars en recreanten. De beleefbaarheid van het kamp kan vergroot worden door informatievoorziening, bijvoorbeeld in de vorm van informatiepanelen, en vergroting van de zichtbaarheid van de verschillende elementen van het kamp. Dit laatste is mogelijk door de ondergroei/opslag te verwijderen. Verder zouden aantastingen van de elementen kunnen hersteld worden. Dit herstel betreft bijvoorbeeld het dichten van ingravingen van natuurlijke aard, zoals konijnenholen, en ingravingen en insporingen van menselijke aard, waaronder cross-routes. Het ophogen van delen van het terrein dient niet plaats te vinden in zones waar micro-reliëf aanwezig is.

7.3 Aanbevelingen

En inrichting en beheer zoals voorgesteld in het herinrichtingsplan van Defensie is niet verenigbaar met een goede omgang en het behoud van het archeologisch waardevolle terrein. In het deelgebied van het legerkamp van Willem I zijn onder meer tankbanen, opstelpunten en bivaklocaties gepland. Verder de omvorming voorzien van een deel van het bos tot heide. Om openheid te creëren dient het bos gekapt en zullen delen geplagd worden. Het herinrichtingsplan voorziet in het deels zichtbaar maken van het legerkamp in het landschap door middel van ophoging. De vondsten en sporen van het kamp liggen direct aan het maaiveld, wat de vindplaats bijzonder kwetsbaar maakt. Het plaggen van delen van het terrein om heide te realiseren zal het archeologische niveau grotendeels vernietigen. Dit geldt ook voor de aanleg van tankbanen en het gebruik van het gebied voor tankoefeningen. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed adviseert dan ook een alternatief herinrichtingsplan op te stellen voor het militaire oefenterrein met behoud van de archeologische waarden.

¹³¹ Op basis van de Erfgoedwet 2016 is metaaldetectie toegestaan op terreinen die geen status als archeologisch rijksmonument hebben of in gemeenten waar geen metaaldetectieverbod van kracht is. Voorwaarde is wel dat er toestemming is van de terreineigenaar en dat de vondsten worden gemeld. Voor het kamp van Oirschot geldt dat de terreineigenaar, het Ministerie van Defensie, geen toestemming geeft voor metaaldetectie. Het verdient aanbeveling om eventuele metaaldetectie alleen te laten uitvoeren door geregistreerde personen die volgens een vast registratieprotocol werken en hun vondsten melden. Hier is aangetoond dat het van groot belang is dat van alle aan het kamp gerelateerde vondsten de exacte vondstlocatie wordt vastgesteld.

- Bartels, M.**, 1999: *Steden in Scherven. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250-1900)*, Zwolle.
- Bazelmans, J.**, 2015: Het AHN2 en het raadsel van het toponiem Bussum-Franse kamp, *Archeologica Naerdincklant* 2016-1, 11-23.
- Bazelmans, J., M. Purmer, J.-W. de Kort & A. Verspaandonk** 2017: *O Belgen! Wanner gij Jantje Klaas zijn pijpje ziet rooken. Klei- en porseleinen pijpen van het kamp bij Oirschot (gemeente De Beerzen), 1832-1834, Jaarboek van de PKN* 2017, 1-30.
- Bastiaens, J., O. Brinkkemper, K. Deforce, B. Maes, C. Rövekamp, P. van den Brent & A. Zwaenepoel** 2013: *Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen. Herkenning, verspreiding, geschiedenis en gebruik* (3^e druk), Amsterdam.
- Braadbaart, F., I. Poole & A.A. van Brussel** 2009: Preservation potential of charcoal in alkaline environments: an experimental approach and implications for the archaeological record, *Journal of Archaeological Science* 36, 1672-79.
- Brinkmann, B.**, 1982: Zur Datierung von Mineralwasserflaschen aus Steingut, *Keramos* 98, 7-36.
- Cannegieter, H.G.**, 2009: *De Tiendaagsche Veldtocht; Journaal van de voetreis naar België 1830-1832*, Houten.
- Doesburg, J. van, J. Roymans, J.W. de Kort & J. Schreurs** 2015: *Programma van Eisen, Militair kamp van Willem I ten tijde van de Belgische Opstand*, Amersfoort, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
- Donkersloot, N.B.**, 1845: *Schetsen uit het Kantonnementsleven in Noord-Brabant (1830-1835)*, Dordrecht.
- Elias-Schovel, L.H. & D'Hamecourt** 1832: *Provisionele instructie voor den dienst, de krijgstuicht en de politie voor kamperende troepen, Gearresteerd bij Koninklijk besluit van den 24sten Julij 1821, n°. 158, ingevolgt voordragt van den Commissaris Generaal van Oorlog, in dato 14 Julij 1821, n°. 1., 's-Gravenhage/ Amsterdam.*
- Fægri, K., P.E. Kaland & K. Krzywinski** 1989: *Textbook of Pollen Analysis*, 4th Ed., Chichester.
- Gaauw, P. van der & C. Soonius** 1992: *Militair Oefenterrein Oirschot; verkennend booronderzoek en inventarisatie van archeologische vindplaatsen in het kader van de MER*, Amsterdam (RAAP-rapport 56).
- Ginkel, E. van, & A. Bosman** 2017: *Opgegraven strijd. Archeologie van de oorlog*, Schoorl.
- Groeneweg, G.**, 1992: *Bergen op Zooms aardewerk. Vormgeving en decoratie van gebruiks-aardewerk gedurende 600 jaar pottenbakkersnijverheid in Bergen op Zoom, Waalre.*
- Heaton, G.M.**, 1833: *Verklaring van de plaat voorstellende het kamp bij Oirschot in 1832*, Amsterdam.
- Henry, A.**, 2011: *Paléoenvironnement et gestion du bois de feu au Mésolithique dans le sud-ouest de la France : anthracologie, ethno-archéologie et expérimentation*, Nice.
- Jansen, B. & J.W. de Kort** 2006: *Oirschotse Heide, gemeente Oirschot; een archeologische verwachtings- en advieskaart*, Amsterdam (RAAP-rapport 1394).
- Kok, R.S., D.E.P.C.M. Deckers, J. van Doesburg, M. Parlevliet, M. Reinders, V. Visser & W.K. Vos** 2013: *Conflict-archeologie in Nederland. De potentie van een thematische, diachrone benadering van sporen van oorlog en geweld*, *Archeo-brief* 17-2, 2-8.
- Kok, R.S. & W.K. Vos** 2013: *Archeologie van de Tweede Wereldoorlog*, Amersfoort (RAM-rapport 211).
- Mooren, J.**, 2015: *Een legerkamp uit de Napoeontische tijd. Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven*, Den Bosch (BAAC-rapport A-15.0038).
- Pepers, K.H.J.**, 2014: *Oirschot. Plangebied COT Oirschot Inventariserend veldonderzoek (karterende fase)*, Den Bosch (BAAC-rapport v-13.0241).
- Putten, M.J., & J.M.J. Willems** 2010: *Plangebied COT Oirschotse Heide te Oirschot, gemeente Oirschot, Bureauonderzoek*, Den Bosch (BAAC-rapport V-10.0208).
- Roymans, N. & W. de Clercq** 2015: *Landscapes of conflict. The Dutch-Belgian separation (1830-1839) and the archaeology*

of army camps in a border region, Amsterdam (onderzoeksvoorstel NOW/FWO).

Kikkert, J.G., 1980: Bericht van de Tiendaagse Veldtocht; België en Noord-Brabant in de Frontlijn 1830-1834, Rotterdam.

Kort, J.W. de, 1999: Een reconstructie van de vegetatie rond het Vorstengraf van Oss in de vroege ijzertijd, Leiden (doctoraalscriptie).

Kort, J.W. de, 2015a: Plan van Aanpak; Waardstelling van het militair kamp van Willem I op de Oostelbeersche heide ten tijde van de Belgische Opstand, gemeente Oirschot, Amersfoort.

Kort, J.W. de, 2015b: Plan van Aanpak; Waardstelling van het militair kamp van Willem I op de

Oostelbeersche heide ten tijde van de Belgische Opstand, gemeente Oirschot, 2^e campagne, Amersfoort.

Teunisse, J. (red.), 2002: Onderdaan in Oranje's Oorlog, dagboek van een Amsterdamse schutter ten tijde van de Belgische onafhankelijkheidsoorlog (1830-1832), Zwolle.

Teunissen van Manen, 1985: Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, bladen 50 Oost Tilburg en 51 West Eindhoven, Wageningen.

Tiggelen, N. van, M. van der Heijden & J. van Gils 2016: Het legerkamp bij Oirschot 1832-1834, Hollandse militairen en Brabantse burgers bij de Belgische afscheiding, Oirschot.

Veen, J. van der, 1870: Veertig jaar geleden: Herinneringen uit het Drentsche Schuttersleven (1830-1834), Assen.

Veen, V. van der, 2013: Een Frans legerkamp op de heide bij Aalst-Waalre. Een analyse van archeologisch, catrografisch en historisch bronnenmateriaal, Leuven (ongepubliceerde MA-scriptie universiteit Leuven).

Wittop Koning, D.A., 1976: Mineraalwaterkruiken, Antiek 10-9, 853-862.

Zon, N. van der, 2010: Kwaliteitsdocument AHN-2, Delft.

- I Vondsten Toon Verspaandonk en Sjeff van Dingenen
- II Vondsten Bart Beex en Jan Roymans
- III Vondstenlijst RCE
- IV Sporenlijst
- V Boorbeschrijvingen (alleen in de digitale versie van dit rapport)

Bijlage I

Vondsten Toon Verspaandonk en Sjef van Dingenen

Vondst-nummer	X-coördinaat	Y-coördinaat	Beschrijving
1	148105,75	386581,60	zegelstempel
2	148124,93	386487,63	tabaksdoos (heel)
3	149365,20	387164,05	tabaksdoos (kapot)
4	149041,70	387004,81	medicijnflesje
5	148100,74	386554,17	inktpot van glas
6	148499,07	386775,68	kroontjespen
7	147961,96	386451,42	bandeliersluiting
7	148165,59	386482,47	bandeliersluiting
7	149125,41	387226,79	bandeliersluiting
7	149072,27	386982,51	bandeliersluiting
8	148065,40	386581,66	zegellakvaatje
9	148443,72	386640,54	shakohoed
9	149454,68	387241,75	shakohoed
10	148409,15	386916,28	paardenbellen
10	148713,76	387005,22	paardenbellen
10	149006,06	386991,33	paardenbellen
11	148535,60	386711,15	scheerkwast
12	149413,42	387216,95	zakkam
13	148183,68	386533,30	ringen (zowel dames- als herenringen)
13	148213,41	386509,99	ringen (zowel dames- als herenringen)
13	148257,02	386530,56	ringen (zowel dames- als herenringen)
13	148929,57	387112,19	ringen (zowel dames- als herenringen)
15	147948,17	386545,18	munt (zilver)
15	148027,81	386414,47	munt (zilver)
15	148058,25	386544,38	munt (zilver)
15	148053,81	386637,86	munt (zilver)
15	148112,64	386672,41	munt (zilver)
15	148135,09	386666,27	munt (zilver)
15	148189,51	386698,76	munt (zilver)
15	148180,91	386608,80	munt (zilver)
15	148235,03	386641,20	munt (zilver)
15	148137,50	386521,44	munt (zilver)
15	148368,98	386593,14	munt (zilver)
15	148272,67	386744,97	munt (zilver)
15	148444,16	386682,84	munt (zilver)
15	148682,34	386871,86	munt (zilver)
15	148637,89	386947,25	munt (zilver)
15	149006,73	387163,11	munt (zilver)
15	149209,50	387273,90	munt (zilver)
15	149269,55	387287,32	munt (zilver)
15	149326,96	387337,40	munt (zilver)

Vondst-nummer	X-coördinaat	Y-coördinaat	Beschrijving
15	149430,69	387206,42	munt (zilver)
15	149399,46	387174,50	munt (zilver)
15	149280,21	387143,77	munt (zilver)
15	149158,03	387062,62	munt (zilver)
15	149109,19	387040,01	munt (zilver)
15	149073,17	387007,47	munt (zilver)
15	148973,44	386981,97	munt (zilver)
16	148159,33	386699,34	tinnen lepel
16	148518,15	386881,45	tinnen lepel
16	148602,81	386747,79	tinnen lepel
16	149322,35	387141,43	tinnen lepel
17	148094,51	386501,68	pijpreutelaar
17	148209,50	386543,51	pijpreutelaar
17	148326,20	386614,66	pijpreutelaar
17	148845,53	386934,68	pijpreutelaar
21	148079,89	386569,05	vonkenvanger
22	148134,58	386584,41	pijpenkop
25	148388,61	386931,66	paardentuigbeslag
26	148032,45	386509,50	fles/kruik/wijnglas
26	148075,02	386631,33	fles/kruik/wijnglas
26	148172,59	386675,94	fles/kruik/wijnglas
26	148490,69	386865,46	fles/kruik/wijnglas
26	148509,45	386863,27	fles/kruik/wijnglas
26	148894,96	387094,61	fles/kruik/wijnglas
26	149035,64	387170,40	fles/kruik/wijnglas
26	149023,99	386998,63	fles/kruik/wijnglas
29	148244,66	386563,32	devotionalia
29	148277,14	386555,66	devotionalia
30	147938,20	386565,25	draagpenning waschvrouw
31	148166,77	386516,19	herinneringskruis
31	149269,66	387124,40	herinneringskruis
31	148976,91	386956,82	herinneringskruis
33	148701,94	386809,70	mondstuk trompet
33	149387,07	387200,84	mondstuk trompet
34	149024,96	386980,57	bajonet

Bijlage II

Vondsten Bart Beex en Jan Roymans

Vondst-nummer	X-coördinaat	Y-coördinaat	Beschrijving
1	148014,74	386591,54	1x steengoed, 2 x keramiek, 9x pijp, 1x poselein, 3x vensterglas, 2x wijnfles, 1x glas?
2	148395,13	386761,62	1x pijp, 2x keramiek
3	148289,98	386755,22	1x steengoed, 1x keramiek
4	148639,28	386952,73	5x gresbuis (recent?), 7x steengoed ("ACH"), 5 x wijnfles, 6x vensterglas, 8x keramiek (secundair verbrand), 1x porselein, 3x wijnglas?
5	148593,56	386840,26	1x steengoed
6	148293,63	386579,65	loden omhulsel vuursteenkets + enkele losse fragmenten van soortgelijk voorwerp
7	148286,32	386633,60	1x steengoed ("D63"), 1x pijp
8	149376,28	387476,68	lepelkom doorsnee 65 mm. lood/tin (drenkkuil)
9	149294,90	387328,54	loden omhulsel vuursteenkets plat + 2 keer 1/2 cent niet te determineren (kuil nabij grasveld)
10	148739,86	387007,59	11x steengoed ("HERZ"), 1x pijp
11	148758,15	387005,76	1x steengoed (hals met loden ring)
12	148770,03	387017,65	verroest ijzerfragment (ongeveer 9 x 7 cm. zone marketensters)
13	148664,88	386776,25	3 x 1 cent 1822 1828 182x
14	148990,86	387136,98	2 x 1 cent onbepaald en 1/2 cent 1832 (zone marketensters)
15	148620,99	386936,27	2x steengoed, 1x koperfragment, 1x lood van vuurkets (zonder vuursteen)
16	149007,78	386744,25	fragment koper (top preekstoel)
17	148449,99	386656,46	koperen ronde figuratieve eindversiering plaatjesband shakohod
18	147925,13	387060,63	1x pijp, 1x vensterglas, 1x steengoed
19	148738,94	386890,55	3x pijp, 1 x steengoed
20	149168,71	387253,56	1x steengoed, 1x baksteen ?
21	149131,22	387201,44	1x pijp, 3x steengoed
22	149137,62	387282,82	1x pijp
23	148792,89	387121,89	1 cent 18?? (in rand diepte door sporen voertuig verstoord secret)
24	148390,56	386902,44	1/2 cent 1829
25	148819,41	387142,01	sleutelring + veiligheidsspeld (in rand secret)
26	148657,56	386921,64	1x spijkerkeramiek, 5x steengoed, 2x wijnfles, 1x keramiek, 2x glas (wijnglas?), 1x pijp
27	149303,13	387143,84	hengsel puttemmer (in behandeling bij Restaura Haelen)
28	147993,71	386605,26	2x steengoed, 4x pijp, 1x tand?
29	148572,07	387308,88	1x keramiek
30	149096,47	386982,90	1x pijp
31	148635,62	386927,12	3x wijnfles, 1x gresbuis(?), 2x pijp, 1x steengoed "RZO", 3x keramiek, 2x vensterglas?
32	148206,77	386717,73	4x wijnglas, 2x glas?, 2x pijp, 2x vensterglas, 4x steengoed, 3x aardewerk (industriële wit), 2x roodbakkerij geblazuurd
33	148134,53	386526,62	1x steengoed, 1x roodbakkerij, 1x porselein, 1x wijnfles, 1x glas?, 23x pijp
34	147959,88	387078,00	5x wijnfles, 8x vensterglas, 4x pijp, 3x porselein, 3x industriële wit, 1x roodbakkerij
35	148596,12	387322,33	spijker, ca. 0,5-0,8 x 8 cm
36	148660,19	387363,41	rotor en tegel, rotor: 6,5 cm doorsnede / tegel circa 6,5 x 7,5 x 2,5 cm
37	148739,68	387433,39	loodje, gekroonde leeuw - type 'pinnelood'
38	148705,07	387427,05	loden 'revet', ca. 17 mm doorsnede - onderdeel 'pinnelood'?
39	148643,91	387385,68	spijker, ca. 0,5-0,8 x 8 cm
40	148648,19	387374,12	spijker, ca. 0,5-0,8 x 8 cm
41	148657,10	387382,94	knoop (contra-knoop) en cent 1831
42	148636,29	387378,14	vensterglas en (fragment)nagel/spijker, ca. 0,5-0,5 x 4,7 cm / glas: 32x22x2mm (lichtgroen getint en gekrast)

Bijlage III

Vondstenlijst RCE

Vondst-nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor-nummer	Diepte	Vak-nummer	Verzamel-wijze	Context	Materiaal-soort	Aantal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/type	Date-ring	Opmerking/Bijzonder-heden	Glas type	Verbrand
1				51	100-120		boring	veldkeuken	aardewerk	1		1		steengoed	zout-glazuur	19e eeuw			
1				51	100-120		boring	veldkeuken	aardewerk	1		1		industrieel wit		19e eeuw			
1				51	100-120		boring	veldkeuken	aardewerk	1		1		rood-bakkend	lood-glazuur	19e eeuw			
1				51	100-120		boring	veldkeuken	houtschool	30									
1				51	100-120		boring	veldkeuken	kleipijp	1					steel	19e eeuw			
1				51	100-120		boring	veldkeuken	verbrand bot	8									
2				53	70-105		boring	veldkeuken	aardewerk	1		1		rood-bakkend	lood-glazuur	19e eeuw			
2				53	70-105		boring	veldkeuken	aardewerk	1		1		wit-bakkend		19e eeuw			
2				53	70-105		boring	veldkeuken	houtschool	15									
2				53	70-105		boring	veldkeuken	verbrand bot	120									
3				64	70-100		boring	veldkeuken	houtschool	25									
3				64	70-100		boring	veldkeuken	kleipijp	1		1			steel	19e eeuw			
3				64	70-100		boring	veldkeuken	kleipijp	1		1			pijpenkop	19e eeuw			
3				64	70-100		boring	veldkeuken	verbrand bot	80									
4				67	10-30		boring	kuil kantine	glas	1	1			transpa-rant	drinkglas	19e			drink-gerei
4				67	10-30		boring	kuil kantine	glas	1		1		blauw-groen	drinkglas	19e			drink-gerei
4				67	10-30		boring	kuil kantine	kleipijp	2					steel	19e			
5				78	10	36	boring	pomp	bouw-materiaal	2				rood-bakkend	baksteen		gruis		
6				79	80	36	boring	pomp	bouw-materiaal	5					baksteen	19e-20e			
7				79	10	36	boring	pomp	bouw-materiaal	6				rood-bakkend	baksteen	19e-20e			
8				83	30		boring	pomp inten-dance	bouw-materiaal	70					baksteen	19e			
8				83	30		boring	pomp inten-dance	bouw-materiaal	19					plavuis	19e			
8				83	30		boring	pomp inten-dance	glas	1				transpa-rant	venster	19e			venster
8				83	30		boring	pomp inten-dance	glas	4				lichtgroen	venster	19e			venster
9				83	300		boring	pomp inten-dance	monster								kalkmonster		
10				86	30		boring	pomp inten-dance	glas	1		1		bruin		19e-20e	verbrand	onbe-paald	verbrand
11				86	90		boring	pomp inten-dance	bouw-materiaal	11				rood-bakkend	baksteen	19e-20e			
12				90	60		boring	kuil inten-dance	glas	3		3		groen	fles	19e			fles
12				90	60		boring	kuil inten-dance	kleipijp	1					kop	19e			

Vondst-nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor-nummer	Diepte	Vak-nummer	Verzamel-wijze	Context	Materiaal-soort	Aan-tal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/type	Date-ring	Opmerking/Bijzonder-heden	Glas type	Verbrand
13				91	15		boring	kuil inten-dance	glas	1	1			groen	fles	19e		fles	
14				111	95-100		boring	veldkeuken	monster								houtschool monster		
100						1	oppervlak-tekartering/survey	maaveld thv kantine	glas	1				lichtgroen	venster	19e-20e		venster	
101						1	oppervlak-tekartering/survey	maaveld thv kantine	glas	1				lichtgroen	venster	19e-20e		venster	
102						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
103						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				koper	halve cent	19e			
104						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				koper	1 HELLER (vm Frankfurt)	1820			
105						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				koper	halve cent 1827	1827			
106						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
107						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				koper	cent 1823	1823			
108						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				ijzer	muntitie-klem	20e			
109						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				koper	halve cent	19e			
110						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				ijzer	nagel	19e-20e			
111						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				koper	indet	19e-20e	1 gram, zeer klein		
112						1	oppervlak-tekartering/survey	maaveld thv kantine	aardewerk	1		1		steengoed zout-glazuur	mineraal-waterfles	19e			
112						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				koper?	smeltstuk	19e-20e	vormloos klompje		
113						1	oppervlak-tekartering/survey	maaveld thv kantine	klei pijp	1					steel	19e-20e			
114						1	oppervlak-tekartering/survey	maaveld thv kantine	aardewerk	30	3	27		roodbak-kend lood-glazuur	bord	19e			
114						1	oppervlak-tekartering/survey	maaveld thv kantine	glas	1				lichtgroen	venster	19e-20e		venster	
114						1	oppervlak-tekartering/survey	maaveld thv kantine	glas				1	transpa-rant	drinkglas	19e	voet met pontilmerk	drink-gerei	
114						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				tin	lepelbak ovaal	19e			
115						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				ijzer	beitel	20e			
116						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				ijzer	nagel	19e-20e			
117						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
118						1	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				lood ver-miljoen rood	leeuwen-pootje	19e	voet grape		
119						1	oppervlak-tekartering/survey	maaveld thv kantine	glas	1				lichtgroen	bierfles	20e	merk Ned. Fabr. 30 BIER	fles	

Vondst-nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor-nummer	Diepte	Vak-nummer	Verzamelijze	Context	Materiaal-soort	Aantal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/type	Date-ring	Opmerking/Bijzonderheden	Glas type	Verbrand
120						1	metaal-detectie	maaiveld thv kantine	metaal	1				zink?	indet	19e-20e	vormloos klompje		
121						1	metaal-detectie	maaiveld thv kantine	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	2 gram, zeer klein		
122						1	metaal-detectie	maaiveld thv kantine	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
123						1	metaal-detectie	maaiveld thv kantine	metaal	1				ijzer	haakje/ijzer-draad?	19e-20e	vormloos klompje		
124						1	metaal-detectie	maaiveld thv kantine	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
125						1	metaal-detectie	maaiveld thv kantine	metaal	1				ijzer	gewichtje	19e			
126						32	oppervlaktekartering/survey	onder strooisellaag maaiveld thv kantine	aardewerk	1	1			industrieel wit	bord	19e-20e			
126						32	metaal-detectie	onder strooisellaag maaiveld thv kantine	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	aardewerk	9		9		steengoed zout-glazuur	mineraal-waterfles	19e	reliefstempel 12		
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	aardewerk	1	1			witbak-kend lood-glazuur koperoxide		19e			
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	aardewerk	5		5		roodbak-kend lood-glazuur mangaan-oxide		19e			
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	aardewerk	2		2		roodbak-kend lood-glazuur slib		19e			
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	aardewerk	1	1			roodbak-kend lood-glazuur	grape	19e			
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	aardewerk	1	1			industrieel wit	bord	19e	verbrand		verbrand
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	aardewerk	3	3			industrieel wit	kom	19e	verbrand		verbrand
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	aardewerk	44	37	7		industrieel wit		19e	deels verbrand		verbrand
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	aardewerk	3				porselein	pijpenkop	19e	versierd		
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	bouw-materiaal	4					baksteen				
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	glas	16				lichtgroen	venster	19e		venster	
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	glas	36				transpa-rant	venster	19e		venster	
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	glas	11		11		transpa-rant	drinkglas	19e		drink-gerei	
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	glas	10		10		transpa-rant	drinkglas	19e	verbrand	drink-gerei	verbrand
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	glas	8		8		groen	fles	19e		fles	
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	glas	1		1		groen	fles	19e	verbrand	fles	verbrand
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	glas	5		5		lichtgroen	?	19e	verbrand	onbe-paald	verbrand

Vondst-nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor-nummer	Diepte	Vak-nummer	Verzamel-wijze	Context	Materiaal-soort	Aantal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/type	Date-ring	Opmerking/Bijzonderheden	Glas type	Verbrand
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	glas	1		1		bruin	fles	19e	verbrand	fles	verbrand
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	houtschool	1									
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	kleipijp	7					steel	19e			
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	kleipijp	4					kop	19e			
127	2				0-30	33	gravend onderzoek	pad thv kantine	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	zeer klein klompje		
128						nvt	metaal-detectie	maaveld thv kantine	metaal	1				koper	2 pfenninge 1823	1823	Brandenburg-Preußen Friedrich Wilhelm III		
129						34	metaal-detectie	maaveld thv officierstent	metaal	1				koper	beslag	20e	zeer klein, 1 gram		
130						34	metaal-detectie	maaveld thv officierstent	metaal	1				ijzer	vijl		lengte 24,5 cm		
131						34	metaal-detectie	maaveld thv officierstent	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
131						34	metaal-detectie	maaveld thv officierstent	metaal	1				lood	vuursteenketshouder	19e	puntversiering langs de rand		
132						34	metaal-detectie	maaveld thv officierstent	metaal	1				koper ijzer	knoop 2	19e			
133						34	metaal-detectie	maaveld thv officierstent	metaal	1				zilverpapier	verpakking	20e			
134						34	metaal-detectie	maaveld thv officierstent	metaal	1				koper	contractnoop bandelier	19e			
135						34	metaal-detectie	maaveld thv officierstent	metaal	1				koper	halve cent ?	19e			
136						36	metaal-detectie	maaveld thv soldatentent	metaal	1				?	drukknopje	20e			
137						36	metaal-detectie	maaveld thv soldatentent	metaal	1				koper	cent 1827?	1827?			
138						36	metaal-detectie	maaveld thv soldatentent	metaal	1				lood	kogel	19e			
139						36	metaal-detectie	maaveld thv soldatentent	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	zeer klein, 1 gram		
140						36	oppervlaktekartering/survey	maaveld thv soldatentent	kleipijp	1					kop	19e	gekroonde B of D (1661-1897)		
140						36	metaal-detectie	maaveld thv soldatentent	metaal	1				koper	cent 1827	1827			
141						36	metaal-detectie	maaveld thv soldatentent	metaal	1				lood	kogel	19e			
142						36	metaal-detectie	maaveld thv soldatentent	metaal	1				lood	strip				

Vondst-nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor-nummer	Diepte	Vak-nummer	Verzamelijze	Context	Materiaal-soort	Aantal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/type	Date-ring	Opmerking/Bijzonderheden	Glas type	Verbrand
143						36	metaal-detectie	maaiveld thv soldatententen	metaal	1				lood	vuursteen-ketshouder	19e			
144						nvt	metaal-detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
145						nvt	metaal-detectie	pad thv intendance	metaal	1				koper	halve cent	19e			
146						nvt	metaal-detectie	pad thv intendance	metaal	1				nikkel	munt	1978	dubbeltje		
147						nvt	metaal-detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	nagel	19e			
148						nvt	oppervlak-tekartering/survey	pad thv intendance	aardewerk	1	1			witbak-kend lood-glazuur koperoxide		19e			
148						nvt	oppervlak-tekartering/survey	pad thv intendance	glas	1				transpa-rant	venster	19e-20e		venster	
148						nvt	oppervlak-tekartering/survey	pad thv intendance	glas	1		1		groen	fles	19e		fles	
149						nvt	oppervlak-tekartering/survey	pad thv intendance	glas	1				lichtgroen	venster	19e-20e		venster	
150						2	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1				transpa-rant	venster	19e-20e		venster	
151						6	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	1		1		steengoed zout-glazuur	mineraal-waterfles	19e			
152						9	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1		1		lichtgroen		19e-20e		onbe-paald	
153						10	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1		1		groen	fles	19e-20e		fles	
154						11	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	2				lichtgroen	venster	19e-20e		venster	
154						11	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	2		1	1	groen	fles	19e		fles	
154						11	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1			1	bruin	fles	19e		fles	
155						12	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	1		1		steengoed zout-glazuur		19e-20e			
155						12	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	bouw-materiaal	1				roodbak-kend lood-glazuur	dakpan	20e			
155						12	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1		1		bruin	fles	19e-20e		fles	

Vondst-nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor-nummer	Diepte	Vak-nummer	Verzamelwijze	Context	Materiaal-soort	Aantal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/type	Date-ring	Opmerking/Bijzonderheden	Glas type	Verbrand
156						13	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	1		1		steengoed zoutglazuur	mineraalwaterfles	19e			
156						13	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	bouwmateriaal	3				roodbak-kend loodglazuur	rioolbuis	20e			
156						13	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1			1	groen	fles	19e		fles	
157						14	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	1		1		industrieel wit		19e-20e			
158						15	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1		1		groen	fles	19e		fles	
158						15	metaal-detectie	pad thv kantine en centrum kamp	metaal	1				ijzer	stang	20e			
159						16	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	1		1		steengoed zoutglazuur	mineraalwaterfles	19e			
159						16	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1		1		transpa-rant	drinkglas	19e		drink-gerei	
160						17	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	2	2			steengoed zoutglazuur		19e			
160						17	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	1	1			steengoed zoutglazuur blauwe verf		19e			
160						17	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	5	5			groen	fles	19e		fles	
160						17	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	2				transpa-rant	venster	19e-20e		onbe-paald	
161						18	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	2		2		steengoed zoutglazuur	mineraalwaterfles	19e			
161						18	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	1		1		steengoed zoutglazuur blauwe verf		19e			
161						18	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	4		4		industrieel wit		19e			
161						18	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	1		1		industrieel wit		19e	verbrand		verbrand
161						18	oppervlaktekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	6		6		groen	fles	19e		fles	

Vondst- nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor- num- mer	Diepte	Vak- num- mer	Verzamel- wijze	Context	Materiaal- soort	Aan- tal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/ type	Date- ring	Opmerking/ Bijzonder- heden	Glas type	Verbrand
161						18	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	2		1	1	transpa- rant	drinkglas	19e		drink- gerei	
161						18	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	2		2		transpa- rant	venster	19e	verbrand	onbe- paald	verbrand
161						18	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	2				transpa- rant	venster	19e		venster	
161						18	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	3				lichtgroen	venster	19e		venster	
161						18	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	kleipijp	1					kop	19e			
162						19	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	4	1		3	industrieel wit	bord	19e	1 keer ver- brand		verbrand
162						19	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	1		1		steengoed zout- glazuur		19e			
162						19	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	1				porselein	pijpenkop	19e	tekst: ..D.C.C.,, ..blain...		
162						19	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	2				transpa- rant	venster	19e- 20e		venster	
162						19	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	4				lichtgroen	venster	19e- 20e		venster	
162						19	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	5		5		groen	fles	19e		fles	
162						19	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1		1		groen	fles	19e	verbrand	fles	verbrand
162						19	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	3				transpa- rant	venster	19e- 20e	verbrand	venster	verbrand
162						19	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1		1		bruin	fles	19e		fles	
162						19	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	kleipijp	1					pijpekop	19e			
163						20	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	4		4		industrieel wit		19e			
163						20	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	2		2		industrieel wit		19e	verbrand		verbrand

Vondst-nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor-nummer	Diepte	Vak-nummer	Verzamel-wijze	Context	Materiaal-soort	Aan-tal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/type	Date-ring	Opmerking/Bijzonder-heden	Glas type	Verbrand
163						20	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1				transpa-rant	venster	19e-20e		venster	
163						20	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1		1		transpa-rant	drinkglas	19e		drink-gerei	
163						20	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	2		2		groen	fles	19e		fles	
164						21	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	1	1			steengoed zout-glazuur		19e			
164						21	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1	1			groen	fles	19e		fles	
165						22	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	2				transpa-rant	venster	19e-20e		venster	
165						22	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	2		2		transpa-rant	drinkglas	19e		drink-gerei	
166						23	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	4				transpa-rant	venster	19e-20e		venster	
166						23	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1				lichtgroen	venster	19e-20e		venster	
167						24	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1				transpa-rant	venster	19e-20e		venster	
167						24	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	kleipijp	1					kop	19e-20e			
168						25	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1				transpa-rant	venster	19e-20e		venster	
169						26	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	rubber	1					dop	20e			
170						28	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	aardewerk	1		1		industrieel wit		19e-20e			
171						30	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1				lichtgroen	venster	19e-20e		venster	
172						31	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1				transpa-rant	venster	19e-20e		venster	
172						31	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1		1		lichtbruin		19e-20e		onbe-paald	

Vondst- nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor- num- mer	Diepte	Vak- num- mer	Verzamel- wijze	Context	Materiaal- soort	Aan- tal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/ type	Date- ring	Opmerking/ Bijzonder- heden	Glas type	Verbrand
172						31	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv kantine en centrum kamp	glas	1		1		groen		19e- 20e		onbe- paald	
173						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	indet	19e- 20e	vormloos klompje		
174						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	indet	19e- 20e	zeer klein		
175						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	brokje/ indet	19e- 20e	vormloos klompje		
176						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	indet	19e- 20e	vormloos klompje		
177						nvt	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv intendance	glas	1				lichtgroen	venster	19e		venster	
178						nvt	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv intendance	bouw- materiaal	1				rood- bakkend	plavuis	19e- 20e			
179						nvt	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv intendance	glas	1				lichtgroen	venster	19e		venster	
180						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				lood	kogel	19e			
181						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	granaat- scherf	20e			
182						nvt	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv intendance	glas	1		1		groen		19e- 20e		onbe- paald	
183						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				koper	cent	19e			
184						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				aluminium	folie	20e			
186						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	nagel	19e			
187						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	nagel	19e			
188						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	nagel	19e			
189						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	nagel	19e			
190						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	nagel	19e			
191						nvt	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv intendance	bouw- materiaal	2				rood- bakkend	baksteen	19e- 20e			
191						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	nagel	19e- 20e			
192						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	nagel	19e			
193						nvt	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv intendance	bouw- materiaal	1				rood- bakkend	plavuis	19e- 20e	dikte 2,8 cm		
193						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	nagel	19e- 20e			
194						nvt	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv intendance	bouw- materiaal	1				rood- bakkend	plavuis	19e- 20e	dikte 3 cm		
195						nvt	metaal- detectie	pad thv intendance	metaal	1				ijzer	nagel	19e			
200						nvt	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv intendance	bouw- materiaal	4				rood- bakkend	plavuis	19e	dikte 2,8 cm		

Vondst-nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor-nummer	Diepte	Vak-nummer	Verzamelwijze	Context	Materiaal-soort	Aantal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/type	Date-ring	Opmerking/Bijzonderheden	Glas type	Verbrand
201						38	metaal-detectie	maaiveld frontwacht	metaal	16				ijzer	conser-venblik	20e			
202						38	metaal-detectie	maaiveld frontwacht	metaal	1				ijzer	indet	20e	hoedje dop-je, recent		
203						nvt	metaal-detectie	pad thv exercitieter-rein	metaal	1				ijzer	deel katrol	20e	recent		
204						nvt	metaal-detectie	pad thv exercitieter-rein	metaal	1				koper	horloge sleutel	19e	trofee, keer-zijde ruiter		
205						nvt	metaal-detectie	pad thv exercitieter-rein	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
206						nvt	metaal-detectie	pad thv exercitieter-rein	metaal	1				lood	loodje	20e	EKZ en DMZ		
207						nvt	metaal-detectie	pad thv exercitieter-rein	metaal	1				koper	knoop 13	19e			
208						nvt	metaal-detectie	pad thv exercitieter-rein	metaal	1				lood	loodje	20e	5-60 en flk		
209						nvt	metaal-detectie	pad thv exercitieter-rein	metaal	1				ijzer/plastic	loodje	20e			
210						nvt	metaal-detectie	pad thv exercitieter-rein	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	zeer klein		
211						nvt	metaal-detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				messing	geleider remkabel atb	20e	verchroomd		
212						nvt	metaal-detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
213						nvt	metaal-detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				koper/ijzer	granaat-scherf	19e-20e	vormloos klompje		
214						nvt	metaal-detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				ijzer	spijker	19e-20e	spijkersteel		
215						nvt	metaal-detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	zeer klein		
216						nvt	metaal-detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
217						nvt	metaal-detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
218						nvt	metaal-detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				ijzer	plaatje/indet	19e-20e	vormloos klompje		
219						nvt	metaal-detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
220						nvt	metaal-detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
221						nvt	metaal-detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
222						nvt	metaal-detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				ijzer	brokje/indet	19e-20e	slecht ker-nijzer, bijna niet zichtbaar		

Vondst- nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor- num- mer	Diepte	Vak- num- mer	Verzamel- wijze	Context	Materiaal- soort	Aan- tal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/ type	Date- ring	Opmerking/ Bijzonder- heden	Glas type	Verbrand
223						nvt	metaal- detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				ijzer	brokje/ indet	19e- 20e	vormloos klompje		
224						nvt	metaal- detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				ijzer	indet	19e- 20e	vormloos klompje		
225						nvt	metaal- detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				koper	granaat- scherf	20e			
226						nvt	metaal- detectie	maaiveld thv front de bandiere	metaal	1				ijzer	tenthar- ring	20e			
227						nvt	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv pomp	bouw- materiaal	4				roodbak- kend	baksteen	19e- 20e			
228						nvt	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv pomp	aardewerk	1		1		steengoed zoutgla- zuur	mineraal- waterfles	19e			
228						nvt	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv pomp	bouw- materiaal	3				roodbak- kend	baksteen	19e- 20e			
229						40	metaal- detectie	maaiveld thv flank- wacht	metaal	1				ijzer	brokje/ indet	19e- 20e	vormloos klompje		
230						40	metaal- detectie	maaiveld thv flank- wacht	metaal	1				ijzer	indet	19e- 20e	vormloos klompje		
231						40	metaal- detectie	maaiveld thv flank- wacht	metaal	1				ijzer	indet	19e- 20e	vormloos klompje		
232						40	metaal- detectie	maaiveld thv flank- wacht	metaal	1				koper	duit HOL- LANDIA 1702	1702			
233						40	metaal- detectie	maaiveld thv flank- wacht	metaal	1				ijzer/koper	granaat- scherf	19e- 20e			
234						40	metaal- detectie	maaiveld thv flank- wacht	metaal	1				ijzer	brokje/ indet	19e- 20e	vormloos klompje		
235						40	metaal- detectie	maaiveld thv flank- wacht	metaal	1				ijzer	indet	19e- 20e	vormloos klompje		
236						40	metaal- detectie	maaiveld thv flank- wacht	metaal	1				ijzer	schakel	20e			
237						40	metaal- detectie	maaiveld thv flank- wacht	metaal	1				ijzer	brokje/ indet	19e- 20e	vormloos klompje		
238						nvt	metaal- detectie	pad thv marktveld	metaal	1				ijzer	indet	19e- 20e	vormloos klompje		
239						nvt	metaal- detectie	pad thv marktveld	metaal	1				ijzer	brokje/ indet	19e- 20e	vormloos klompje		
240						nvt	metaal- detectie	pad thv marktveld	metaal	1				ijzer	indet	19e- 20e	vormloos klompje		
241						nvt	metaal- detectie	pad thv marktveld	metaal	1				koper	slag- hoedje	20e			
242						nvt	metaal- detectie	pad thv marktveld	metaal	1				ijzer	indet	19e- 20e	vormloos klompje		
243						nvt	oppervlak- tekartering/ survey	pad thv weg centrum kamp/inten- dance	aardewerk	3				witbak- kend tin- glazuur	tegels		recent		

Vondst-nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor-nummer	Diepte	Vak-nummer	Verzamel-wijze	Context	Materiaal-soort	Aantal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/type	Date-ring	Opmerking/Bijzonder-heden	Glas type	Verbrand
243						nvt	oppervlak-tekartering/survey	pad thv weg centrum kamp/intendance	aardewerk	9	3	6		porselein industrieel	schoteltje		recent		
243						nvt	oppervlak-tekartering/survey	pad thv weg centrum kamp/intendance	bouw-materiaal	2				rood-bakkend	baksteen				
244	1		22		0-5	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	1		1		rood-bakkend loodglazuur mangaanoxide		19e			
244	1		22		0-5	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	2		1	1	witbakkend loodglazuur		19e	Irednware		
244	1		22		0-5	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	2	1	1		industrieel wit	bord gegolfde rand	19e	verbrand		verbrand
244	1		22		0-5	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	3		3		steengoed zoutglazuur blauwe verf		19e			
244	1		22		0-5	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	1				grijs-bakkend	knikker	19e			
244	1		22		0-5	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	bouw-materiaal	32				rood-bakkend	baksteen	19e-20e			
244	1		22		0-5	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	7		7		groen	fles	19e		fles	
244	1		22		0-5	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	1		1		groen	fles	19e	verbrand	fles	verbrand
244	1		22		0-5	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	4		4		bruin	fles	19e		fles	
244	1		22		0-5	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	2				transpa-rant	venster	19e-20e		venster	
244	1		22		0-5	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	houtschool	15									
244	1		22		0-5	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	kleipijp	1					kop	19e			
244	1		22		0-5	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	metaal	16				ijzer	indet		vormloze klompjes		
245	1		22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	1		1		roodbak-kend lood-glazuur mangaan-oxide					
245	1		22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	2		2		steengoed zout-glazuur	mineraal-waterfles	19e			
245	1		22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	4	1	3		steengoed zout-glazuur blauwe ver+N18g f	kan	19e			
245	1		22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	3		2	1	wit-bakkend	bord	19e	Irdenware		
245	1		22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	1		1		industrieel wit	bord	19e			
245	1		22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	bouw-materiaal	18				rood-bakkend	baksteen	19e			
245	1		22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	12		12		groen	fles	19e		fles	
245	1		22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	6		6		groen	fles	19e	verbrand	fles	verbrand

Vondst- nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor- num- mer	Diepte	Vak- num- mer	Verzamel- wijze	Context	Materiaal- soort	Aan- tal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/ type	Date- ring	Opmerking/ Bijzonder- heden	Glas type	Verbrand
245	1		22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	8		8		bruin	fles	19e		fles	
245	1		22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	1		1		transpa- rant	venster	19e- 20e		venster	
245	1		22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	1		1		lichtgroen	venster	19e- 20e		venster	
245	1		22		10-15	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	1					pegel	19e		onbe- paald	
245	1		22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	houtschool	12									
245	1		22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	kleipijp	4					steeltje	19e- 20e			
245	1		22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	metaal	11				ijzer	indet	19e- 20e	vormloze klompjes		
245	1		22		5-10	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	metaal	1				lood		19e	verbrand		verbrand
246	1		22		10-15	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	2	1	1		steengoed zout- glazuur		19e			
246	1		22		10-15	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	2		2		roodbak- kend lood- glazuur		19e			
246	1		22		10-15	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	3		3		industrieel wit		19e			
246	1		22		10-15	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	1		1		industrieel wit	blauw	19e	drukdecor		
246	1		22		10-15	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	bouw- materiaal	12				rood- bakkend	baksteen	19e- 20e			
246	1		22		10-15	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	1				transpa- rant	venster	19e- 20e		venster	
246	1		22		10-15	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	2		2		bruin	fles	19e		fles	
246	1		22		10-15	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	8		7	1	groen	fles	19e		fles	
246	1		22		10-15	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	1		1		lichtgroen	?	19e	verbrand	onbe- paald	verbrand
246	1		22		10-15	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	houtschool	12									
246	1		22		10-15	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	metaal	3				ijzer	indet	19e- 20e	vormloze klompjes		
246	1		22		10-15	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	metaal	1				ijzer	slak	19e- 20e			
247	1		22		15-20	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	2		2		steengoed zout- glazuur					
247	1		22		15-20	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	1		1		porselein	pijpenkop		verbrand		verbrand
247	1		22		15-20	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	1		1		witbak- kend lood- glazuur koperoxide					
247	1		22		15-20	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	1		1		roodbak- kend lood- glazuur					
247	1		22		15-20	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	1	1			porselein	pijpenkop		gouden rand		
247	1		22		15-20	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	bot	1							verbrand		verbrand
247	1		22		15-20	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	bouw- materiaal	7				rood- bakkend	baksteen				

Vondst-nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor-nummer	Diepte	Vak-nummer	Verzamel-wijze	Context	Materiaal-soort	Aantal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/type	Date-ring	Opmerking/Bijzonderheden	Glas type	Verbrand
247	1		22		15-20	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	bouw-materiaal	1				grijs-bakkend					
247	1		22		15-20	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	8		8		groen	fles			fles	
247	1		22		15-20	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	3		3		bruin	fles			fles	
247	1		22		15-20	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	2		2		groen	?		verbrand	onbe-paald	verbrand
247	1		22		15-20	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	houtskool	20									
247	1		22		15-20	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	kleipijp	1				pijpaarde	pijpesteel				
247	1		22		15-20	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	metaal	11				ijzer	indet	19e-20e	zeer klein brokjes		
248	1		22		20-25	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	3		3		industrieel wit			1 keer ver-brand		verbrand
248	1		22		20-25	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	4		4		witbak-kend lood-glazuur koperoxide					
248	1		22		20-25	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	1		1		faience		19e	schilfer		
248	1		22		20-25	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	1		1		roodbak-kend lood-glazuur		19e			
248	1		22		20-25	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	bouw-materiaal	10				roodbakkend	baksteen	19e-20e			
248	1		22		20-25	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	5		5		groen	fles			fles	
248	1		22		20-25	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	2		2		groen	fles		verbrand	fles	verbrand
248	1		22		20-25	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	houtskool	20									
248	1		22		20-25	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	kleipijp	4					2 keer kop, 2 keer steeltje	19e	zeemeermin (1665-1846)		
248	1		22		20-25	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	metaal	1				ijzer	indet	19e	vormloos klompje		
249						nvt	metaal-detectie	pad thv wegenstruc-tuur	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
250						nvt	metaal-detectie	pad thv wegenstruc-tuur	metaal	1				ijzer	carossie-ring	20e			
251						nvt	metaal-detectie	pad thv wegenstruc-tuur	metaal	1				ijzer	indet	19e-20e	vormloos klompje		
252						nvt	metaal-detectie	pad thv wegenstruc-tuur	metaal	1				ijzer	bout/spijker	20e	slecht ker-nijzer, slecht zichtbaar		
253						nvt	metaal-detectie	pad thv wegenstruc-tuur	metaal	1				ijzer	bout/spijker?	20e	ronde kop		
254						nvt	metaal-detectie	pad thv wegenstruc-tuur	metaal	1				plastic	schijfje met gat	20e			
255						nvt	metaal-detectie	pad thv wagenpark	metaal	2				ijzer	indet	20e			
257						41	oppervlak-tekartering/survey	boomval kantine naast vak 43	aardewerk	6	1	5		industrieel wit	bord	19e			

Vondst- nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor- num- mer	Diepte	Vak- num- mer	Verzamel- wijze	Context	Materiaal- soort	Aan- tal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/ type	Date- ring	Opmerking/ Bijzonder- heden	Glas type	Verbrand
257						41	oppervlak- tekartering/ survey	boomval kantine naast vak 42	bouw- materiaal	1				rood- bakkend	baksteen				
257						41	oppervlak- tekartering/ survey	boomval kantine naast vak 44	glas	17		15	2	bruin	fles	19e		fles	
257						41	oppervlak- tekartering/ survey	boomval kantine naast vak 45	glas	16		14	2	groen	fles	19e		fles	
257						41	oppervlak- tekartering/ survey	boomval kantine naast vak 46	glas	2		2		groen	fles	19e	verbrand	fles	verbrand
257						41	oppervlak- tekartering/ survey	boomval kantine naast vak 47	glas	4		4		bruin	fles	19e	verbrand	fles	verbrand
257						41	metaal- detectie	boomval kantine naast vak 41	metaal	1				ijzer	indet	19e- 20e	vormloos klompje		
305						55	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	6				rood- bakkend	baksteen				
306						56	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	glas	1		1		groen	fles			fles	
307						57	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	3				roodbak- kend	baksteen				
308						58	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	1				roodbak- kend	baksteen				
309						59	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	aardewerk	1		1		porselein polychoom industrieel					
312						62	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	aardewerk	1		1		porselein industrieel					
313						63	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	glas	1		1		groen	fles			fles	
315						65	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	glas	1				lichtgroen	venster				venster
315						65	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	glas	1		1		groen	fles			fles	
318						68	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	aardewerk	1				witbak- kend tin- glazuur	tegel				
320						70	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	aardewerk	1			1	steengoed industrieel					
320						70	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	glas	1		1		transpa- rant	?			onbe- paald	
322						72	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	1				rood- bakkend	baksteen				
322						72	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	glas	1				lichtgroen	venster				venster
323						73	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	1				rood- bakkend	baksteen		mortel		
323						73	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	glas	1				lichtgroen	venster				venster

Vondst-nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor-nummer	Diepte	Vak-nummer	Verzamel-wijze	Context	Materiaal-soort	Aan-tal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/type	Date-ring	Opmerking/Bijzonder-heden	Glas type	Verbrand
324						74	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	aardewerk	1				porselein	pijpenkop				
324						74	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	aardewerk	1				witbak-kend tin-glazuur	tegel				
324						74	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	bouw-materiaal	6				rood-bakkend	baksteen				
324						74	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	glas	1				lichtgroen	venster			venster	
325						75	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	aardewerk	1		1		industrieel wit					
325						75	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	bouw-materiaal	3				rood-bakkend	baksteen				
325						75	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	glas	2				lichtgroen	venster			venster	
325						75	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	kleipijp	2				pijpaarde	pijpekop				
326						76	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	aardewerk	1		1		porselein industrieel					
326						76	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	bouw-materiaal	2				rood-bakkend	baksteen				
327						77	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	aardewerk	1				witbak-kend tin-glazuur					
327						77	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	bouw-materiaal	2				rood-bakkend	baksteen				
329						79	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	aardewerk	1				witbak-kend tin-glazuur	tegel				
329						79	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	kleipijp	1				pijpaarde	pijpekop		zijmerk gouda hiel-merk ondui-delijk		
329						79	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	natuursteen	1				zandsteen	rood				
331						81	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	glas	1		1		bruin	fles			fles	
331						81	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	natuursteen	1				leisteel					
332						82	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	bouw-materiaal	2				rood-bakkend	baksteen				
332						82	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	glas	2				lichtgroen	venster			venster	
332						82	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	glas	1		1		groen	fles			fles	
333						83	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	aardewerk	1		1		industrieel wit					

Vondst- nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor- num- mer	Diepte	Vak- num- mer	Verzamel- wijze	Context	Materiaal- soort	Aan- tal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/ type	Date- ring	Opmerking/ Bijzonder- heden	Glas type	Verbrand
333						83	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	8				rood- bakkend	baksteen				
333						83	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	glas	1		1		groen	fles			fles	
334						84	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	10				rood- bakkend	baksteen				
334						84	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	1				rood- bakkend	plavuis				
334						84	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	1				rood- bakkend	dakpan				
334						84	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	glas	3				lichtgroen	venster			venster	
335						85	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	10				rood- bakkend	baksteen				
335						85	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	1				rood- bakkend	dakpan				
335						85	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	1				geel- bakkend	baksteen				
336						86	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	aardewerk	1		1		industrieel wit					
336						86	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	4				rood- bakkend	baksteen				
336						86	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	glas	1				lichtgroen	venster			venster	
337						87	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	3				rood- bakkend	baksteen				
337						87	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	glas	1		1		groen	fles			fles	
341						91	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	aardewerk	1		1		porselein industrieel bruine versiering		20e			
341						91	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	2				roodbak- kend	baksteen				
341						91	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	glas	3				groen	fles			fles	
341						91	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	glas	2				lichtgroen	venster			venster	
341						91	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	glas	1				transpa- rant	?			onbe- paald	
342						92	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	bouw- materiaal	1				rood- bakkend	baksteen				
342						92	oppervlak- tekartering/ survey	maaiveld akker am- bulance	glas	2				lichtgroen	venster			venster	

Vondst- nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor- num- mer	Diepte	Vak- num- mer	Verzamel- wijze	Context	Materiaal- soort	Aan- tal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/ type	Date- ring	Opmerking/ Bijzonder- heden	Glas type	Verbrand
342						92	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	glas	1		1		groen	fles			fles	
342						92	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	natuursteen	1				zandsteen	rood				
343						93	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	bouw- materiaal	6				rood- bakkend	baksteen				
343						93	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	bouw- materiaal	2				geel- bakkend	baksteen				
343						93	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	glas	8				lichtgroen	venster				venster
343						93	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	glas	1				transpa- rant	venster				venster
343						93	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	glas			1		transpa- rant	drinkglas				drink- gerei
343						93	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	glas	1		1		groen	fles				fles
343						93	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	kleipijp	1				pijpaarde	pijpekop				
344						94	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	aardewerk	1		1		industrieel wit					
344						94	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	bouw- materiaal	35				rood- bakkend	baksteen				
344						94	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	bouw- materiaal	1				rood- bakkend	plavuis				
344						94	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	bouw- materiaal	3				rood- bakkend	dakpan				
344						94	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	glas	7				lichtgroen	venster				venster
344						94	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	glas	2		2		groen	fles				fles
344						94	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	kleipijp	2				pijpaarde	pijpekop				
344						94	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	natuursteen	1				zandsteen	rood				
345						95	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	aardewerk	1	1			roodbak- kend lood- glazuur mangaan- oxide					
345						95	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	aardewerk	1	1			industrieel blauw					
345						95	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	bouw- materiaal	50				rood- bakkend	baksteen				
345						95	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	bouw- materiaal	1				rood- bakkend	plavuis				

Vondst- nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor- num- mer	Diepte	Vak- num- mer	Verzamel- wijze	Context	Materiaal- soort	Aan- tal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/ type	Date- ring	Opmerking/ Bijzonder- heden	Glas type	Verbrand
345						95	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	bouw- materiaal	6				rood- bakkend	dakpan				
345						95	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	glas	3		3		groen	fles		een ver- brand	fles	
345						95	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	glas	1				lichtgroen	venster			venster	
346						96	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	aardewerk	1		1		roodbak- kend lood- glazuur					
346						96	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	aardewerk	1	1			industrieel wit	bord				
346						96	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	aardewerk	1		1		faience					
346						96	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	bouw- materiaal	19				rood- bakkend	baksteen				
346						96	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	glas	3				lichtgroen	venster			venster	
346						96	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	kleipijp	1				pijpaarde	pijpekop				
347						97	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	bouw- materiaal	3				rood- bakkend	baksteen				
348						98	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	aardewerk	1		1		rood- bakkend	bloempot				
348						98	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	bouw- materiaal	2				rood- bakkend	baksteen				
349						99	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	aardewerk	1				witbak- kend tin- glazuur	tegel				
349						99	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	aardewerk	1		1		industrieel wit					
349						99	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	bouw- materiaal	1				rood- bakkend	baksteen				
349						99	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	glas	1		1		groen	fles			fles	
350						100	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	bouw- materiaal	1				rood- bakkend	baksteen				
351						101	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	aardewerk	1		1		faience					
351						101	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	bouw- materiaal	1				rood- bakkend	baksteen				
354						104	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	aardewerk	1		1		industrieel wit					
354						104	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	bouw- materiaal	3				rood- bakkend	baksteen				
354						104	oppervlak- tekartering/ survey	maaveld akker am- bulance	glas	2		1	1	groen	fles			fles	

Vondst-nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor-nummer	Diepte	Vak-nummer	Verzamelwijze	Context	Materiaal-soort	Aantal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/type	Datering	Opmerking/Bijzonderheden	Glas type	Verbrand
354						104	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	glas	2				lichtgroen	venster			venster	
354						104	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	kleipijp	1				pijpaarde	pijpekop				
354						104	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	natuursteen	1				zandsteen	rood				
355						105	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	aardewerk	1			1	industrieel wit					
355						105	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	1				roodbakkend	baksteen				
355						105	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	kleipijp	1				pijpaarde	pijpekop				
356						106	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	aardewerk	1		1		roodbakkend loodglazuur					
356						106	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	aardewerk	1				roodbakkend loodglazuur mangaanoxide					
356						106	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	5				roodbakkend	baksteen				
357						107	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	aardewerk	1	1			industrieel wit	bord		kartelrand		
357						107	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	4				roodbakkend	baksteen				
357						107	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	1				geelbakkend	baksteen				
357						107	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	glas	1				transparant	venster		recent	venster	
358						108	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	5				roodbakkend	baksteen				
358						108	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	natuursteen	2				zandsteen	rood				
360						110	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	aardewerk	1	1			industrieel wit	bord				
360						110	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	2				roodbakkend	baksteen				
360						110	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	glas	1		1		groen	fles			fles	
362						112	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	aardewerk	1		1		steengoed zoutglazuur blauwe verf					
363						113	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	glas	2				lichtgroen	venster			venster	
364						114	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	aardewerk	2		2		steengoed zoutglazuur blauwe verf			oor		

Vondst-nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor-nummer	Diepte	Vak-nummer	Verzamelwijze	Context	Materiaal-soort	Aantal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/type	Date-ring	Opmerking/Bijzonderheden	Glas type	Verbrand
364						114	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	1				geelbakkend	baksteen				
364						114	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	1				roodbakkend	baksteen				
365						115	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	1				roodbakkend	plavuís				
365						115	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	glas	1				lichtgroen	venster			venster	
367						117	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	glas	1		1		groen	fles			fles	
370						120	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	aardewerk	1		1		industriel wit	bord				
370						120	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	1				roodbakkend	baksteen				
370						120	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	mortel	1									
374						124	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	8				geelbakkend	baksteen				
374						124	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	1				roodbakkend	baksteen				
375						125	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	glas	1		1		groen	fles			fles	
375						125	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	glas	1				lichtgroen	venster			venster	
376						126	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	1				roodbakkend	baksteen				
377						127	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	2				roodbakkend	baksteen				
378						128	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	glas	1		1		melkwit				onbepaald	
378						128	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	natuursteen	1				zandsteen	rood				
379						129	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	2				roodbakkend	baksteen				
379						129	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	natuursteen	1				zandsteen	rood				
380						130	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	2				roodbakkend	baksteen				
380						130	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	glas	1		1		transparant	?		recent	onbepaald	
382						132	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	bouwmateriaal	1				roodbakkend	baksteen				
383						133	oppervlaktekartering/survey	maaveld akker ambulance	natuursteen	2				zandsteen	rood				

Vondst-nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor-nummer	Diepte	Vak-nummer	Verzamel-wijze	Context	Materiaal-soort	Aan-tal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/type	Date-ring	Opmerking/Bijzonder-heden	Glas type	Verbrand	
384						134	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	bouw-materiaal	3				roodbak-kend	baksteen					
384						134	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	glas	1		1		groen	fles				fles	
385						135	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	aardewerk	1	1			roodbak-kend lood-glazuur		19e	verweerd			
385						135	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	bouw-materiaal	5				roodbak-kend	baksteen	19e-20e				
385						135	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	bouw-materiaal	1				roodbak-kend	plavuis	19e-20e				
385						135	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	glas	1		1		groen	fles	19e			fles	
385						135	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	glas	1		1		transpa-rant	drinkglas	19e	steel		drink-gerie	
385						135	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	kleipijp	2					kop en steel	19e-20e				
385						135	metaal-detectie	maaveld akker am-bulance	metaal	1				koper	cent 1822 B	1822				
387						137	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	bouw-materiaal	2				roodbak-kend	baksteen					
393						143	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	glas	1			1	groen	fles				fles	
395						145	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	bouw-materiaal	1				roodbak-kend	baksteen					
395						145	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	bouw-materiaal	1				geelbak-kend	baksteen					
395						145	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	glas	1				transpa-rant	venster		recent		venster	
396						146	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	bouw-materiaal	2				roodbak-kend	baksteen					
396						146	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	glas	1		1		groen	fles				fles	
398						148	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	bouw-materiaal	3				roodbak-kend	baksteen					
399						149	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	bouw-materiaal	1				roodbak-kend	baksteen					
400						150	oppervlak-tekartering/survey	maaveld akker am-bulance	bouw-materiaal	1				roodbak-kend	baksteen					
401	1		22		25-30	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	2		2		industrieel wit		19e	verbrand			verbrand
401	1		22		25-30	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	1		1		faience		19e				
401	1		22		25-30	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	1		1		industrieel wit	blauw	19e	schilfer			
401	1		22		25-30	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	1		1		faience kleur		19e	schilfer			

Vondst-nummer	Put	Vlak	Spoor	Boor-nummer	Diepte	Vak-nummer	Verzamel-wijze	Context	Materiaal-soort	Aantal	Rand	Wand	Bodem	Soort	Vorm/type	Date-ring	Opmerking/Bijzonderheden	Glas type	Verbrand
406	1		22		35-40	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	aardewerk	1		1		industrieel wit		19e			
406	1		22		35-40	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	bouw-materiaal	3				roodbak-kend	baksteen	19e-20e			
406	1		22		35-40	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	3		3		groen	fles	19e			fles
406	1		22		35-40	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	1		1		bruin	fles	19e			fles
406	1		22		35-40	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	1				lichtgroen	venster	19e-20e			venster
406	1		22		35-40	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	houtskool	4									
406	1		22		35-40	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	kleipijp	2					kop	19e			
407	1		22		40-45	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	bouw-materiaal	16				roodbak-kend	baksteen				
407	1		22		40-45	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	2		2		bruin	fles				fles
407	1		22		40-45	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	1		1		groen	fles				fles
407	1		22		40-45	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	glas	1		1		groen	fles		verbrand	onbe-paald	verbrand
408	1		22		45-50	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	bouw-materiaal	3				roodbak-kend	baksteen	19e-20e			
409	1		1		50	41	gravend onderzoek	naast kuil kantine	bouw-materiaal	1				roodbak-kend	baksteen	19e-20e			
411							nvt	metaal-detectie	thv solda-tententent	metaal	1			lood	vuur-steen-ketshou-der	19e	puntversie-ring langs de rand		
412							nvt	metaal-detectie	thv solda-tententent	metaal	1			koper	halve cent 1827	1827			
413						19	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine	aardewerk	1		1		witbak-kend lood-glazuur koperoxide			vondst Toon Verspaan-donk 26 mei 2017		
413						19	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine	aardewerk	1		1		industrieel wit			vondst Toon Verspaan-donk 26 mei 2017		
413						19	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine	aardewerk	1				porselein	pijpenkop	tekst: herin-ner.... aanh... Kam.....	vondst Toon Verspaan-donk 26 mei 2017		
413						19	oppervlak-tekartering/survey	pad thv kantine	glas	2				transpa-rant	venster		vondst Toon Verspaan-donk 26 mei 2017		venster
414							oppervlak-tekartering/survey	in nabijheid tent prins, centrum kamp	aardewerk	3				porselein	pijpenkop	1 met afbeel-ding eiken-loof en eikel	oudere vondst Toon Verspaan-donk, vermoedelijk inv Tent Prins		

Bijlage IV

Sporenlijst

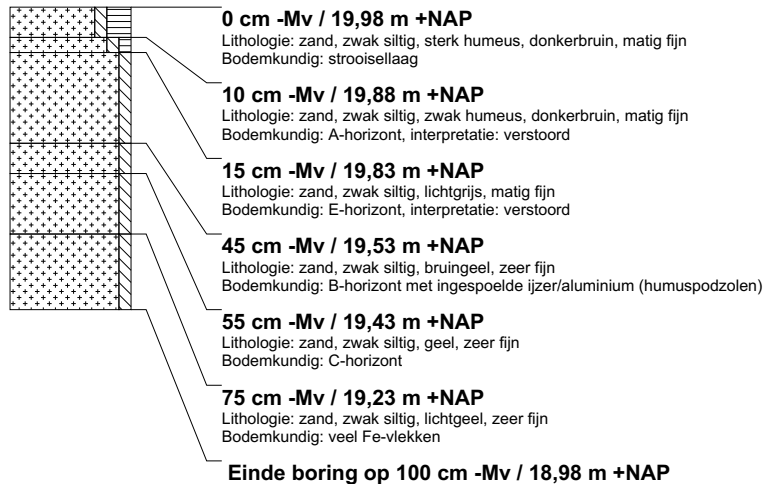
Spoomnr	Put	Vlak	Spooraard	Vullingnr	Kleur	Textuur	Bijmenging	Insluitsel	Opmerking
1	1	1	poer	1	DY	ZS1		baksteen	
1	1	1	poer	2	E	ZS1		baksteen	
2	1	1	paalgat	1		ZS1			
3	3	101	greppel	1	Y	ZS1	H1		pollenmonsters vnrs. 404 en 405
4	3	101	weg, onverhard	1	YE	ZS1			wegdek?
5	3	101	laag, natuurlijk	1	ZU	ZS1			strooisellaag
6	3	101	laag, natuurlijk	1	y	ZS1			E-horizont
7	3	101	laag, natuurlijk	1	DU	ZS1			Bh-horizont
8	3	101	laag, natuurlijk	1	UR	ZS1			Bs-horizont
8	3	101	laag, natuurlijk	1	UR	ZS1			C-horizont
9	3	101	laag, natuurlijk	1	E	ZS1			A-horizont, verstoord
10	3	101	laag, natuurlijk	1	DY	ZS1			E-horizont, verstoord
11	3	101	laag, natuurlijk	1	Y	ZS1			Bh-horizont, verstoord
12	3	101	laag, natuurlijk	1	DU	ZS1			Bs-horizont, verstoord
13	3	101	laag, natuurlijk	1	UR	ZS1			C-horizont, verstoord
14	3	101	laag, natuurlijk	1	E	ZS1			
15	2	101	karrenspoor	1	DYU	ZS1	H1		
16	2	101	karrenspoor	1	DYU	ZS1	H1		
17	2	101	laag, antropogeen beïnvloed	1	YE	ZS1	H1		
18	2	101	laag, natuurlijk	1	DY	ZS1	H2		A-horizont
19	2	101	laag, natuurlijk	1	Y	ZS1			E-horizont
20	1	1	laag, natuurlijk	1	ZU	ZS1			E-horizont
21	1	1	laag, natuurlijk	1	y	ZS1			E-horizont
22	1	1	laag, antropogeen beïnvloed	1	y	ZS1			

Bijlage V

Boorbeschrijvingen

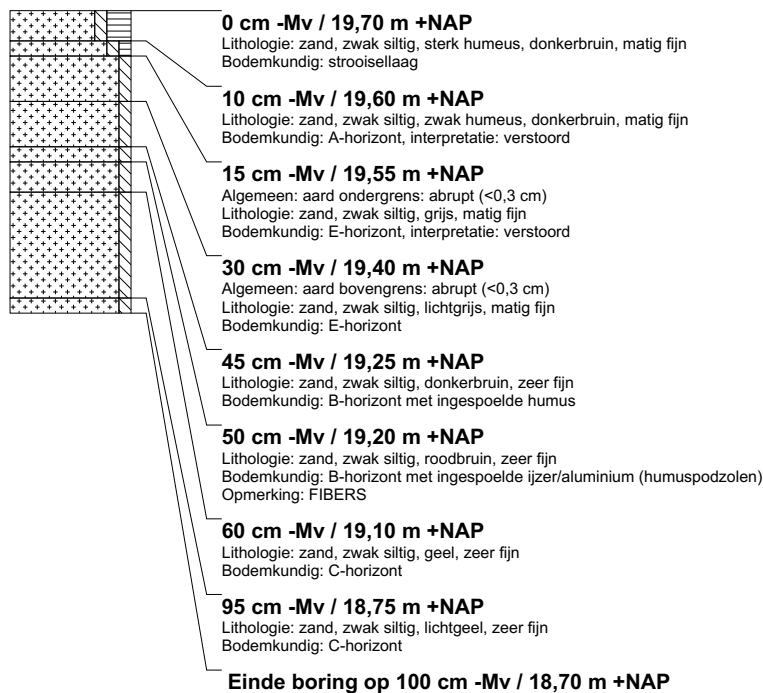
boring: O10015-1

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 148.401,34, Y: 386.744,30, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,98, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

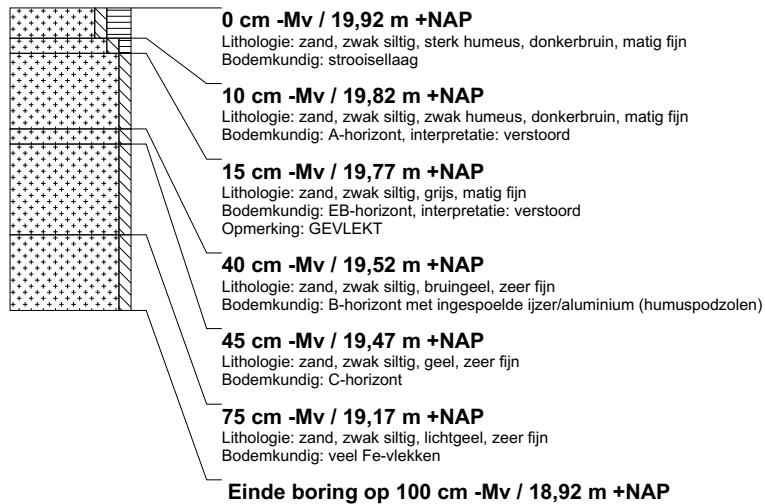
boring: O10015-2

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 148.524,50, Y: 386.817,19, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,70, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

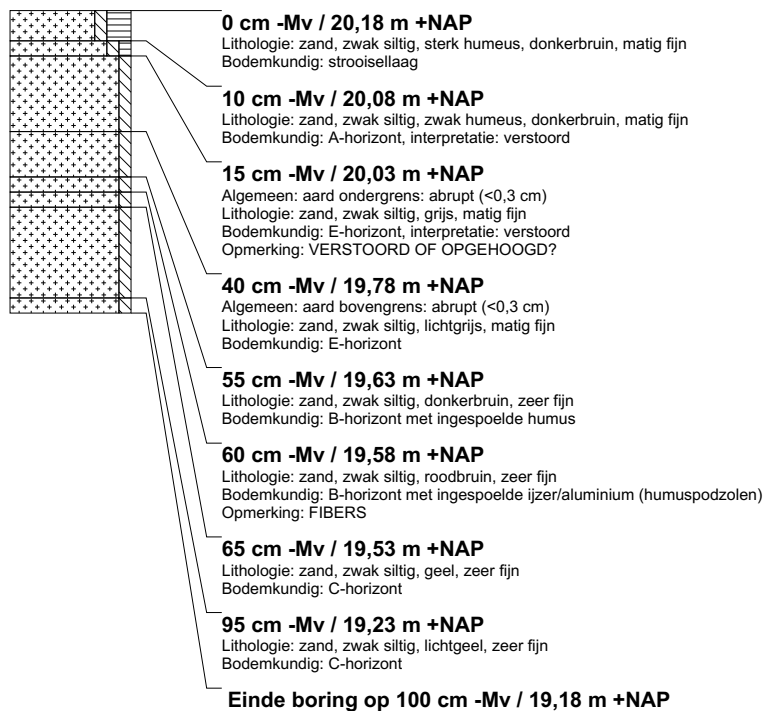

boring: O10015-3

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 148.595,41, Y: 386.822,03, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,92, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

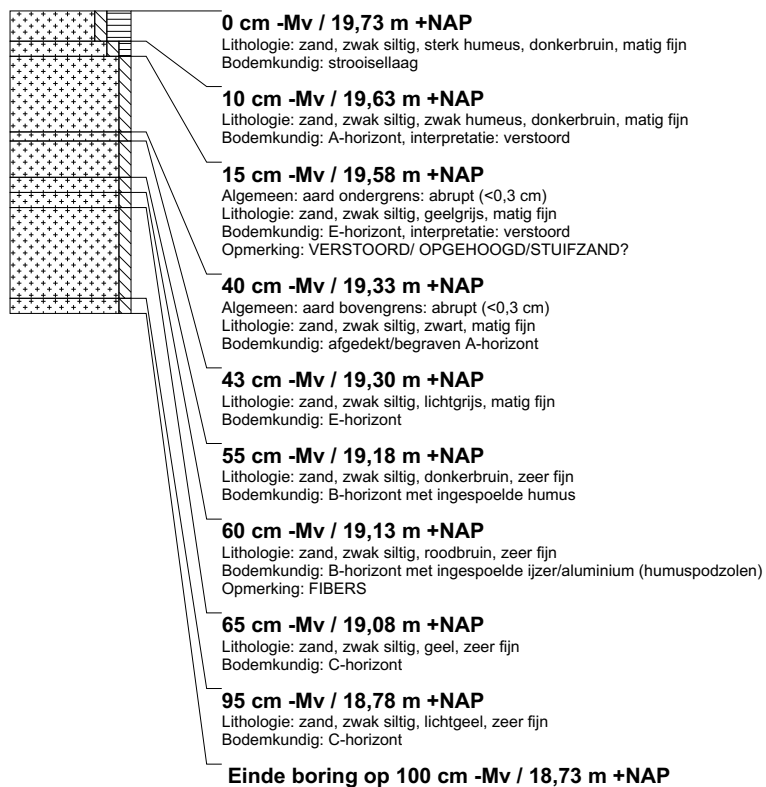
boring: O10015-4

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 148.788,61, Y: 386.924,52, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,18, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

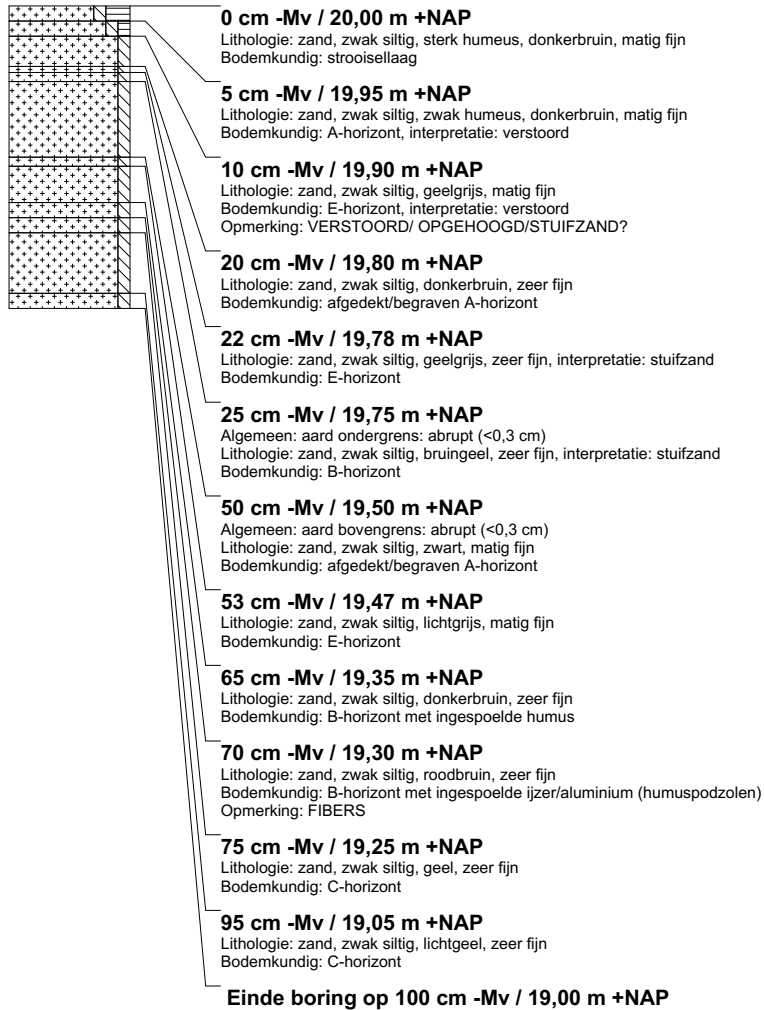
boring: O10015-5

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 148.964,10, Y: 387.076,98, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,73, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

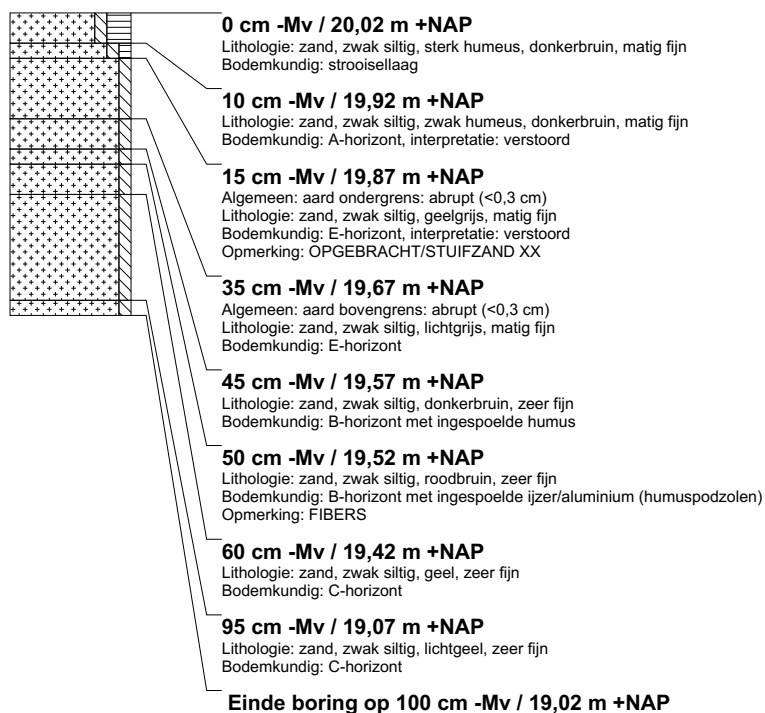
boring: O10015-6

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.365,63, Y: 387.188,06, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,00, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

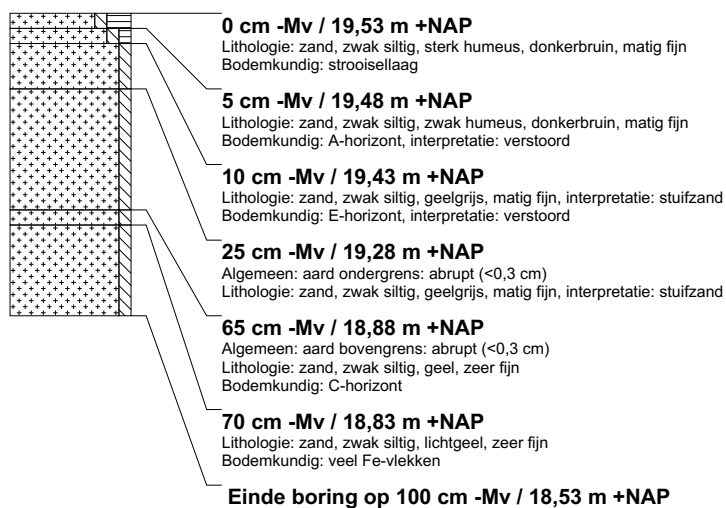

boring: OI0015-7

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.156,83, Y: 387.068,07, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,02, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

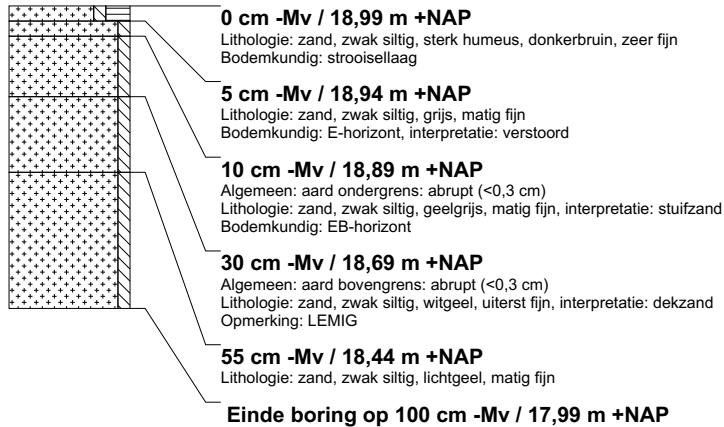
boring: OI0015-8

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.436,31, Y: 387.139,70, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,53, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

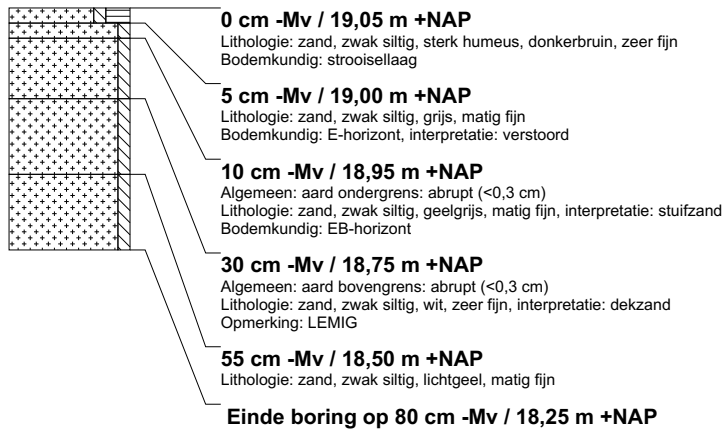

boring: O10015-9

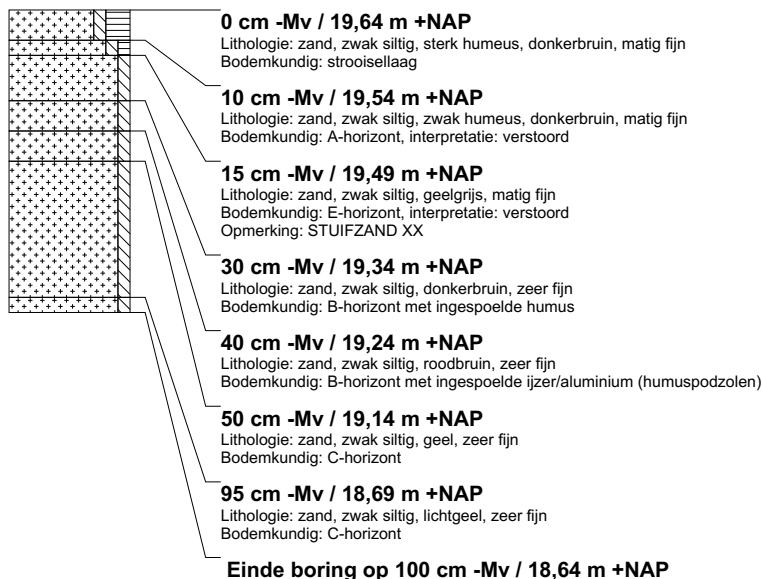
beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.440,00, Y: 387.042,27, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,99, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

boring: O10015-10

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.329,91, Y: 387.011,37, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,05, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

boring: O10015-11

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.266,37, Y: 386.989,45, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,64, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

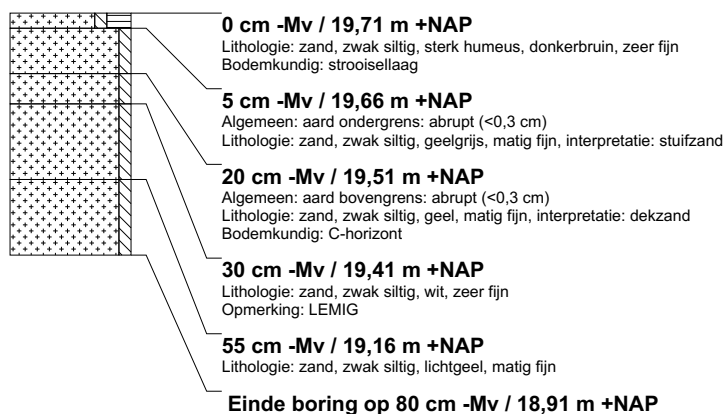

boring: O10015-12

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.329,75, Y: 386.886,75, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,88, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

boring: O10015-13

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.124,00, Y: 386.951,05, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,71, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

boring: O10015-14

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.160,47, Y: 386.750,05, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,40, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

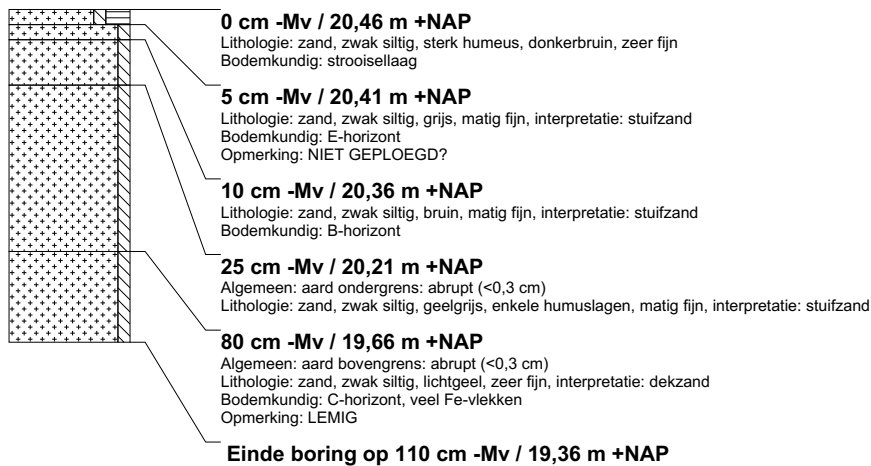

boring: O10015-15

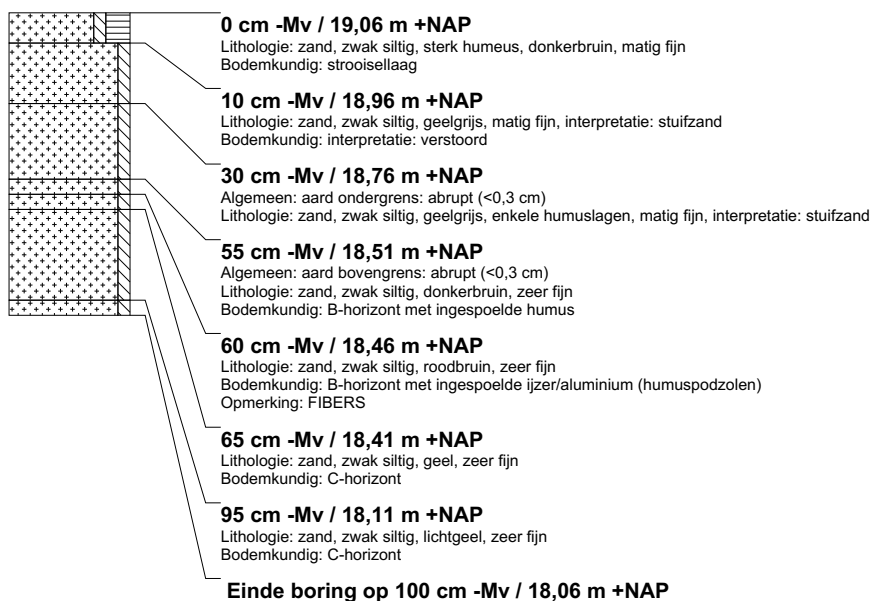
beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 148.944,52, Y: 386.736,72, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,21, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

boring: O10015-16

beschrijver: JWK, datum: 7-7-2015, X: 148.847,71, Y: 386.695,89, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,46, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

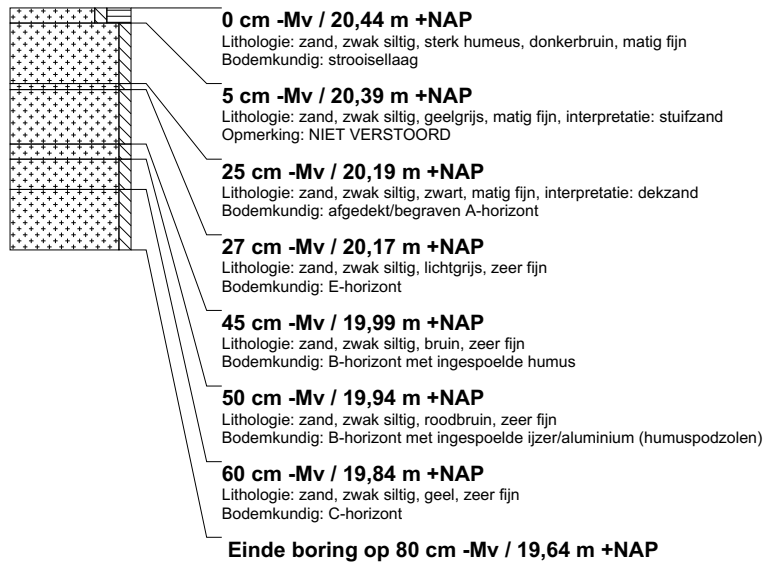
boring: O10015-17

beschrijver: JWK, datum: 7-7-2015, X: 147.968,08, Y: 387.172,21, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,06, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

boring: O10015-18

beschrijver: JWK, datum: 7-7-2015, X: 148.732,64, Y: 386.653,78, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,44, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

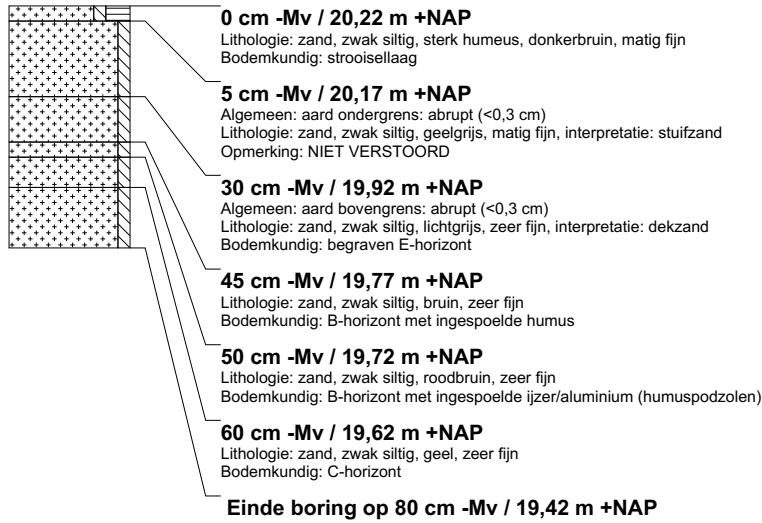
boring: O10015-19

beschrijver: JWK, datum: 7-7-2015, X: 148.599,18, Y: 386.594,64, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,20, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

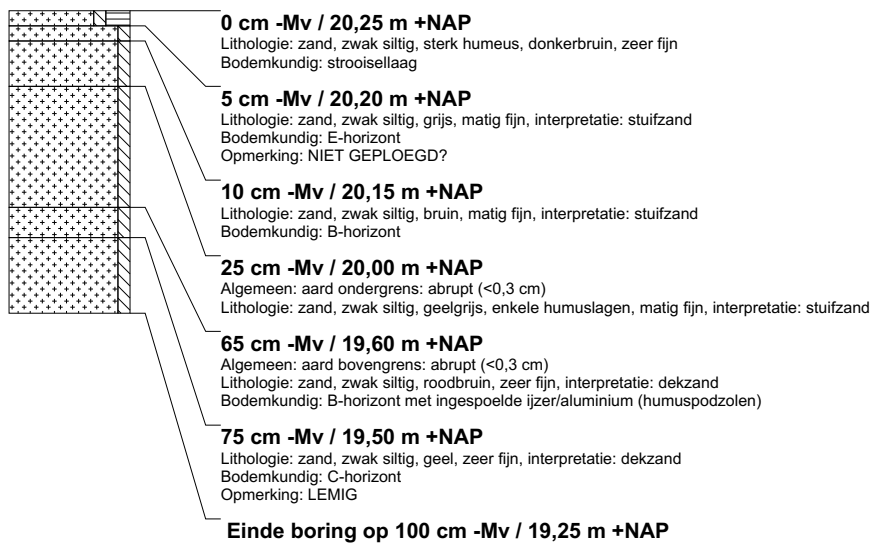

boring: O10015-20

beschrijver: JWK, datum: 7-7-2015, X: 148.416,01, Y: 386.543,13, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,22, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

boring: O10015-21

beschrijver: JWK, datum: 7-7-2015, X: 148.299,48, Y: 386.494,85, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,25, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

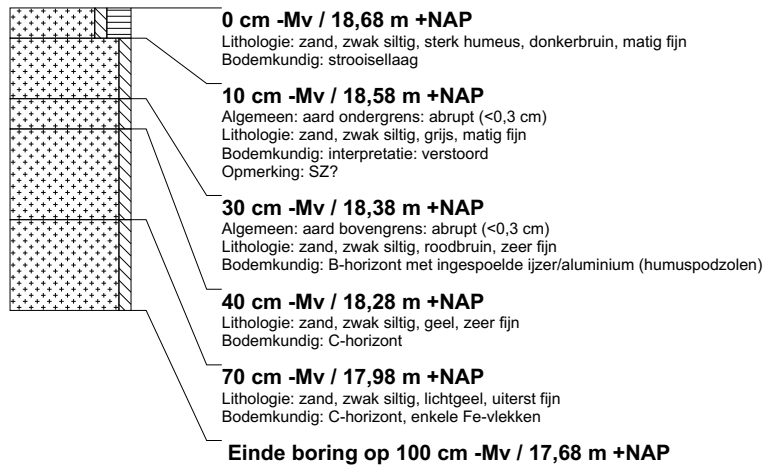
boring: O10015-22

beschrijver: JWK, datum: 7-7-2015, X: 148.149,98, Y: 386.968,21, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,89, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

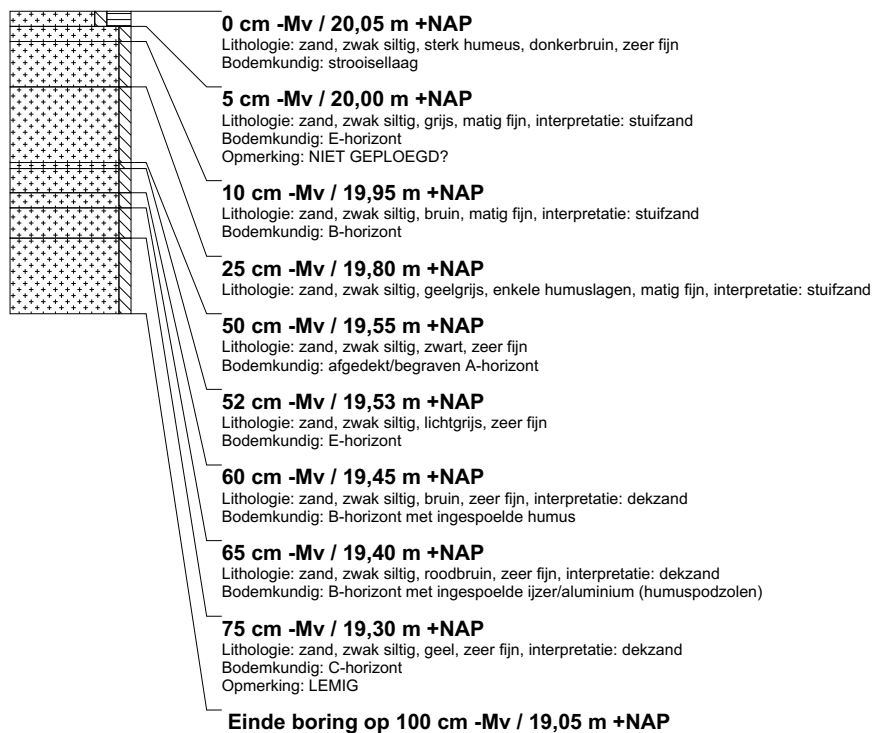

boring: OIOO15-23

beschrijver: JWK, datum: 7-7-2015, X: 148.215,18, Y: 386.891,50, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,68, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

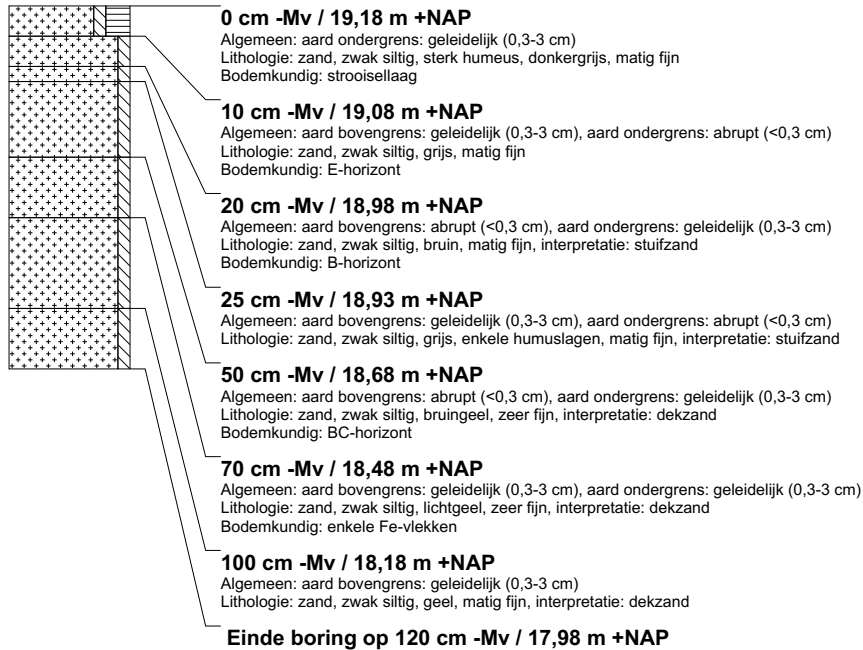
boring: OIOO15-24

beschrijver: JWK, datum: 7-7-2015, X: 148.437,24, Y: 386.882,79, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,05, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

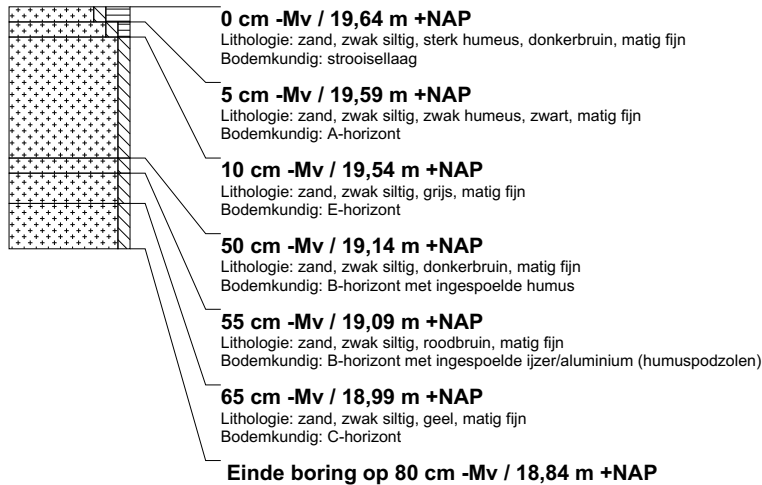

boring: O10015-25

beschrijver: JWK, datum: 7-7-2015, X: 148.593,83, Y: 386.975,16, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,18, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

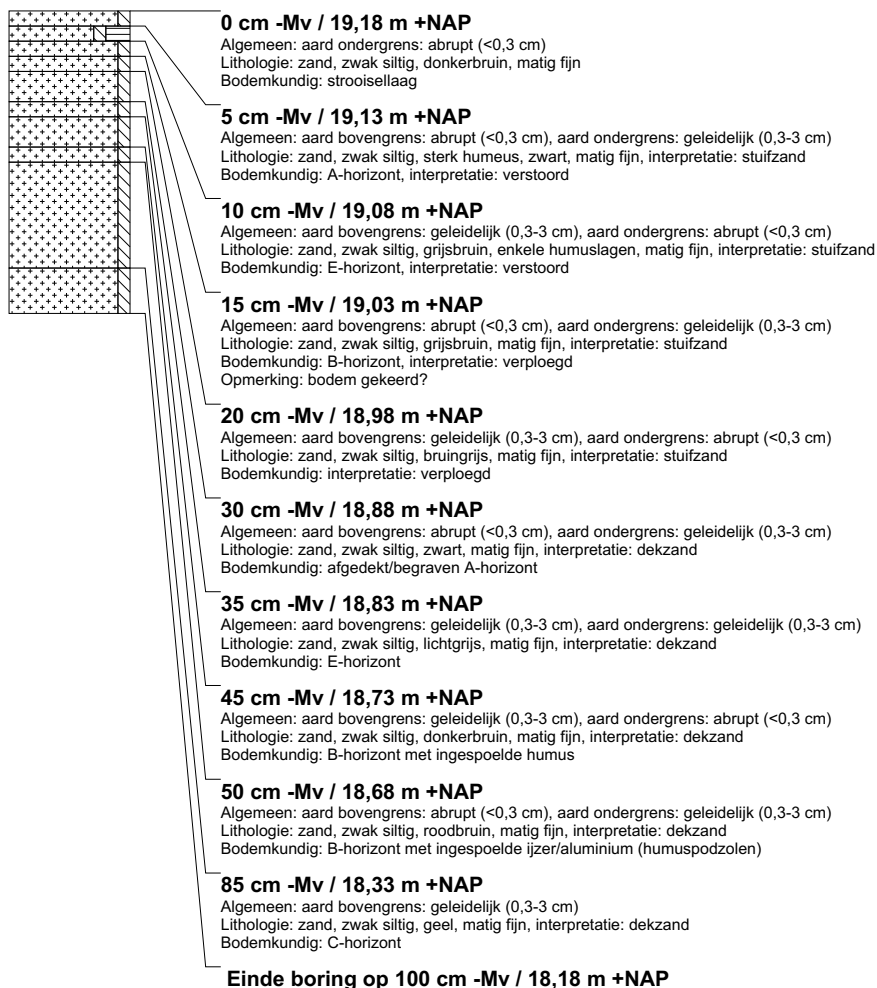
boring: O10015-26

beschrijver: JWK, datum: 7-7-2015, X: 148.456,13, Y: 387.069,98, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,64, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

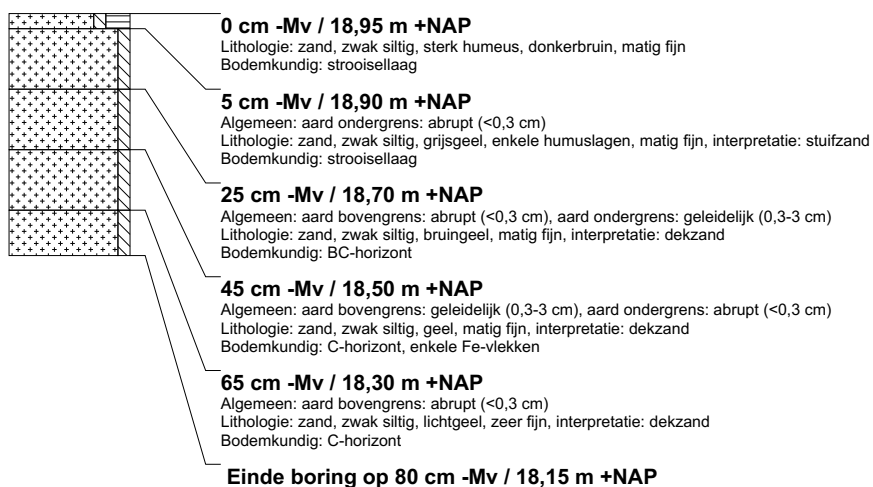

boring: O10015-27

beschrijver: JWK, datum: 7-7-2015, X: 148.585,12, Y: 387.305,48, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,18, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

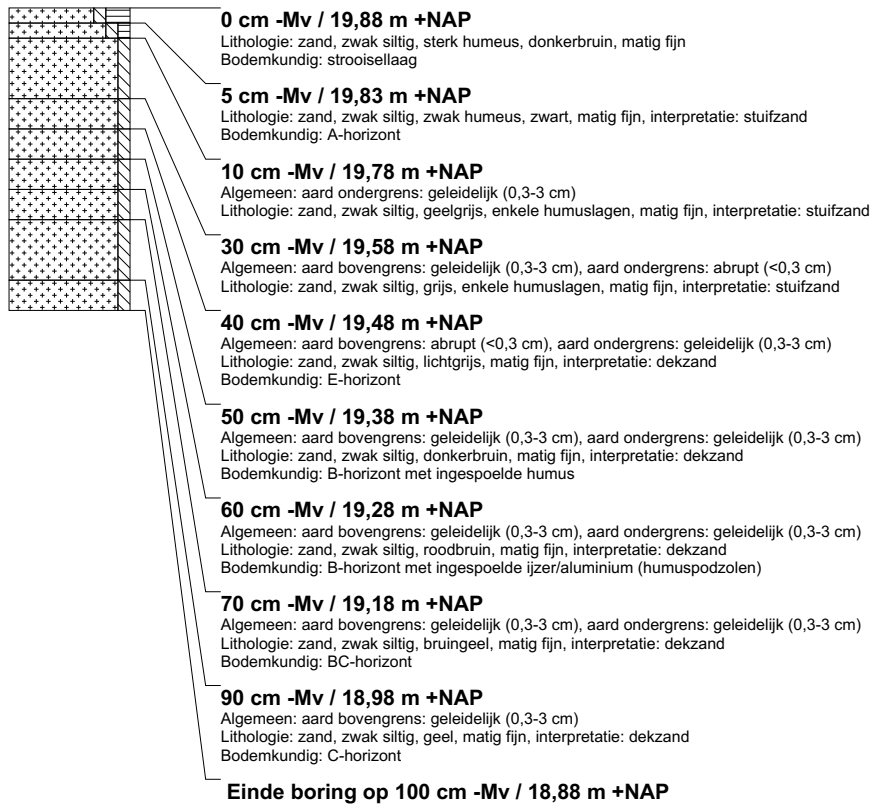
boring: O10015-28

beschrijver: JWK, datum: 7-7-2015, X: 148.656,29, Y: 387.215,69, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,95, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

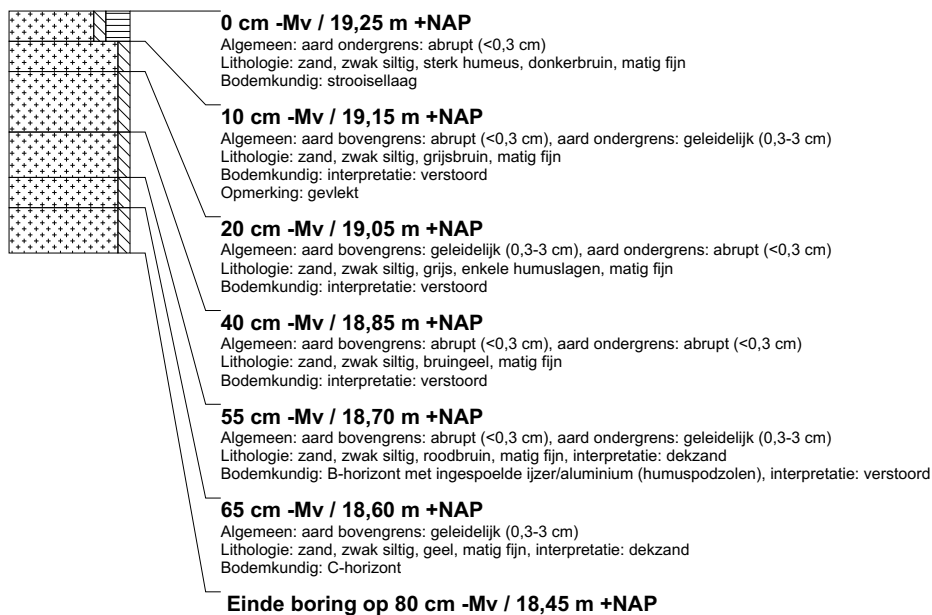

boring: O10015-29

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 148.974,50, Y: 387.247,08, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,88, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

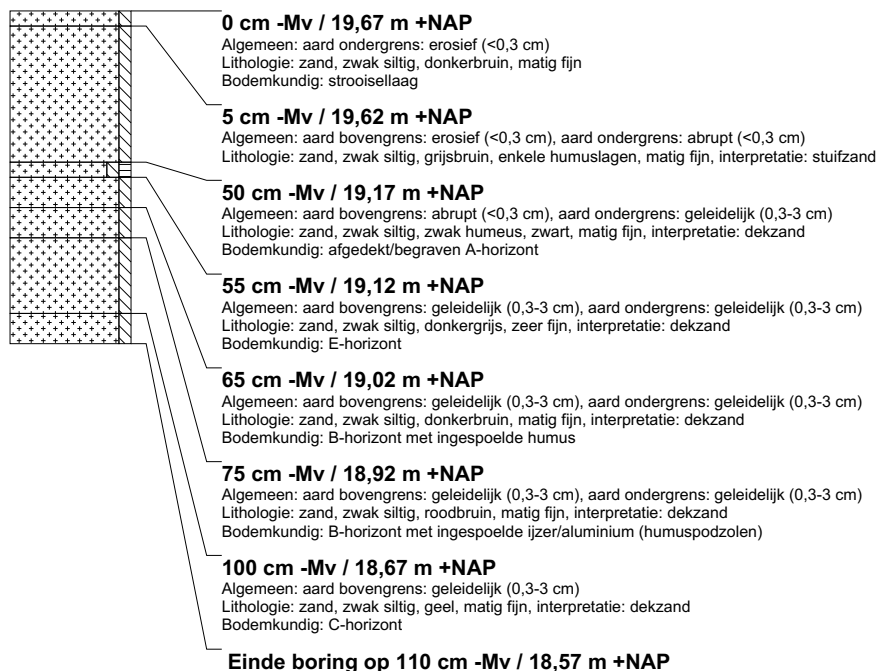
boring: O10015-30

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.116,74, Y: 387.253,78, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,25, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

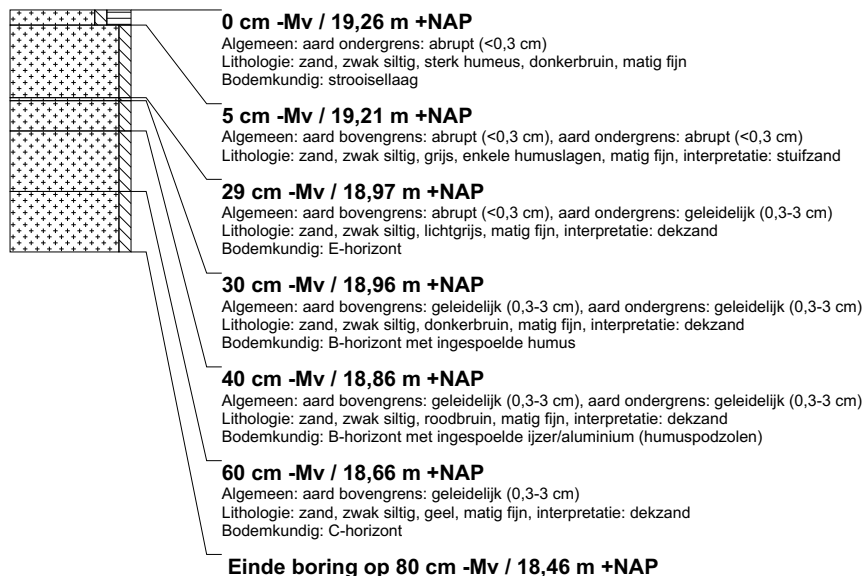

boring: O10015-31

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.130,95, Y: 387.369,89, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,67, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

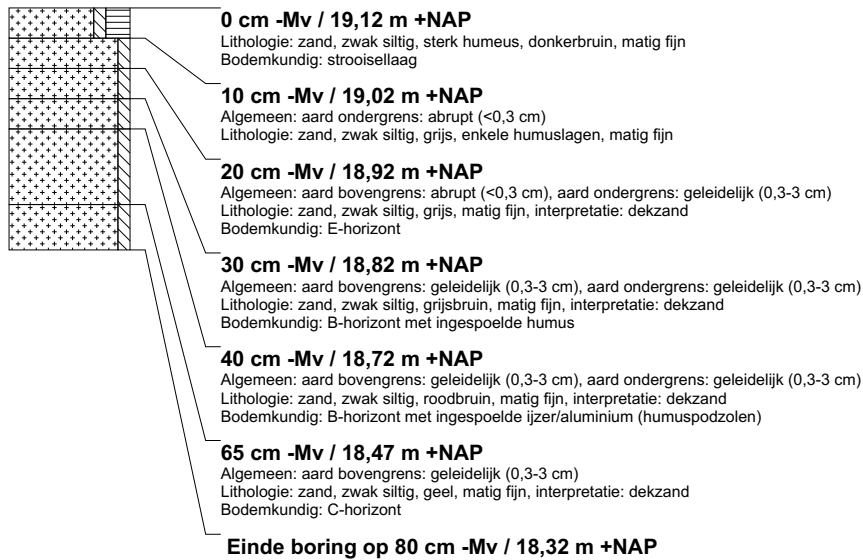
boring: O10015-32

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.268,40, Y: 387.413,08, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,26, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

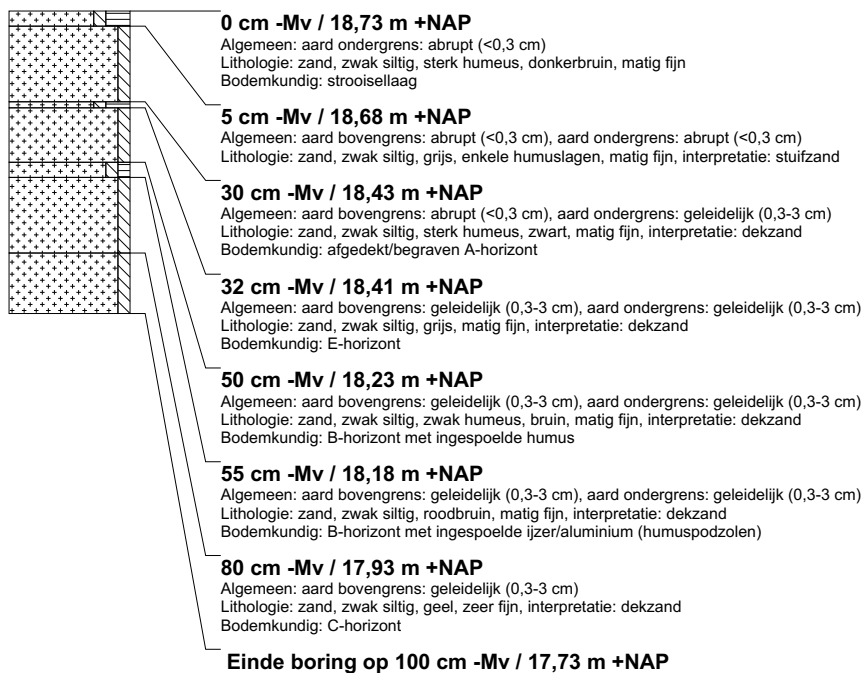

boring: O10015-33

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.451,67, Y: 387.469,93, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,12, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

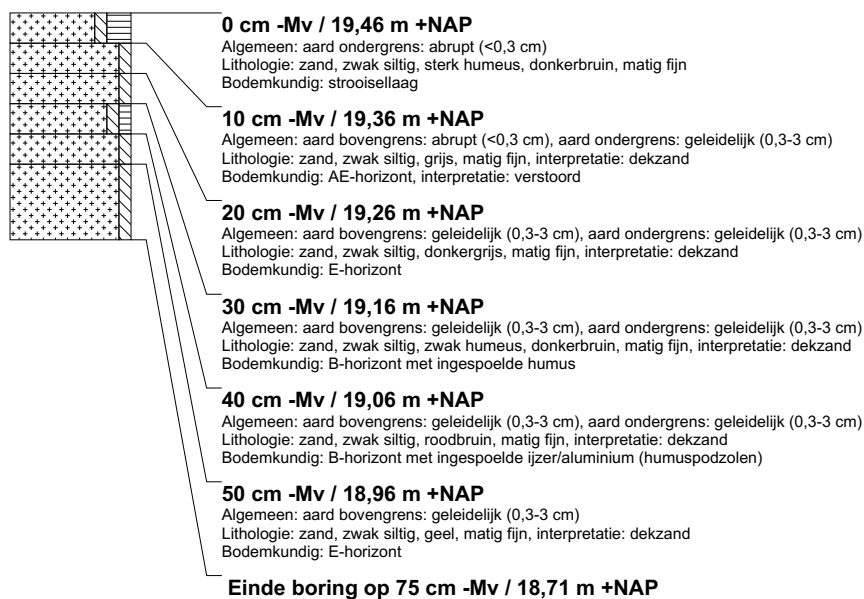
boring: O10015-34

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.444,19, Y: 387.342,52, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,73, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

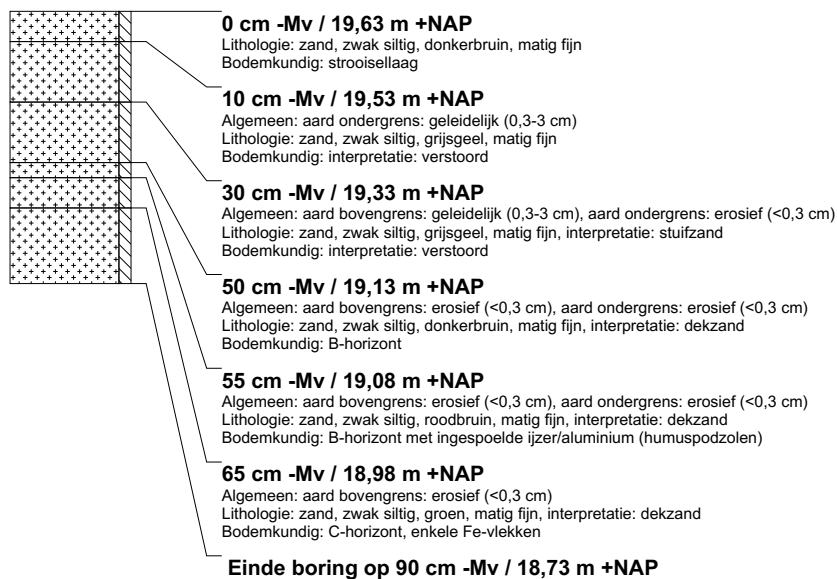

boring: OIOO15-35

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.158,85, Y: 387.266,28, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,46, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

boring: OIOO15-36

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.106,70, Y: 387.153,24, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,63, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

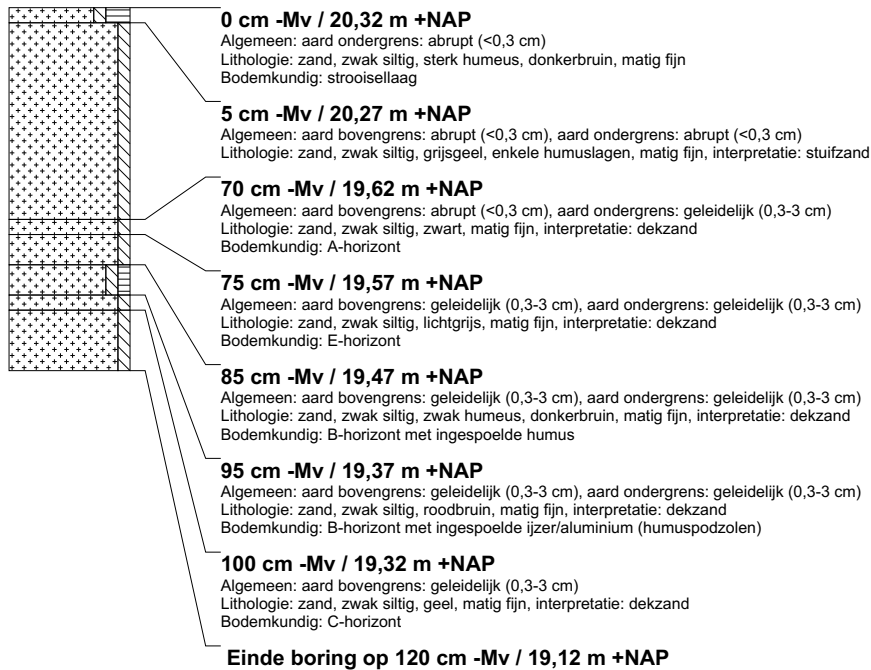

boring: O10015-37

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.001,09, Y: 387.381,87, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,01, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

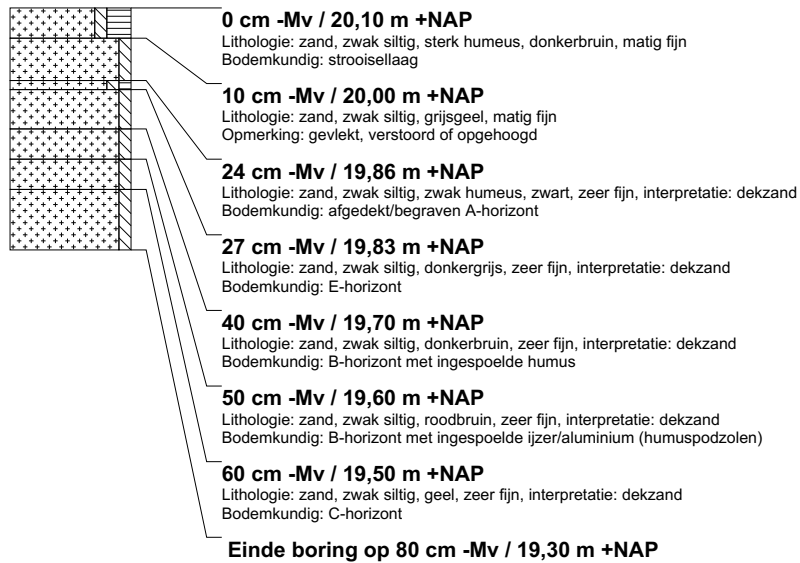
boring: O10015-38

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 148.917,41, Y: 387.351,14, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,32, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

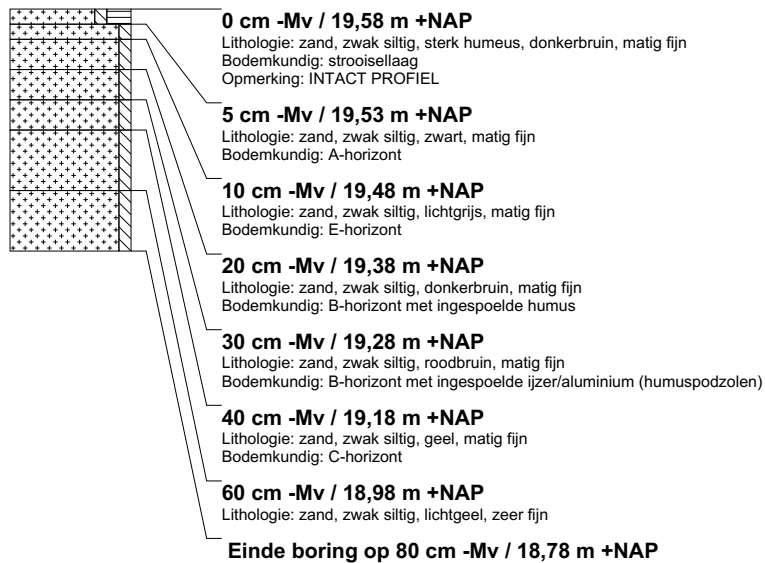

boring: O10015-39

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 148.972,68, Y: 387.091,67, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,10, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

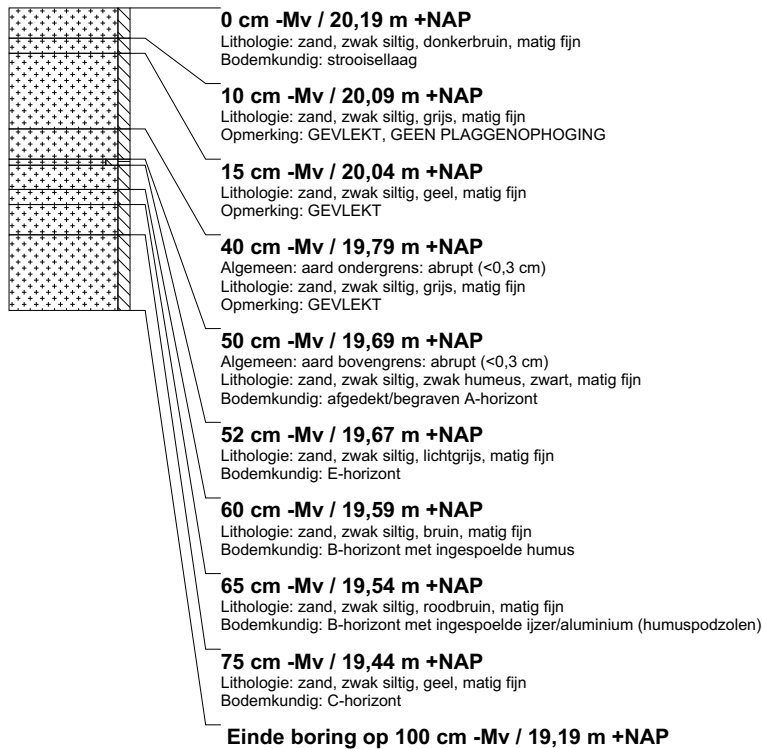
boring: O10015-40

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.262,63, Y: 387.376,14, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,58, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: BORINGEN THV SEKREET

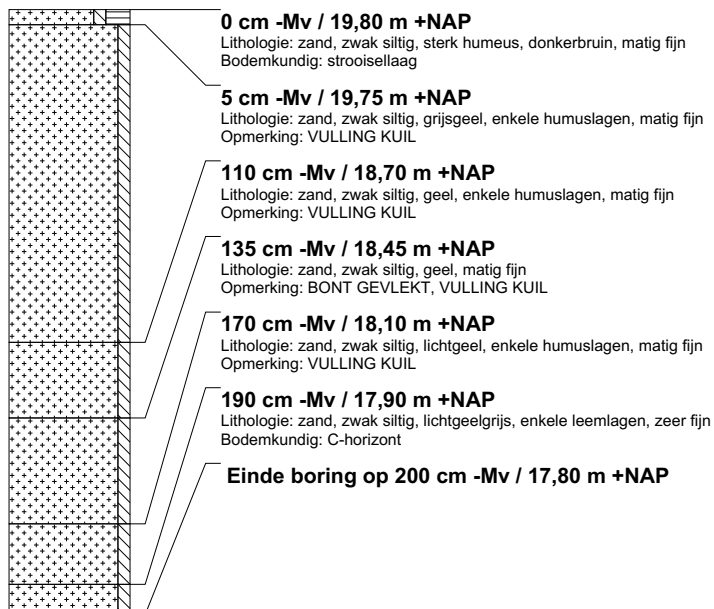

boring: O10015-41

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.261,39, Y: 387.379,52, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,19, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: OP WAL

boring: O10015-42

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.260,56, Y: 387.381,90, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,80, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

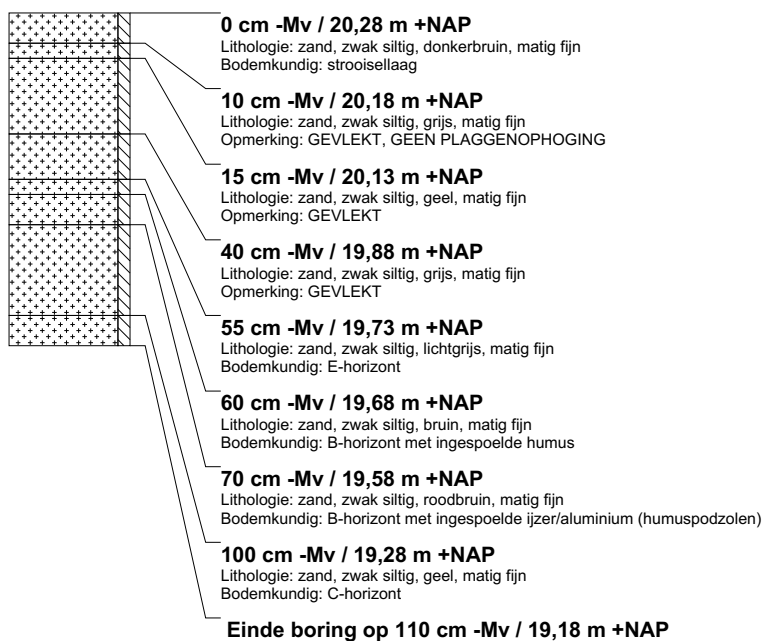

boring: O10015-43

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.260,03, Y: 387.383,30, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,87, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

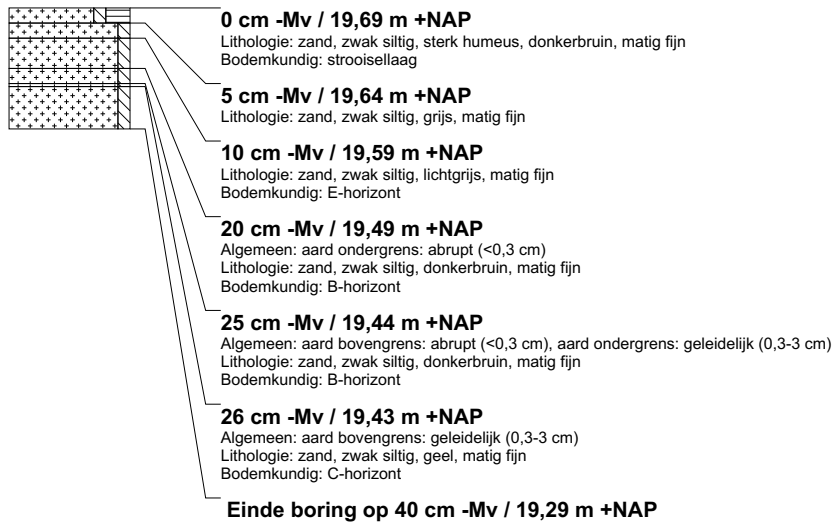
boring: O10015-44

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.259,43, Y: 387.385,39, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,28, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: OP WAL

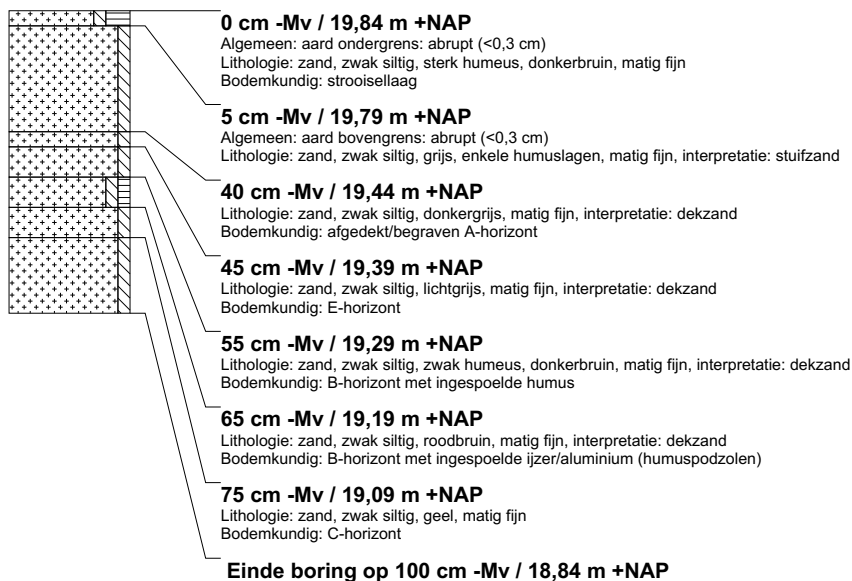

boring: OIOO15-45

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.258,61, Y: 387.387,74, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,69, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

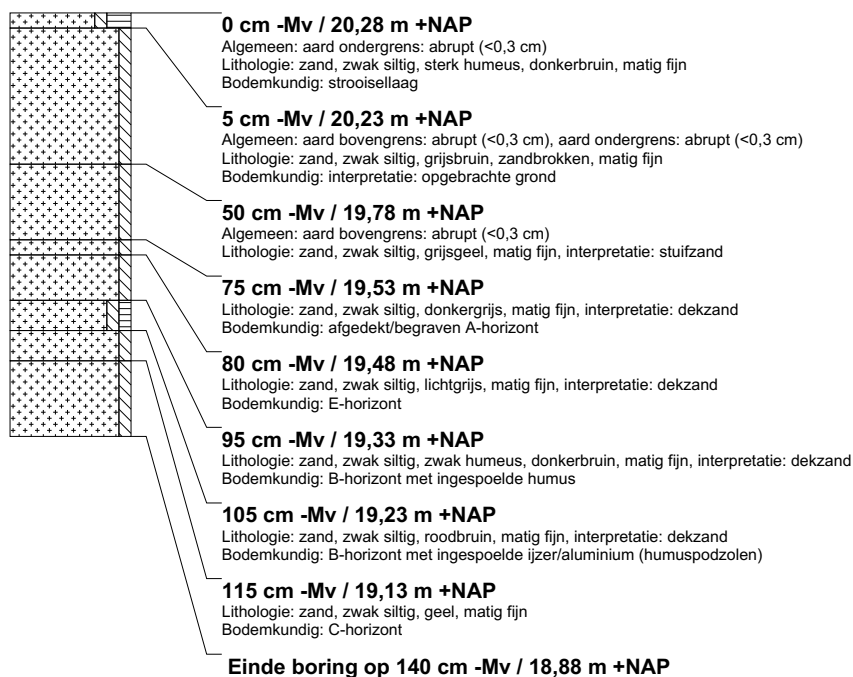
boring: OIOO15-46

beschrijver: JWK, datum: 8-7-2015, X: 148.728,57, Y: 386.928,29, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,84, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV DE TENT VD PRINS

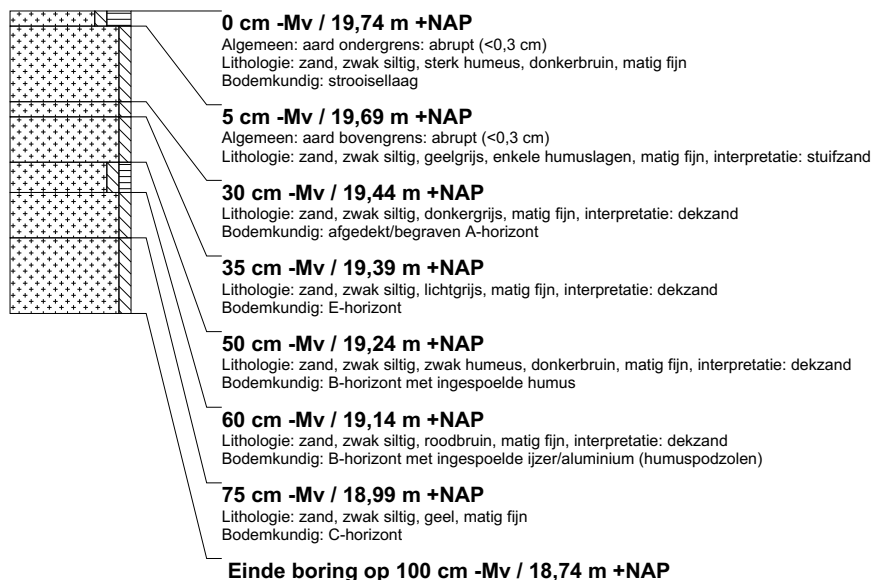

boring: O10015-47

beschrijver: JWK, datum: 8-7-2015, X: 148.724,18, Y: 386.924,70, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,28, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV DE TENT VD PRINS

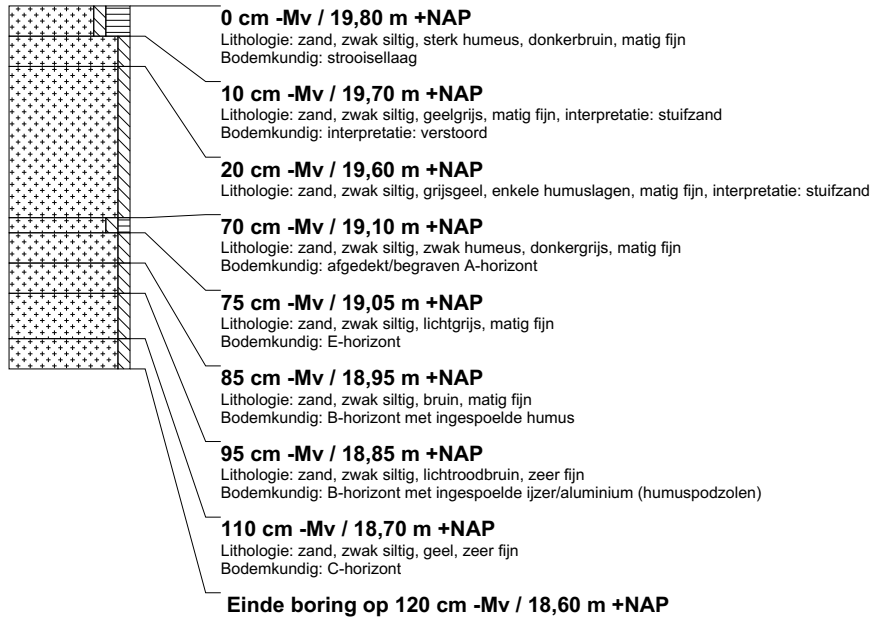
boring: O10015-48

beschrijver: JWK, datum: 8-7-2015, X: 148.719,55, Y: 386.921,06, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,74, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV DE TENT VD PRINS

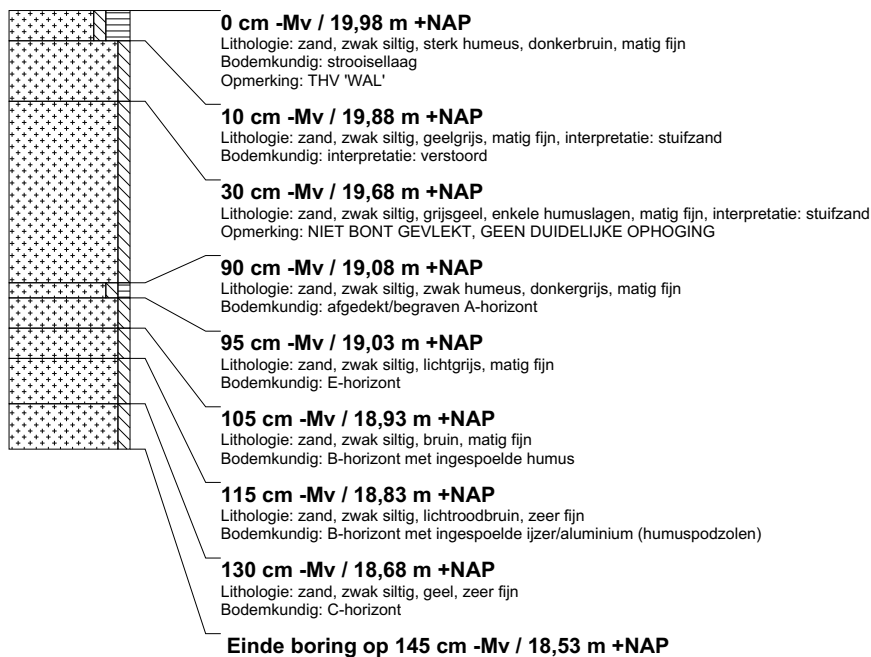

boring: O10015-49

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 149.385,63, Y: 387.230,54, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,80, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KOOKGAT NOORDOOSTEN, RAAI OOST-WEST

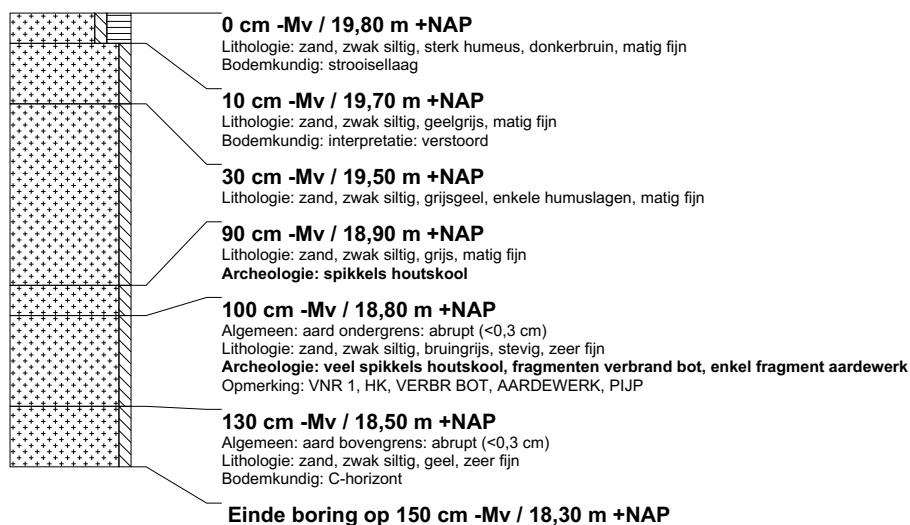
boring: O10015-50

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 149.382,26, Y: 387.229,28, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,98, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KOOKGAT NOORDOOSTEN, RAAI OOST-WEST

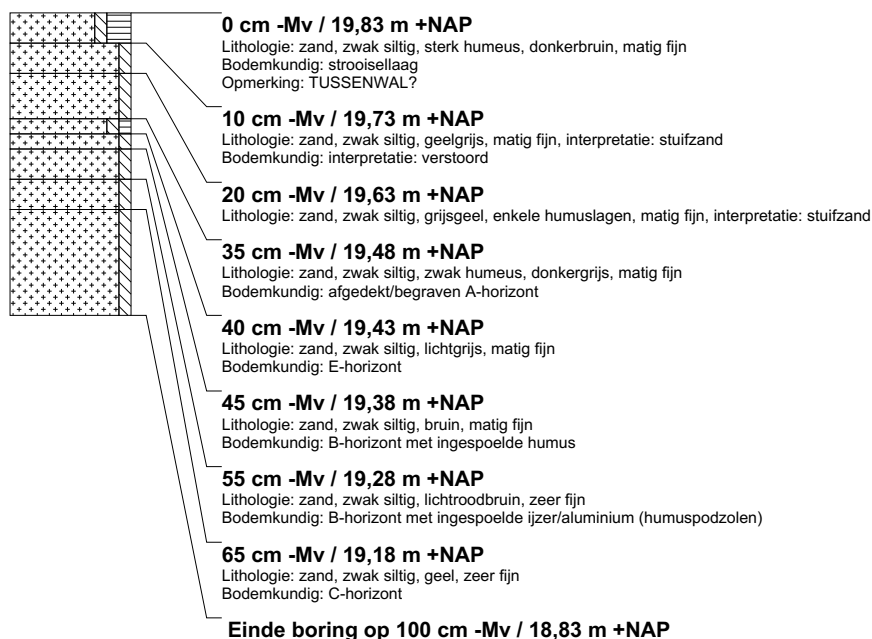

boring: O10015-51

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 149.379,58, Y: 387.228,37, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,80, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KOOKGAT NOORDOOSTEN, RAAI OOST-WEST, GEZEEFD OVER 3 MM

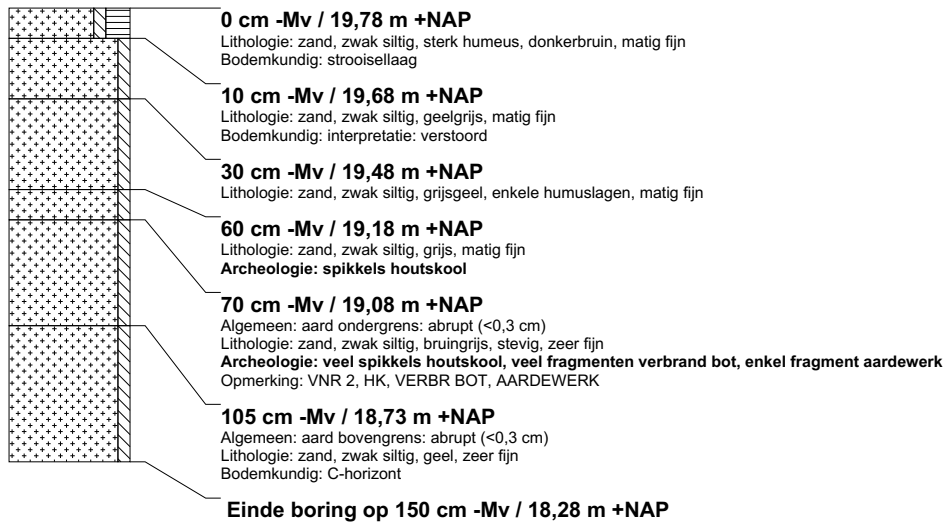
boring: O10015-52

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 149.377,12, Y: 387.227,28, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,83, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KOOKGAT NOORDOOSTEN, RAAI OOST-WEST

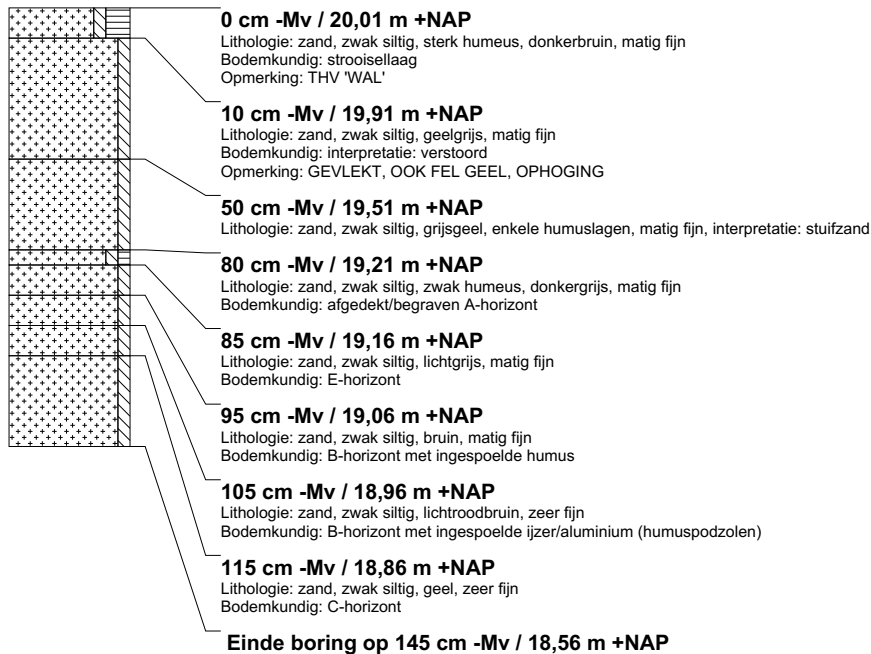

boring: OIOO15-53

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 149.374,90, Y: 387.226,14, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,78, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KOOKGAT NOORDOOSTEN, RAAI OOST-WEST, GEZEefd OVER 3 MM

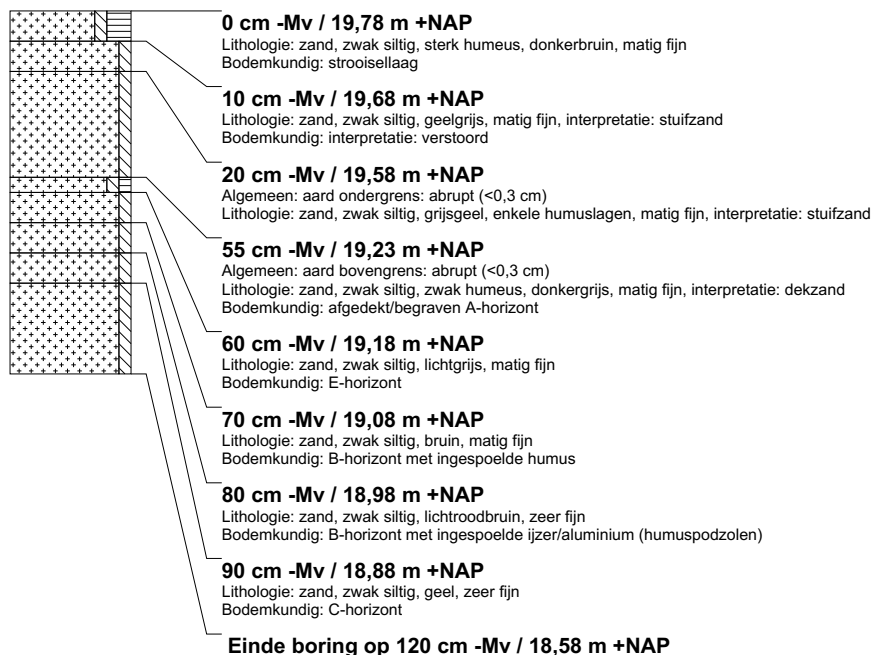
boring: OIOO15-54

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 149.371,70, Y: 387.224,71, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,01, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KOOKGAT NOORDOOSTEN, RAAI OOST-WEST

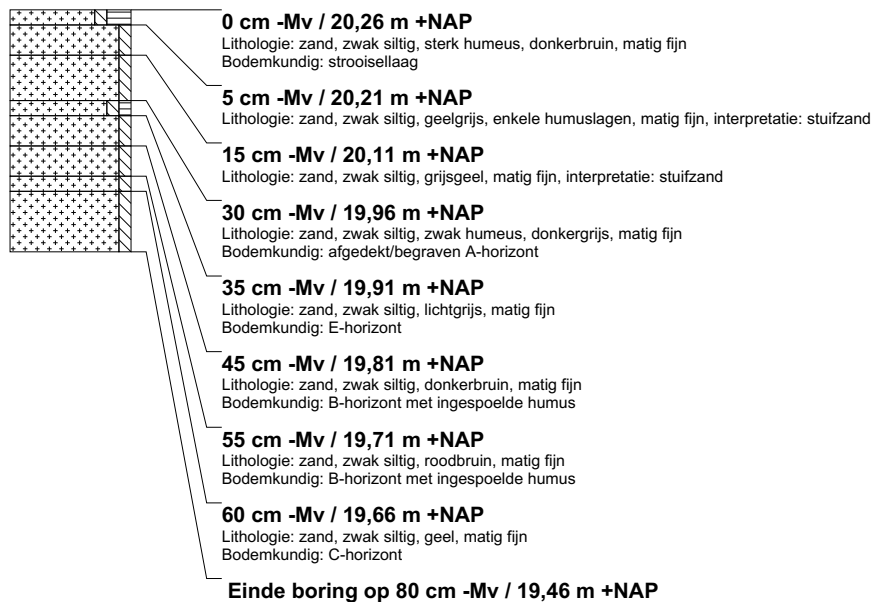

boring: O10015-55

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 149.369,04, Y: 387.223,64, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,78, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KOOKGAT NOORDOOSTEN, RAAI OOST-WEST

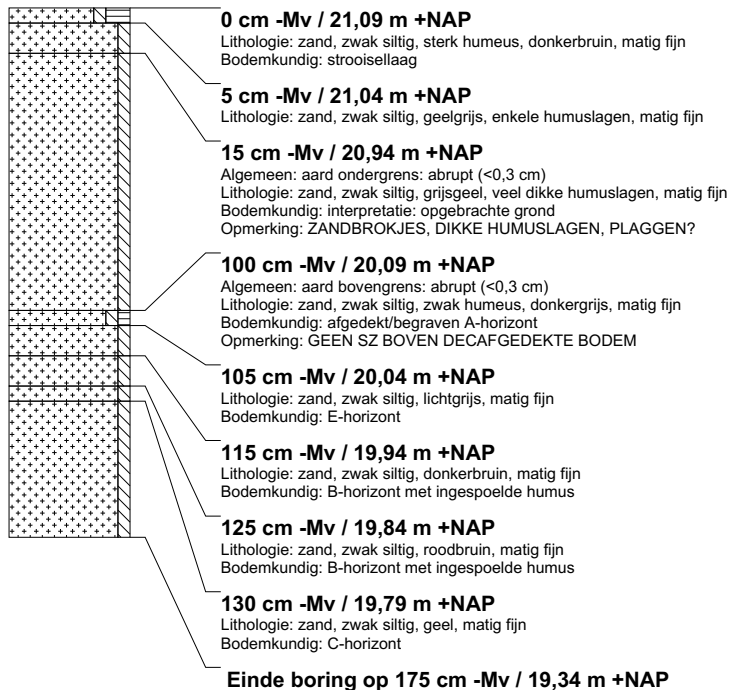
boring: O10015-56

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 149.017,09, Y: 386.763,81, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,26, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV PREEKSTOEL

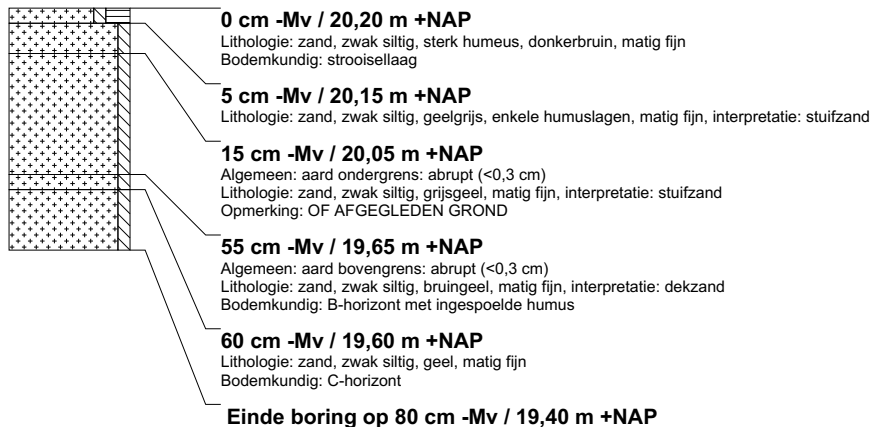

boring: O10015-57

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 149.012,77, Y: 386.761,84, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 21,09, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV PREEKSTOEL

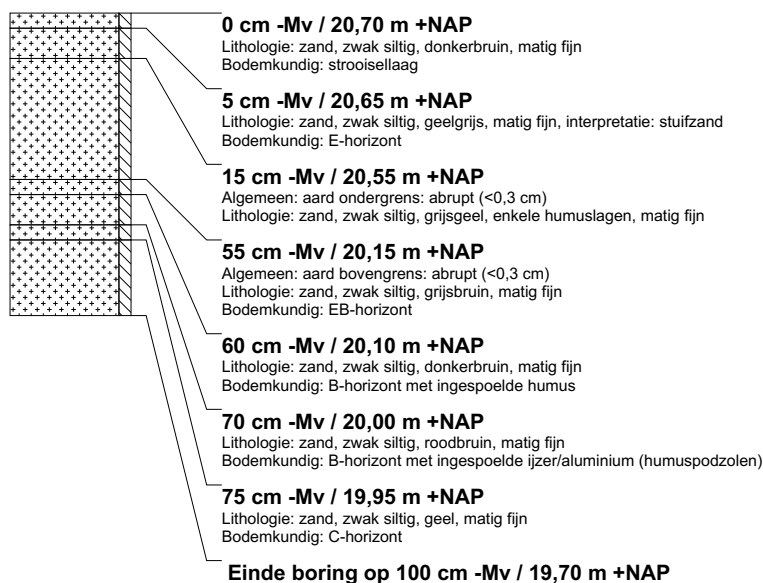
boring: O10015-58

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 149.007,25, Y: 386.759,75, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,20, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV PREEKSTOEL

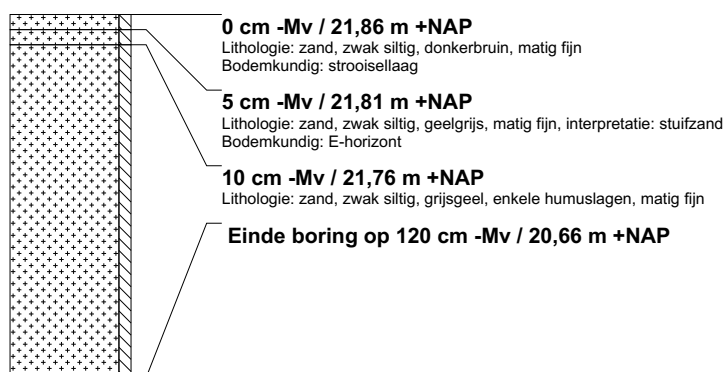

boring: OIOO15-59

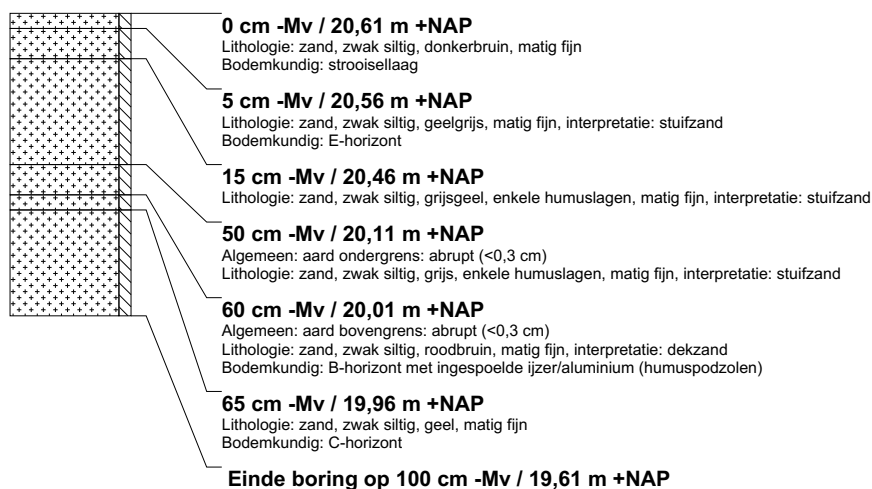
beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.531,64, Y: 386.328,32, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,70, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: RAAI TER HOOGTE VAN RK KERK, O VOET, 5 VLAK, 15 VLAK, 20, VOET, 10 M VLAK IN HET ROND

boring: OIOO15-60

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.522,65, Y: 386.323,99, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 21,86, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: RAAI TER HOOGTE VAN RK KERK, O VOET, 5 VLAK, 15 VLAK, 20, VOET, 10 M VLAK IN HET ROND

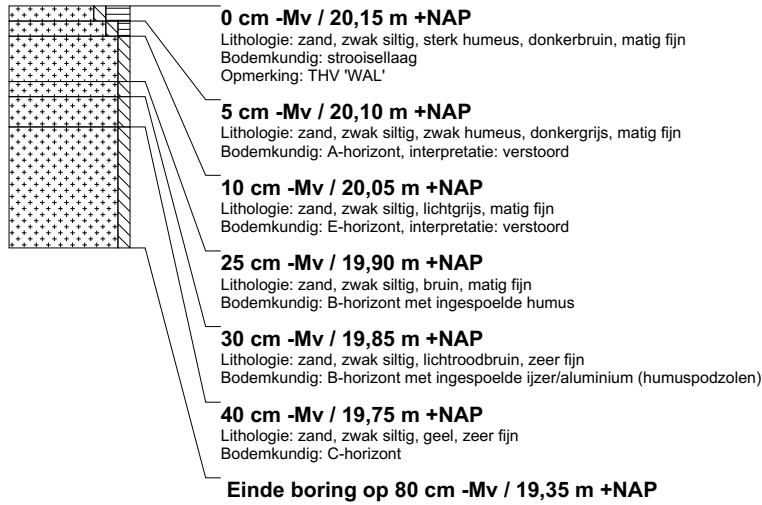
boring: OIOO15-61

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.514,46, Y: 386.318,75, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,61, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: RAAI TER HOOGTE VAN RK KERK, O VOET, 5 VLAK, 15 VLAK, 20, VOET, 10 M VLAK IN HET ROND

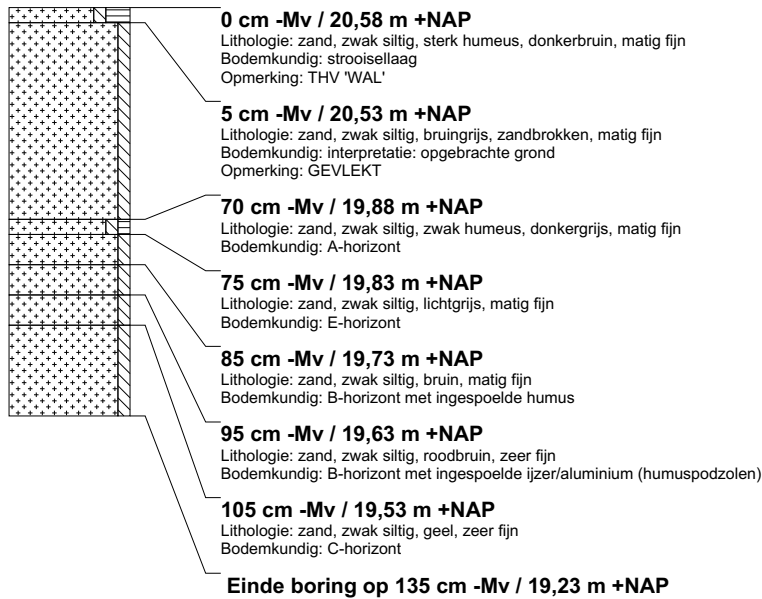

boring: O10015-62

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.520,18, Y: 386.747,15, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,15, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KOOKGAT ZUIDWESTEN, RAAI NOORD-ZUID

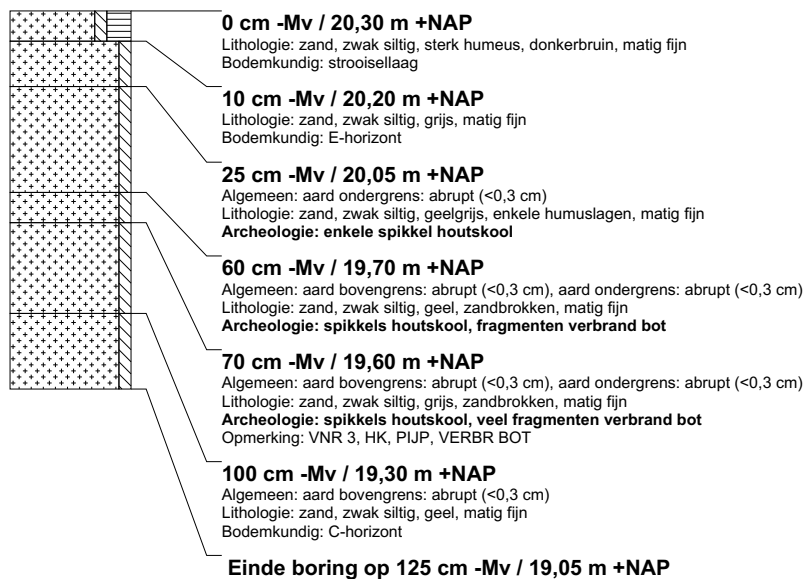
boring: O10015-63

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.521,40, Y: 386.745,17, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,58, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KOOKGAT ZUIDWESTEN, RAAI NOORD-ZUID

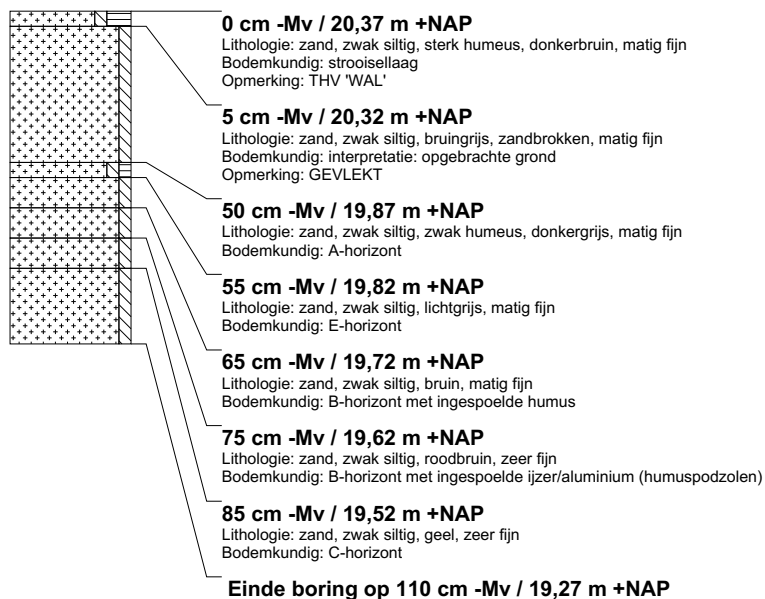

boring: OIOO15-64

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.522,86, Y: 386.741,90, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,30, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: GEZEefd OVER 3 MM

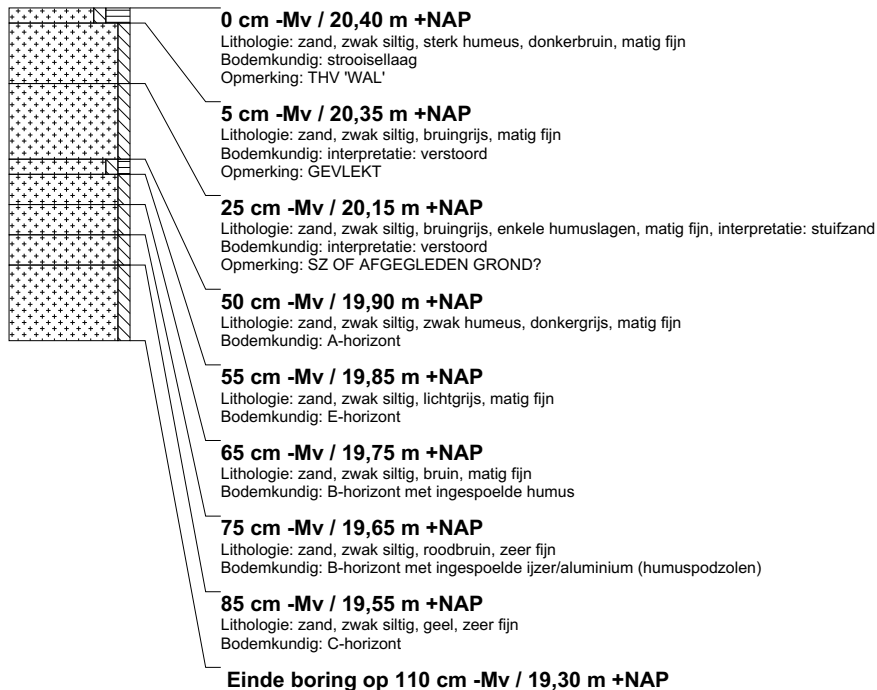
boring: OIOO15-65

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.523,87, Y: 386.740,33, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,37, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KOOKGAT ZUIDWESTEN, RAAI NOORD-ZUID

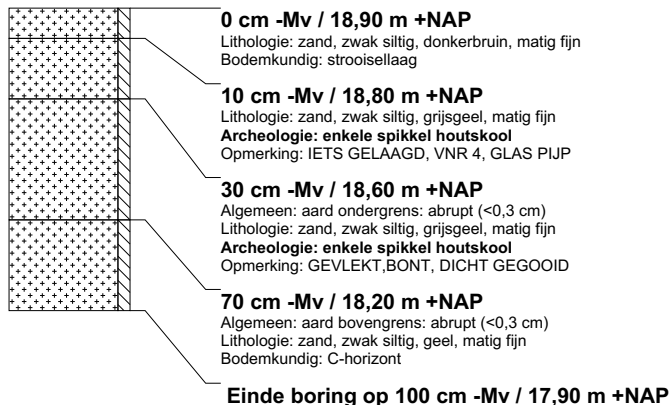

boring: OIOO15-66

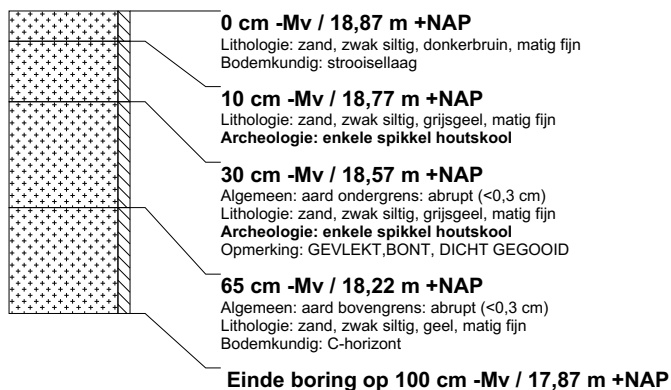
beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.524,90, Y: 386.738,55, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,40, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KOOKGAT ZUIDWESTEN, RAAI NOORD-ZUID

boring: OIOO15-67

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.482,19, Y: 386.859,18, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,90, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KUIL KANTINE

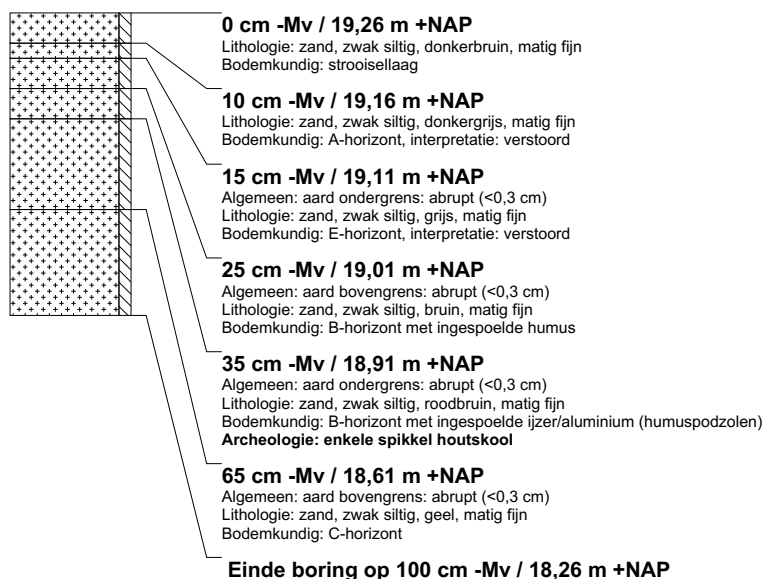
boring: OIOO15-68

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.480,37, Y: 386.858,22, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,87, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KUIL KANTINE

boring: OIOO15-69

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.484,77, Y: 386.857,42, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,26, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KUIL KANTINE, ERNAAST

boring: OIOO15-70

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.400,43, Y: 386.909,24, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,18, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV LATRINE

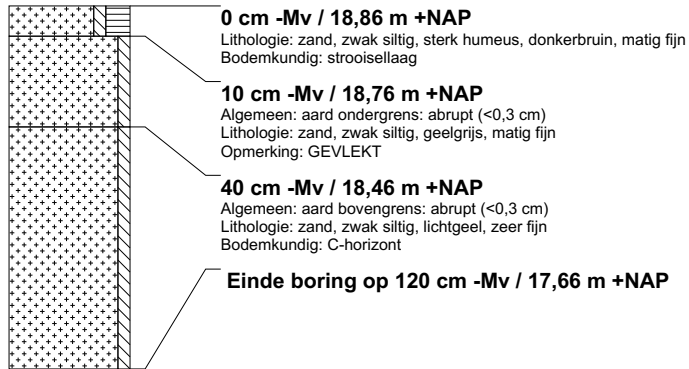
boring: OIOO15-71

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.402,68, Y: 386.906,03, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,50, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV LATRINE, WAL

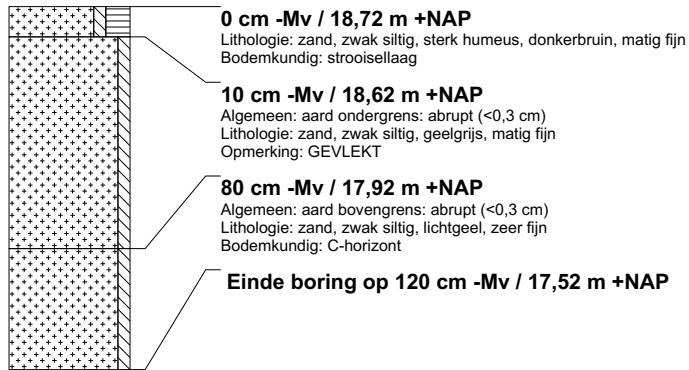

boring: OIOO15-72

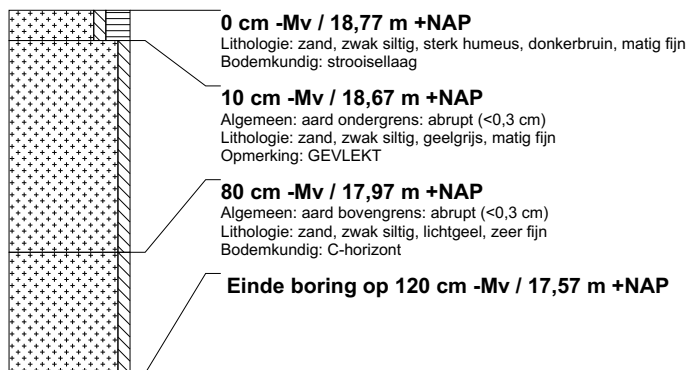
beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.403,35, Y: 386.903,89, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,86, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV LATRINE, WAL

boring: OIOO15-73

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.403,63, Y: 386.903,01, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,72, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV LATRINE, WAL

boring: OIOO15-74

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.404,04, Y: 386.902,35, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,77, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV LATRINE, WAL

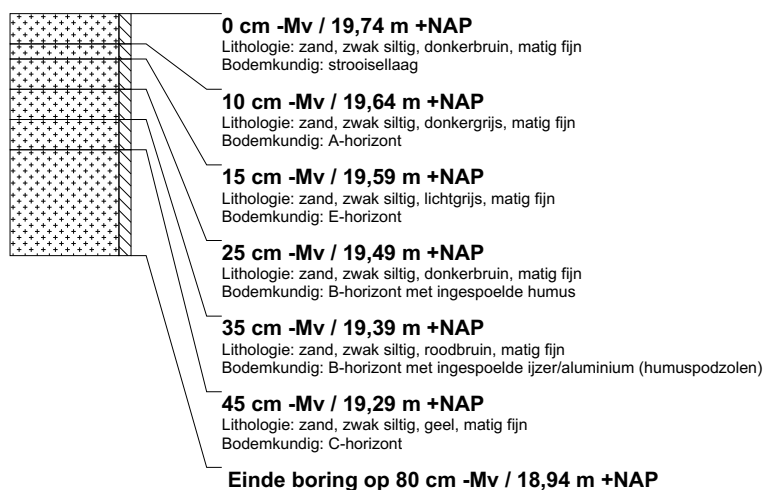

boring: O10015-75

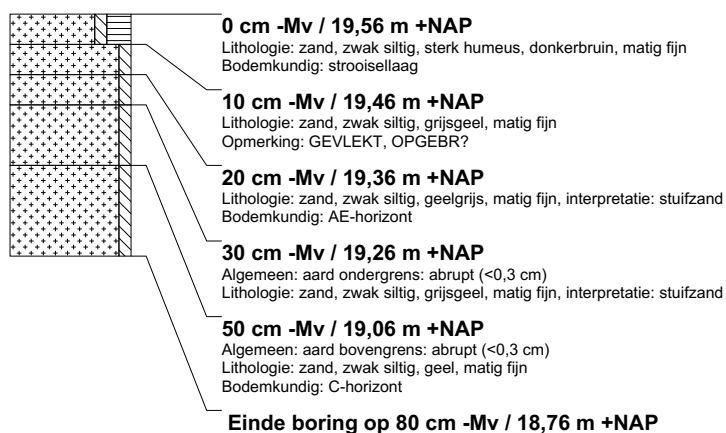
beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.405,20, Y: 386.899,52, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,69, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV LATRINE, WAL

boring: O10015-76

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.406,40, Y: 386.896,08, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,74, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

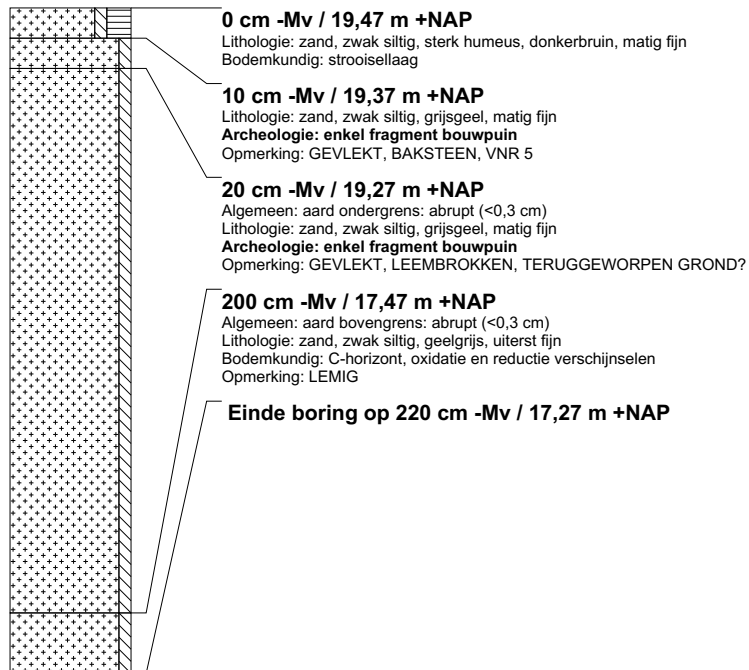
boring: O10015-77

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 149.366,70, Y: 387.204,46, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,56, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV POMP

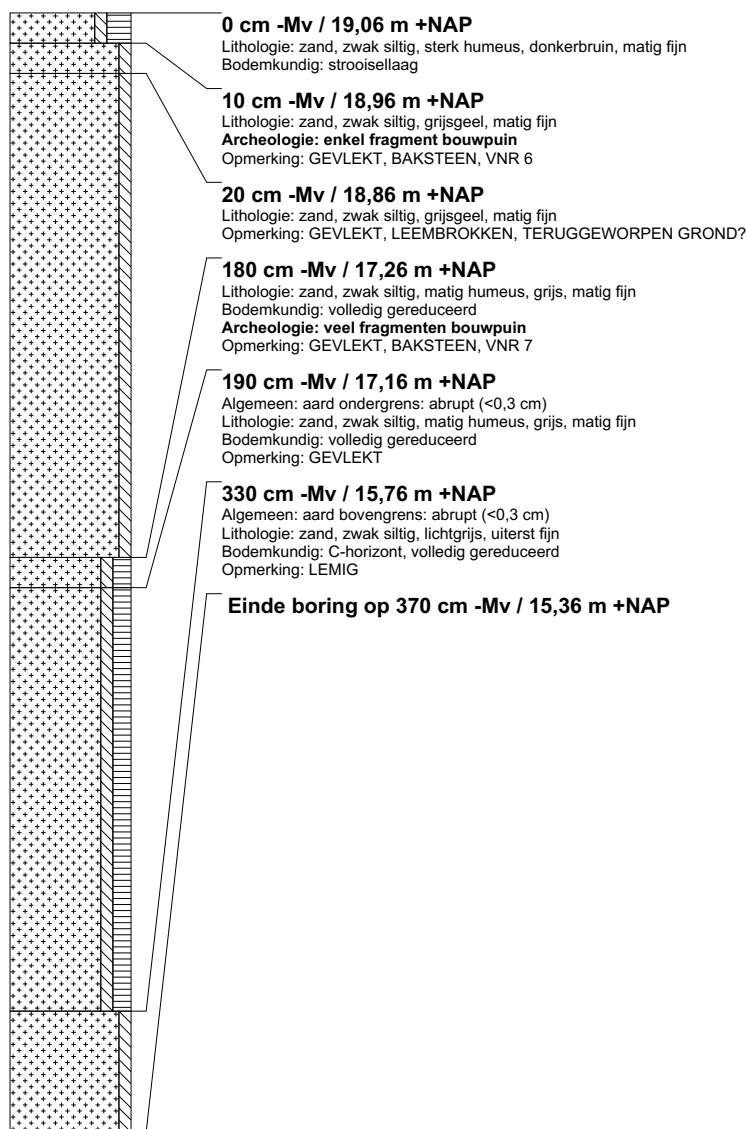
boring: OIOO15-78

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 149.366,21, Y: 387.205,37, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,47, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV POMP

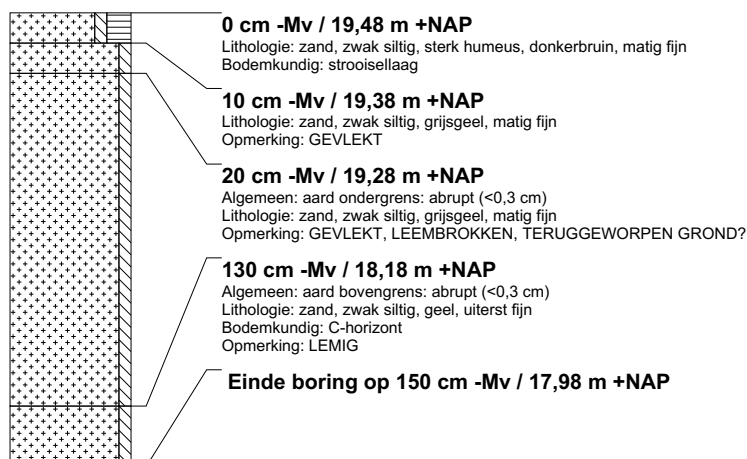

boring: O10015-79

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 149.365,46, Y: 387.206,53, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,06, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV POMP

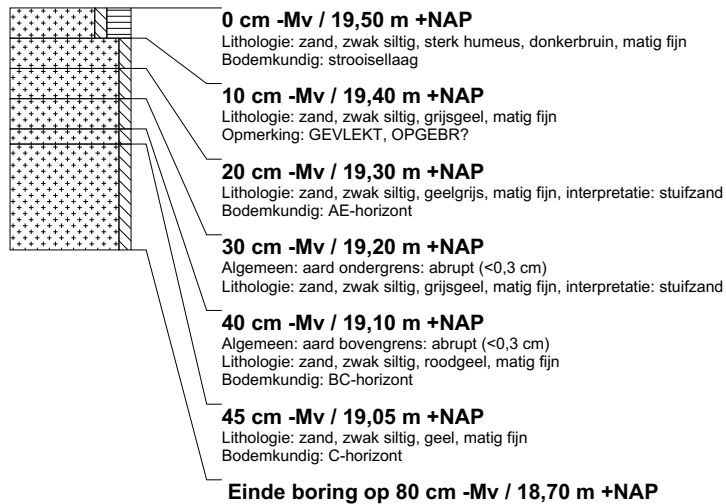
boring: O10015-80

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 149.364,71, Y: 387.207,96, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,48, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV POMP

boring: O10015-81

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 149.364,26, Y: 387.208,87, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,50, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV POMP

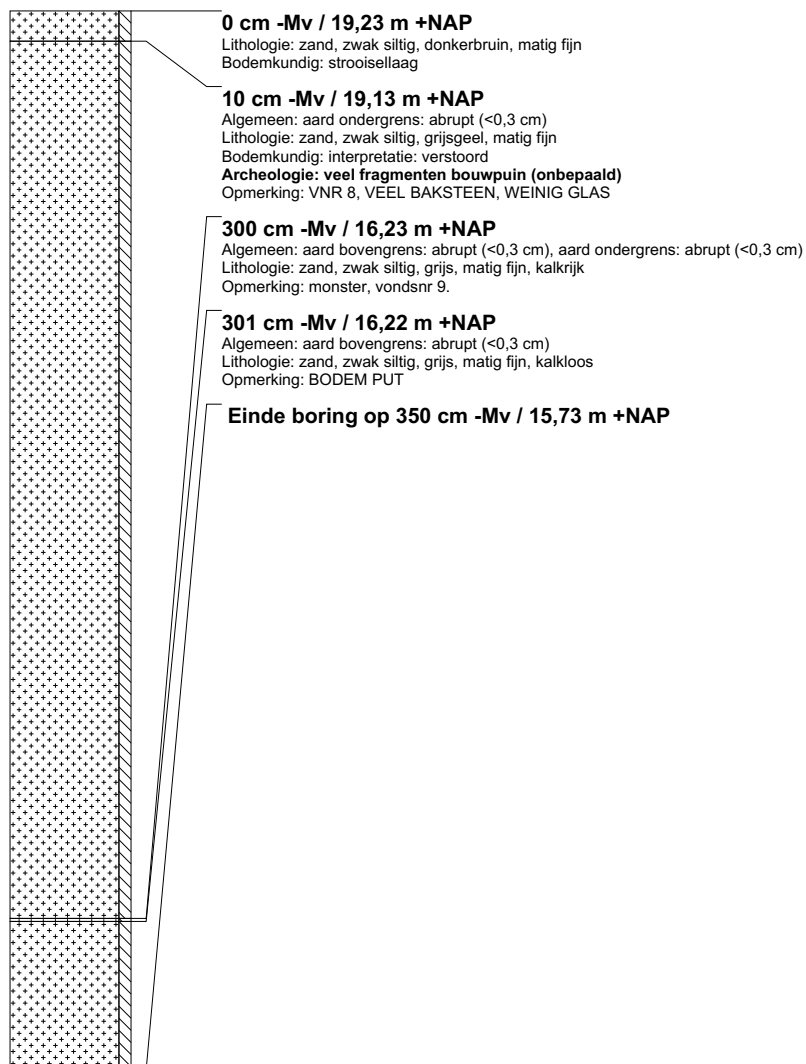
boring: O10015-82

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.648,16, Y: 387.373,28, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,69, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

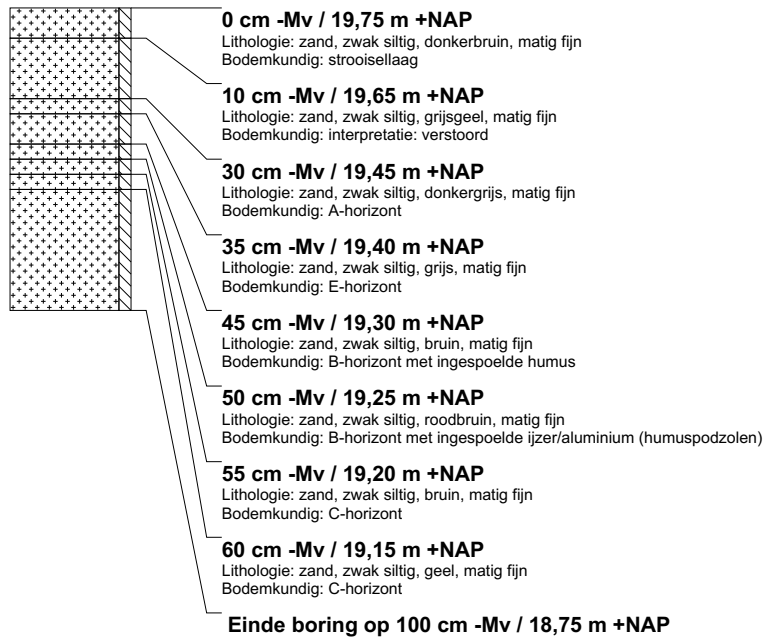
boring: OIOO15-83

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.650,45, Y: 387.375,18, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,23, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

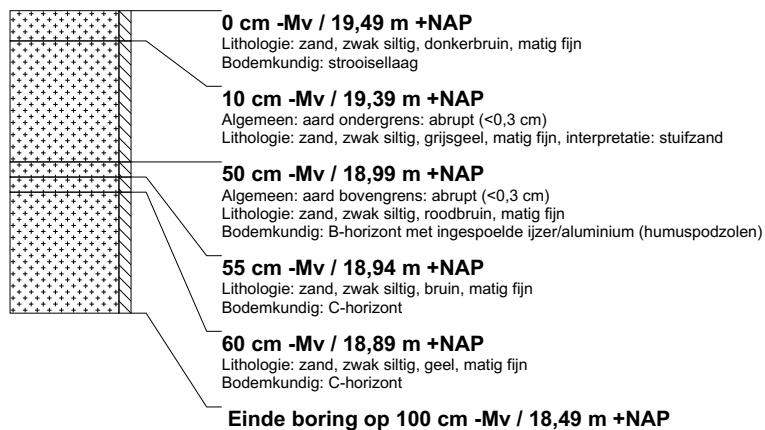

boring: O10015-84

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.652,59, Y: 387.376,98, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,75, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

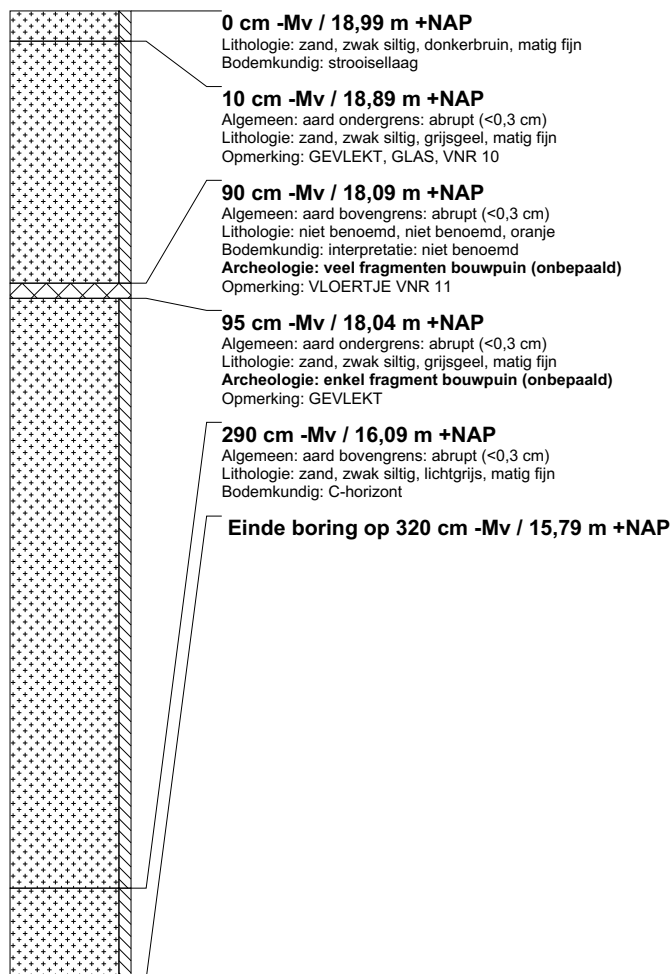
boring: O10015-85

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.631,11, Y: 387.387,22, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,49, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

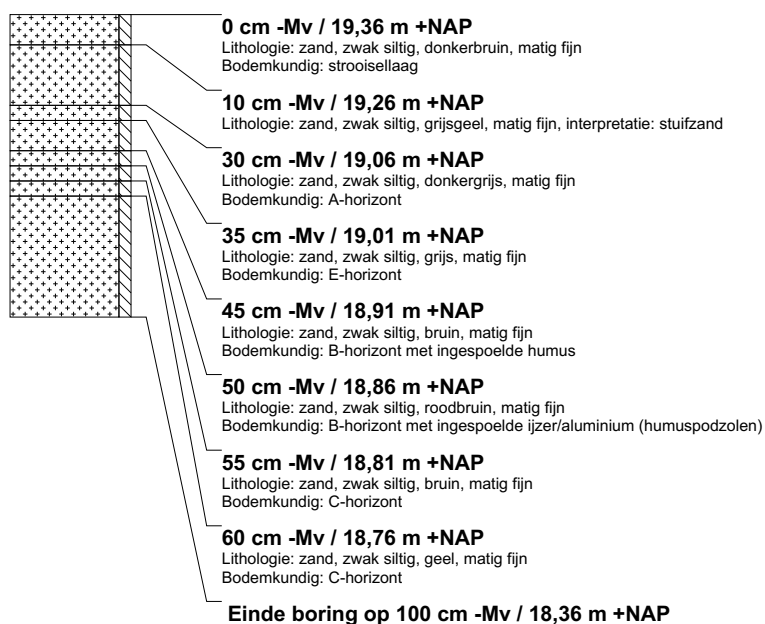

boring: O10015-86

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.629,62, Y: 387.389,85, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,99, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

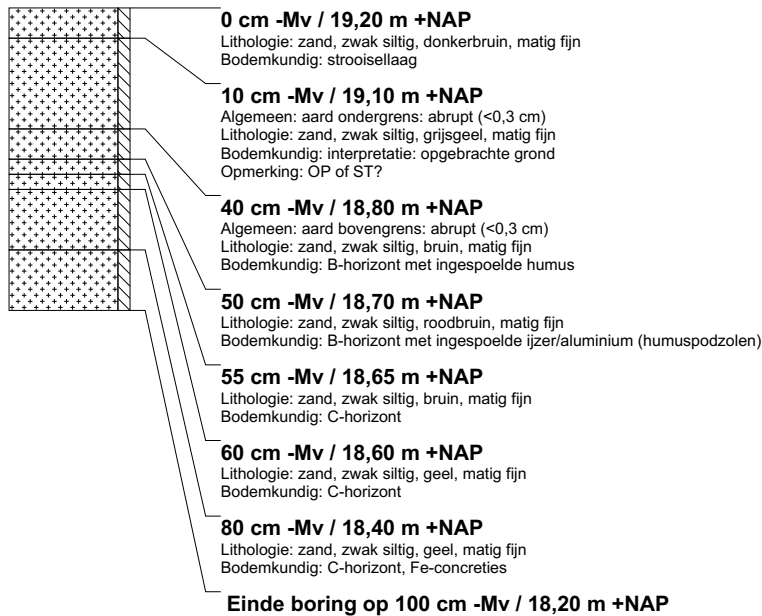
boring: O10015-87

beschrijver: JWK, datum: 9-7-2015, X: 148.628,06, Y: 387.392,64, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,36, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

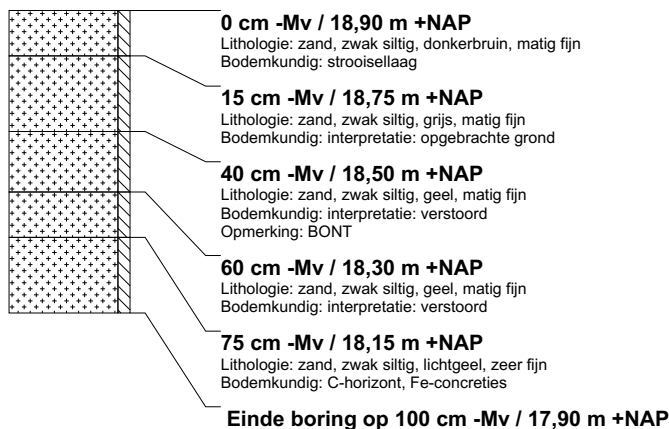

boring: OIOO15-88

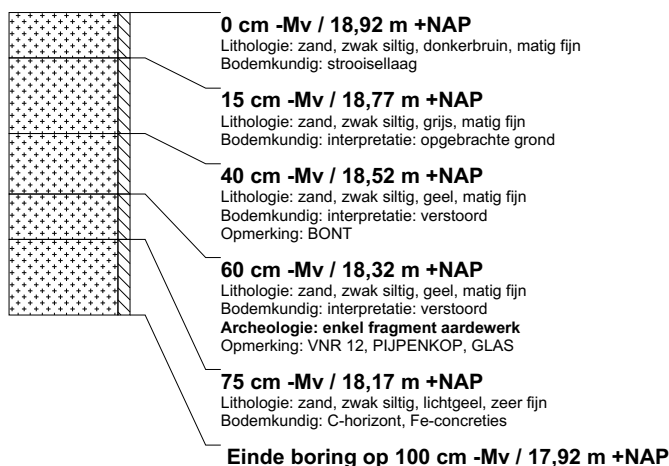
beschrijver: JWK, datum: 16-7-2015, X: 148.637,40, Y: 387.469,03, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,20, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

boring: OIOO15-89

beschrijver: JWK, datum: 16-7-2015, X: 148.635,32, Y: 387.468,28, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,90, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

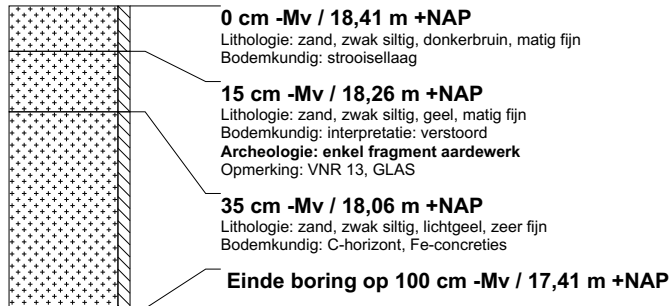
boring: OIOO15-90

beschrijver: JWK, datum: 16-7-2015, X: 148.633,89, Y: 387.467,73, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,92, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

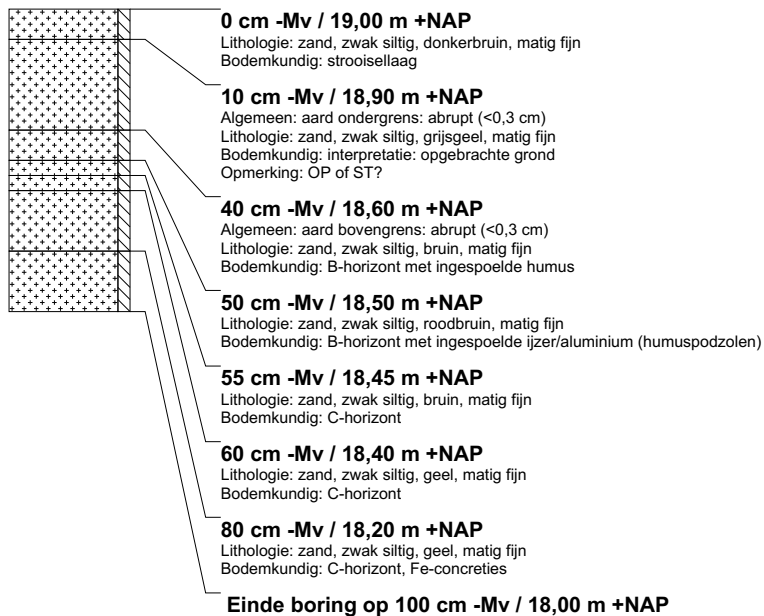

boring: OIOO15-91

beschrijver: JWK, datum: 16-7-2015, X: 148.631,43, Y: 387.466,81, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,41, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KUIL INTENDANCE

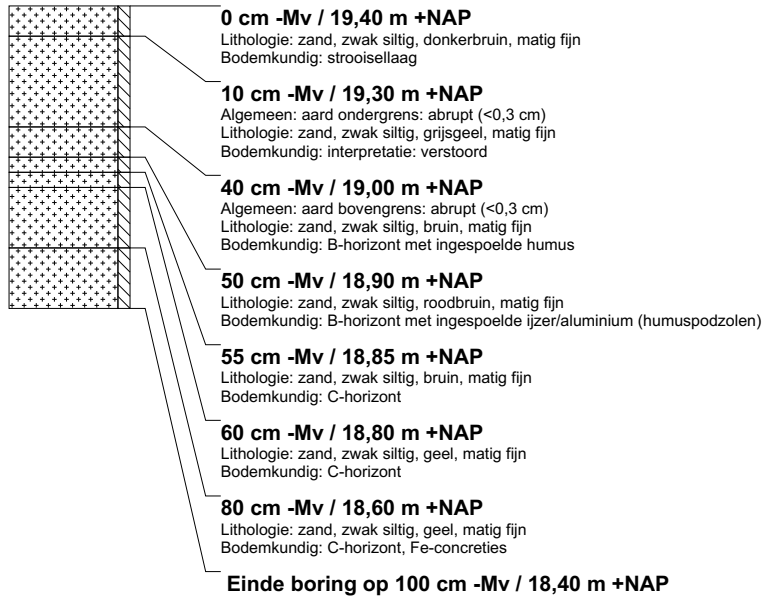
boring: OIOO15-92

beschrijver: JWK, datum: 16-7-2015, X: 148.628,63, Y: 387.465,25, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,00, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

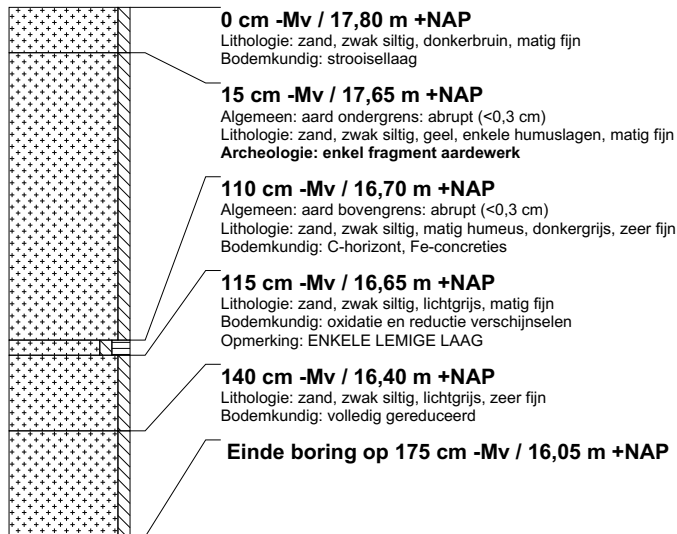

boring: O10015-93

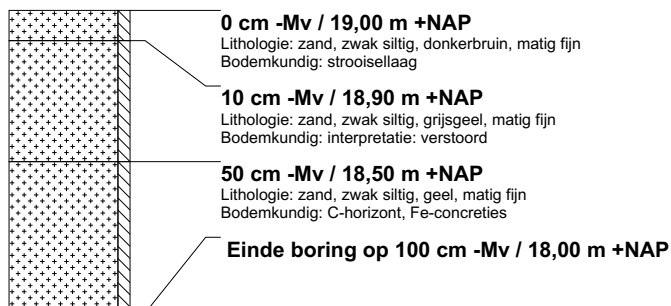
beschrijver: JWK, datum: 16-7-2015, X: 148.732,18, Y: 387.429,77, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,40, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

boring: O10015-94

beschrijver: JWK, datum: 16-7-2015, X: 148.735,19, Y: 387.432,17, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 17,80, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV KUIL INTENDANCE

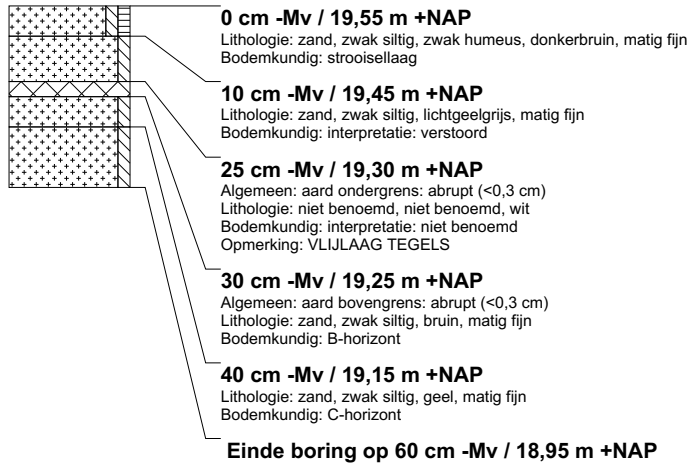
boring: O10015-95

beschrijver: JWK, datum: 16-7-2015, X: 148.738,64, Y: 387.434,86, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,00, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

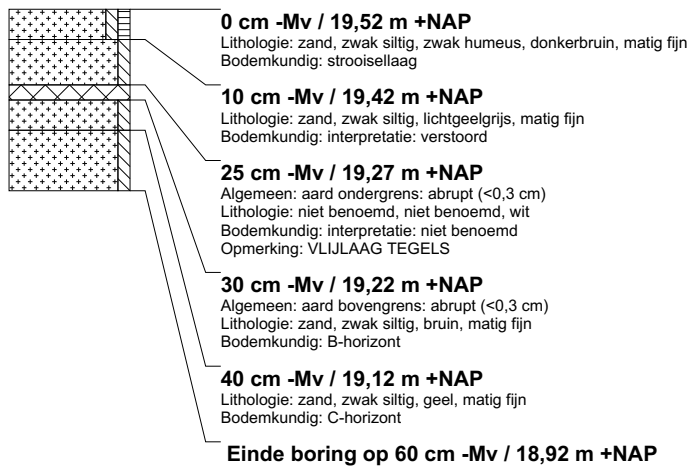

boring: O10015-96

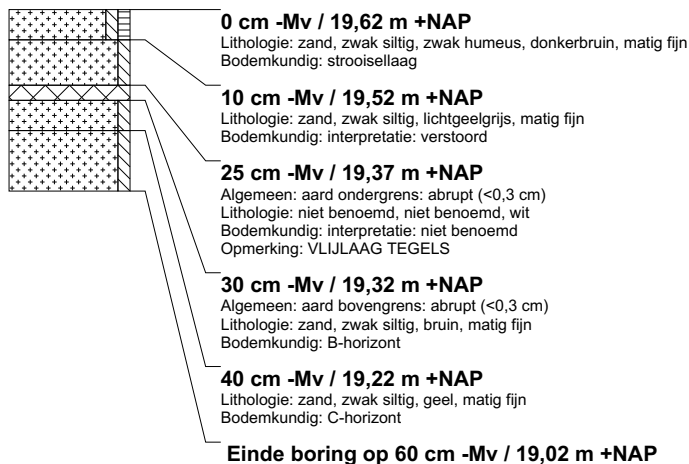
beschrijver: JWK, datum: 16-7-2015, X: 148.654,38, Y: 387.364,55, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,55, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

boring: O10015-97

beschrijver: JWK, datum: 16-7-2015, X: 148.651,25, Y: 387.367,35, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,52, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

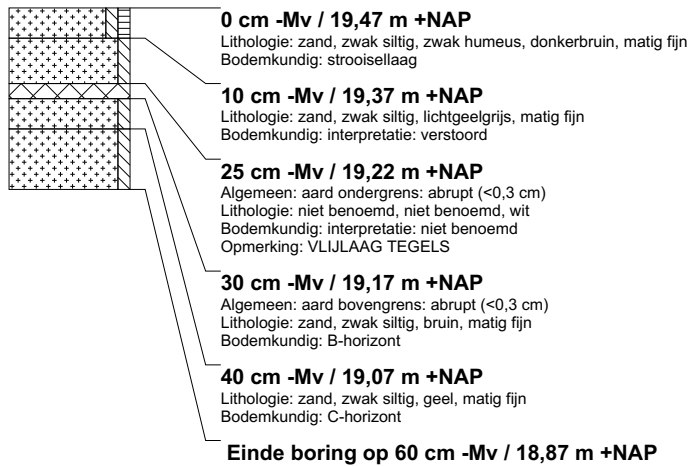
boring: O10015-98

beschrijver: JWK, datum: 16-7-2015, X: 148.649,64, Y: 387.370,35, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,62, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

boring: OIOO15-99

beschrijver: JWK, datum: 16-7-2015, X: 148.655,31, Y: 387.367,21, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,47, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE

boring: OIOO15-100

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 147.986,79, Y: 387.041,79, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,91, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: akker

boring: OIOO15-101

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 148.051,43, Y: 386.955,41, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,72, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: akker

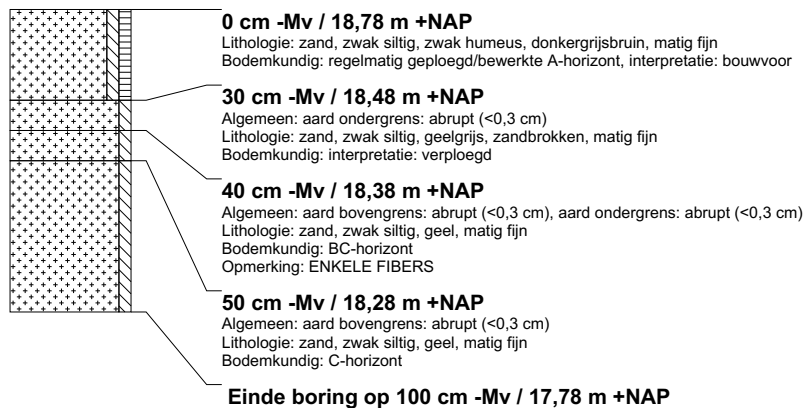

boring: O10015-102

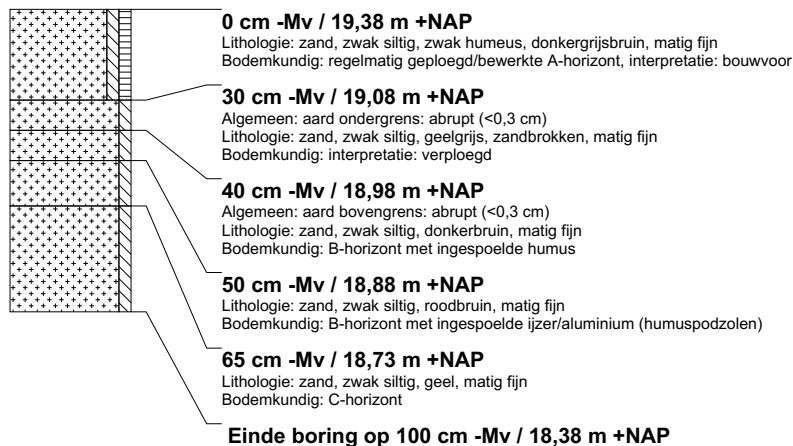
beschrijver: JWK, datum: 2-12-2015, X: 148.125,46, Y: 386.860,88, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,79, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: akker

boring: O10015-103

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 148.189,29, Y: 386.774,51, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,78, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: akker

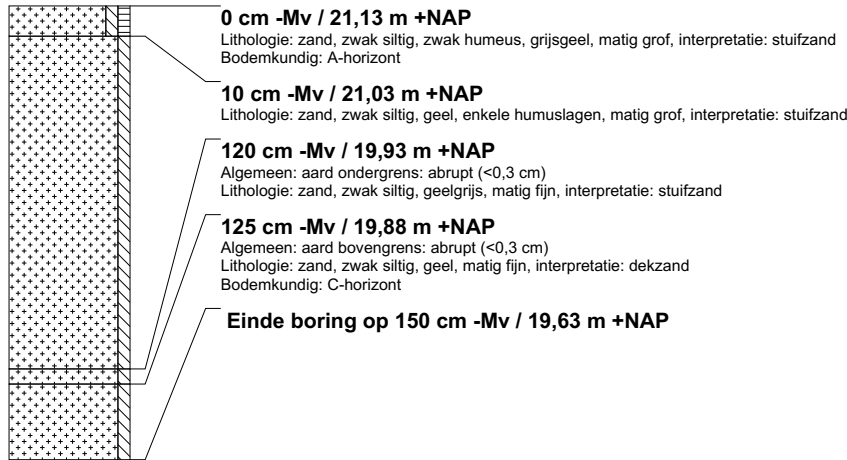
boring: O10015-104

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 148.298,20, Y: 386.616,00, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,38, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: akker, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: AARDBEI

boring: O10015-108

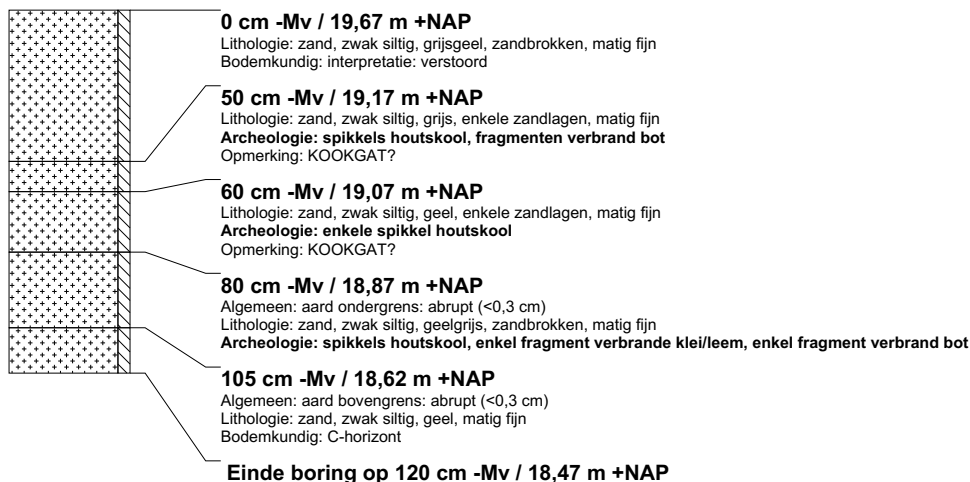
beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 148.550,09, Y: 386.265,77, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 21,13, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: heide, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: vak 39, frontwacht

boring: O10015-109

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 148.805,64, Y: 386.439,65, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,13, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: natuurterrein, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: frontwacht, vak 38

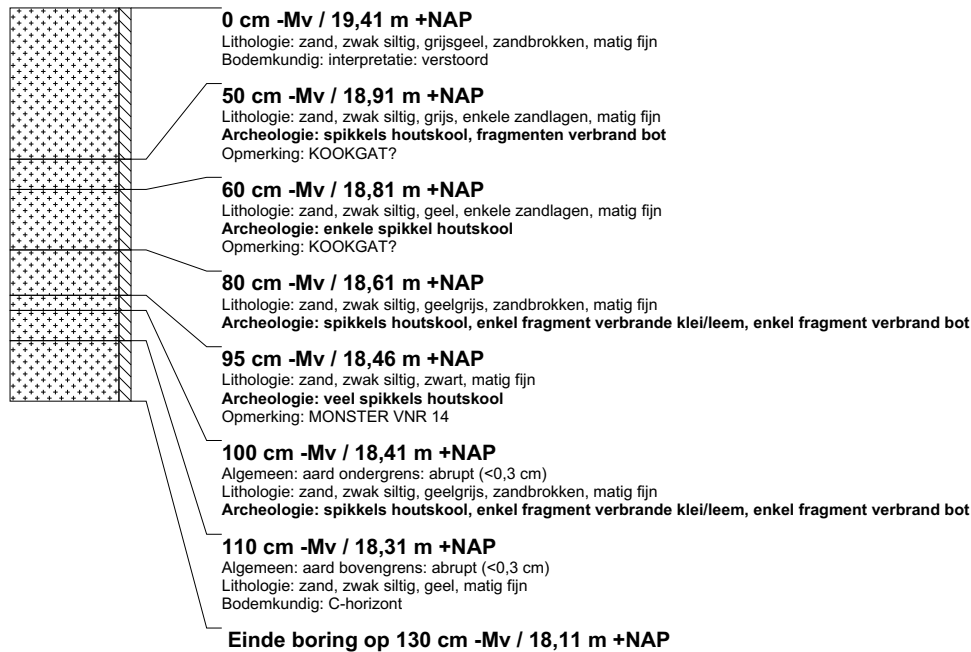
boring: O10015-110

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 148.890,90, Y: 386.950,73, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,67, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: natuurterrein, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: thv kookgat

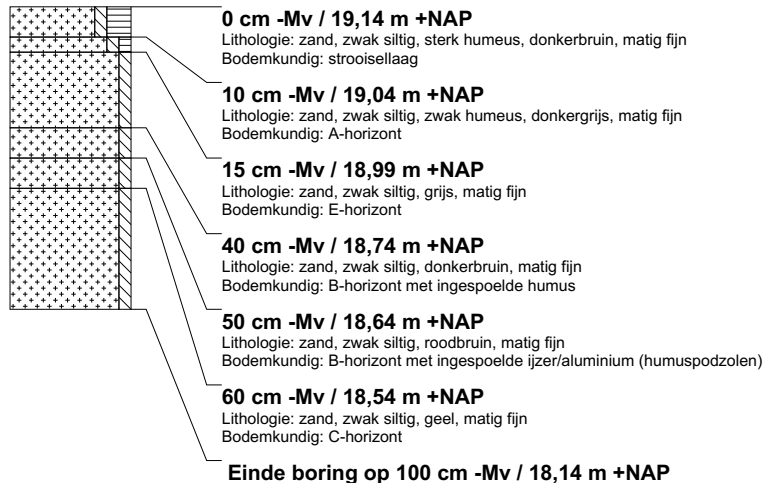
boring: O10015-111

beschrijver: JWK, datum: 6-7-2015, X: 149.018,39, Y: 387.025,01, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,41, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: natuurterrein, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: thv kookgat

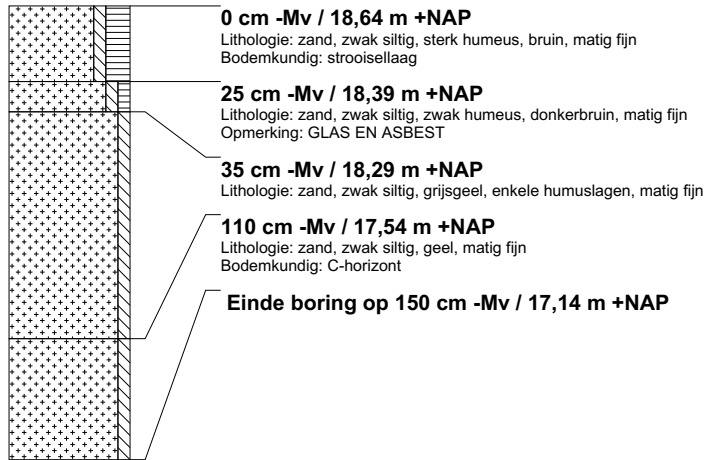
boring: O10015-112

beschrijver: JWK, datum: 7-12-2015, X: 147.884,32, Y: 387.150,71, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,14, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: natuurterrein, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: LATRINE AMBULANCE

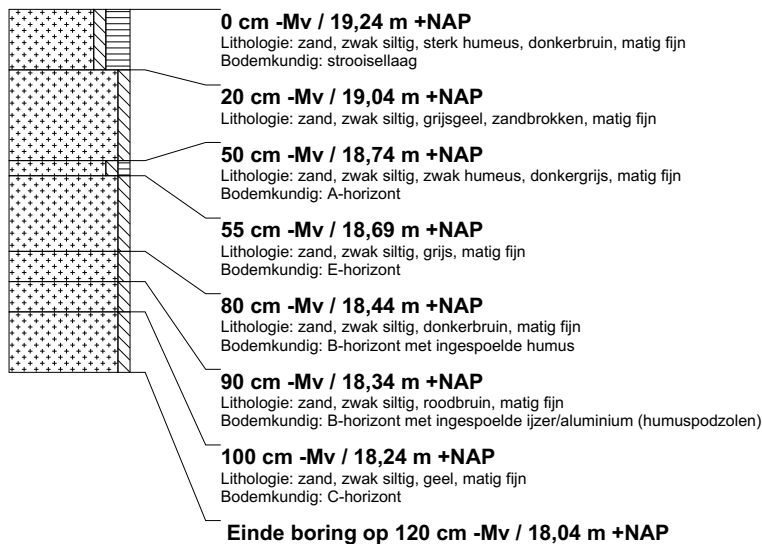

boring: O10015-113

beschrijver: JWK, datum: 7-12-2015, X: 147.885,80, Y: 387.148,67, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 18,64, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: natuurterrein, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: IN LATRINE

boring: O10015-114

beschrijver: JWK, datum: 7-12-2015, X: 147.887,34, Y: 387.146,68, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,24, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: natuurterrein, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: LATRINE AMBULANCE

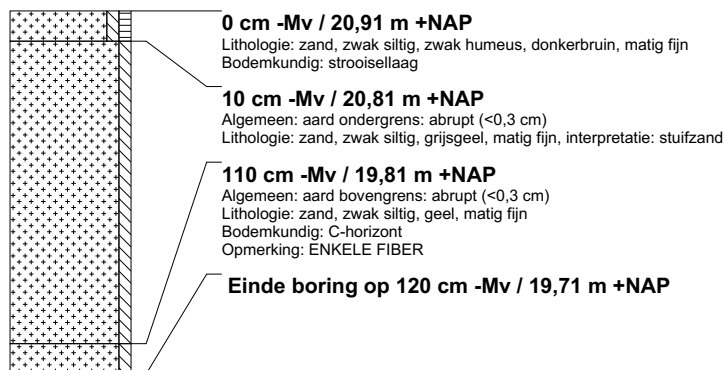
boring: O10015-115

beschrijver: JWK, datum: 7-12-2015, X: 147.898,51, Y: 387.131,47, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,30, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: natuurterrein, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: LATRINE AMBULANCE

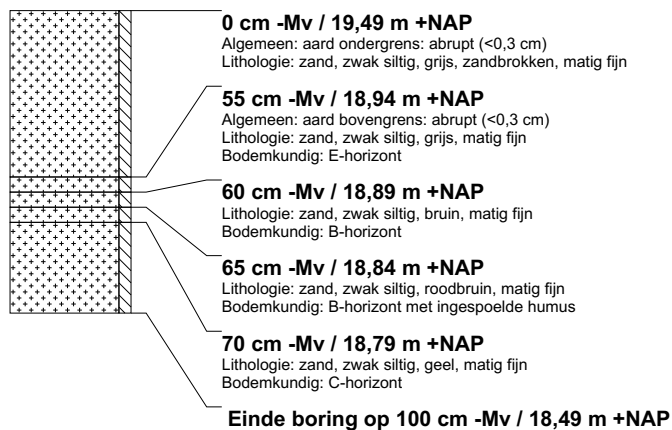

boring: OIOO15-116

beschrijver: JWK, datum: 8-12-2015, X: 147.782,38, Y: 386.345,74, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 20,91, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: natuurterrein, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: THV FLANKWACHT

boring: OIOO15-117

beschrijver: JWK, datum: 10-12-2015, X: 148.626,22, Y: 386.941,36, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 51C, hoogte: 19,49, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: natuurterrein, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, opdrachtgever: RCE, uitvoerder: RCE, opmerking: BORING THV VAK 41

Deze Rapportage Archeologische Monumentenzorg beschrijft de resultaten van het bureau- en veldonderzoek dat is uitgevoerd in 2014 in een bosgebied bij Oostelbeers in de gemeente Oirschot. Verscholen tussen de bomen bevinden zich hier de resten van een militair kamp dat naar aanleiding van de Tiendaagse veldtocht in 1832 is aangelegd en tot 1834 jaarlijks gedurende de zomer als oefenkamp heeft gefunctioneerd. Doel van het onderzoek was om door middel van booronderzoek, beperkt gravend onderzoek en gerichte metaaldetectie inzicht te krijgen in de fysieke kwaliteit van de resten, en op basis hiervan tot een waardering van de vindplaats te komen. Daarnaast is op basis van de onderzoeksresultaten een voorstel gemaakt voor de inrichting en het beheer van het kamp en de visualisering van de verschillende elementen. Het oefenkamp kan na inrichting een belangrijk *lieu de mémoire* worden voor wat betreft staatsvorming van het Koninkrijk der Nederlanden in de negentiende eeuw, in het bijzonder de perikelen rond de Belgische afscheiding op Nederlands grondgebied.

Dit wetenschappelijke rapport is bestemd voor archeologen, historisch geografen, andere professionals en liefhebbers die zich bezighouden met archeologie en cultureel erfgoed.

Met kennis en advies geeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed de toekomst een verleden.